ספרות עזר · אנציקלופדיות · שדי חמד

שדי חמד אסיפת דינים מילה

הרב חיים חזקיהו מדיני

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שדי חמד אסיפת דינים מילה

הרב חיים חזקיהו מדיני

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שדי-חמד-אסיפת-דינים-מילה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

קונטרס המדבר מדיני מציצה שהוא מעכב ובפה דווקא והוא שני סימנים מאסיפת דינים מערכת מילה ויצא עתה לאור מפני המהרסים [בענין ביטול המציצה בזמן הזה חלילה] בדין מציצה נשאלתי בשני פרטים א) אם אפשר לבטלה לפי שהרופאים אומרים שיש בזה חשש סכנה להנימול ועם כי למותר הוא לכתוב בזה כי הדבר פשוט מאד שאסור להשגיח בדברי הרופאים בזה וחלילה לנו לזוז מכל אשר הורונו רבותינו בש"ס ופוסקים וכל רוחות שבעולם לא יזיזו אפילו זיז כל שהו מכל אשר הגידו לנו בתורה שבעל פה המקובלת אצל כל ישראל וכל האומר לבטל קוצה של יו"ד מקבלתנו האמתית אינו אלא טועה ומשתקין אותו בנזיפה אך עוד אחרת היתה ב) אשר עליה יש לדון והיא לא לבטל המציצה לגמרי כי אם לשנותה מכפי אשר נהגנו עד עתה לעשות המציצה בפה.

ורוצים לעשותה על ידי כלי מכונה שנתחדשה בזה בזמננו שבזה בהשקפה ראשונה האדם יראה לעינים שאין חשש בדבר וכן נטתה דעתי העניה כשנשאלתי על זה בשנת תרב"ן כאשר אכתוב להלן בסיעתא דשמיא. אך לא גליתי דעתי להשואל אף כי היה נראה לי היתר פשוט מצד הדין ואודה ולא אבוש כי ראיתי אחרי רואי שטעיתי בדבר זה כאשר אכתוב להלן בס"ד.

אבל לענין ביטולה לגמרי בזה ודאי הדבר פשוט שאסור ואין צריך לכתוב בזה ובכל זאת נכון בעיני לכתוב קצת גם בזה להוציא מלב איזה טועה ומפקפק שבעולם ומה גם כי ראיתי באיזה ספרים מרבני אחרונים שנטפלו לכתוב בזה וכזנב לאריות הנני הולך בעקבותיהם להעתיק דבריהם אף אם באולי הספרים שאעתיק מהם נמצאים ביד הקורא והיה מספיק לציין לעיין בדבריהם מכל מקום לרגל מלאכתי מלאכת שמים לא אחוס על עמלי בזה וידעתי כי יש תועלת גדולה להיות הדברים מסודרים בעה"י בזה אחר זה כשלחן הערוך ויותר מזה יש לי לחוש להרבה מהקוראים בספרי שאין בידיהם הספרים שזכני השי"ת בהם והדבר נחוץ מאד לפרסם ברבים לחזק אשיות הדת והשומע יחדל מלפרוץ גדר ח"ו ועליהם תבא ברכת טוב וכבר היה מעשה בעיר אחת אשר לא ידעו מכל הכתוב בספרים בזה ורצו לבטל המציצה בטענת סכנה ואני הדל הרעשתי עליהם והודעתי להם קצת ממה שכתוב בספרים הקדושים ונתבשרתי שבעה"י דברי עשו והצליחו כאשר אעתיק להלן דברי המכתבים איה"ש לכן חובתי ואעשה.

בעזרת האומר ועושה וזה החלי בעזרת צורי וגואלי. ואחלקם לסעיפים קטנים.

להקל על הקורא חכמים ונבונים: א) ואומר על ראשון ראשון על ביטול המציצה לגמרי הנה הגאון תפארת ישראל (פירוש המשניות) בפרק רבי אליעזר דמילה משנה ב' אמתניתין דעושין כל צרכי מילה בשבת מוהלין ופורעין ומוצצין כתב (באות ט"ו) וז"ל

יונק הדם מהחבורה אף שעי"ז ניתק הדם ממקומו ונעשה חבורה ע"י זה עכ"פ כשלא ימצוץ אפשר שיסתכן שע"י החבורה הדם שבבשר הגיד מתחמם ונקפה ואפשר שיצבה הגיד עי"ז [ולפי מה שאומרים הרופאים עכשיו אדרבה ע"י המציצה אפשר שיסתכן שעל ידי המציצה יתפרצו נקבי (הפארען) וישפעו דם אחר המילה כמוצץ יין שבחבית ע"י (העבער) דאחר ששאף הרוח שבמיניקת (העבער) מיד היין שתחתיו ממילא פורץ ועולה אף אחר שפסק למצוץ (בההעבער) ואין לתמוה על זה שהוא נגד הש"ס דבכמה דברים נשתנה הטבע (כמג"א קע"ג א' וקע"ט ח' וביד שט"ז ג' ובאה"ע קנ"ו) ולכאורה היה נראה לשמוע בקולם בכל כי האי גוונא דהרי אפי' בכריתות ומיתות ב"ד שומעין לרופאין (כשבת קכ"ט א' ויומא פ"ב א' ונדה כ"ב ב') ואפילו להקל.

מכ"ש כשנחוש רק משום סכנה והם בקיאין בחששת סכנה יותר ממנו ונקל גם בחילול שבת למצוץ ואף על פי כן נ"ל לבלי לזוז מדברי רז"ל דלא דמי לרחיצה לקמן סי' ל"ב שאין מחללין השתא משנשתנה הטבע דהתם שאני דע"י שנשתנה הטבע אין בו צורך כלל השתא אבל הכא מי לא מודו הרופאים דעל ידי המציצה ניצל התינוק מצביית הגיד אלא שבארצות הצפוניים אינו מסוכן כל כך צביית הגיד כבארצות בבל החמים ואעפ"כ אפשר שיסתכן ע"י הצבייה ואף שלפי דברי הרופאים יכול להציל הצביי' ע"י שיניחו עליו כל חצי שעה מטלית שנשרה במי (עקסטראקטום) או במים קרים עכ"פ כיון דגם לפי דבריהם גם מציצה מהני אין לנו אלא דברי חז"ל דהרי אפילו בדברי תורה כשאין נפקא מינה שיעשה כן או כן היו הראשונים מקפידים לעשות כדברי רבותיהם כרבא דהוה מהדר אסלקא וארווזא הואיל ונפק מפומא דרב הונא (כפסחים קי"ד ב') ואף על פי כן נראה לי שלא ימצוץ כל כך בחוזק מאד בשבת דבש"ס לא קאמר רק האי אומנא דלא מייץ משמע דלא מייץ כלל (כשבת קל"ג ב') גם יזה בפיו אחר המציצה על החבורה מחומץ שלוקח בפיו כדי לקמט ולצמצם נקבי הפארען שפתח במציצתו] עכ"ל הרב תפארת ישראל ועיין לקמן בסי' ב' סקט"ו בד"ה וראיתי בתפארת ישראל):

ב) ובשו"ת הגאון מוהר"ם שיק (מר ניהו תלמיד מרנא החתם סופר) בחלק יו"ד סי' רמ"ד האריך בזה בתשובה לתלמידו הרב אהרן משה שוטאשקא והנני להעתיק להבות דברות קדשו כמו שנאמרו למשה מסיני ואלה דבריו ועל שאלתו שבקהלתו עשו תקנה שלא למצוץ ומעלתו הוא מוהל ועד עתה לא מיחו לו למצוץ ונפשו בשאלתו אם ימחו בו למצוץ אם מוטב לו שלא לקבל להיות מוהל אצלם או ימול ולא ימצוץ תמיהני על לשונו שכתב שעשו תקנה דבר כזה יקרא תקנה אנשים שהרימו יד והעיזו בדבר המפורש בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים שחיוב יש למצוץ ושאיכא חשש סכנה בדבר והם חכמים

בעיניהם יותר מחכמי הש"ס וכל הפוסקים ולבטל דברי הש"ס ופוסקים מפני הבל הבל פיהם של מקצת רופאי זמנינו שאומרים שאין סכנה בלא מציצה ואין זה אלא רמיות רוחא הוא דנקוטא להו וקלות דעתם להרוס ולבטל דברי חכז"ל הכזה יקרא תקנה אין זה אלא עיוות וביטול ופורצי פרץ לזאת יקרא שמה פרץ עזה ולו חכמו ישכילו זאת שאפילו הרופאים שאומרים שאין בו סכנה רק על הרוב אמרו ואנן קיימא לן דאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב ואפילו יאמרו הרופאים שאפילו א' מני אלפי אלפים וריבי רבבות לא יבא לידי סכנה על ידי חסרון מציצה ולית בה חששא א') שבאמת אין יכולין להעיד ע"ז ורז"ל חששו אך למיעוט פעמים כדקיימא לן דאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב ואם יבא לאחד מאלפי אלפים וכו' תינוקות סכנה כבר מותר לחלל שבת עבורו ומחוייב למצוץ דבפקוח נפש כתיב וחי בהם ואין הולכין אחר הרוב ותו דכל יסודי הרופאים הם מיוסדים על דבר שכבר היו ונעשו בעולם וכל יסודותיהם על החיפוש והחקירה והבטה והניסיון (וועלכע זיך נאר אוף ערפארונגין געריגדעט) ודבר זה אינו מוכרח ואפשר דברים שיצאו מן הכלל ואם כן כל דברי הרופאים אי אפשר ליתן להם קיום אלא עפ"י הרוב:

ג) אבל דברי חז"ל מיוסדים הרבה מהם על הלכה למשה מסיני איש מפי איש עד משה רבינו עליו השלום אשר כל דברי אלקינו יקים לעולם ואיך נבטל דברי אלקים חיים ואפשר שהוא הלכה למשה מסיני מפני אומדנא וסברת הרופאים על פי החיפוש והניסיון שאינו על פי הרוב וכל שכן שכבר הובא אין ציונ"ס וועכטי"ר עדות פא"ן פרעפאסארין שאין המציצה מזקת למכה אדרבה לפעמים טובה והעיד שם אין ציונ"ס וועכטי"ר 2 יאהר גאנג 5600 נומר 48 שמוהל אחד העיד שבאו מעשים לידו שעל ידי ביטול המציצה בא התינוק לידי חולי ומכאובים הרבה וגם הביא בשו"צ מכתב י"ב לברר דהמציצה חיוב עיי"ש וגם שם במכתב צ"ה וצ"ו האריך בזה ועכ"פ הדבר מבואר ועומד דהמציצה חיוב הוא: ן ד) ועתה נשוב לשאלתו הדבר פשוט בעיני שאם לא יניחו לו למצוץ לא יקבל מעלתו להיות מוהל אצלם מצד שלשה טעמים א') הרי מעלתו נ"י עד עכשיו פרע ומצץ אפילו בשבת וחילול שבת איכא במציצה כמבואר בשבת דף קל"ג ע"ב ואיך יעשה תרתי דסתרו אהדדי דממה נפשך קא עביד איסור או שחילל שבת במציצה או שעתה שאינו מוצץ ואפשר שיבא התינוק לידי סכנה הוא עובר על לא תעמוד על דם רעיך או והשבות לו ואפילו למאן דאמר ספיקא דאורייתא מן התורה להקל כתב הרב פרי חדשביו"ד סי' ק"י בכללי ספק ספיקא דאסור לעשות תרתי דסתרו אהדדי עיי"ש:

ה) אמנם ב) אפילו במוהל חדש שלא מצץ מעולם בשבת וליכא תרתי דסתרו אהדדי מכל מקום יש מה דמבואר בש"ס דף קל"ג ע"ב דמחללין שבת על המציצה וראיתי בש"ץ

מכתב צ"ה שכתב בשם הרב הגאון בעל שערי תורה זצ"ל דאם ליתא מצוה במציצה שוב אין כאן חילול שבת מן התורה דהוי מקלקל ולפי ענ"ד זה אינו דכבר הבאתי לעיל בשם הרופאים דאפילו אי ליכא סכנה מכל מקום הוא מועיל וטוב לפעמים להמכה ואם כן שוב אינו מקלקל ואי לא בעי' למצוץ ועביד כן בשבת כיון דאמרו חכז"ל חבורי מחבר הו"ל חילול שבת דאורייתא ומדשרי' ליה לעשות כן בשבת ע"כ דיש מצוה דאורייתא לפקח על עסקיו ובזה גם כן נדחה מ"ש בש"ץ שם כיון דרק מיעוטא הוא דיש לחוש לסכנה אין כאן איסור משום ל"ת על דם רעך או משום והשבות לו דע"כ מצוה מה"ת איכא להשתדל שלא יבא לידי סכנה אפילו במיעוט פעמים דאם לא כן איך מחללין שבת מה"ת עליו ונדחה כל התורה כולה עבור זה וע"כ דמצוה מן התורה איכא יהי' מצד לא תעמוד או והשבות או וחי בהם וכיון דמצוה מן התורה איכא א"כ איך רשאי אדם לקבל עליו למול ולא למצוץ כיון דמשום חשש סכנה אפילו במיעוט פעמים צריכין אנו לבטל כל מצות התורה אפילו בקום ועשה כל שכן לבטל מצות עשה זו בשב ואל תעשה וזה פשוט: וי"ו) וכי תימא דאולי נשתנו העתים ועתה ליכא סכנה שהרי בכמה דברים מצינו כן שנשתנו העתים עיין תוס' ע"ז דף כ"ד ע"ב ד"ה פרה שכתבו גם כן שנשתנו העתים וכן כתב המגן אברהם בסי' קע"ג סק"א ובאה"ע סי' קנ"ו סעיף ד' לענין דברים הרבה שנשתנה הענין זה גם כן אינו דאם כן איך סמכינן על כל הדברים שנמסרו לנו מאבותינו וע"כ הכלל כך הוא דשינוי העתים אי אפשר לומר בב' אנפין א) בדבר שהוא הלכה למשה מסיני אי אפשר לומר שינוי עתים שדברי אלקינו קיים לעולם ואם כן כיון שנמסר לנו על פי ה' לכל הזמנים ולכל המקומות כמבואר במקומות הרבה מן התורה אם כן השם הוא היודע אם יהי' עתיד שישתנו העתים איך מסר הקב"ה דבר זה הלכה למשה מסיני לאסור לעולם וע"כ או שלא נשתנו או שאפילו נשתנה מכל מקום אסור כגון י"ח טריפות שנאמרו למשה מסיני א"א שנשתנו ואפילו אם אנו רואין שינוי שהוא חי וחכז"ל אמרו טריפה אינה חיה מוכח רק שהטריפות אינם תלויים בחיות ואפילו חי כיון שיש בו חסרון וריעותא זו היא טרפה והראיה שיש לחכז"ל האומרים דטרפה חיה: זיי"ן) והשנית דבדין תורה אזלינן בתר חזקה וכל דיני התורה מיוסדים על רובא וחזקה וא"כ כיון שידענו שכן היה בזמן שנמסר לנו נשאר הדין על מה שהיה מצד חזקה ובחזקת שלא נשתנה אלא אם כן נתברר לנו שנשתנה הדין וכיון דכבר בררנו ואמרנו למעלה דדבר המנוסה מצד הניסיון והחקירה אי אפשר לה שתעיד אלא על פי הרוב ואם כן שייך זה בדבר דסגי ליה ברוב ולא הוי הלכה למשה מסיני אם כן אם הניסיון מעיד שעל פי הרוב נשתנה ואין דבר זה הלכה למשה מסיני שפיר יש לומר דנשתנה אבל דבר שהוא

הלכה למשה מסיני או ספק הלכה למשה מסיני או דבר דצריכין לחוש אפילו למיעוט אי אפשר להחליט דנשתנה דאולי המיעוט לא נשתנה ושוב מוקמינן אחזקה ואם כן בגוונא דתוס' בע"ז דף כ"ד ע"ב דמוכרח דנשתנה וכן באה"ע סי' קנ"ו דמוכרח דנשתנה וע"כ דלא היה הלכה למשה מסיני אבל בטרפות דמבואר בש"ס ריש אלו טרפות דהלכה למשה מסיני וכן בנידון שלנו במציצה דהוי לענין פיקוח נפש דאין הולכין בתר רוב ע"כ אי אפשר להעיד שנשתנה ושוב אזלינן בתר חזקה ובחזקת א שלא נשתנה: ח) ומטעם זה גם דברי המג"א בסי' קע"ג סק"א הנ"ל שכתב דאפשר שנשתנה לא נראה לי ודבריו צ"ע דגם שם איירי בדברים האסורים משום סכנה ואין הולכין בו אחר הרוב בפיקוח נפש ועל המיעוט א"א לרופאים להעיד כדלעיל ואם כן מנא לן לומר דנשתנה אדרבה אזלינן בתר חזקה והוא בחזקת שלא נשתנה וכל שכן דאי אפשר להתיר משום ספק שמא נשתנה וספק איסור תורה או ספק סכנה מספיקא להחמיר ואיך כתב המגן אברהם דאפשר שנשתנה וצ"ע על כל פנים בנידון שלנו אי אפשר לתלות בשינוי מצד ב' טעמים א) משום דאפשר דמציצה הוא הלכה למשה מסיני והב') דעל המיעוט אין מופת וניסיון דנשתנה וכיון דמיעוט אפשר שיבא לסכנה אין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב ואסור למול כיון דצריכין לבטל כל מצות התורה עבור חשש פיקוח נפש דמיעוט (אמר המחבר תורף דברי הרב הללו הבאתי בשדי חמד הכללים במערכת הטית כלל ה' ועיין שם מה שהבאתי עוד בזה בס"ד ועוד ידי נטויה לכתוב בזה איה"ש בקונטריס פאת השדי לכללים שם):

ט) אמנם אפילו נימא כמו שהביא בש"ך במכתב הנ"ל דאיכא למימר דרק תקנה תקנו חכז"ל משום חשש סכנה שהי' תקנו כן לעולם גם כן נראה דעדיף לבטל מצות מילה מלכנוס בענין הזה למול ולא למצוץ ונהי דאין להביא ראיה מהא דאמרו ערל הזאה ואיזמל העמידו חכמים דבריהם במקום כרת דהתם עובר מעיקרא על איסור דרבנן מה שאין כן כאן העבירה נעשית ממילא בשב ואל תעשה לאחר המילה ובפרט שהוא אנוס לבסוף מצד פרצת הצבור מכל מקום כיון דמצינו דעל שינוי ערקתא דמסאני אמרו חכז"ל בסנהדרין דף ע"ד דצריך למסור נפש אנו רואין שאם מכוונים לבטל דברי התורה ולהפחית כבודה אפילו בענין דרבנן נוגע הדבר לכלל התורה והיום אומרים לו עשה כך ולמחר כך וחייב למסור נפשו וכ"ש כל התורה ואם כן גם אם בני הדור מכוונים לבטל דברי חכז"ל גם כן הוא דבר שנוגע לכל התורה לחלל כבוד התורה ונהי דהתם עובר בקום ועשה וכאן בשב ואל תעשה הא גם דביטול העשה הוא בשב ואל תעשה ולפי עניות דעתי שב ואל תעשה עדיף בזה מיהו כתבתי טעם השלישי הזה לרווחא דמילתא ולצדד

בדבר אבל באמת בנידון שלנו אין אנו צריכין לזה והעיקר כמו שכתבתי בטעם השני דאין לו לקבל עליו למול ולא למצוץ כן נראה לפי עניות דעתי ואחתום בברכה דברי ידידו ורבו הדו"ש הק' משה שיק מברעזווא עכ"ד הגאון מהר"ם שיק שם גם בתשובתו שבחלק א"ח דבר בקדשו בענין ביטול המציצה אך לפי שרוב המשא ומתן שלו שם הוא על שינוי המציצה מבפה לבספוג לכן אביא דב"ק להלן בסימן ב' סעיף יו"ד (בדין מציצה על ידי מכונה) בס"ד עיי"ש:

יו"ד) ובספר ח"ב בקונטריס מערכות ישראל רבי צבי אלימלך כתב וז"ל האנשים הללו שלחו יד והעבירו המציצה בפה באמרם האי אומנא דלא מייץ סכנתא וכיון שאין סכנה אין מצוה ולא ידעו שיש גם סכנה לנפש אם הילד הוא מסוכן להיות ערל לב או צדוקי וכיוצא בם הוא סכנה חמירא מכל סכנות כי נתיב המצוה לא ידע לב החוקר ולא שזפתהו עין הפוקר אם אחרי סכנת הגוף תחפש ועל פי שכל אדם תשפט כמה דפים יחדלו מן השלחן ערוך חלילה איזה סכנה אנו יודעין בבישול בשר ודגים ואיזה סכנה אנו יודעין בכל הכתוב ומפורש ביורה דעה בסי' קט"ז ואיזה סמיית עינים אנו יודעין בסי' קפ"א ומה גם במה דקיימא לן באורח חיים בסי' ד' סעיף ח"י דהעובר על זה יוצא מדעתו כן הוא לשון השלחן ערוך שם והם אינם רואין משוגעין שנשתגעו מזה אבל אנחנו רואים משוגעין אשר צרר רוח רעה (התאוה והזנות והאפיקורסת) אותם בכנפיהם וכשור אל טבח יביא אותם לשאול ואבדון וכן פירשו המפרשים שם יוצא מדעתו שגורם זה להעבירו מדעת קונו (עיין ח"א) ופוק חזי כמה סודות עליונים כתב גם בזה המציצה בפה הגאון רבי משה זכות ז"ל בספרי רמ"ז ומה שכתב בגור אריה הקדוש ז"ל בזה סוד ה' ליראיו ובשמחתה בל יתערב זר וכי התורה ומצותיה מעשה אנוש הוא לשפוט שפט להעביר עם מנחלות אבותיו אמרתי אחכמה והיא רחוקה:י"א) ודע שהאנשים הללו תולין עצמם על אילן גדול הוא מרן בעל חתם סופר שהדפיסו משמיה אגרת אשר כתב לתלמידו רב אחד בעיר מלוכה אחת ובו כתוב שהמציצה בפה אין בה קפידא אך הנני נשבע ששמע השומע וטעה ומעשה שהיה כך היה בעיר הגדולה ההיא מסרו עלילות שהיפך הוא כי על ידי המציצה מביאים הילד לידי סכנה כי אם למשל המוהל יש בו חולי (צרעת הזנות חלילה למיחש זה למוהל) אז תדבק בילד על ידי המציצה והביאו על זה כמה ראיות עד שהיה הדבר מוכן להוציא פקודה מהמלכות ההוא שאין רשות למול כי אם להרופאים והם יעשו כתקנה ונגד זה שלח הרב דשם מכתב למרן בעל החתם סופר וגילה סודו וביקש ממנו שיתן לו רשות שלא למצוץ בפה כדי שלא יגיע כל מצוה הזאת לידי אנשים שאינם הגונים ומי יודע מה יצמח מזה לכל המדינה חלילה ונתן לו

החתם סופר רשות וכאשר הגיע זה והראה הכתב להאנשים ההם נגד תלונתם בערכאות מיד העתיקו והדפיסו מכתב זה ושמחו כעל שלל להעביר נימוס מישראל חס ושלום וכך שמעתי מפי רבנים צדיקים אשר חיו באותו פרק של הרעש הזה בעת יציאת המכתב בעולם שהדפיסו האנשים ההם ואני בעצמי מסופק בכל זה אם יצא מכתב זה ממרן בעל חתם סופר ואם גם יצא בודאי חזר בו מדלא הביא בפסקיו בתשובות חתם סופר והחפץ להעמיד זרעו לפני ה' בודאי יקיים מאי דקיימא לן סי' רס"ג ולא יזיז זיז כל שהו מקבלת אבותיו ולא יחפש אחרי תחבולות ברשע להיות חכם יותר מאשר חכמו אבותינו בענייני נימוסי דת כי לא כדרכי תבל דרכי תורה בישוב העולם הנעשה על ידי בני אדם על כן כל אשר יתארכו הימים יוסיפו להטיב ליישב העולם בחכמות ותקנות ע"כ טוב להוציא בזה הישן מפני חדש אבל תורת (ה' אלקינו) מעשה אלקים היא ולא מעשה אנוש על כן בכל הדברים צריכים לחיפוש אחרי דרך אשר דרכו הראשונים הקרובים למקור מעמד הר סיני יותר מאנחנו האחרונים ולכן אמר הכתוב שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך וכו' אף אם אתה בשכלך לא תבין או אם גם הדרך ירט לנגד חכמתך אל יעלה על דעתך לסתור דעת זקניך דרכיהם ונימוסיהם על ידי בנין נערים בכל ענייני דת וזה כלל גדול בתורה ובדרכי ישראל ואתה דע לך עכ"ל הנך רואה כמה הפליג מה שנשמע בשם הגאון חתם סופר שאמר שאין המציצה לעיכובא בזמן הזה חלילה להעלות זאת על דעת אותו צדיק ורק משום הוראת שעה בחר הרע במיעוטו והורה לפי שעה באותו פרק באותו מקום לשנותה מכפי המקובל ולהתיר שם לעשותה על ידי מכונה ולא לעקור את הכל חלילה:

י"ב) עתה אעתיק דברי השואל ממני הדל ככתבו וכלשונו אשר רמזתי אליו למעלה ואת אשר השבתי לו בסיעתא דשמיא וז"ל הנני בבקשה שטוחה ופרושה מכת"ר אשר יהא נא מטובם וחסדם ליתן מקום לדברי ולטרוח ולהשיב לי על בקשתי המבואר פה היות שזה מקרוב אשר נתרבו אצלנו אנשי דור החדש המחפשים ומייגעים את עצמם בכל מאמצי כחם האיך להקל מעליהם את עול התורה והמצות וכעת ברצונם להקל גם במצות מילה ששקולה ככל התורה בהמצוה אשר אבותינו מסרו את נפשם עבורה אשר לדאבון לבנו בגלות המר לא נשאר לנו מצות בשלימות זולת מצות מילה זה משך כמה שנים אשר אני פה מוהל וכעת יבקשו ממני שאבטל את מנהג המציצה ואמרתי להם אשר אין באפשרי למלא בקשתם בזה עד אשר אשאל את פי גאוני זמנינו בזה לזאת ידע נא כת"ר כפי שאני מכיר בטוב את מהות אנשים האלו באם חס ושלום יתירו להם כעת לבטל את מנהג המציצה באין ספק אצלי שיבקשו אחר כך לבטל מהם גם מצות פריעה לכן יהא נא מטובם וחסדם לטרוח ולהשיב לי תיכף על ידי מכתב את

חוות דעתם בזה ולהודיעם את גודל האיסור בזה לשנות ח"ו מדברי חז"ל אף כקוצו של יו"ד ודבריהם המעטים בודאי יעשו פרי רב כי כן הבטיחו לי אשר ישמעו בדברי כת"ר וכפי ששמעתי מרבים וכן שלמים משמם הטוב א נכון בטוח שבודאי יתנו מקום לדברי ויעננ תיכף על מכתבי מנאי ידידם המחכה על תשובתם הקטן וכו' (איש יהודי ושמו מרדכי): י"ג) וזאת תשובתי על דבר שאלתו שאיזה מאנשי עדתו רוצים לבטל המציצה וכו' נבהלתי על לא טובה השמועה והיא מרת נפש מחל"ה ונוע"ה ואשתומם על המראה על כל דברי האגרת אשר אמריה ממררת ותמ"ה תמ"ה אקרא על אשר כבודו יכנה את המציצה בשם מנהג הכי דבר המפורש בש"ס ומשנה שלמה שנינו מוהלין ופורעין ומוצצין והלכה פסוקה היא מכל הפוסקים בשם מנהג יקרא ומפורש בגמרא ובפוסקים דאומנא דלא מייץ מעבירינן ליה ולא זו בלבד לבטל את המציצה לגמרי אלא אף לשנות בה מאשר נהגנו עד עתה אסור וכו': וכבר היה רעש גדול בעולם לפני איזה עשרות שנים על אשר רצו לתקן שתהיה המציצה על ידי מכונה ולא בפה ואמרו שהגאון חתם סופר התיר ועל זה עמדו בפרץ כמה רבנים וגאונים והראו להם ששקר בפיהם והמעיין בספר ח"ב בקונטריס מערכות ישראל ומתבונן בכל הכתוב בספר תסמר שערת ראשו ואם הם הרעישו העולם על הדבר הזה אף שלא רצו לבטל המציצה לגמרי כי אם לשנותה מכפי מה שנעשית בקרב ישראל עד עתה בפה ולא במכונה אנן מה נענה להמבקשים לעקור את הכל גוף המציצה חלילה הס מלהזכיר ובכל כי האי משנה שאינה צריכה היא להאריך ולהעריך מערכה כי אם על דבר פשוט וברור כזה יקומו הנהרי"ם לכתוב פסקים בראיות מש"ס ופוסקים אשר מלאים זיו ומפיקים לא יכילון ספרים ומגילות חבילות חבילות וכו' (העתקתי לו תורף דברי הגאון מוהר"ם שיק בסי' רמ"ד הנ"ל): הנה כי כן אליכם אישים יקרים (שבעיר פ') אשים דברתי ובקשתי אל נא אחי תרעו זה כמה אלפי שנים אשר אנחנו מקיימים מצות מילה ופרטיה כפי אשר מקובלת בידינו מדור דור עד משה רבינו עליו השלום וכמה גזרות גזרו עליה בימי אבותינו ואבות אבותינו וכמה אלפי נפשות מסרו נפשם עליה שלא תתבטל מצוה זו מקרב ישראל ומה לי קטלא כולה מה לי קטלא פלגא והבא לבטל ממנה אף כחוט השערה.

עתיד ליתן את הדין תבא לו מארה. מפי עליון אריה שאג מי לא ייראּ.

חבר הוא לאיש משחית ורבצה בו כל האלה הכתובה בתורה. כולה כמות שהיא אחת מהנה לא נעדרה.

על דא ודאי קא בכינא עין במר בוכה עיני ניגרה. מראות ברע מראות נגעים בדברים העומדים ברום היהדות כולם ניתנו למשה מפי הגבורה.

לא יאבה ה' סלוח לו אש היא עד אבדון תאכל אבישרא ואטופרא: אנא אחיי ועמי אנשי קודש זרע אברהם חזקו ואמצו להקים דגל התורה וחלילה לכם לבטל זיז כל שהו ממצוה גדולה ועצומה הלזו אשר נכרתו עליה י"ג בריתות אשר לא היה כן בכל מצות עשה שבתורה ואין לנו בתורתנו הקדושה מצות עשה שחייבים עליה כרת על ביטולה כי אם פסח ומילה ואם באנו לכתוב בערך גודל המצוה הרבה הזאת אין אנו מספיקים ולמפורסמות אין צריך ראיה והיא המצוה הראשונה וקבלוה ישראל בשמחה ועדיין עושים אותה בשמחה ולא תוסיף עצב עמה להפר ברית אבותינו לקדושים אשר בארץ ומפני קדושת החג בצירוף טרדותי הרבות לא אוכל להאריך עוד והוא יתברך יאריך שנותיכם למען ירבו ימיכם וימי בניכם דשנים ורעננים שקטים ושאננים בשפע רב (לפ"ק) כנפשם הרמה וכנפש תדרשם לטובה הכותב וחותם לכבוד תורתינו הקדושה ולכבוד עם אלקי אברהם.

והוא הצעיר חיים חזקיאו מדיני המכונה חה"מ הי"ו: י"ד) ובמכתבו השני (של השואל הנ"ל על תשובתי למכתבו הראשון הנ"ל) כתב לי בזה הלשון אחד"ש הטוב הנני להודיעם אשר תשובתם הרמה נכון הגיעני וגודל תשואות חן חן לכת"ר על טרחתם בזה תהלה לאל דבריהם הנאמרים באמת וצדק עשו פרי ובטחונינו בהשי"ת אשר מכאן ולהבא לאיקרב איש זר אל הקדש פנימה להקריב קרבן השי"ת בחתן למולות דמים במילה ופריעה בלא מציצה כאשר קרה במחננו באיש אחד שפרץ גדרו של עולם אך אף על פי כן מצאתי עלי לחוב קדוש להודיע לכת"ר באם יקבל מכתב מאחד ממחננו אשר יכנה את עצמו בשם שו"ב ומוהל ויבקש במכתבו עצה מה לו לעשות היות שאירע לו ברית מילה במחננו ואבי הילד אינו חפץ במציצה ובאם לאו לא יתן למול כל עיקר את בנו ידע נא כת"ר ששקר הדבר ולהד"מ אך כונתו הארורה בזה פן ואולי יצליח לו מעשהו להשיג איזה רמיזא במשמעות היתר מכת"ר ע"ז כ"ז מצאתי א"ע מחוייב להודיע למען ישתקע הדבר ולא יהיה עוד מנאי המבקש רחמים בעד אריכת ימי כת"ר בהצלחה וגדולה ועושר וכבוד עד ביאת גואל צדק אכי"ר.

עכ"ד המכתב הנ"ל: השאלה הנ"ל נשאלתי סמוך לחג הפסח ומגודל טרדת הימים הקדושים לא יכלתי לשאול את פי רבני גאוני דורנו יצ"ו וגם לא רציתי לעכב תשובתי להשואל שוב נזכרתי אשר במכתב ידידי הגאון מרנא אבד"ק שאויל יצ"ו מיום א' דר"ח אייר שנת התרנ"ב כתב לי אגב גררא (מדי דברו בענין אם אפשר לעשות המציצה על ידי מכונה) בפרט זה ואלה דב"ק: ט"ו) נידון המציצה ע"י מכונה כבר העתקתי לו בחפזי דברי השבילי דוד ועתה הנני להעיר על מה שכתב בשו"ת יודא יעלה מהגאון

ר"י אסאד תשובה רנ"ח בחלק יו"ד אשר בעונותינו הרבים קצת רועים רעים רצו להפר ברית המציצה באמרם שאינו מגוף המצוה כי אם משום סכנה וזה באקלים החם אבל במדינות לו אין שום סכנה במניעתה והאריך שכך ניתנה הלכה למשה מסיני מלבד טעם הסכנה ומכל שכן לדעת המורה בס"פ מ"ט משלישי שטעם המצוה במילה להשלים חסרון המדות להחליש זה האבר להמשיך הדם מכל גידי האברים שנקשרים בראש הגויה להחליש כח התאוה היתרה מכל הגוף ועיין שם שהאריך בראיות דר"פ תרתי מילי קמשמע לן דמציצה מצוה על האומן וגם סכנה היא והא דלא סגי ליה משום מצוה לחוד דנפקא מינה בנולד מהול דצריך להטיף ממנו דם ברית בכי האי גוונא אין צריך למציצה למצוה לכולי עלמא אבל משום סכנה אחר שכבר התחיל הדם ונתעורר לצאת אי לא מייץ לנולד מהול מעבירינן ליה משום סכנה וכו' ועיין שם שהביא חמשה נפקא מינה בין טעמא דמשום סכנה והאריך הרבה בביטול דבריהם המוטעים דלא נשתנה בענין זה הטבע ואקלים ורק משום סכנה דלאחר זמן חשו חז"ל אולי בסבת דם הנעצר אחר שנתעורר לצאת על ידי המילה יבא על ידי זה סכנה לאותו הנימול ברוב השנים ומה גם על פי הסוד המציצה בפה ודאי מצוה וחובה כמ"ש באשל אברהם ועץ החיים מצוה כ"ח דף ל"ד ובתיקונים תיקון ל"ז עשה לך חרבות צורים וחרבא דקודשא בריך הוא ט"ז פיפיות לקבל מילה ופריעה ומציצה וי"ג בריתות וכו' עי"ש באריכות הרבה ובפלפולים רחבים אשר נלאתי להעתיק עכ"ד יצ"ו ואם היה בידי ספר התורה יהודה יעלה הנ"ל אולי הייתי יכול להעתיק כל דב"ק אך חלילה לי להעמיס משא על הגאון יוסף עינינו שיחל"א (ועיין לקמן בד"ה ועל טוב יזכר):

ט"ז) אף גם זאת נזכרתי שבשנת התרב"ן שכתבתי לידידי הגאון אבד"ק ראייסין יצ"ו לחוות דעתו על הפרט (אם אפשר לעשות המציצה על ידי מכונה וכיוצא) ודברי תשובתו על המכונה הובאו לקמן בסימן ב' במכתב ה' עי"ש שכתב גם כן לענין ביטול המציצה שאין לבטלה ושוב שלח ידו שנית לענין ביטול המציצה במכתבו מיום ט"ו למב"י שנת תרנ"ד ואלה דב"ק: מה שהרופאים אומרים לבטל את המציצה ומדמין זאת לרחיצת המילה והאיספלנית וכמון שבטלה בזמן הזה שנשתנה הטבע יש לדון שהמציצה הוא גם כן מצוה דלדם ברית הוא צריך ובנולד מהול צריך להטיף דם ברית וע"כ מוטלת המציצה על האומן המוהל דווקא ועכ"א אומנא דלא מייץ סכנתא הוא ומעבירין ליה ולא אמרו כן באיספלנית וכדומה וצ"ל משום דה"א דמציצה אינו רק משום שיורי מצוה דכל דנפיק טפי זוהמת א לידה עדיף להידור מצוה (ואולי לא תדחי שבת כציצין שא"מ) קמ"ל דסכנתא נמי איכא בהא ועל כל פנים מצוה נמי איכא בה וע"כ מוטלת גם כן על

המוהל ועכ"א הרחמן יברך המל ופרע ומצץ ולא חשיב הרוחץ המילה ואיספלנית וכמון ומכל מקום זולת הסכנה ל"ה מעברינן להמוהל בשבילה רק היו מזהירין אותו ובמג"א תקנ"ט לא התירו לאכול בת"ב שנדחה רק לשלש אלה דמצוה ולא לכמון ואיספלנית: וע"ד הפלפול היה אפשר להביא ראיה דלדעת הרז"ה והרשב"א המובא בש"ך יו"ד סי' רס"ו סק"ו בנתפזרו הסממנין בשבת קודם המילה דנדחה המילה שגורם לחלול שבת והרי התורה קשרי גרם המציצה וצ"ל משום דהוי הידור מצוה וה"ה גרמא דבשבת ד' ק"כ דגרמא מד"ס הוא ע"כ שרי אפילו פריש ואולם בל"ז המציצה ה"ל כמכשירין שא"א בע"ש ובזה מיושב קושית הגאון מ' ראובן אבד"ק ד"ב דמאי קאמר לר"ש דאי מקלקל בחבורה פטור א"כ מאי צריך למישרי מילה בשבת ולהרז"ה הי' צריך משום גרם מציצה ולפי מה שכתבתי ניחא דהא מד"ס הוא ולא שייך על קרא וגם מה"ת לא דחתה מילה את השבת ומ"מ ס"ל להרז"ה דגם איסור דרבנן לא שרינן באפשר מע"ש והצעתי זאת לפני הרב הגאון צמ"ס המפורסם וכו' מ' אברהם דימאנט האבד"ק יורבורג יצ"ו ועוד לכמה גאונים שנזדמנו עמי והסכימו לזה ע"כ אדמה לנחוץ להכניס הערה זו בספרו היקר והנפלא עכ"ד יצ"ו:

ובמכתבו מיום ב' בחקתי תרנ"ד כתב מילואים למכתבו הנז' וז"ל והנה במכתבי הקדום נזדקר ט"ס שנראה ממני שהגאבד"ק יורבורג נ"י מסכים לזה ואינו כן דאדרבה הוא הערה השגות על ראייתי ואני עומד על דעתי כמקדם גם הערה על קושית הגאבד"ק דיאנבורג מ' ראובן בשבת ק"ו ורוצה לומר דמציצה ה"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה דפטור לר"ש ואולם בפירוש כתבו התוספות כתובות ה' ד"ה דם מפקד וכו' דמוכח בשבת קל"ג דמציצה מקרי צריכה לגופה והנני להשלים דברי דבשבת קל"ג מהו דתימא דם מפקד פקיד קמ"ל דם חבורי מחבר דומיא דאיספלנית וכמון דסכנתא והנה בכתובות ה' אמרו את"ל דם מפקד פקיד וקי"ל הכי שם וצ"ל משום דדם האברים וודאי בלוע שהרי חייב משום חובל ולא מסתפק רק בדם בתולים ובדם מילה וי"ל דל"ד זל"ז אך אכתי קשה דמנ"ל דמחבר והמ"ל דכניס בד"מ ומ"מ הוי סכנתא ואפ"ל עפ"י מה שאמרו הרופאים שמציצה הוי חשש שישטוף הדם כמו במינקת שמריקין על ידה משקה מחבית לחבית אך התם המשקה כונס ולא בבלוע וא"כ אס"ד דדם מילה מפקד פקיד ה"ל המציצה ג"כ סכנה ולמה מעברינן לי' לאומן שלא מצץ ומכל מקום שרי למצוץ כיון דבין כך ובין כך הוי חשש ספק סכנה יכול לעשות כרצונו ומה שאמרו חז"ל למצוץ הוא משום הידור מצוה ותגן ותציל קמ"ל דחבורי מחבר דומיא דאיספלנית וכמון דטעמייהו משום סכנתא דחי שבת וה"נ מציצה ומינה דהוי דומיא נמי דחתוך ופריעה הסמוכה לה לפניה דהוי

מצוה ה"נ איכא במציצה עכ"פ הידור מצוה ונרמז בהרחמן עבודתו פסולה ואם שלש אלה לא יעשה והיינו קמי שמיא ע' זבחים ו' רש"י ד"ה לא כיפר כו' וכן יש לפרש ברמב"ם פרק שני מהלכות מילה שכתב טעמא דסכנתא והוא בכדי לסיים דלהכי אומן דלא מייץ מעברינן ליה ולזה דייק שימצוץ עד שילך הדם ממקומות רחוקים דס"ל דכל סתם דם בגוף זולת דם האברים הוא כנוס כדמסיק בכתובות ה' גבי דם בתולים וכן בחלזון בתוס' שם אלא דבדם בתולים שימצא מרחוק מהנבלע באברים שהוא בלוע וי"ל עוד דאלו משום הידור מצוה הוי סגי בדם מילה הכנוס אבל משום סכנתא צריך להוציא גם דם האברים שבמקומות הרחוקים שהוא בלוע ונא שלום אכבדה להכניס בספרו הערתי ע"ד המציצה גם הוספה זו כ"ד ידידו דו"ש מרחוק כנפשו וכנפש תדרשנו אלכסנדר משה בלאאמו"ר מ' צבי זצללה"ה אבן לפידות החופ"ק ראייסין יצ"ו:טו"ב) אמר המחבר פוק חזי בתשובת הגאון בנין ציון במהדורא קמא שהבאתי לקמן סי' ב' [בהפרט השני מציצה על ידי מכונה] שבכלל דבריו על שינוי בהמציצה מבפה לעל ידי דבר אחר מכונה וכיוצא דבר בקדשו גם על ענין ביטולה לסתור דברי האומרים שעתה אין סכנה בהעדר המציצה גם עיניך תחזנה דברי שני גאונים המפורסמים יצ"ו הנזכרים להלן בהפרט השני הלא המה בספר כורת הברית ובקונטריס זכרון מרדכי אשר הרעישו ארץ ומלואה שחלילה לבטל המציצה גם ידידי הרב המובהק העורך את ספר המאסף היוצא לאור בעיר קדשנו ירושלים תוב"ב מוהר"ר בן ציון אברהם קואינקה יצ"ו בחוברת שנה שניה גליון ל"ה סי' קמ"ט כתב בדף ק"מ דחלילה לבטל את המציצה לגמרי ורק על השנות עשייתה מבפה לבכלי כתב לצדד על פי כמה תנאים והבאתי תורף הדברים לקמן בסימן ב' ס"ק טו"ב גם הובאו בהמאסף הנ"ל בגליון מ"ג דברי רב אחד יצ"ו (ואת שמו לא הגיד) וכתב בדף קע"א ע"ג ובלתי מציצה לגמרי דבר פשוט דסכנה הו ואין לשומע לשום נברא בזה דוקא קאמר הש"ם דומיא דאספלנית וכמון מה אספלנית וכמון כי לא עביד סכנה האי נמי כי לא עביד סכנה וכי יעלה על הדעת בלתי תחבושת לא תהיה כמו כן בהעדר המציצה לא יבצר מסכנה וכבר הגאון מוהר"ם שיק השיב וכו' עכ"ל ובענין זה (ביטול המציצה) כתב לי רב אחד יצ"ו על מה שכתבתי בשד"ח חלק הכללים במערכת הטי"ת כלל ה' בשם הגאון מוהר"ם שיק וידעתי בטח שאילו ראה מה שכתוב אצלי בקונטריס זה לא היה כותב מה שכתב בזה לכן לא אכתוב דבריו בזה:

ח"י) ועל טוב יזכר שם ידיד נפשי הגביר מוהר"ר חיים יעקב רשל יצ"ו שכאשר ראה בקונטריסי אשר אין בידי ספר הקדוש יהודה יעלה להגאון מוהר"י אסאד ושאם היה בידי הייתי מביא דב"ק בקונטריסי (ככתוב למעלה בסוף ד"ה השאלה הנ"ל) טרח וכתב

וישלח יעקב העתק תשובת הגאון מוהרי"א הנ"ל בשנתנו ואשיש בלבבי [לפ"ג) ומוצא שפתי אשמור והנני נותן לפניכם את דברי התורה הספר הקדוש יהודה יעלה וזכות מרן המחבר תגן על ידידי קריינא דאגרתא אביר יעקב חיים עד העולם כיר"א ואלה דברי הס' יהודה יעלה להשר הטפסר ואדון נכבד הצדיק ידי"נ וחביבי מו"ה צבי הירש לעהרן נ"י בעיר אמשטארדאם וכן השבתי תשובה זו להגאון המובהק מאור הגולה וכו' בעל המחבר ס' שער התורה אבד"ק וועריוי אחר בקשתו ממני לחוות לו דעתי: על דבר המציצה במצות מילה אשר בעו"ה קצת רועים רעים קשר רשעים רצו לבטל ולהפר ברית המציצה באמרם שאינו מגוף המצוה כ"א משום סכנה וזה באקלים החם אבל במדינות אלו אין שום סכנה במניעותה ואני בעניי בקנאי קנאת ה' צבאות כתבתי מאז באגרת הקנאות יום י"ב טבת תר"ה לפ"ק שנדפס באמש"ד נגד האספסוף שהרעימו סוד וזה לשוני לנצח יאבדו מבלי משים כי הנה המציצה מפרק הדם והוא אב מלאכה ודוחה לשבת החמורה וליוה"כ ואי לאו דמעכב המציצה לגוף המצוה לא היה דוחה שבת ויוה"כ ויו"ט אלא ודאי כך נתנה הלכה למשה מסיני מלבד טעם הסכנה כנאמר בגמרא ומכ"ש לדעת המורה בס"פ מ"ט משלישי שטעם המצוה במילה להשלים חסרון המדות להחליש זה האבר בשפיכת דמו דוקא וכמ"ש גם את בדם בריתך וכו' לפי"ז הכרח גדול הוא המציצה להמשיך הדם מכל גידי האברים שנקשרים בו בראש הגויה להחליש כח התאוה היתירה מכל הגוף ע"כ לשוני מאז ושוב נשאלתי מידי"ן הרב החסיד הקדוש הנגיד מו"ה צבי הירש לעהרין נ"י נשיא אה"ק שאברר דברי הנ"ל במה שהחלטתי כי המציצה הלכה למשה מסיני הוא ולעשות רצון צדיק חפצתי וד' ב"ה יעזור לי: י"ט) שנינו בפ' ר"א דמילה דף קל"ג עושין כל צרכי מילה בשבת מוהלין ופורעין ומוצצין ונותנין עלי' אספלנית וכמון וכו' ופי' רש"י ומוצצין את הדם ואע"ג דהוא עשיית חבורה שאין הדם ניתק מחיבורו אלא ע"י המציצה עכ"ל ובגמרא שם ע"ב פיסקא ומוצצין וכו' אמר רב פפא האי אומנא דלא מייץ סכנה הוא ועברינן ליה פשיטא מדקא מחללי עליה שבתא סכנה הוא מהו דתימא האי דם מיפקד פקיד קמ"ל חבורי מיחבר ודומיא דאספלנית וכמון וכו' כי לא עביד סכנה הוא ע"כ ופירש רש"י מ"ד מתני' לא אשמעינן דמחלל שבתא עליהם דדם מיפקד פקיד מופקד ועומד שם.

כנותן בכלי ובמציצה אין חבורה ואין כאן איסור תורה ומשום הכי שרי ולאו משום סכנה ואומנא דלא מייץ בחול לאו סכנתא היא ולא נעברי' קמ"ל דדם מיחבר חיבורי כשיוצא על ידי מציצה ואפילו הכי שרי משום סכנה מדקתני במתניתין גבי איספלנית וכמון עכ"ל ועיין מג"א סס"י שכ"ח ס"ק נ"ג: כ) ויש לדקדק להס"ד לולי דברי ר"פ דלא מעברינן

ליה למאן דלא מייץ דליכא סכנה ואין מעכב א"כ תקשה סידורא דמתניתין שהקדים מוצצין לנותנים עליה אספלנית וכמון והא פשיטא ליה דכי לא עביד סכנה הוא ה"ל להקדים הא מילתא דמעכב ואיכא סכנה וי"ל להס"ד זו דדם מיפקד פקיד גם במניעת נתינת אספלנית וכמון עליה ליכא סכנה אי לא עביד וה"א נמי דלהכי שריא דליכא ביה משום רפואה בשבת אמנם לישנא דש"ס קמ"ל חיבורי מיחבר ודומי' דאספלנית וכמון מה הני כי לא עביד סכנה הוא וכו' משמע בהדיא דהא פשיטא לי' בכל ענין אפילו אי דם מיפקד פקיד נמי משום חבורה דמילה ופריעה בלא מציצה נמי איכא סכנה כי לא עביד הני אספלנית וכמון א"כ הדק"ל להס"ד זו למה הקדים המשנה מוצצין לנותנין עליה אספלנית וכו' וי"ל משום סידורא דמעשה נקט ואזיל שכן הוא בזה אחר זה מוהלין ופורעין ואח"כ מוצצין ואח"כ נותנין עלה אספלנית וכמון וכו' ותדע דהא ודאי כיון דבלא מייץ סכנה הוא א"כ גם קודם מתן תורה דאמרינן ביבמות דף ע"א ע"ב לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו אבל מציצה ע"כ היה משום סכנה וכתיב ואך את דמכם וכו' ועיין נדרים ל"א ע"ב אמול ואצא סכנה הוא שנאמר וכו ועיין בס' משביר בר ספר שמות תי' על קושית הרא"ם וא"כ ה"ל במשנה להקדים המציצה לפריעה שיש למציצה קדימה בזמן עד שלא ניתנה פריעה וע"כ צ"ל דהשתא דאיכא מצות פריעה סידורא דמעשה נקט ואזיל מציצה אחר הפריעה בדוקא משום שאם ימצוץ קודם הפריעה מיד אחר החיתוך לא יוכל שוב לפרוע יפה משום ריבוי שפעת דם על ידי כח המציצה וגם יצטרך שוב למצוץ שנית אחר חבורת הפריעה גם כן לכן נקט על סדר המעשה בדוקא מוהלין ופורעין ואחר כך מוצצין ואח"כ נותנין עליה אספלנית וכמון כנ"ל וכמו שלהאמת לא הקדים מוצצין לפורעין מהאי טעמא הכא נמי להסלקא דעתין לא הקדים נותנין עליה וכו' למוצצין מהאי טעמא:

כ"א) אבל הא קשיא להס"ד תקשי כיון דמה"ט שרי מציצה בשבת משום דדם מיפקד פקיד וליכא חבורה א"כ הא דתנן ומוצצין ה"ל זו ואצ"ל זו כיון דתני מוהלין ופורעין מכ"ש דמוצצין שאין בו איסור תורה כלל ולמ"ש הרמ"א בתשו' סי' ע"ו ובהג"ה ש"ע יו"ד סוף סי' רס"ו דמילה הותרה בשבת וע"י שנים נמי מותר ניחא די"ל תני סיפא מוצצין לגלויי רישא כמו שמוצצין אפילו שנים ויותר משום דהא ליכא חבורה להס"ד ואין איסור כלל ה"ן מוהלין ופורעין אפילו שנים משמע ולהכי (לא) נקט המשנה לשון יחיד מוהל ופורע ומוצץ כנ"ל אבל לדעת הב"י דאוסר בשבת ע"י שנים וכן החליט הישש"ש ביבמות פרק הערל סי' ג' ע"כ מוהלין ופורעין לשון רבים דנקט מתני' לדידהו צ"ל אוולדות דעלמא קאי א"כ קשה ומוצצין למה תני ליה כלל להס"ד כנ"ל לכן נ"ל דלכאורה משמעות סוגיא

זו הוא דאין המציצה מגוף המצוה חדא ממ"ש ר"פ האי אומנא דלא מייץ סכנה הוא ועברינן ליה ומ"ש דתליא טעמא משום סכנה ות"ל אף בלא סכנה מעבירין ליה כיון דעבר אמצוה דאורייתא אלא ע"כ אי לאו דסכנה הוא לא מעבירין ליה משום דאינו מגוף המצוה ועוד מקושית הש"ס עלי' פשיטא מדקא מחללי עליה שבתא סכנה הוא ומנ"ל דה"ט דמחללים עליה שבת משום סכנה הא י"ל משוה דמגוף־המצות מילה הוא דחי שבת וגם ממילא דאין קושיא על ר"פ פשיטא דאיהו קמ"ל הא דסכנה הוא ועוד משינוי' דש"ס דקמ"ל ר"פ אף דחבורי מיחבר אפ"ה שרי ומוצצין משום סכנה דומיא דאספלנית וכמון ות"ל דשרי משום מצוה מכל אלו משמע לכאורה דאין במציצה מצוה אלא יש סכנה במניעותה ואין מצוה בעשייתה:

כ"ב) אמנם כי דייקינן שפיר אדרבא מוכח איפכא והוא על פי הרגשתינו הנ"ל לשינוי' דש"ס להס"ד תקשי הא מוצצין דמתניתין ה"ל זו ואצ"ל זו כנ"ל הא חדא ועוד עדיפא קשיא לס"ד זו דם מיפקד פקיד וה"א דליכא סכנה במניעת המציצה וליכא איסור תורה וחילול שבת בעשייתה וגם מצוה ליכא בעשייתה אם כן למה תני ליה כלל במתניתין ומוצצין מאי קמ"ל דשרי ועוד קשיא לס"ד זו עדיפא כיון דתנא פתח במשנה עושין כל צרכי מילה בשבת וכו' ומוצצין וכו' והא אפילו את"ל דהא גופא קמ"ל מתני' דשרי בשבת אף שאינו מצוה ולא סכנה משום דמיפקד פקיד אבל כיון דאין מצוה ואין סכנה הרי א"ץ לעשותה כלל ואיך תני ליה בהדיא עושין כל צרכי מילה וכו' ומוצצין הרי שאין זה צרכי מילה כלל וא"ץ לעשותה אף בחול וצ"ע אלא ע"כ מוכח להס"ד דהמציצה מגוף המצוה הוא גם זולת הסכנה וצרכי מילה קרי ליה מתני' והא גופא קמ"ל מתני' ומוצצין וכו' דפי' עושין כל וכו' תרתי משמע עושין וכו' חייב לעשות ומותר לעשות המציצה דומי' דמוהלין ופורעין ה"נ ומוצצין דה"פ בכולהו חייב לעשות ומותר לעשות כל אלו צרכי מילה בשבת וממילא גם להאמת דר"פ אשמעינין סכנה הוא ר"ל סכנה נמי הוא אבל בהא לא הדר ביה מהס"ד דמציצה מגוף המצוה נמי הוא וארווח לן בזה ליישב קושית תוס' במתניתין דף קל"ג ע"א עושין כל צרכי מילה בשבת והא כבר תני הכי במשנה לעיל בס"פ מפנין וכו' ולענ"ד מתני' הכא קמ"ל הא דמוצצין ג"כ צרכי מילה מקרי ר"ל מגוף המצוה הוא מלבד טעם הסכנה כנ"ל ואין להקשות א"כ מאי פריך בגמרא עלה דמתני' קל"ג ע"ב מכדי קתני כולהו כל צרכי מילה לאתויי מאי וכו' והא י"ל הא קמ"ל דמוצצין נמי צרכי מילה הוא מגוף המצוה ז"א דא"כ סגי למתני' עושין כל צרכי מילה בשבת מוהלין וכו' ומוצצין וכו' ותיבת כל לאתויי מאי קשיא ליה וכן פירש"י בהדיא

מכדי קתני במתני' כולהו כל דברים העושים למילה מוהלין ופורעין ומוצצין וכו' למה לי דתנן כללא ברישא עושין כל צרכי מילה עכ"ל ר"ל כללא דייקא קשיא ליה לגמ' כנ"ל: כ"ג) ועוד נ"ל מוכח דגם להאמת דר"פ קמ"ל חבורי מיחבר ומשום סכנה שרי בשבת מצוה נמי הוא כמו להס"ד והוא מדאמר ר"פ האי אומנא דלא מייץ סכנה הוא ומעברינן ליה ואי משום סכנה ורפואה בלבד מאי שייאטי' דאומנא לזה טפי מכל אדם והא נותנין עליה אספלנית וכמון ע"כ על כל אדם קאמר להיתירא משום סכנה מותר בשבת וה"נ מוצצין משום סכנה אזהרת על לא תעמוד על דם רעך על כל אדם קאמר ולמה מעברינן ליה להאי אומנא אי לא מייץ הא אפשר שימצוץ אחר וע"כ דמגוף המצוה הוא המציצה ומוטלת על האומן דוקא לכן מעברינן ליה אי לא עביד ליה ואין להקשות א"כ מאי פריך הש"ס על רב פפא פשיטא מדקא מחללי עליה שבתא סכנה הוא ומאי קושיא אין ה"נ ממתני' שמעינן הא דסכנה היא לבד ומוצצין ונותנין עלי' אספלנית וכו' ה"א בהדדי שייכי ולאו אאומנא קאי ומוצצין אלא על כל אדם דומיא דנותנין עלי' אספלנית וקמ"ל ר"פ דמצוה הוא המציצה ועל האומן מוטל ומוצצין בהדי מוהלין ופורעין שייך כולהו מצות מילה הוא והאי אומנא דלא מייץ מעברינן ליה ז"א דמ"מ מאי דאמר ר"פ סכנה הוא פשיטא מדקא מחללי עלי' שבתא סכנה הוא ולא הוה ליה לרב פפא לומר אלא האי אומנא דלא מייץ מעברינן ליה כנ"ל והשתא לא קשיא מידי ג"כ לאידך גיסא מאי פריך על ר"פ פשיטא וכו' הא ר"פ תרתי מילי קמ"ל דמציצה מצוה הוא על האומן וגם סכנה הוא ואם כן ממתני' הא לא מוכח דמשום סכנה מחללין עליה שבת די"ל רק משום מצוה דוחה שבת וכנ"ל: כ"ד) ולפמ"ש באמת זהו תירוץ הגמרא דה"א דם מיפקד פקיד ר"ל וליכא סכנה במניעת מציצה והא דמשנה קרי לה צרכי מילה היינו משום מצוה בעי מציצה אפילו אם מיפקד פקיד וה"א באמת מהאי טעמא שרי בשבת משום מצוה דחי ליה אלא דקושטא הוא כיון דמיפקד פקיד ליכא חבורה ואיסור תורה כלל בלא דחיית מצות נמי שרי בשבת מהאי טעמא דלא עביד איסורא כלל וקמ"ל ר"פ סכנה הוא נמי דדם חבורי מיחבר כנ"ל וגם שאר קושי' הנ"ל אי מצוה הוא המציצה למה ליה לר"פ האי טעמא דמשום סכנה ות"ל משום דעבר אמצוה דאורייתא (אמר החח"מ עיין לקמן בסי' ב' סעיף ח' ד"ה ומלבד מה) וגם שינויא דש"ס דקמ"ל מוצצין דומיא דאספלנית וכו' משום סכנה ות"ל משום מצוה נ"ל דלק"מ דטובא איכא בינייהו חדא בנולד מהול דקי"ל דצריך להטיף ממנו דם ברית בכה"ג אין צריך למציצה למצוה לכ"ע אבל משום סכנה אחר שכבר התחיל הדם ונתעורר לצאת איכא סכנה ואי לא מייץ לנולד מהול מעברי' ליה משום סכנה משא"כ משום מצוה ליכא כה"ג (ולמ"ד לקמן בנולד מהול ודאי ערלה

כבושה יש ודוחה שבת ה"ט דמתני' נמי דתני מוצצין דומי' דאספלנית ומשום סכנה אפילו בנולד מהול נמי) עוד נ"מ ב' באב המל את בנו ולא מצץ אי משום דעבר אמצוה מעברי' לי' מאומנתו רק שלא ימול עוד אחרים אבל ודאי לא מעברינן ליה מלמול עוד את שאר בניו כיון דמצות עשה דאורייתא על האב למול את בנו לא קנסינן לי' משום שעבר על פרט א' מפרטי המצוה שיעבור ויבטל עוד כל המצוה שעליו מי שאכל שום וריחו נודף וכו' אבל משום ה"ט דסכנה מעברי' ליה גם להאב מלמול שאר בניו משום סכנת נפשות בניו עוד נ"מ ג' אי משום דעבר אמצוה בחד זימנא לא מעברינן ליה אא"כ הוחזק בכך בתלת זימני או בתרי זימני או בהתרו בו והוא פושע כמו בטבח שיצאה טריפה מת"י ע' תשובת מהרי"ט ספר שני סי' ט"ו ותשובת נחלת שבעה אבל משום ה"ט דסכנה משום פעם א' נמי מעברי' ליה דחמירא סכנתא מאיסור'.

עוד נ"מ ד' אי משום דעבר אמצוה מהני ליה תשובה במקבל עליו דברי חברות שלא יפשע עוד ויזהר באומנתו משא"כ משום ה"ט דסכנתא מעברי' ליה לעולם משמע ולא מהני ליה תשובה. עוד נ"מ ה' אי משום דעבר על פרט אחד מדיני המצוה ולא מיץ היינו בחול באמת מה"ט מעברי' לי' אבל אם בשבת לא מיץ י"ל סבר מצוה עביד שלא לחלל שבת בשביל מצות בעלמא כמו בהני קבוראי במס' סנהדרין ד' כ"ו ע"ב וכמו אם לא חזר על ציצין שאין מעכבין כל עוד שלא פירש ודאי לא מעברי' ליה וה"נ משום מציצה דג"כ אינו מעכב המצוה דמל ולא פרע כאלו לא מל תנן אבל מל ופרע ולא מצץ אין מעכב רק מצוה דרבנן הוא או הלכה למשה מסיני רק לכתחילה ואי לא מיץ בשבת לא מעברי' ליה אבל משום סכנה גם בשבת אי לא מיץ מעברינן ליה א"כ אף דמציצה צריך לגוף המצוה מכל מקום הוצרך ר"פ לטעם הסכנה לכה"ג וגם לשינוי' דש"ס דמוצצין דמתניתין דומיא דאספלנית משום סכנה הוא ות"ל משום מצוה דחי שבת וליתא לכל הני תירוצים אמתני':

כ"ה) ונ"ל דלק"מ דז"ל הר"ן על דברי ר"פ שהעתיק הרי"ף סכנתא היא שאילו אין בדבר סכנה לא היה מותר לעשות חבורה בשבת שהדם היוצא ע"י מציצה חבורי מיחבר ונמצא שהוא עושה חבורה במציצה זו עכ"ל ותמוה דגמרא מקשה על ר"פ פשיטא הוא דסכנה הוא עפ"י הוכחה ור"פ מסברתו קמ"ל דסכנה הוא וממילא ה"פ במתני' ומשו"ה מותר לחלל שבת עלי' והר"ן מהפך הסיבה למסובב ומסובב לסיבה וצ"ע אמנם נ"ל מדמסיק הגמרא לר"פ ה"ט דמתני' מוצצין דומיא דאספלנית משום סכנה ס"ל להר"ן דה"ט דר"פ דס"ל חבורי מיחבר ואית ביה סכנה משום דמחללי' עליה שבת דומיא דאספלנית וכמון קתני מתני' וא"ש וא"כ באמת גם משום גוף המצוה מחללי' שבת על המציצה אבל

מדומי' דאספלנית שמעי' נמי ה"ט דסכנה:כ"ו) ועוד נ"ל ראיה מדמקשה ש"ס על ר"פ פשיטא מדמחללים עליה שבתא סכנה הוא ומ"ש משבת דפריך גם מבחול ה"ל להקשות דאי לאו סכנה הוא איכא איסורא דחובל בחבירו במציצה ואפילו בקטן נמי כמ"ש הרמב"ם הל' חובל רפ"ה והוכחתי כן בתשובה א' ועיין ב"ק דף פ"ז סוף ע"א וריש ע"ב דעלי' נמי לא יוסיף קאי ועוד הא לא מתרצא כלל גם בשינוי' דגמרא דה"א מיפקד פקיד ולהכי שרי בשבת דאין כאן איסור תורה והא עדיין קשה דחובל שאסרה תורה אף בדם דמיפקד פקיד דלא יוסיף כתיב וא"כ מדשרי מציצה בחול ע"כ סכנה הוא ומאי קמ"ל ר"פ פשיטא וצ"ע אלא ע"כ דמציצה מגוף המצוה הוא כמו המילה והפריעה והרי הפריעה נמי עביד חבורה ולא נתנה פריעה לאברהם אבינו ואינה מפורשת בתורה רק מהלכה למשה מסיני ה"נ המציצה בכלל הלכה למשה מסיני מצותו בכך גם בלא סכנה ולק"מ מבחול ואי דגם משבת לק"מ על ר"פ מה"ט כבר כתבנו דבאמת זהו תי' הגמרא וכנ"ל (ואפשר הא דתנן מל ולא פרע כאלו לא מל ולא ני מל ופרע ולא מצץ וכו' היינו משום דרבותא קמ"ל אף דפריעה רק הלממ"ס הוא כמ"ש התוי"ט ואף דמל ומצץ כיון שלא פרע ה"ל כאלו לא מל דאלו מציצה גם לאברהם אבינו ניתנה קודם הפריעה למצוה אבל באמת בלא מצץ לא אמרינן כאילו לא מל ופריעה עדיפא בהא דמציצה רק למצוה הוא ומשום סכנה) (אמר המחבר בהורמנותיה דמר לדידי חזי לי דמצינן למימר דמשום הכי לא תני כאילו לא מל כדתני גבי לא פרע דהתם שייך למימר כן ונבין מזה שיחזור ויסיים המצוה דהיינו שיפרע דאיתיה בתקנתא גם אחר שסילק ידיו מהמילה אבל במציצה אימור דבתר דסליק ידיה ועבר זמן כל דהו ליתיה בתקנתא לחזור על המילה ולמצוץ דלא מהניא המציצה אלא בה שעתא וכיון דלא מצץ בה שעתא מאי דהוה הוה ויתכן שלזה כיונה דעת ידידי הגאון בספר כורת הברית שהבאתי לקמן בסי' ב' סעיף ט"ו (בסוף ד"ה וכן נפקא מינה) שכתב וי"ל דאולי ממילא שוב לא יועיל אחר כך) שוב מצאתי לפוסק אחרון המפורסם הגאון בעל הלבושים בהלכות מילה סי' רס"ו סעיף ב' שכתב וז"ל מילה דוחה יו"ט ושבת וכו' ואפילו בזמנה אינה דוחה אלא המילה עצמה ופריעה ומציצה שכולם מעיקר המילה הם כמו שנתבאר לעיל וכו' ונותן עליה אספלנית וכו' עכ"ל וגם בסעיף יו"ד שם כתב הלבוש וז"ל לא התירה התורה בשבת אלא מילה דכתיב וביום השמיני ימול דהיינו מילה פריעה מציצה אבל להטיף דם ברית בלא מילה לא התירה וכו' עכ"ל:

ז"ך) ומ"ש כמ"ש לעיל וכו' היינו מ"ש הלבוש בסי' רס"ד סעיף ג' דשם כתב וז"ל כיצד מלין חותכין ערלת ראש הגויה וכו' ואח"כ פורעין את הקרום הרך של מטה וכו' ואח"כ

מוצצין את הדם מן המילה שאין הדם ניתק ממקום חיבורו אלא ע"י מציצה לכך מוצצין עד שיצא הדם ממקומות הרחוקים כדי שלא יבא הולד לידי סכנה וכל מוהל שאינו מוצץ מעבירין אותו שמסכן הולד ואחר שמצץ נותן עליה אספלנית וכו' עכ"ל הרי בהדיא כפל דבריו שהמציצה מעיקר המילה הוא מלבד טעם הסכנה כנ"ל וז"ל הכל בו סי' ע"ג כיצד מלין חותכין וכו' ואח"כ פורעין וכו' ואח"כ מוצץ המילה עד שיצא הדם ממקומות הרחוקים והאי אומנא דלא מייץ מעברינן ליה מפני שסכנה הוא לתינוק וכו' עושין כל צרכי מילה בשבת כגון להיות מוצץ ופורע לחזור על ציצין וכו' וסדר המילה היא להיות כורת ופורע ומוצץ ואח"כ לתת אספלנית ורטיה ואח"כ מוזגין כוס יין וכו' עכ"ל משמע נמי דמגוף מצות מילה הוא המציצה כנ"ל וז"ל ספר התניא לרבינו יחיאל (אמר החח"מ עם כי אינו פשוט שספר התניא לרבינו יחיאל עיין שם הגדולים מכל מקום כולם שוים שהוא מן הקדמונים) ענין מילה סי' צ"ו והמוהל וכו' ומברך על המילה וחותך הערלה וכו' ופורע הערלה ומוצץ המילה בפיו להוציא הדם ומברך אבי הבן להכניסו וכו' משמע שאחר המציצה מברך אבי הבן להכניסו ע"כ משום דמציצה גופה מצוה הוא כנ"ל: כ"ח) וז"ל הרמב"ם פ"ב מהלכות מילה הלכה ב' כיצד מוהלין חותכין את כל העור וכו' ואחר כך מוצץ המילה עד שיצא הדם ממקומות הרחוקים כדי שלא יבא לידי סכנה וכל מי שאינו מוצץ מעבירין אותו וכו' עכ"ל והא דבעי מוצץ עד שיצא הדם ממקומות הרחוקים וכ"ה לשון הכ"ב ולשון הלבוש הנ"ל כהרמב"ם ומנ"ל הא והא רב פפא כל אומנא דלא מייץ וכו' נקט ואם איתא אפילו מייץ נמי הוה ליה למימר דלא מייץ יפה כראוי מעברינן ליה אלא ע"כ מייץ כל דהו סגי.

ובס' קטן שרביט הזהב דף י"ד ראיתי שכתב וז"ל והוא צריך למצוץ עד שישער שיצא הדם ממקומות הרחוקים וכל מוהל שאינו מוצץ כראוי מעבירין אותו כי הוא סכנה לתינוק וכדאיתא בפר"א אר"פ האי אומנא דלא מייץ וכו' ולפיכך מוצצים אף בשבת אע"ג דדם חבורי מיחבר וכו' עכ"ל דייק באמת אומן דלא מייץ כראוי אבל בגמרא דלא מייץ כלל משמע כנ"ל אמר החח"מ ספר שרביט הזהב לא ראיתי מעודי אמנם כדבריו כתב רבינו הערוך בערך אמן וז"ל אומן המוהל דלא מאיץ מילה כדבעי לה כדאמרינן וכו' וחידוש הוא שהגאון המחבר לא זכר דב"ק ואולי כבר הובאו דברי הערוך בספר שרביט הזהב וקצת נראה כן מלשון הרמ"ה בחידושיו לבבא בתרא דף כ"א ע"ב בד"ה ואמר רבא וכו' שכתב וז"ל ואומנא דמהיל ולא מאיץ כדחזי ע"כ אך אולי יש לדחות שהכונה דלא מייץ כלל ומיקרי לא עביד כדחזי דהיינו שצריך מילה ומציצה ואיהו עביד רק מילה אבל בלשון הערוך דמייץ ולא מייץ כדבעי ודאי אין לפרש כן ועיין לקמן בסי' ב' סעיף

כ' או"ק ד' ואו"ק י"ג והרמב"ם נ"ל לטעמיה אזיל לפמ"ש בספרו מורה נבוכים במ"ט לשלישי טעם המילה, למעט הדם והתאוה לכן מוצץ ומושך לשם כל גידי דם בעין אבל קשה כיון דה"א מיפקד פקיד ולמ"ד זו ודאי א"ץ למשוך הדם שם ממקומות הרחוקים והיינו או דלא דרשינן טעמא דקרא במצות מילה כהרמב"ם או דטעם אחר במילה הוא להשלים חסרון היצירה כאבר השרוע לצרף בהם הבריות כדעת העקידה ס"פ לך לך א"כ למסקנא נמי דלא מיפקד פקיד מנ"ל דבעי ממקומות רחוקות ונ"ל עפ"י דהקשה מורי הגאון מוהר"ם בנעטה זצ"ל בספרו מגן אבות דף ד' הא דילפינן שבת ק"ו מקלקל בחובל ממילה דחייב והא לרמב"ם חובל מפרק הוא ובעי שיעור דם כגרוגרת ובמילה הא אין מפרק כל כך דם כשיעור גרוגרת ותירץ דהמצוה הטפת דם ברית אחשבי' אפילו בטיפה אחד כאילו הוי שיעורו עש"ה ודפח"ח אבל לי תלמידו קשה מאי פריך הש"ס הכא דף קל"ג על מימרא דר"פ פשיטא מדקא מחללי' עלי' שבתא סכנה הוא מנ"ל הא דמחללי' עלי' שבתא הא לא נפיק ע"י מציצה דם כגרוגרת וליכא חילול שבת רק איסור דח"ש לבד ועיין במ"ל פח"י מהל' שבת אי ח"ש אסור מה"ת כלל בשבת ובתשו' ח"ץ סי' פ"ו אע"כ צ"ל דמציצה נמי מגוף המצוה הוא וה"ל חשיבותי' בטיפה א' כתי' מורי זצ"ל על חבורה דמילה עצמה ועוד נ"ל דמזה הוכיח הרמב"ם דבעי' מוצץ ממקומות רחוקים א"כ ודאי מוצץ כשיעור גרוגרת ופריך שפיר פשיטא דסכנה הוא כנ"ל מדקא מחללי' עלי' שבתא:

כ"ט) ולפי זה נ"ל לקיים שני התירוצים לאמת די"ל אי לא מייץ כלל ליכא סכנה אבל למצוה ע"כ צריך למצוץ אלא למצוה סגי במציצה כל שהוא להטפת דם ברית אבל כה"ג סכנה הוא אחר שכבר התחיל ונתעורר הדם לצאת אא"כ מוצץ הרבה עד שישער שיצא הדם ממקומות הרחוקים ובכל ענין איכא חילול שבת במציצה פורתא קמא למצוה המצוה אחשבי' כי שיעורא ויתרץ (ויתרון) המציצה דליכא מצוה אית ביה שיעורא ממקומות רחוקים ומשום סכנה בעי' ליה כנ"ל אמנם כן ודאי קשה טובא לפי"ז מאי פריך ש"ס על ר"פ פשיטא וכו' הא ממתניתין שמעי' רק מוצצין רק כ"ש למצוה קאמר דמחללי' עלי' שבתא וקמ"ל ר"פ דסכנה הוא ובעי' נמי למצוץ ממקומות רחוקים כראוי וצ"ע ונ"ל באמת זהו תי' הש"ס דממתני' ה"א דם מיפקד פקיד וליכא סכנה וע"כ סגי במציצה כ"ש לבד למצוה דצורכי מילה קרי ליה מתני' ואי ליכא מצוה ולא סכנה למה מוצצין כלל בשבת או בחול אבל ממקומות אחרים א"צ למצוץ קמ"ל ר"פ דם חבורי מיחברוה"ל סכנה אחר שכבר התחיל למצוץ קצת וע"כ צריך למצוץ כראוי (עד שיצא הדם) ממקומות הרחוקים וכמ"ש הרמב"ם והכ"ב והלבוש ושרביט הזהב הנ"ל ועוד נ"ל

לאידך גיסא דלכאורה אמתני' גופיה תקשי מאי קמ"ל מוצצין ממ"נ אי מיפקד פקיד לאו חבורה הוא ואי חבורי מיחבר הא סכנה הוא ופשיטא ונ"ל דוקא לא מייץ כלל סכנה הוא וקמ"ל מתני' דמייץ טובא גם ממקומות הרחוקים אף דליכא סכנה ה"ל כמו ציצין שאין מעכבין כ"ז שלא פירש אבל הראשון נראה יותר עיקר מיהת בירורנו יפה מוכח מש"ס ופוסקים דמציצה מלבד טעם הסכנה מגוף עיקר מצות מילה הוא כנ"ל (וז"ל התיקונים תיקון ח"י דהכי סליק פ"ה לחושבן מילה וכו' וטעמא הוא דברית המעור וברית הלשון קשורים הם) ותדע עוד כמו דר"פ קמ"ל מוצצין דומיא דאספלנית משום סכנה הוא מדקתני במתניתין גבי הדדי כפי' רש"י ה"נ ודאי אם מציעתא דומיא דסיפא ה"נ וכ"ש שהוא דומיא דרישא מוהלין ופורעין ומוצצין משום מצוה הוא וכ"מ עוד בנוסח בהמ"ז בס' שרביט הזהב וז"ל עשה מילה ופריעה ומציצה שוב מול וכו' משמע מציצה מצוה ועיין בש"ס נדה דף מ"ה ע"א אר"ע כשם שכל התורה הללממ"ס וכו' ועיין תשובת חוות יאיר סי' קצ"ב מ"ש בזה ובס"פ מצות ד' פ' לך לך ובס'.

חפץ ד' מס' שבת דף קל"ג משמע דס"ל סכנה ולא מצוה לא נחתי לכך ולא דקו בזה ומה גם עפ"י הסוד המציצה בפה ודאי מצוה וחובה כמ"ש באשל אברהם ועץ החיים מצוה כ"ח דף ל"ד וז"ל ס' התיקונים תיקון ל"ז עשה לך חרבות צורים וחרבא דקוב"ה י"ו פיפיות לקבל מילה ופריעה ומציצה וי"ג בריתות שנכרתו עלי' וכו'.

ל) וגם לפי טעם הסכנה נ"ל מוכח דאין שום חילוק מקום וזמן במציצה והוא דאם איתא מאי פריך הש"ס על ר"פ פשיטא מדמחללי עלי' שבתא סכנה הוא והא מזמן המשנה עד רב פפא אמורא בתרא ודאי נשתנו הטבעים הרבה במשך זמן מרובה כ"כ ושינוי טבע הארצות ואקלימים ולפי ספר סדר הדורות היה רב פפא רופא בנירש סמוך לסורא בשנת ד' אלפים קי"ג ולא בא"י א"כ מאי קושיא ממתני' דבא"י נשנית התם ודאי סכנה הוא כרוב חום האקלים ובאותו זמן וקמ"ל רב פפא טובא גם באקלים שלו וגם בזמנו לא נשתנה ענין זה הסכנה במניעת המציצה, ומה גם דרב פפא רופא גופי' היה ואמורא סתמא כולל הוא בכל המקומות ובכל הזמנים (ובה"ג הלכ' מילה פר"א גרס רב אמר האי אומנא וכו' סכנה הוא דחבורי מיחבר ורב בבבל היה): ל"א) אלא ע"כ קים להו לגמרא דלא נשתנה בענין זה הטבע ואקלים ואף דהנסיון מעיד בזמנינו שאין סכנה בדבר ודאי גם בזמן המשנה ובזמן ר"פ ובאותן האקלימים החמים נמי לא היה סכנה בשעתה ועל אתר כמו היום ובאקלים שלנו אבל משום סכנה דלאחר זמן חשו דקים להו לחז"ל כיון דאבר זה ראש הגויה וקשור הוא בכל הגידים אולי בסיבת דם הנעצר אחר שנתעורר לצאת ע"י המילה יבא עי"ז סכנה לאותו הנימול ברוב השנים אח"ז ועיין ביש"ש פרק

כל הבשר סס"י יו"ד גבי מים אחרונים בזה"ז כתב וז"ל ובפרט שכתב ר"י וז"ל אומר הרמב"ם אעפ"י שעכשיו אין לנו מלח סדומית יש מלח אחר כמלח סדומית ואם יעביר ידיו ע"ג עיניו יסמא את עיניו ע"כ והוא היה אב לכל הטבעים ע"כ נראה שאין להקל בהם כלל וכו' עכ"ל וה"נ הרי הרמב"ם ובה"ג והרי"ף והרא"ש וכל הפוסקים העתיקו הא דר"פ והרמב"ם הי' אב לכל הטבעים אין לזוז ממנו ועיין תשובת חכם סופר סי' ק"א מענין שינוי טבעי ומכ"ש אחר שביארנו יפה באר היטב דגם זולת הסכנה מצותו בכך מדאורייתא מהלממ"ס גם בשבת בכל מקום ובכל זמן כאמור וז"ל אור החיים פ' תזריע ימול בשר ערלתו וכו' רמז הכתוב כי צריך לעשות שלשה דברים במצות המילה מילה פריעה מציצה וכו' וצוה ה' למצוץ דם זה וכו' עי"ש:

ל"ב) ועוד נ"ל ראיה ברורה לדברינו משינוי' דש"ס ה"א האי דם מיפקד פקיד וכו' ותמוה לשיטת הרמב"ם דס"ל כל חובל חוץ משוחט או חונק חיובו משום מפרק תולדה דדש הרי אשכחן בשבת ע"ה גבי חלזון לר"י חייב הפוצע משם מפרק אע"ג דדם מיפקד פקיד כמ"ש תוס' שם ובכתובות דף ה' ע"ב מ"מ מפרק הוא א"כ מאי משני הש"ס דה"א האי דם מילה מיפקד פקיד ופירש"י ליכא איסור תורה ולהכי שרי והא להרמב"ם מפרק הוא ומחלל שבת עליה ע"כ משום סכנה הוא והדק"ל פשיטא ואין לומר דה"ק ה"א מתני' דתנן ומוצצין כרבנן דר"י דף ע"ה אתי' דאין דישה אלא בגידולי קרקע דוקא אבל לר' יהודא באמת אין מוצצין משום דה"ל מפרק קמ"ל ר"פ סכנה הוא ומש"ה מוצצין לכ"ע זה אינו דהרי העלו תוס' שם לחלק בין בהמה לדגים דדוקא חלזון לא מקרי גידולי קרקע לרבנן אבל בהמה ה"ל שפיר גידולי קרקע אמר המחבר חח"מ מה להבל דמה דברי הגאון בזה תמוהים בעיני דעין רואה בתוספות בדף ע"ג בד"ה מפרק שכתבו שאין לומר דדוקא חלזון לא הוי גידולי קרקע אבל בהמה חשיבא גידולי קרקע כדמוכח בריש בכל מערבין דהא טעמא דרבנן הוא משום דילפינן מסממנים שבמשכן ולגבי דבר הגדל ממש מן הקרקע לא חשיבא בהמה גידולי קרקע וכו' עי"ש הרי דלגבי חיוב דישה בשבת סברי התוספות דבהמה לא חשיבא גידולי קרקע וכן כתבו התוספות ביבמות בפרק חרש דף קי"ד ע"א בד"ה וקסבר דאף על גב דבהמה חשיבא גידולי קרקע בפרק בכל מערבין מכל מקום כיון דגמרינן מסממנים בעינן ממש שיהא גדל מן הקרקע כמו סממנים דלגבי גידולי קרקע ממש לא חשיב בהמה גידולי קרקע כדמוכח בהפועלים גבי דיש וכו' אלמא גבי דבר הגדל ממש מן הארץ לא חשיבא בהמה גידולי קרקע וכן משמע בפרק קמא דקידושין דף י"ז גבי גורן ויקב עי"ש וכן כתבו התוספות בפרק השוכר את הפועלים דף פ"ט ע"א ד"ה גידולי קרקע בריש בכל מערבין חשיב בעלי חיים גידולי קרקע וכו' התם

קרי להו גידולי קרקע לפי שניזונין מן הקרקע אבל הכא מפיק שפיר חולב ומגבן דלא הוי בכלל דיש שהוא גדל וצומח מן הקרקע עכ"ל והכי נמי לדידהו יש לומר דלענין חיוב דישה דילפינן מסממנים בעינן שתהא דומיא דסממנים שגדל וצומח מן הקרקע (למאן דאמר אין דישה שלא בגידולי קרקע) ועיין בדברי הרא"ם בפרשת וישלח על פסוק ויהי לי שור וחמור (שכתב רש"י שזו אינה מן השמים ולא מן הארץ) דאף דיש מקומות דבהמה חשיבא גידולי קרקע היינו לפי שגידולי קרקע יתפרש לשני עניינים פעם שניזונים מן הקרקע ופעם שצומח ממש מן הארץ וכן הם דברי רש"י (שרמז הרא"ם שם) בסוכה דף י"א סוף ע"ב וכתבו שם התוספות בד"ה וגידולו דאף דבבכל מערבין חשיב בהמה גידולו מן הארץ לגבי דבר היוצא מן הקרקע ממש כגון דיש וגידולין לאו יוצא מן הקרקע היא אלא שהיא גדילה מן הקרקע וכן כתבו בכתובות דף ס' ד"ה מפרק כיון דגמרי מסממנים בעינן ממש שיהא גדל מהקרקע כסממנים דלגבי סממנים לא חשיבא בהמה גידולי קרקע כדמוכח בהשוכר את הפועלים גבי דישה וכו' עי"ש הרי מכל זה מתבאר שדעת התוספות היא שלענין חיוב בשבת למאן דסובר דבעינן גידולי קרקע בהמה לא חשיבא גידולי קרקע וזה כנגד היסוד של הגאון יהודה יעלה וזו היא דעת רש"י גם כן (ועיין לקמן בסי' ב' סעיף כ' ד"ה וראיתי עוד במנחת חינוך) אמנם היה לו להגאון להביא מדברי הרב המגיד בשמיני מהלכות שבת דין ח' שמפרש לשיטת הרמב"ם ודעמיה דבהמה חשיבא גידולי קרקע אף לענין דישה שכתב וז"ל ולדבריהם אף על פי שאמרו שאין דישה אלא בגידולי קרקע בהמה נקראת גידולי קרקע ומבואר בקצת מקומות בגמרא מההיא דאמרינן שלהי פרק הפרה דף ד"ן ע"ב גבי ונתת הכסף וגו' בבקר ובצאן מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע ועי"ש בתוס' עכ"ל ועל דברי הרב המגיד תחול שפיר קושית הגאון ולא על פי דברי התוספות נחזור לסיים דברי הגאון וזה"ד לאדם מודו רבנן בהו לר"י דחייב חובל משום מפרק וכמבואר ברמב"ם פ"ח מהל' שבת הלכה ז' וח' בהדיא א"כ צ"ע על תירוץ הש"ס כנ"ל לכן נ"ל באמת רש"י לטעמיה דס"ל חובל חייב משום נטילת נשמה ואי מיפקד פקיד במילה ליכא משום נטילת נשמה לכן פירש"י בשינויא דגמ' הנ"ל דה"א האי דסמיפקד פקיד וליכא חילול שבת [אמר החח"מ גם בזה לא זכיתי להבין דב"ק איך נתפייס הגאון ליישב בזה סוגית הש"ס לשיטת רש"י דנהי דסובר בעלמא דחובל הוא משום נטילת נשמה ובחבלה דמילה לפי הסלקא דעתין דמיפקד פקיד ליכא משום נטילת נשמה מכל מקום מסוגיא דפרק המצניע לפי פירוש רש"י בדף צ"ה ע"א דחלב פקיד ועקיר וכו' למדנו דמידי דמיפקד פקיד אית ביה משום מפרק תולדה דדש ולדברי הגאון שהתוספות הוכיחו דבהמה

חשיבא גידולי קרקע והכי נמי אדם אם כן יש בזה משום דישה לכולי עלמא ואי הכי אכתי קשה דנהי דליכא משום נטילת נשמה הא איכא משום מפרק דחייב לכולי עלמא ומאי משנינן מהו דתימא וכו' וליכא איסור תורה והרי איכא משום מפרק] ולהכי שרי אבל לרמב"ם הנ"ל הכי פי' דה"א מיפקד פקיד וליכא סכנה והא דמחללי שבת עלה ע"כ רק משום מצוה למצוץ לחוד קמ"ל חבורי מיחבר ואיכא נמי סכנה כנ"ל ולכאורה יש לדחות דאדרבא אי לאו מצוה הוא למצוץ ניחא טפי להס"ד זו דשרי בשבת אף דהוא מפרק גם במיפקד פקיד מכל מקום כיון דה"א מיפקד פקיד וליכא סכנה וגם מצוה ליכא א"כ לא תיקן כלל ומקלקל בחבורה פטור לר"י ואפילו למ"ד מקלקל בחבורה חייב מ"מ מלאכה שאצל"ג פטור ביה וה"א להכי שרי אף דמפרק הוא כיון דליכא סכנה ולא מצוה ה"ל מקלקל ומשאצל"ג קמ"ל ר"פ סכנה דחבורי מיחבר וה"ל מתקן וגם צל"ג ומשום סכנה שרי עיין תוס' שבת ע"ה ע"א ובתוס' ב"ק ל"ד ע"ב אבל ז"א חדא דאף את"ל כן להס"ד ה"א דשרי מפרק משום מקלקל ואצל"ג הרי מ"מ פטור אבל אסור הוא מדרבנן מיהת ולמה שרי מוצץ בשבת במתני' וע"כ צ"ל משום מצות מילה בכך ועיין במ"ל פ"א מהלכות שבת סוף הלכה ה' בשם תוס' כתובות ובכורות כ"ד ועיין שבת דף צ"ד ע"ב א"כ מוכח מ"מ דמשום מצוה מוצצין ועוד נ"ל דודאי אף אי לית ביה משום סכנה אי מיפקד פקיד מ"מ אינו מקלקל במציצתו שמפרק הדם דע"כ לאיזו שום תכלית לתועלת התינוק הנימול הוא מוצץ כדי שלא יכאב לו כ"כ מכת המילה ולהקל היסורים מעליו עי"ז או שיתרפא יותר מהרה עי"ז דאלו בלא תועלת כלל מי פתי יעשה להחליש התינוק הנימול במציצת דמו על מגן אלא ודאי לשום תועלת כנ"ל ולפי זה שפיר ה"ל מתקן וגם מלאכת מפרק שצריכה לגופה הוא והדק"ל לס"ד דמיפקד פקיד נמי אמאי שרי להרמב"ם אם לא משום סכנה אלא ע"כ משום מצוה מחללים שבת עליה במלאכה דאורייתא וכנ"ל וכן צ"ל לענ"ד בכונת התוס' בכתובות ה' ע"ב דמייתי ראיה דל"ל נטילת נשמה הוא חלשות כח דא"כ מאי פריך ש"ס הכא שבת קל"ג על ר"פ פשיטא וכו' והא ה"א משום מלאכה שאצל"ג הוא שאין צריך להחליש התינוק ולכן שרי אף בלא סכנה וקשה הא מ"מ אסור מדרבנן משאצל"ג ולמה שרי במתני' ומוצצין להחליש התינוק וע"כ ס"ל לתוס' משום מצוה שרי אבל קשיא להו רק לשון הגמ' פשיטא מדמחללים שבת עליה משמע באיסור דאורייתא ע"ז הקשו הא לא שמעי' ממתניתין כנ"ל ולדעת הרמב"ם הנ"ל גם לשינוי' דגמ' מוכח כן דמציצה מצוה כנ"ל ועמ"ש לעיל בתשו' סי' ובחידושי סוגיא דחובל בשבת דף כ"ו דברים מתוקים בס"ד ובס' זכירה דף ק"ז כתב וז"ל ג' היה מלין במדבר משה היה מוהל ואהרן פורע ויהושע הוי מוצץ מדרש רבה ש"ה עכ"ל ועמ"ש לקמן פי' המדרש:

ל"ג) ואגב תמהתי ביבמות ד' ע"א ע"ב שאמרו לא ניתנה פריעת מילה לא"א וכתבו תוס' דהוא ניתנה הלממ"ס ולענ"ד לאו דוקא מסיני אלא במצרים נאמר לו למשה כמ"ש בהדיא בס' בה"ג הלכות מילה בפ' ר"א וכ"ה בילקוט בהעלותך פסוק קח את הלוים דשבט לוי שמרו במצרים מצות מילה שנאמר ובריתך ינצורו ובשלשת ימי אפילה נמולו כולם וכמ"ש גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך היינו ע"י מילה ופריעה וז"ל פרקי דר"א פ' כ"ט עמד פרעה וגזר עליהם וכו' ומנע מהם ברית מילה וביום שיצאו ישראל ממצרים נמולים כולם מגדול ועד קטן שנאמר וכו' ותו' ביבמות ד' ע"א ע"ב ד"ה מ"ט וכו' בתרא כתבו בהדיא יוצאי מצרים מלו ופרעו שנצטוו על הפריעה וע"כ במצרים נאמר לו למשה וכמ"ש בה"ג ולא בסיני (וגם מוכח כן ביבמות מ"ו לר"א יליף מאבות שמלו כשיצאו ממצרים ולא טבלו וכו' והל"ל נמי מל ולא פרע גר הוא ועיין רמב"ם ר"פ י"ג מא"ב וה"ה בשם רמב"ן ר"פ הערל ובתוס' כריתות דף ט' ועיין בז"ג ס"פ בא) וכן במדרש רבה על שיר השירים בפסוק מה יפו פעמיך וכו' וגם בפ' הנה מטתו וכו' עד שהמלך במסיבו וכו' איתא דאהרן היה פורע לכ"ע מיד באכילת פסח משום וכל ערל לא יאכל בו ע"ש ועיין אברבנאל ביהושע כתב ג"כ דלכ"ע בעת שיצאו ממצרים נמולו ואהרן היה פורע (ומייתי שם פלוגת' שי"א יהושע נצטוה על הפריעה עש"ה אבל במד' חזית הנ"ל יליף מקרא שוב מול את ב"י שנית דיהושע היה מוהל) ובה"ג בפר"א הלכות מילה שם גריס בגמ' שם שנית לפריעה ולא כרש"י ביבמות שם ע"א שדחה גירסא זו ומפרש שנית למצרים דניתנה פריעה למשה במצרים וגם שוב ליהושע משום אלה המצות וכו' תוס' ביבמות שם בד"ה לא ניתנה וכו' א"כ פרועים היו ג"כ מולים יוצאי מצרים והלבוש סי' רס"ה ביו"ד מייתי מדרש במדבר רבה על פסוק שימו איש חרבו וכו' ר"ל למולם קודם שיהרגם ואהרן היה פורע ויהושע משקה ר"ל משקה אותם עפר העגל כסוטה ומה"ט אמרי' בהשקיית יין לתינוק הנימול בדמייך חיי וכו' וכ"כ הספר אבודרהם הל' ברכת מילה ע"ש הרי ג"כ דמשה נצטוה בפריעה קודם העגל (שמביא הלבוש מוכח משה מוהל אהרן פורע וכו' דלא מלו כלל במדבר וכגמרן ולא כפרקי דר"א בתוס' שם יבמות ע"א ע"ב ד"ה מ"ט וכו' קמא) עכ"פ מוכח דמ"ש תוס' יבמות שם סוף ד"ה לא ניתנה וכו' הלכה למשה מסיני הוא לאו דוקא וצ"ע:

ל"ד) ובה"ג שם כתב עוד דפריעה דוחה שבת ילפינן מהיקש ביהושע שוב מול שנית איתקש סוף מילה לתחלת מילה שדוחה שבת ע"ש וכ"כ בשאלתות פ' אחרי מות צ"ג ועיין בס' שאלת שלום אות צ"ט שם וצ"ע שזהו נגד הגמ' ביבמות ע"א שם דהיקשא אתי לציצין מעכבים גוף המילה או לציצין מעכבין הפריעה עיין תוס' שם בד"ה סוף וכו'

וצע"ג וצ"ל כוונתו משום אין היקש למחצה כמ"ש בשאלת שלום והנה כונתם ז"ל ככל הני מדרשות דמשה ואהרן ויהושע עסקו במילתם תמיד ופליגי מי מל ומי מהם פרע ומי מהם משקה ועיין תוי"ט סו"פ ר"א דמילה ובתשו' יד אליה סי' נ"א מחז"ל בזה גבי שימו איש חרבו פי' הלבוש יפה דיהושע או משה היה משקה עפר העגל אבל במד' חזית הנ"ל ביוצאי מצרים ושאר מחז"ל הנ"ל מאי כונתם בזה א' משקה וצ"ל כונתם משקה כוס של ברכה יין להנימול וזה אפשר טעם הגאונים שהסכימו כולם לברך ברכה אשר קידש ידיד וכו' על הכוס יין והב"י בסי' רס"ה כתב שלא מצא זה מבואר בגמרא ולא בדברי הרי"ף והרמב"ם וכו' עש"ה ולענ"ד יצא להם כן ממדרשי חז"ל הנ"ל ועוד נ"ל שכוונו על מנהג בני א"י שביאר הטור סוף סי' רס"ה שמוהלין על המים ורוחצין בהם וכו' או אפשר שכוונו על כוס מציצה שנוהגים אחר המציצה לשפוך מהכוס של יין על המילה עצמה או כוס מים כדי להשקיט מרוצת הדם ולעצרו וזהו א' משקה ר"ל משקה את המילה עצמה ולפמ"ש דמציצה מגוף המצוה היא א"כ נ"ל אף דלטעם הסכנה י"ל זהו במילה בזמנו דוקא דחלוש התינוק אבל בגדולים ליכא סכנה וא"ץ מציצה אבל כיון דמציצה מצוה גם בגדולים בעי' לה לכן ע"כ היה התם ביוצאי מצרים א' משקה אחר המציצה או ר"ל א' משקה טורפין לה יין ושמן לרפואה ועיין לבוש סי' רס"ד כתב דפריעה רבתה תורה כמה פעמים המול ימול לרבות אותה העור שמעכבת במילה עש"ה וצ"ע דזהו נגד הגמרא ופוסקים הנ"ל שוב חפשתי ומצאתי בירושלמי יבמות פ' הערל כן וז"ל המול ימול גזירה לשתי מילות א' למילה וא' לפריעה אחת למילה וא' לציצין עד כדון ר"ע דדריש לשונות רבויין הן כר' ישמעאל זו אמר לשונות כפולין הן התורה דברה כדרכה הלוך הלכת נכסף נכספת גנוב גנבתי מנ"ל א"ר יודא בר פזי אז אמרה חתן דמים למולות מכאן לשתי מילות אחת למילה ואחת לפריעה א' למילה וא' לציצין עכ"ל והמפרש פני משה כתב עלי' וז"ל וס"ל להאי תנא דניתנה פריעת מילה לא"אודרש נמי לציצין דמחד קרא נפקי ופליג ארב דאמר בבבלי דף ע"א דלא נתנה פריעת מילה לא"א ורב לטעמיה וכו' וצ"ל דס"ל לתנא דהכא דקרא דשוב שנית ביהושע לעיכובא אתי לאקושי סוף מילה וכו' וכקושית ש"ס בבלי שם ודלמא לאקושי וכו' לגירסת ר"ח ולשון ב' דרש"י שם וכו' עש"ה וכ"ה בירושלמי שבת פר"א דמילה ונכונים א"כ דברי הלבוש הנ"ל וז"ל רש"י בפ' הברכה ובריתך ינצורו ברית מילה שאותם שנולדו במדבר של ישראל לא מלו את בניהם והם היו מולין ומלין את בניהם עכ"ל וכ"ה בספרי שם ועיין בתשו' צמח צדק סס"י קכ"ח ועיין ילקוט בהעלותך קח את הלוים אי' כמ"ע (כמ"ש) בה"ג ובריתך ינצורו וכו' עש"ה וזה דלא כבה"ג הנ"ל דבמצרים קאי ובריתך ינצורו וכו' ועיין בס' מגיני שלמה ס"פ ר"א

דמילה ז"ל יוצאי מצרים מלו ולא פרעו והנולדים בדרך לא מלו כלל וכו' עש"ה אבל צל"ע לר"א ביבמות מ"ו יליף מאבות מלו ולא טבלו הול"ל נמי מל ולא פרע גר הוא ועי' בז"ג ס"פ בא הנראה לענ"ד כתבתי לקיים ברית עולם במילה ופריעה ומציצה וחתמתי שמי הק' יהודה אסאד ע"כ הגיעו דברי הגאון מוהר"י אסאד הנ"ל:

ל"ה) גם השגתי ספר יקר על הלכות מילה נקרא בשם ברית אבות להרה"ג מוהר"ר שבתי ליפשיטץ יצ"ו אבד"ק יולינציא וראיתי נכבדות מדובר בו בסי' י"א בשני הפרטים א) על ביטול מציצה ב) על עשייתה בכלי וכיוצא וכבר העתקתי תורף דבריו לקמן בסי' ב' ס"ק כ"א והלאה ובכלל דבריו שם כתוב גם כן בדין ביטול המציצה כיעויין שם ומלבד המובא שם עוד כתב שם בדף ק' (בד"ה והנה) וז"ל והנה רז"ל דרשו במסכת גיטין ד' נ"ג ע"ב על פסוק כי עליך הורגנו כל היום זו מילה שניתנה בשמיני ע"ש ברש"י ועיין בח"ס חיו"ד סי' רמ"ה שכתב דעינינו רואות שאפילו אחד מני אלף אינו מת מחמת המילה וצ"ל דמצוה מגינה ומצלי אבל על פי דרך הטבע הי' המיעוט מתים ח"ו ואפ"ה צוה הקב"ה למולו עי"ש והא תינח אם מקיימין המצוה כתיקונה בחיתוך ופריעה ומציצה כאשר תקנו לנו רז"ל אז היא מגינה ומצלי אבל בלי מציצה ודאי היא סכנה ולא מגני ומצלי כמו שאמרו ז"ל במסכת מגילה העושה תפלתו עגולה סכנה ואינה מצוה ופי' ר"ת שאין מגין בשעת הסכנה ע"ש וע"ז אמר רב פפא האי אומנא דלא מייץ מעברינן ליה שאין הוא עושה המצוה כתיקונה אז הוא מסכן את התינוק ע"כ מעברינן לי' ועוד ראיה מהא דאמרו במדרש הובא דבריהם בס' מדא"ל שאל טור"ר הרשע את ר"ע איזה מעשים נאים של בו"ד או של הקב"ה הביא גלוסקאות ושיבולי' וכו' והקשה בס' קהי"ע הובא בס' הנ"ל דרוש א' דלמה הביא לו גלוסקאות ושיבולי' יותר משאר דברים ותירץ שבהיות שיש באדם עשרה מצות קודם בואו לכלל אדם והם מילה פריעה מציצה ברכה ואחר למ"ד יום פדה"ב וכו' וכמו כן בשיבולי' נעשים עשרה מלאכות עד תכלית המכוון ע"ש הרי מפורש בהדיא מפי רז"ל דמצות מציצה הוא חשוב כמו מילה ופריעה וק"ל ועיין בתיקוני זוה"ק ת' ל"ז שכתב שם וז"ל על דא אמר אדם קדמאה קמי' קוב"ה מי מציל את בני מחרב המתהפכת אמר לי' חרבא דמילה כד"א עשה לך חרבות צורים וחרבא דקוב"ה ט"ז פיפיות לקבל מילה ופריעה ומציצה וי"ג בריתות שנכרתו עלי' ע"ש הרי לך מבואר בדברי רז"ל דמציצה היא חשוב כמו מילה ופריעה וחידוש לי על הג' בשו"ת שואל ומשיב מהדורא ב' סי' ז' ע"ש שמפלפל לענין ב' מוהלים בשבת אי מציצה חשוב מן המצוה ע"ש שלא העיר מן התיקונים הנ"ל ועיין בס' חסד לאברהם עין הקורא נהר נ"א שכתב וז"ל והנה חטא אדם הראשון הי' בשליחות ידי' כי בידי' לקח ובפה אכל

גם זאת המצוה בידי' נימולים ובפה מוצצים לתקן חטא זה עכ"ל הזהב ועיין באוה"ח פרשת תזריע בפ' ימול בשר ערלתו שכתב רמז הכתוב כאן כי צריך לעשות שלשה דברים במצות מילה והם מילה ופריעה ומציצה ימול כנגד מילה בשר נגד פריעה ערלתו נגד מציצה ע"ש ועיין עוד בס' הק' שערי אורה שער ה' דף נ"א שכתב לפי שברית מילה כשאדם כורת הערלה והיא מילה ב' פריעה והג' מציצה ולפיכך אמר שלש ע"ש והערני לזה הרב הג' מהר"מ גו"ו רב חיסד"א שליט"א ועוד שהרי יסד הפייטן הרחמן הוא יברך את המל בשר הערלה ופרע ומצץ דמי המילה איש הירא ורך הלבב עבודתו פסולה אם שלש אלה לא יעשה לה ונראה מזה ששלשתן שקולים המה וידוע דהפייט הזה חיבר הראב"ד בעל האשכול עיין בס' שה"ג למרן החיד"א ז"ל הלכך נראה לי דגם בנולד מהול הגם שאין חיתוך ופריעה רק מטיפין דם ברית צריכין ג"כ לעשות מציצה בפה כדי שלא יחקה את המתחדשים הנ"ל כנ"ל הגם דלא מצאתי הדבר מבואר ראוי לעשות כן מטעם הנ"ל עכ"ד יצ"ו:

ל"ו) ושם (בס' ברית אבות) בהסכמות הגאונים על הספר בסוף הסכמת הגאון מוהר"ר יוסף מאיר אבד"ק סאפינקא יצ"ו כתב וז"ל ומה שהאריך בסי' י"א אות ט"ו נגד הרוצים לבטל מצות מציצה כנים דבריו ושום מנהג ישראל לא יבוטל ח"ו ועיין בספר מלבושי יום טוב הנדפס מחדש ח"א בתשובה להגאון מוהר"י הכהן שהאריך שהמציצה היא בכלל מצות מילה ולא מטעם סכנה לחוד וכן בח"ב בסופו בקונטריס זכרון מרדכי האריך בזה ואם אל סודו תדרוש עיין בטע"מ פרשת לך ותמצא סודו וחס ושלום לבטל את זאת עכ"ד יצ"ו:עתה אקום לבאר בסיעתא דשמיא את הפרט השני אם אפשר לשנות לעשות המציצה על ידי מאשין [מכונה] ואעתיק פה את אשר כתבתי לרבני גאוני דורנו יצ"ו כשנשאלתי על זה בשנת התרב"ן ואת אשר השיבו לי והלא כה דברי בעזרת גואלי וצורי:

א) שמעתי כי נתחדשה המצאה לעשות המציצה ע"י מכונה על פי עצת הרופאים כי הרבה חולאים יתהוו בהנימול מחמת הבל פי המוצץ ולפני שנה (או שתים) כתב לי רב אחד במקומות אלו שנודע לו שבאדעסא יצא הדבר בהיתר רבני העיר ובקש שאחוה דעתי ולא השבתי על זה כי אין רצוני לדבר בחדשות הנעשות בארץ עתה קבלתי מכתב מאחד מידידי מרעיש את האר"ש ורוצה להעביר את המוהל על שעשה המציצה על ידי מכונה ברצון אבות הבנים שאחד מהם הוא רופא מומחה וידידי הנ"ל הפציר בי מאד להשיבו ועוד לא השבתי לו מאפס פנאי מרוב טרדותי והאמת אגיד כי לדעתי העניה אין נראה שום חשש מצד הדין דמה לי מציצה בפה או בכלי כל שיוצא הדם ואין לחוש לסכנה ואין זה בכלל אומנא דלא מיץ שבש"ס ובפוסקים ופנאי אין לי לחפש בדברי

הפוסקים אולי יש איזה חשש ואנכי לא ידעתיו לכן אבקש מהדרת גאונו להודיעני דעתו העליונה ואדע מה להשיב לשואלי דבר ה' זו הלכה ע"כ הגיעו דברי מכתבי הנ"ל: ואלה דברי תשובותיהם.

ויהיו נכתבים לפי זמני מכתביהם מכתב א' ב) ב"ה יום א' י"ג ניסן תרנ"ב שאויל ברכה ושלום לכבוד וכו' כקש"ת מוהר"ר חח"מ שליט"א אבדק"ק קר"ב ולכל הנלוים אליו וכו' מה שכתב נידון המציצה ע"י מכונה שהרעיש על זה נכבד אחד על אחד המוהלים אשר מלאו לעשות כן בודאי הצדק אתו ואעתיק לו מה שכתב בספר שבילי דוד ח"ד על יו"ד מהגאון המובהק ר' דוד ליב זילבערשטיין אבדק"ק וואיטצען לקהל אטערדאקסען להלכות מילה סי' רס"ג אות ה' וז"ל מחבר סעיף ג' בדין מציצה הנה מלשון הרמב"ם משמע דזה רק משום סכנה ואם אפשר להוציאו על ידי משיחת סמנים נראה לעניות דעתי פשוט דאי אפשר לעשות כן וכן קמו חדשים אשר רגילין לבטל מצות שביארו חז"ל ובאמת מצות שבכתב הרבה מהם אין שומרין גם אלו רק איזה מהם והם באשר שמים אורבים לבטל צאן קדשים ממצות התורה מתחילין בכ"ף בסנסן אחד למען יצודו ברשתם וכן בזה תקנו עכשיו לבטל המציצה ורק בסמרטוטין השרויים במים גם זה יועיל כמו המציצה והם חושבים עצמם לחכמים כמו אילו לא ידעו חז"ל מזה ובאמת לפי דברי הרמב"ם דמציצה להוציא הדם ממקומות הרחוקות שלא יבא לידי סכנה ומים קרים אדרבה מעצרים הדם נראה לעניות דעתי דענין הסכנה בזה בשביל כי ענין החמימות ששורה בדם על פי חכמה עליונה בכל גוף האדם וכ"ז (וכל זמן) שדם זה במקום תולדתו החמימות הוא חיות הגוף אמנם כשהדם מתעורר על ידי חיתוך בבשר ואין יוצא כולו אם כן זה הדם שניזוז ממקומו למקום אחר אין חומו שם בטבע ומוליד חולאים רחמנא ליצלן על ידי זה ומביא לסכנה על ידי דלקות החמימות ההוא אשר שם שלא על פי הטבע אבל אם מניחים מים קרים במקום נביעתו לחוץ מתקרר ואין מזיק במקום שפירש שם מיהא לו יהא כן דזה מהני כמו מציצה נראה דקדמונים בחרו דוקא לעשות כן בשביל חיבוב מצוה וכמו שדרשו גם כן בדם המילה ואראך מתבוססת בדמיך שדרשו זה על דם מילה ועל דם פסח וכן בצפורה אשת משה תרגום בדמא דמהולתא הדין אתיהב חתנא לנא ועיין טורי זהב סי' תקפ"ה שהמוצץ לא יקנח דם מציצה בתקיעת שופר ולכך מאז החזיקו עם ה' כך לחיבוב מצוה ואי אפשר לבטל המנהג וכאשר האריך בזה בחתם סופר בענין קטניות בפסח וא"ל (ואין להקשות) אם נתפוס כן דאפשר על ידי תקנת המים היאך הותר המציצה בשביל חיבוב מצוה בשבת להוציא דם דחייב משום חובל י"ל דבאמת חובל פטור רק דמתקן מצות מילה אבל בזה דכבר אתקיים המצוה

בעצמה ואינו נוגע למצוה ליכא מתקן מיהא ז"א (זה אינו) דמציצה לאו מקלקל הוא דחובל לרפואה חייב וי"ל כמ"ש מגן אברהם סי שכ"ח סקי"ז דעושין מדורה לחולה שיש בו סכנה אף דאפשר לחממו בבגדים אם כן הוא הדין בזה עכשיו דאיכא סכנה מותר רפואה שיש בה מלאכה אף דאפשר באופן אחר ואף דעכשיו בלאו הכי לוקחין מים קרים תחת תחבושת כמו שנתפשט זה מקרוב איזה שנים מכל מקום זה המציצה נעשה כן קודם שמניחין זה המים ולכן מותר ואף דאחר כך בלאו הכי יתנו מים מכל מקום א"ל (אין לך) בו אלא שעתו:

והנה באמת גם זה המנהג שנתפשט ליקח תחת תחבושת מים קרים כתבתי בא"ח סי' ש"ל כמה יש לחוש בזה בשבת בשביל סחיטה וליבון הסמרטוטין ומי יודע אם לא גם זה ממחשבות של חדשים התפשט רק למען החליש מנהגי הקדמונים כמו שדרכן להדיח העם הזה מעט מעט ממנהגי קדושה אשר השריש בם למען התגולל עליהם להדיחם מדרך התורה לגמרי ר"ל כאשר כבר הראו בפומבי כמו שכתב בחתם סופר בענין גילוח בחול המועד הממציא התורה (היתרא) לענייניים כאלו יעמדו פריצי הדור חזון לאמר כמה מאות שנים נזהרו בזה ועכשיו התירו נבא ונתיר לחלל שבת ובעוה"ר כבר נתקיימה הנבואה הלז לכן צריך עקירה מדרכיהם ולא לימשך אחריהם אפילו זיז כל שהוא וזה שנמשכו אחריהם ליקח תחת תחבושת מים אז לא היה נודע עוד בפומבי את דרכם ועכשיו נודע דרכיהם הבדלו מהם:

והנה בגמרא האי מאן דמל ולא מייץ מעבירין אותו פריך פשיטא כיון דמחללין שבת על כרחין סכנה היא ותירצו מהו דתימא מפקד פקיד ופירש"י ממתניתין לא שמעינן דמחלל שבת עלה דדם מפקד פקיד ואין כאן איסור תורה והנה מוכרח מלשון רש"י דעל כל פנים מדרבנן אסור גם אם היה פקיד ואף בלא סכנה הותר אף דחולה שאין בו סכנה אין מתירין שבות בידים יש לומר דשבות שהוא רק במקום חולה ודאי מותר כמו מפיס מורסא בשבת וכמו שכתבתי בחידושי לא"ח סי' שכ"ח סק"ד יען דשבות זה לא ימצא רק בחבורה ומשום צער הותר אבל שאר שבותין דאין מיועדין לחולה לבד לא התירו והא דפשיט לרש"י דאף אם פקיד אסור מדרבנן נראה דזה לא גרע מחולב ובחולב באמת איכא חיוב מן התורה רק דסלקא דעתין דאינו רק מדרבנן ואיתא ביבמות פ"ד בטבילת גר דאין טובלין אותו סמוך למילה דמיא מרזי מכה ועכשיו נתפשט כי מניחין סמרטוטי מים במקום כמון לרפאות וכן נמצא עוד בגמרא דמיא מרזי מכה ונראה לי דזה במים מכונסין הא סמרטוט בלוע ממים מרפא או אפילו כשנוקף אצבעו ותוחב לצלוחית מים אבל לטבול במים מכונסין הרבה כי ישלוט כח המים הרבה על המכה מרזי ובע"ז דף

כ"ט פדעתא מכת חרב ציוו להניח תחלי ולא ציוו להניח סמרטוטי מיא על כל פנים רפואה ההיא היה נח להם יותר וכן במילה איתא במשנה להניח כיתושי כמון דנוח להם יותר בזה מאיזה טעם והנה כפי אשר נתפשט כבר באיזה מקומות הקדשים מנעו מציצה מדינא אם אין זה נגד הגמרא כמ"ש כשרין למול ילדי ישראלים הכשרים אף כי אין מקיימין חיבוב מצוה כמ"ש אמנם ראוי לקהל לתקן כן שלא ליקח מוהל כזה למול ילדי הכשרים כי על כל פנים זה דרכי החדשים לעקור דת תורתינו וצבור יכולין לתקן למגדר מילתא בדבר שרוב הצבור יכולין לעמוד בו והוסיפו עוד באיזה מקומות לבטל הפריעה כדרכם לבטל מעט מעט אם גם בשבת עשו כן הרי הן מחללי שבת כמו שכתב ש"ך סי' רס"ו בקראים אף דחובל מקלקל הוא ולא מקיים מצוה בלי פריעה כתב בש"א סי' נ"ב דזה ג"כ ל"ח מקלקל דעכ"פ אם יקיים מצות פריעה אחר, כך גם זה מתקן אלא די"ל אלו אין סופן לקיים מצות פריעה ואולי י"ל כיון דעלכל פנים דרכן בכך וצריכין לזה לפי הנהגתם לא מקרי מקלקל ועל כל פנים ראוי להרחיק מוהלים כאלו שלא למול ילדי כשרים כי בלאו הכי כתבו שטוב להדר אחר מוהל היותר צדיק ולא כזה עכ"ל הגאון שבילי דוד שהעתקתי אות באות ויש אצלי אריכות דברים אבל אדמה כי יספיקו דבריו אלה להזהיר ולהתרות במוהל שאם (שלא) יעשה עוד כזה לבל יעבירוהו מאומנתו וראוי לשמוע מקודם התנצלותו ואם עשה כן מדעת עצמו בלי הוראת חכם שבעירו בודאי הוא עול גדול מאד ודי בזה וכו' ואו"ש ויחוג חהמ"צ בשמחה וביתרון הכשר יוסף זכריה שטערין אבדפ"ק שאויל ובמכתבו מיום י"ב סיון תרנ"ב כתב אגב גררא וז"ל נידון המכונה למציצה כבר הודעתיו כי היא המצאת החדשים וידעתי כי כל גדולי הרבנים עמדו מנגד ולא הניחו בשום אופן ועם כי לפלא מאד בעיני על המכתב ממינסק אשר כנראה לא נודע לו אשר כבר רבו עליה ומסתמא הורגלו שמה טרם בואו בהשתדלות החדשים ואשר מסתמא לא יוכל גם כן למחות בידם עכ"ד יצ"ו (אמר המחבר מה שהתפלא הגאון יצ"ו על המכתב דמינסק כונתו על המכתב אשר אעתיק להלן איה"ש והוא המכתב הרביעי שאני הדל הודעתיו מזה ואליו ירמזון מילי דמר יצ"ו):

ובמכתבו מיום ב' תמוז תרנ"ב כתב וז"ל נידון הכלי במקום מציצה לא ידעתי למה הוצרך לבא בזה במכתב לרבנים שונים בדבר אשר כבר צוחו כמה גדולי הדור ואשר הזכרתי לו קצת מדברי הגדולים וידעתי אשר באיזה עיירות נצחו המתחדשים לעשות על ידי כלי ויש רבנים שטרחו גם כן בזה ועיין שו"ת יד אלעזר מהרב המנוח דווין בסי' נ"ה שהנהיג ג"כ בעירו לעשות המציצה על ידי ספוג שהמציאו הרופאים מומחים והיה זה על ידי סיבה והגם כי בספוג מחלל שבת בש"ע א"ח סי' שכ"ח סמ"ח ובמגן אברהם ס"ק נ"ג

ואפילו כשאינו משרה אותו במים או ביין מכל מקום הא גם במוצץ בפיו יש איסור אב מלאכה משום חבורה וע"ש מה שנתוכח אתו מופלג א' דכששרה הספוג במשקין יש לחוש לסחיטה וזה הוי פסיק רישיה ואסור לכולי עלמא וזה לא הוי בעידנא דהא תיכף כשנוטל הספוג לח בידו בא לידי סחיטה מה שאין כן במוצץ בפה דבאותה שעה באה הרפואה וחילול שבת בבת אחת וע"ש שהאריך בזה ומ"ש בדחיית זה כי לטורח עלי להעתיק וגם בשו"ת אגודת אזוב מדברי בחידושי שבת קל"ג ע"ב בד"ה אר"פ האי אומנא דלא מייץ וכו' שבהיותו בק' שענסטחוב ראה חדש שמקרוב נהגו המוהלים שלא למצוץ בפיהם רק שאחר הפריעה סוחטין המילה בידים ונותן עלי' סמרטוט נקוב ומלוחלח במים קרים כדי שלא יחזור עור הפריעה ולהתכסות למעלה ואח"ז משימין על המילה עוד סמרטוטין אחרים שאינם נקובים ושרויים במים קרים עד שבערך שעה א' פוסק הדם מלזוב וכו' והאריך בזה שלכאורה לא טוב עושים בדבר הזה וכו' והאריך הרבה מאד שקשה לפני להעתיק עד סוף דבריו ועיין טור ומחבר יו"ד סי' רס"ד ס"ג ואחר כך מוצצין המילה עד שיצא הדם ממקומות הרחוקים ונראה שביד שאינו מוציא ממקומות הרחוקים לא מהני וציין גם כן בשו"ת הגר"ץ חיות סי' ס' בשם הגרמ"ס וכבר הארכתי בתשובה לא' משואלי בר"ח מנ"א תרל"ד במקום שנתחדש ע"פ רופא לעצור הדם במטליות טבולים במים קרים ואשר בש"ק היה מתאמץ המוהל לפזר פוולמער כמנהגינו שלא לעבור משום ליבון בשעת שרייה ומשום סחיטה ונצבע בה דם גם כשנקרעו מקודם ש"ק אם לא לפי המדה ועל כל פנים מצד איסור מלבן אפשר שישורו המטלית קודם השבת וגם שבאיסור סחיטה מצד כיבוס דהוא תולדה דמלבן והוי פסיק רישיה דלא ניחא ליה דגם להתו' שחולק על הערוך מכל מקום ליכא חיוב חטאת ומשום מפרק ודש נמי בדלא ניחא ליה לא הוי רק איסור דרבנן וכמ"ש הט"ז וגם דהוי אצל"ג וכמ"ש בדרך חיים לצוות לנכרי לחפור פולייעל מכותל שהחופר גומא ואין צריך אלא לעפרה פטור אך ברמב"ם פרק ט' מה"ש שהסחיטה צורך כיבוס ובמלבן הוי צריכה לגופה ועיין במגן אברהם סי' שכ"ח ס"ק נ"ג ולפי הנשמע שבאשכנז יש שמן ידוע שסכין אחר המציצה וכמדומה שגם בשו"ת בנין ציון ח"א האריך בזה גם כן בענין מציצה בכלי ואין רצוני לתקוע עצמי להכנס בחקר הלכה זו לדינא ורק שעל כל פנים אין להניח לעשות חדשות בענייניים כאלה עכ"ד יצ"ו: מכתב ב' ג) ב"ה יום ב' ניסן תרנ"ב קאמינקא את חג המצות. יחוג בכשרות ובדיצות, כבוד ידי"ן וידיד כל יודעי שמו וכו' כקש"ת מוהר"ר חיים חזקי' מדיני הי"ו ר"מ בקראסובאזאר יע"א בענין ההתחדשות בדבר המציצה אף שהרופאים אומרים שקשה לנימול אין דעתי נוחה מהתחדשות בדברים העומדים ברומו של עולם

היהדות וכבר כתב החת"ס בעניינים כאלו כי החדש אסור מן התורה בכל מקום הנני הכותב בנחיצה רבה המברכו בחג כשר ושמח משה נחום ירושלמסקי הי"ו: מכתב ג' ד) ב"ה כ"ט למב"י תרנ"ח באברויסק ה' שלום ישים לכבוד הוד הדרת בית ישראל ותפארתם וכו' מוהר"ר חיים חזקי' מדיני שליט"א על דבר המציצה בכלי הנה לדינא נראה דאין חילוק בין ביד ובין בכלי וכן ראיתי בשו"ת מהר"ץ חיות סי' שכ"ב בשם הגאון ר"מ סופר אבל מכל מקום נראה לי דלא לשנות בזה ממנהג אבותינו מימות א"א וה' יאריך ימי כת"ר שי' בטוב ובנעימות ברב עוז ושלום בכבוד והדר ככל אשר תשאל נפש כת"ר שי' וכנפש תדרשנו לטובה ולברכה ידידו מוקירו ומכבדו רפאל שפירא הי"ו: מכתב ד' ה) ב"ה יום א' ל"ג בעומר תרנ"ב מינסק יצ"ו שפעת החוה"ש וכ"ט אל כבוד יד"ע וידן וכו' קש"ת מו"ח חיים חזקיאו מדיני נ"י האבד"ק שי קאראסובאזאר יצ"ו ועל דבר המציצה שנתחדשה המצאה לעשות ע"י מכונה על פי עצת הרופאים.

הדברים פשוטים כי אין בזה שום חשש כלל ואפס אך בשבת נכון יותר לעשות בפה עתה שאין דרכו בפה כמובן ויקבל כתר"ה ברכת החוה"ש מאדוה"ש כנפשו הטהורה ונפש תדרשנו לטובה ירוחם יהודה ליב החופ"ק: מכתב ה' וי"ו) ב"ה יום ו' עש"ק ר"ח סיון תרנ"ב ראסין צ"ו כבוד וכו' כקש"ת מוהר"ר חיים חזקי' מדיני שליט"א אב"ד ור"מ דק' קאראסובאזאר.

ולכא"ל שלו"ר ועל דבר המציצה רבות דברו בזה די"א דה"ל כמו רחיצת המילה וכמון ואספלנית שג"כ לרפואה ונשתנה הטבע ובטלה ואולי מדלא קאמר שבת קל"ג רק אומנא דלא מיץ סכנתא ולא חשיב גם כמון ואספלנית וכה"ג צ"ל משום דמציצה ג"כ מצוה היא דלדם הוא צריך שהרי נולד מהול צריך להטיף דם בריתוכל שמוציא דם יותר הוא הידור מצוה כמו בקדשים על כן צריך להוציא גם ממקומות הרחוקים שעל ידי זה תצא הזוהמא הטמאה וסד"א דאינו משום סכנה רק משום שיורי מצוה דכל דנפיק טפי עדיף על זה אמרו דסכנתא נמי הוי ועל כל פנים נשאר ג"כ הידור לכתחלה המעכב פורעניות ואין לבטלה בחנם משא"כ בכמון ואספלנית ורחיצה: עוד י"ל דכמון וכה"ג אינו סכנה תמיד רק לפי טבע התינוק אבל מציצה קמ"ל דאיכא סכנה בכולהו תמיד ואינו משתנה וראוי לחוש לדברי חז"ל ושלא לבטלה אך נראה לי דאין נפקא מינה בפה או בכלי רק שיצא הדם ממקומות הרחוקים ואו"ש וברכה ידידו הכו"ח אלכסנדר משה בלאאמו"ר מ' צבי זצלה"ה לפידות חופ"ק ראסין יצ"ו: מכתב ו' זיי"ן) ב"ה ה' כי תבא תרנ"ב קלעצק לכבוד וכו' כקש"ת מוהר"ר חיים חזקיהו די מודינא שליט"א שלמא רבא וחינא יתייהב להון משמיא ועל דבר התחדשות שחקר מר על דבר המכונה תשובה ענותו דמר תרבינו

ומה אדע אשר לא ידע וגם איני רואה שום חשש לזה ושפיר דמי על ידי מכונה ונראה לי להביא ראיה לזה מהא דאמרו בפרק ר"א דמילה דף קל"ג:

דהכי אמר התם אמר רב פפא האי אומנא דלא מייץ סכנה היא ומעברינן ליה ופריך פשיטא מדקא מחללין עליה שבתא סכנה היא ומשני מהו דתימא האי דם מיפקד פקיד קמ"ל דחבורי מיחבר ודומיא דאיספלנית וכמון מה איספלנית וכמון סכנה היא אי לא עביד אף ה"ן כי לא עביד סכנה היא ע"כ ופירש"י מה"ד מתניתין לא אשמעינן דמחלל עליה שבתא דם מיפקד פקיד ועומד שם וכדמונח בכלי ובמציצה אין חבורה ואין כאן איסור תורה ומשום הכי שרי ולאו משום סכנה ואומנא דלא מייץ בחול לאו סכנתא היא ולא נעבריה קמ"ל דדם חבורי מיחבר כשיוצא על ידי מציצה ואפילו הכי שרי משום סכנה מדקתני מתניתין גבי איספלנית וכמון עכ"ד וקשה לי טובא מהא דבפרק המצניע דף צ"ה דתניא התם החולב והמחבץ והמגבן וכו' שגה בשבת חייב חטאת הזיד ביום טוב לוקה ארבעים וכו' ופריך חולב משום מאי מחייב ומסיק משום מפרק ופרש"י התם וז"ל כמו מפרק משאוי שפורק אוכל ממקום שנתכסה, בו והוי תולדה דדש ואית דאמרי תולדה דקוצר היא ולא היא דלאו מחובר היא אלא פקיד ועקיר היא וקאי בעטיני הדד כתבואה בקשיה ולשון מפרק נמי לא שייך למימר אלא לשון תולש עכ"ד והשתא כאן דס"ל דמלתא דמיפקד פקיד וכנוס ועומד כתבואה בקשיה הו"ל מפרק ואיכא גבה איסור תורה ואם כן היכי כתב הכא גבי מילה כשהדם מיפקד פקיד וכנוס ועומד ליכא איסור תורה: ואין לומר דכל זה הוא לר"א דהתם אבל רבנן ס"ל התם דאחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות ולא משום מפרק דהוי איסור תורה ומשום דס"ל כרבנן דפרק כלל גדול דף ע"ה בצד חלזון דס"ל לר"י דחייב שתים משום צובע ומשום מפרק ורבנן ס"ל התם דאינו חייב אלא אחת ומפרש רבא התם טעמא דרבנן דס"ל דאין דישה אלא בגידולי קרקע ואמטו להכי כתב רש"י דליכא הכא איסור תורה וכרבנן דליתא דהא הך סוגיא ע"כ כר"א וכר' יהודה מתוקמא דס"ל דיש דישה שלא בגידולי קרקע נמי ואם כן תיקשי לן למה ליה לתלמודא למידק מדרב פפא דחבורי מיחבר דהא בפרק כלל גדול דף ע"ג:

אמר רב פפא האי מאן דשדי פיסא לדיקלא ואתר תמרי חייב שתים אחת משום תולש ואחת משום מפרק ופירש"י תולדה דדש שמפרק תבואה משבוליה לשון פרק מן החמור וכו' עי"ש והוכיחו התוס' התם מדס"ל לרש"י דמפרק חייב משום תולדה דדש ובכמה דוכתא קאמר תלמודא דחולב חייב משום מפרק אע"ג דלאו גידולי קרקע הוי ש"מ דס"ל לרש"י דהלכה כר"י דס"ל דיש דישה שלא בגידולי קרקע נמי והביאו ראיה מפרק אעפ"י עי"ש וה"נ ס"ל לסתמא דתלמודא בפרק חרש דף קי"ד דמפרש שם מילתא דאבא שאול

התם דקאמר יונקין היינו חלב מבהמה ביום טוב דאיסורא הוא משום מפרק ולפירש"י על כרחין מוכח דשייך דישה שלא בגידולי קרקע נמי והשתא לפי מה דסבירא ליה לסתמא דתלמודא בכולהו דוכתא דיש דישה שלא בגידולי קרקע נמי ואליבא רש"י דסובר דמפרק משום דישה הוא ואם כן למה לן למידק מדרב פפא דחבורי מיחבר ממתניתין גופא איכא למידק הכי דאי סלקא דעתך דדם מיפקד פקיד וליכא סכנה אם כן אמאי מוצצין ומחללין עלי' שבתא הא חייב משום מפרק אלא ודאי שמעת מינה דחבורי מיחבר ואיכא סכנתא ושפיר מחללין עליה שבתא דמסתמא ס"ל למתניתין נמי כרבי יהודה דיש דישה שלא בגידולי קרקע נמי וכדס"ל לתלמודא בכולהו דוכתא דהכי הלכתא ומסתמא סתמא דמתניתין דהכא נמי סברה הכי ואם כן מינה גופא איכא למידק דחבורי מיחבר ולמה לן למידק מדרב פפא והדרא קושיא לדוכתא פשיטא דסכנתא היא מדקא מחללין עליה שבתא ומאי אשמעינן רב פפא דממתניתין גופא איכא לאוכוחי הא מלתא:

ובעל כרחין צריך לומר דהך סוגיא סברה כסוגיא דפרק אף על פי דף ס' דהכי איתא התם תניא ר' מרינוס אומר גונח יונק חלב בשבת מאי טעמא יונק מפרק כלאחר יד הוא ובמקום צערא לא גזרו רבנן אמר רב יוסף הלכתא כר' מרינוס ע"כ ופירש"י כלאחר יד שאין דרך בני אדם לינק אלא לחלוב ביד עכ"ד ומיירי הכא דליכא סכנה דאם לא כן מלאכה דאורייתא נמי תשתרי ולמה לי' למימר כלאחר יד הוא וכמוש"כ התוס' התם וה"נ דכוותה ס"ל לתלמודא דמציצת דם בפה הוי מפרק כלאחר יד דמציצת דם אורחא דמלתא דהוי בכלי וכדאשכחן גבי גדעון וימץ טל מן הגיזה (שופטים ו' ל"ח) והתם ודאי לא הוי בפה אלא או ביד או בכלי וא"כ בפה הוי כלאחר יד והשתא לא נוכל למידק ממתניתין מידי דאפשר דמיפקד פקיד וכנוס ועומד הוא וליכא סכנה וכיון דבפה הוי מפרק כלאחר יד ובמקום צערא דתינוק לא גזרו רבנן ומשום הכי שרי מתניתין מציצה בשבת ואע"ג דבפרק חרש קאמר התם במפרק כלאחר יד דיום טוב דאיסור לאו לא גזרו רבנן שבת דאיסור סקילה גזרו רבנן מכל מקום הך סוגיא דפרק אעפ"י מכרעת כיון דפסק רב יוסף בהדיא דהלכתא כר' מרינוס ובפרק חרש לא קאי התם אלא לפרש מלתא דאבא שאול ולית הלכתא כוותיה ושפיר אשמעינן רב פפא טובא דלא תימא דמשום הכי שרי מתניתין בשבת משום דדם מיפקד פקיד והוי מפרק כלאחר יד דליכא איסור תורה אלא רבנן גזרו ובמקום צערא דתינוק לא גזרו רבנן קמ"ל דחבורי מיחבר ואיכא סכנתא ומשו"ה שרו רבנן בשבת איסור תורה הלכך אומנא דלא מייץ מעברינן ליה וזהו כוונת רש"י שכתב דליכא הכא איסור תורה וכדפרישית:

והשתא אי סלקא דעתך דמציצת מילה בעי דוקא בפה ולא בכלי דבכלי אסור אם כן גבי מילה הוי מפרק גמור ולא כלאחר יד דנהי דמפרק דם דמיפקד פקיד וכנוס דשאר איברים אורחיה להוציאו בכלי מכל מקום גבי מילה כיון דאסור בשאר גווני רק בפה הוי מפרק דמציצת דם מילה אורחיה בהכי ולא דמי כלל ליונק חלב בפה דהתם מלאכת החליבה נעשה תדיר ביד רק בשבת ויום טוב נעשית בפה וכדפירש"י בפרק אעפ"י ובפ' חרש דף קי"ד הלכך הוי בפה מפרק כלאחר יד ושרי מה"ת משא"כ מציצת דם מילה דאסור בכלי ותמיד הוא בפה בין בחול ובין בשבת ויום טוב והוי אורחיה בהכי ומפרק גמור הוא והשתא מאי קאמר מהו דתימא דם מיפקד פקיד וכי מיפקד פקיד מאי הוי הא הוי מפרק ואסור מן התורה והיכי שרינן לחלל עליה שבתא ובע"כ ש"מ דסכנה היא ושרי א"ו ש"מ דשרי בכלי נמי והלכך בכלי הוי מפרק כדרכו וכמו שאר איברים דדרך הוא להוציא דם הכנוס ועומד על ידי כלי ומציצה בפה הוי מפרק כלאחר ידוליכא איסור תורה אלא מדרבנן והוי ס"ד דבמקום צערא דתינוק לא גזרו רבנן קמ"ל רב פפא דחבורי מיחבר ואסור מן התורה ומשום הכי שרי במתניתין משום דאיכא סכנה והאי אומנא דלא מיין סכנתא היא ומעברינן ליה הלכך לבתר דמסיק דמשום סכנתא שרינן ליה לא שנא לן בין פה ובין כלי בכל גווני שרי בין בחול ובין בשבת ויום טוב וכמבואר: ודע דבפ"ק דכתובות דף ה':

קאמר איבעיא להו מהו לבעול בתחלה בשבת דם מפקד פקיד או חבורי מיחבר ואם תמצא לומר דם מיפקד פקיד לדם הוא צריך ושרי ופירש"י על לדם הוא צריך ומתכוון להוציאו ושרי דהא מיפקד פקיד עכ"ל וקשה דהא הוי מפרק תולדה דדש ואסור מן התורה לשיטת רש"י דס"ל דיש דישה שלא בגידולי קרקע ודוחק לומר דהך סתמא דתלמודא ס"ל כרבנן דר"י דפרק המצניע דאין דישה אלא בגידולי קרקע דלשיטת רש"י הוי דלא כהלכתא דהא כל אמוראי קמאי ובתראי דשקלי וטרי התם בסוגיא וה"נ רב יוסף גופיה מתיב התם ואיהו פסק בפ' אעפ"י דהלכה כר' מרינוס וס"ל דיש דישה שלא בגידולי קרקע וחולב אסור משום מפרק וכמו שנ"ל מיהו יש לומר למה שפירשו התוס' התם בשם ר"ת דהא דאמר לדם הוא צריך דהיינו שצריך להוציא הדם שלא יתלכלך בפעם אחרת כשיבעול ור"י מפרש לדם הוא צריך שצריך לראות אם היא בתולה ולהנך תרתי פירושי עדיף להוציא הדם ע"י מיעוך אצבע וכדאמר בעלמא אימור באצבע מיעכה דבכה"ג לר"ת לא יתלכלך גם בפעם הראשון כשיבעול ולר"י נמי שפיר דמי טפי להוציא באצבע לראות אם היא בתולה דבכה"ג לא יתחפה הדם בשכבת זרע משא"כ ע"י בעילה הלכך ע"י בעילה חשבינן לה להנך תרתי טעמי מפרק כלאחר יד ובמקום מצוה דפ"ו לא

גזרו רבנן ושרי יש לפלפל בזה הרבה וכו' ויזכה ה' להפיץ עוד ענן אורו ע"פ תבל לרוות צמאון השותים בצמא את דבריו הקדושים וחי חי יחייהו ויקימהו יגדל שמו ויעלה כסאו וירום כבודו אורך ימים ישביעהו ויראהו בישועתו ויהי שמו לעולם עד ביאת ינון יגדל ויפרח כשושנה כנפשו הקדושה והענוה ונפש המתאבק בעפר רגלי חכמים ותלמידיהם מצלי לחיי דמר ושלוותיה דתהוי להון ארכא שלום דובער הערינזאהן חופ"ק קלעצק יצ"ו:

ח) אמר המחבר כל דברי שלום ידידי הגאון יצ"ו מתוקים מדבש בנועם פלפולו בלול בחריפות ובקיאות רב ועצום דמחדדן שמעתתיה תורה דיליה ברה מאירת עינים אמנם לדינא במטו מניה דמר אין דעתי העניה נוחה להוציא דין על פי פלפול וחידוד ומסורת בידינו מאבותינו אין לפסוק דין אלא בראיות ברורות מלובנות ומחוורות ומתוך פשטי הסוגיא וריהטא דשמעתא ולא מתוך הדקדוק כמו שכתבו הפוסקים בשם מוהר"י ווייל סי' קס"ד ובקונטריס כללי הפוסקים (אשר נדפס בשדי חמד חלק אסיפת דינים שמאות הדלת והלאה) בסי' ט"ז אות כ"ו הבאתי דברי הרא"ם בח"א סי' מ"ז מי הוא שיכניס ראשו להתיר איסור באלה החילוקים שמחלק מדעתו אם לא בראיה ברורה הלא המתיר אינו יכול להתיר אלא בראיה ברורה ושם באות מ"ב הבאתי מה שכתב הרב יד מלאכי בכללי שאר פוסקים אות ל"ב בשם הרא"ש בפרק ואלו מגלחין והביא דבריו מרן הבית יוסף בסי' תקמ"ח שאין להוציא דין מכח קושיות כי הוא בנין בלתי יסוד ואם יש תירוץ נתרועע היסוד ונפל הבנין ובשם הגאון ים של שלמה בפרק כל הבשר סי' ע' כתבתי שלא לבנות יסוד על קושיא ולתרצה ולבנות ממנה היתר חידוש וכו' ודברי הרא"ש הם בפרק ואלו מגלחין סי' ע"ה בדין ראש השנה ויום הכיפורים שהם כרגלים דדרש רב פפא בדף כ"ד יום אחד לפני ראש השנה וראש השנה הרי כאן ארבעה עשר וכו' והקשה הראב"ד דכיון דרב פפא כרבן גמליאל סבירא ליה דראש השנה כרגל למה לי חושבנא דידיה ומכח קושיא זו המציא חומרא כיעי"ש והרמב"ן תירץ קושיתו דאיידי וכו' וכתב על זה הרא"ש וכן נראה לי שאין לעשות בנין בלי יסוד כי באו ע ש להחמיר ולומר סברות רחוקות ודחוקות מכח קושיא ואם יש תירוץ לקושיא נתרועע היסוד ונפל הבנין ויפה תירצה הרמב"ן וכו' עי"ש הרי שאף שהראב"ד בא להחמיר אין דעת הרא"ש נוחה בזה כיון שהדין בנוי על יסוד הקושיא ויוכל להיות שיש להקושיא תירוץ אחר ולדבריו כל שכן שאין להוציא דין להקל על ידי יסוד הקושיא והרי בנידון שלפנינו כל בנין הגאון יצ"ו אינו אלא על יסוד קושיתו דאם לא כן אכתי קשה מאי קמשמע לן רב פפא והלא ממתניתין גופא איכא למישמע וכו' וכו' ככתוב בדברי קדשו ואנו באים להקל ולומר

דגם על ידי מכונה שפיר דמי וזה לא יתכן לבנות על יסוד הקושיא אף אם באנו להחמיר וכל שכן בבואנו להקל ועם שיש לומר דלא הוקשה להרא"ש על מה שהחמיר הראב"ד מכח קושי' אלא בדין אבלות דנקטינן בעלמא דספיקו להקל אבל בעלמא אפשר דמודה שנוכל להוציא דין להחמיר מכח קושיא ושאני אבלות דספיקו להקל הנה מלבד שיש לומר דהא תינח אם הראב"ד היה מחמיר על פי תירוצו באבלות של שבעה דבזה יש לומר דכיון דחומרו הוא קולו לפוטרו מתלמיד תורה וממצות עונה אין סברא להחמיר מכח קושיא אבל הראב"ד לא בא להחמיר אלא לענין אבלות שלשים דאין מחומרתו קולא ואפילו הכי לא הסכימה דעתו לבנות דין על יסוד הקושיא ואם כן כל שכן דלדידיה יש לומר כן שלא לבנות דין להקל על יסוד הקושיא ואף אם נאמר שאין לחלק בין אבלות שבעה לשלשים וכיון דגם באבלות שלשים דעת הרבה פוסקים דאמרינן בה הלכה כמיקל באבל אף שאין יוצא מחומרתו קולא משום הכי סובר הרא"ש שאין להוציא חומרא על פי קושיא אבל בעלמא יודה דנוכל להוציא דין להחמיר על יסוד הקושיא מכל מקום להקל מסתברא ודאי שאין בידינו כח להמציא קולא על יסוד הקושיא ובספר יהודה יעלה (לרב גדול משאלוניקי מוהר"י קובו) בחלק יו"ד סי' ו' דף מ"ב (בד"ה אמנם) כתב בשם הרב פני משה על מה שהקשה הרב מוהראנ"ח שתי תשובות הרא"ש וכתב לחלק ומתוך חילוקו יוצא דהרא"ש סובר דמחילה מועלת גבי מסים ועל זה הקשה עליו הרב פני משה בח"ב סי' ק"י דף רי"א שאין להוליד דין מחמת איזו קושיא או חילוק כי אפשר יהיה איזה תירוץ לאותה קושיא או שום חילוק אחר דלא נפיק דין זה וכשל עוזר ונפל עזור כמו שכתב הרא"ש וכו' והרב המחבר תמה עליו שמאחר שהרב פני משה בעצמו כתב שחילוקו של הרב מוהראנ"ח נכון ועמוק למה לא הונח לו מכח האי כללא דהרא"ש דכיון דהחילוק נכון ומסתבר מה לנו לחוש אם יהיה איזה תירוץ אחר או חילוק אחר דלא נפיק הדין ההוא דמי יאמר דהחילוק ההוא הוא האמת וכו' עי"ש נראה דלא הוקשה לו אלא בדבר שהחילוק נכון ומסתבר אבל בנדון שאין לנו שום סברא בדבר גם הוא מודה שלא נוכל להמציא דין על יסוד הקושיא ואם כן בנדון דידן שאין לנו סברא מבחוץ שתהא מועלת מציצה בכלי ורק מכח הקושיא באנו להוציא דין זה הא ודאי הרי הוא בבל יאמר לפי כלל הנ"ל:

ובר מן דין נראה לי הדל דעיקר היסוד שעליו בנה הגאון יצ"ו את בנינו אין סופו להתקיים והוא שעיקר הוכחתו מסוגיא דדף קל"ג ע"ב מהו דתימא דם מיפקד פקיד הוא על פי מה שהניח ליסוד מוסד דלשיטת רש"י דהלכה כר' יהודה דיש דישה גם שלא בגידולי קרקע על כרחין לומר שגם סתם מתניתין דתנן דמוצצין בשבת סברה נמי דיש דישה

שלא בגידולי קרקע ואהכי קשיא ליה להרב יצ"ו מאי קאמר תלמודא מהו דתימא דם מיפקד פקיד הא כי מיפקד פקיד נמי איכא איסורא מדאורייתא והוצרך לפרש בכונת הסוגיא (מה שאינו בפשט הסוגיא ואין לנו שום רמז בסוגיין) שהכונה שהמציצה בפה חשיבא מפרק כלאחר יד וכו' ואני אומר דמלבד מה שכתב הגאון יצ"ו בשם התוספות שכתבו דסבירא ליה לרש"י דהלכה כר' יהודה דיש דישה שלא בגידולי קרקע במחילת כבוד תורתו הרמה ליתנהו להני מילי בדברי התוספות שלא כתבו שרש"י סובר דהלכה כר' יהודה רק כתבו דלשיטת רש"י דבחולב איכא משום מפרק תולדה דדש אית לן למינקט הלכתא כר'יהודה (ועיין לקמן בסעיף כ' בד"ה וראיתי עוד) דהא לשיטתיה ההיא דהמצניע דתני ר' אליעזר חולב חייב והוא משום מפרק לא אתיא אלא כרבי יהודה ורבי מרינוס דאמר בכתובות דף ס' גונח יונק משום דהוי מפרק כלאחר יד מוכח שסובר דחולב חייב והיינו כר' אליעזר וכרבי יהודה והתם איפסיקא הלכתא כרבי מרינוס אם כן מוכח דהלכה כרבי יהודה זו היא שיטת התוספות שם ועיין להגאון מוהר"ם מלובלין שפירש כן בדברי התוספות והוא פשוט ומכל מקום אין מזה הכרח שכן דעת רש"י דשפיר יש לומר שלרש"י נראה מה שדחו התוספות דלעולם אין הלכה כרבי יהודה אלא כרבנן ולרבנן נהי דאין דישה שלא בגידולי קרקע מכל מקום בחולב איכא איסורא מדרבנן משום דחולב מיחזי ודומה כמפרק ודש בגידולי קרקע והא דאפסיקא הלכתא כרבי מרינוס דמשמע דחולב אסור אתיא נמי כרבנן דרבי יהודה דאינהו נמי אסרי לחלוב ולא שרו אלא בדאיכא תרתי היינו כלאחר יד וצערא והתוספות לא נראה להם לומר כן וכתבו דמוכח משם דהלכה כרבי יהודה אבל לרש"י נראה דאין זה דוחק דהא ודאי כיון דתנא דברייתא בדף ע"ה ע"א תנא סברת בר פלוגתיה דרבי יהודה בסתם דהוא תנא קמא מסתמא הלכה כתנא קמא דרבי יהודה ואי משום דמשמע דרבי מרינוס קאי כוותיה כל כי האי לא הוה שתיק הש"ס מלאשמועינן דרבי מרינוס קאי כשיטת רבי יהודה ואמאי לא פסק הש"ס בהדיא כרבי יהודה ולכן טפי ניחא ליה לרש"י לומר דאין הלכה כרבי יהודה וההיא דרבי מרינוס כרבנן נמי אתיא דאין דישה מדאורייתא אלא לגידולי קרקע ורק בחולב מודו דאסור מיהא מדרבנן ושרי בכלאחר יד במקום צערא:

והנה התוספות בדף ע"ג בד"ה מפרק כתבו דדוחק לומר דרבי אליעזר בפרק המצניע דמחייב חולב משום מפרק תולדה דדש סובר כרבי יהודה דיש דישה שלא בגידולי קרקע ועינינו הרואות ששם בפרק המצניע דף צ"ה בד"ה החולב סברו וקבילו זה הדוחק וכתבו חולב משום דש הוא כדפירש רש"י ואתיא ברייתא כרבי יהודה דאמר יש דישה שלא בגידולי קרקע כדפרישית לעיל דף ע"ג עכ"ל הרי דמה שדחו שם חזר ונראה להם

במקום אחר כן יש לומר דגם בזה אולי במקום אחר חזרו וסוברים שאינו דוחק ועל כל פנים אליבא דרש"י ודאי מצינן למימר הכי ואין הכרח שסובר שהלכה כרבי יהודה וכן מצאתי להריטב"א בחידושיו לכתובות על דף ס' שנראה שמה שדחו התוס' נראה בעיניו לעיקר שכתב וז"ל תניא ר' מרינוס אומר גונח יונק חלב בשבת מאי טעמא מפרק כלאחר יד ובמקום צערא לא גזרו רבנן עיקר פירושו משוה דהוה ליה שבות דרבנן על ידי שינוי דאפילו היה חולב בידו ממש אינו אלא שבות דרבנן דמפרק תולדה דדש וקיימא לן דאין דישה אלא בגידולי קרקע הלכך כי הוא יונק בפיו הוה ליה שבות על ידי שינוי ומשום הכי לא גזרו ביה רבנן בחולה שאין בו סכנה אבל שבות גמור בלא שינוי לא התירו בחולה שלא התירו אלא אמירה לעכומ"ז שהוא שבות שאין בו מעשה שהוא קל משבות שיש בו מעשה וכדאיתא בעירובין והיינו דאמרינן כל צרכי חולה נעשין על ידי עכומ"ז בשבת עכ"ל והובא גם כן בשיטה מקובצת שם ואם כן לא נפלאת היא לומר שכן סובר רש"י ואין הכרח שסובר שהלכה כר' יהודה אלא הלכה כרבנן דסברי אין דישה שלא בגידולי קרקע ולכן אם נאמר הדם מילה מיפקד פקיד לית בה איסורא דאורייתא:

שוב ראיתי בספר אור זרוע הגדול בח"ב בהלכות שבת סי' ח"ן שכתב שדעת רש"י דאין דישה אלא בגידולי קרקע והוכיח כן מהא דאיתא בפרק כלל גדול דף ע"ג סוף ע"ב תנא הדש והמנפץ והמנפט כולן מלאכה אחת הן וכתב רש"י המנפט צמר גפן בקשיה כדרך האומנין וצמר גפן גידולי קרקע הוא להכי קרי ניפוט דיליה תולדה דדש שמפרק גרעינין ממנו ולא קרי ליה תולדת מנפץ דצמר וכתב על זה דמדפירש דצמר גפן גידולי קרקע הוא שמעת מינה דסבר רש"י דאין דישה אלא בגידולי קרקע וכן כתב הרמב"ם דאין דישה אלא בגידולי קרקע והכי מוכח לקמן דתנו רבנן הצד חלזון והפוצעו אינו חייב אלא אחת ר' יהודה אומר פציעה בכלל דישה אמרו לו אין פציעה בכלל דישה אמר רבא מאי טעמא דרבנן אין דישה אלא בגידולי קרקע ומסתמא הלכה כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים ובעיני אני המחבר היה נראה לפרש דהלכה כר' יהודה שיש דישה שלא בגידולי קרקע וכו' וכו' מיהו הריני מבטל דעתי לפני דעתם וכדבריהם כן הוא דודאי אין דישה אלא בגידולי קרקע עכ"ל ושוב כתב דיש לומר דאפילו ר' יהודה סובר אין דישה אלא בגידולי קרקע אלא דפליגי אי דגים הוו גידולי קרקע דרבנן סברי דלאו גידולי קרקע נינהו והיינו דאמרינן מאי טעמא דרבנן אין דישה אלא בגידולי קרקע כלומר הואיל ואין דישה אלא בגידולי קרקע להכי לא מיחייב אלא אחת משום דדגים לאו גידולי קרקע והכריח פירוש זה שאם נאמר דביש דישה בגידולי קרקע או לא פליגי הוה ליה למימר מאי טעמא דרבנן קסברי אין דישה אלא בגידולי קרקע וגירסתינו היא באמת קסברי אין

דישה ומכל מקום אף לגירסתינו לא נפלאת פירוש זה לפי המשוער בדעתי שבכיוצא לזה רגיל הש"ס לומר דטעמא דבר פלוגתיה הוא משום דסבר בהיפך ואם כן הוה ליה לרבא לסיים מילתיה ולמימר ורבי יהודה סבר יש דישה שלא בגידולי קרקע ומדלא מסיים הכי משמע דגם ר' יהודה סובר אין דישה אלא בגידולי קרקע ועל כל פנים הרי מצינו לרבינו האור זרוע מעיד בגדלו שדעת רש"י דאין דישה אלא בגידולי קרקע וכתב גם כן דמדתני סתמא סברת בר פלוגתיה דרבי יהודה דהוי כרבים ודאי הלכתא הכי הויא וככל מאי דכתיבנא בעניותין ואם כן שפיר קאמר רש"י דאי דם מיפקד פקיד ליכא אלא איסורא דרבנן משום דקיימא לן דאין דישה אלא ע בגידולי קרקע ומלבד זה יש לומר בפשיטות לפי שיטת רש"י (דמפרק הוו תולדה דדש) דאין הכרח מדרבי מרינום דסובר כרב יהודה שהרי אפשר לומר דמה שאמרו בש"ס בטעמיה דרבי מרינוס דהוי מפרק כלאחר יד הוצרכו לזה כדי שיסכים לדינו גם ר' יהודה שסובר יש דישה שלא בגידולי קרקע וכמו שכתבו התוס' בכתובות שם (בדף ס' ד"ה מפרק) ומתבאר מדבריהם דנקטי כרבנן דרבי יהודה דאין דישה אלא בגידולי קרקע ולכן הוקשה להם דלמה ליה לש"ס למימר טעמא דרבי מרינוס משום דהוי מפרק כלאחר יד תיפוק לי' דאף אי הוי דש גמור אין דישה אלא בגידולי קרקע ובהמה לא חשיבא לענין זה גידולי קרקע וכו' ותירצו ויש לומר דאיצטריך טעמא דהכא משום דרבי יהודה דסבר דיש דישה שלא בגידולי קרקע דמחייב בפוצע חלזון משום דש וכן כתבו ביבמות פרק חרש דף קי"ד ד"ה וקסבר עי"ש ובודאי אין כונתם לומר דמשום דהלכה כרבי יהודה נקיט הש"ס האי טעמא דאין זה במשמע דבריהם כלל אלא כונתם לומר דהוצרך הש"ס לטעם זה כדי שיהא דינו של רבי מרינוס ככולי עלמא (ובישוב שיטת הרמב"ם שפוסק דחולב חייב משום מפרק דקשה והא אין דישה אלא בגידולי קרקע עיין בספר נהור שרגא לידידי הגאון אבד"ק סייני יצ"ו בחידושיו ליבמות דף קי"ד על דברי התוספות בד"ה וקסבר) באופן שאין לנו הכרח לומר דרש"י סובר דהלכה כרבי יהודה דיש דישה שלא בגידולי קרקע וגם התוספות לא כתבו שכן סובר רש"י רק כתבו שכן צריך להיות לפי שיטתו והרי אין זה מוכרח כיון שיש לומר או כמו שכתב הריטב"א הנז"ל או כמו שכתבו התוספות ביבמות ובכתובות ואף אם יתעקש המתעקש לומר שכונת תירוץ התוספות ביבמות וכתובות הוא לומר דמשום דהלכה כרבי יהודה נקיט הש"ס טעמא דכלאחר יד מכל מקום אליבא דרש"י נוכל לתרץ כמו שכתבתי אני הדל בכונת התוספות וגם מדברי התוספות בכתובות שם בד"ה גונח שהוקשה להם דהכא שרינן בשבת משום צערא ואילו ביבמות אמר אבא שאול יום טוב דאיסור לאו שרי שבת דאיסור סקילה לא שרו רבנן ותירצו דההיא דאבא שאול פליגא

אדרבי מרינוס ודייקו הכי מדקאמר רב יוסף הלכה כרבי מרינוס מכלל דפליגי עליה וכלשון הזה כתבו כמה ראשונים בשם הרי"ף בתשובה וכן כתב רבינו חננאל בפירושו הנה מזה מוכח דסברי הראשונים הנז"ל דהא דרבי מרינוס לא תלי בסברת רבי יהודה דיש דישה שלא בגידוליקרקע שאם כן אין להם מקום לדקדק מדאמרינן הלכה כרבי רינוס מכלל דפליג עליה אבא שאול דדילמא לא פליג עליה אבא שאול והלכה מכלל דפליג עליה היינו בר פלוגתיה דרבי יהודה דסובר דאין דישה שלא בגידולי קרקע ודלא כסברת ר' מרינוס דקאי בשיטת רבי יהודה דיש דישה שלא בגידולי קרקע אלא ודאי מוכח דסברי כל הראשונים הללו דהא דרבי מרינוס כרבנן נמי מצי אתי:

ועוד אף אם נאמר דסובר רש"י דהלכה כרבי יהודה דיש דישה שלא בגידולי קרקע שפיר קאמר רש"י בסוגיא דדף קל"ג דאי דם מיפקד פקיד ליכא איסור תורה משום דתנא קמא דרבי יהודה (שבפרק כלל גדול דף ע"ה ע"א) סבר אין דישה אלא לגידולי קרקע וסתם תנא קמא דרבי יהודה היינו רבי מאיר כדמוכח בש"ס בדוכתי טובא ועיין בפרק אלו עוברין דף מ"ח סוף ע"ב במשנה ובברייתא וברש"י ושיאור ישרף וכו') דבר פלוגתיה דרבי יהודה התם דלא אדכר שמיה (אלא וחכמים אומרים) מר ניהו רבי מאיר ובפרק כל הכלים ק קכ"ד ע"ב כל הכלים הניטלים בשבת שבריהן ניטלין עמהן ובלבד שיהיו עושים מעין מלאכה ר' יהודה אומר ובלבד שיהיו עושים מעין מלאכתן כתב הרי"ף שם בשם רב צמח גאון דהלכה כר' יהודה דקיימא לן ר' מאיר ור' יהודה הלכה כר' יהודה וכתב על דבריו ומסתברא לן הני מילי היכא דפליג בהדיא אבל היכא דדברי ר' מאיר סתם ור' יהודה הוא דפליג בהדיא אין הלכה כר' יהודה אלא כסתם עי"ש הנה אף שנחלקו שם לענין הלכה כמי מכל מקום הצד השוה שבהם סברי מרנן שסתם תנא קמא דר' יהודה הוא ר' מאיר ואף דהתם שנו חכמים בברייתא דברי ר' מאיר בהדיא ואם כן אין מזה ראיה לשאר סתם ור' יהודה לומר דהסתם הוא ר' מאיר מכל מקום משמעות לשון רב צמח גאון הוא דמגוף מתניתין משמע ליה דהסתם הוא ר' מאיר דהוא בר פלוגתיה דר' יהודה ולכן כתב כמדבר על הידוע (שזו דברי ר' מאיר) דקיימא לן ר' מאיר ורבי יהודה הלכה כר' יהודה שאם כל סמיכתו היתה על מה שבברייתא נשנית סברת הסתם בשם ר' מאיר היה לו לומר כן בפירוש דכיון שנשנית בברייתא סברת הסתם בשם ר' מאיר הוה ליה ר' מאיר ור' יהודה דהלכה כר' יהודה אלא ודאי מוכח דסבירא ליה דסתמא דמילתא דתנא קמא דר' יהודה הוא רבי מאיר ובמסכת נדרים דף פ"ז ע"ב ורמינהי בלא ראות וכו' משמע ליה להש"ס דמאי דתנן במתניתין וחכמים אומרים יפר האי חכמים הוא רבי יהודה וכתב שם הר"ן (בד"ה ר' מאיר אומר) דמשמע ליה להש"ס הכי משום

דהוא בר פלוגתיה דר' מאיר ומשמע דכמו כן בהיפך סתם תנא קמא דר' יהודה הוא ר' מאיר דהוא בר פלוגתיה דרבי יהודה:

אמור מעתה גם בההיא דפרק כלל גדול יש לומר דתנא קמא דרבי יהודה מסתמא הוא ר' מאיר ונמצא דלית ליה לרבי מאיר דישה שלא בגידולי קרקע וקיימא לן סתם משנה רבי מאיר ואם כן האי סתם מתניתין דקתני מוהלין ופורעין ומוצצין בשבת מני רבי מאיר הוא ואיהו סבירא ליה אין דישה שלא בגידולי קרקע ולכן שפיר קאמר רש"י דאי הוה אמינא דדם מיפקד פקיד ליכא איסור תורה משום דאין דישה שלא בגידולי קרקע ואשמועינן רב פפא דחבורי מיחבר ושרי משום סכנה כן נראה לדעתי הקצרה ברור ונכון וממילא נפל היסוד ונהרס בניינו של הגאון יצ"ו במחילת כבוד תורתו הרמה ואין שום רמז בש"ס דמציצה דמילה כשרה נמי בכלי: הן אמת כי ראיתי עתה (בששון) בתשובת הגאון מוהר"י אסאד המובאת למעלה בסימן א' (בענין ביטול המציצה) שכבר הוקשה לו כקושית ידידי הגאון יצ"ו דהיכי נימא דאי דם מיפקד פקיד ליכא אלא איסורא דרבנן והלא לשיטת הרמב"ם דחובל משום מפרק ומפרק הוא תולדה דדש ובדף ע"ה קאמר ר' יהודה גבי חלזון דדם מיפקד פקיד והפוצעו חייב וכתב שאין לומר דסוגיין אתיא כרבנן דרבי יהודה דאין דישה שלא בגידולי קרקע שהרי כתבו התוספות דבבהמה וחיה גם רבנן מודו לרבי יהודה דחייב דחשיבי גידולי קרקע שלא נחלקו אלא בחלזון ואם כן הוא הדין אדם שוה בזה לבהמה וחשיב גידולי קרקע כדמוכח מדברי הרמב"ם וכו' עי"ש בסעיף קטן ח"י (בד"ה ועוד נראה לי ראיה ברורה) מכל מקום נראה דלא נסתר בזה מה שכתבנו והוא שהגאון מוהרי"א אשר בנה קושיתו לשיטת הרמב"ם שפיר קאמר דליכא למימר משום יתובי דעתין דסוגיין אתיא אליבא דרבנן דר' יהודה וכו' לפום מאי דמוכח מדברי הרמב"ם גופיה דאדם חשיב גידולי קרקע ואם כן איכא איסורא דאורייתא ושפיר קשיא ליה ברם הגאון יצ"ו שכ קושיתו הוא לרש"י ולא זכר שיטת הרמב"ם כלל שפיר מצינן למימר כדשנינן מעיקרא דסוגיין אתיא אליבא דר' מאיר דהוא תנא קמא דר' יהודה דסבירא ליה דאין דישה שלא בגידולי קרקע ונימא נמי דלא סבירא ליה לרש"י כשיטת התוספות והרמב"ם שהביא הגאון מוהר"י אסאד דאדם ובהמה שוו אהדדי ותרוייהו חשיבי גידולי קרקע אלא או דסובר דאף בהמה לא חשיבא גידולי קרקע או דסבר דאדם מיהא לא חשיב גידולי קרקע ועיין במה שכתבתי אני הדל שם על דברי הגאון מוהר"י אסאד דשיטת התוספות היא דלגבי דישה לא חשיבא בהמה גידולי קרקע וכן נראה שסובר רש"י וכיון דסוגיין אתיא לרבנן דרבי יהודה שפיר אמרינן בש"ס דאי דם מיפקד פקיד ליכא אלא איסורא דרבנן ומכלל הדברים האמורים למעלה נקל להבין

דמה שהקשה הגאון יצ"ו (בד"ה ודע דבפ"ק) בסוגיא דפרק קמא דכתובות והוא לפי שיטתו דרש"י פוסק דיש דישה שלא בגידולי קרקע הנה לפי האמת אין הכרח שכן דעת רש"י ושפיר יש לומר דסוגיין שם אתיא אליבא דרבנן דאין דישה שלא בגידולי קרקע ולפי דברי רבינו האור זרוע שהבאתי למעלה (בד"ה שוב ראיתי) כולי עלמא מודו דאין דישה שלא בגידולי קרקע וסוגיא אתיא לדברי הכל:

(ודע דעיקר קושית הגאון מקלעצק יצ"ו על דברי רש"י שבדף קל"ג ע"ב שפירש שלהסלקא דעתין דדם מיפקד פקיד ליכא איסורא דאורייתא והקשה דלשיטת רש"י בשבת דף צ"ה גבי חולב גם בפקיד איכא חיובא משום דש וזה יסוד בניינו להמציא שמציצה בפה היא כלאחר יד דדרכה בכלי ראיתי עתה בקונטריס ידידי מוהר"ח יעקב רש"ל יצ"ו המובא להלן בסעיף כ' (ד"ה ובעיקר הקושיא) דשל כת הקודמין היא שכבר עמדו בה רבני האחרונים ככתוב שם ואם ירצה ה' אכתוב עוד בזה שם): ותו קשיא לי ושיטת ידידי הגאון יצ"ו תמוהה בעיני דהיכי מצינן למימר דמציצה דמילה בפה הויא כלאחר יד דאם כן נצטרך לומר שדרך המציצה על הרוב היתה בזמן הש"ס בכלי ורק בשבת ויום טוב היו עושים בפה כי היכי דתיהוי כלאחר יד ואי הכי תיקשי לן מה ראו אבותינו ואבות אבותינו מאחר זמן הש"ס ועד הימים האלה לעקור המציצה בכלי לגמרי ולהנהיג לעשותה בפה בין בחול בין בשבת דבשלמא החדשים שרוצים לחדש לעשותה בכלי נותנים טעם לדבריהם משום חשש חולי של המוצץ וכו' אבל לתקן לעשותה בפה ולעקור עשייתה בכלי מה ראו על ככה ומה טעם יש בה ואם תאמר שיש לזה איזה טעם לשבח אם כן ממילא אין בכחנו לשנות מה שתקנו רבותינו מפני הטעם שהיה להם וברוך הבוחר בהם ובמשנת"ם על השנו"ת הדבר כי נכון הדבר מעם האלקים ואם הם שינו ממה שהיה הדבר מאז מפני איזה טעם שידעו מי יבא אחריהם לסתור מעשיהם ולא יחוש שמא ירוצו גולגלתו:

ועוד תמוה מה שמדמה הגאון יצ"ו מציצה דמילה בפה ליניקה בפה ואמר מר דכשם שיניקת חלב בפה הויא כלאחר יד הכי נמי מציצת דם המילה בפה הויא כלאחר יד ולהסלקא דעתין דדם מיפקד פקיד טעם ההיתר הוא משום צערא דינוקא וכו' מנא לן דדמו אהדדי והרי יש לומר דדוקא ביניקה הוא דבפה הוי כלאחר יד אבל במציצה דמילה בפה שמא חשיבה כדרכה ואין לדמות עניינים חלוקים וללמוד זה מזה וכן מצאתי בספר תהלה לדוד לידידי הגאון מוהר"ד אורטינבערג יצ"ו שבסימן שכ"ח סעיף מ"ח ס"ק ע"ח (מחודש תר"ח) שהקשה לשיטת הרמב"ם דחובלגם כן חייב משום מפרק כמו חולב אם כן למה במציצה הוי אב מלאכה וגבי גונח אמרינן דיונק הוי כלאחר יד ותירץ דמציצת

דם אורחא בפה ורק יניקת חלב הוא דהויא כלאחר יד עי"ש הרי שאין הנדונים שוים וכן ראיתי בספר כורת הברית לידידי הגאון מוהר"א פוסק יצ"ו בסי' רס"ד בנחל ברית סוף ס"ק י"ז ד' ע"ז ע"ב שכתב דפריעה שדרכה ביד לא מיקריא כלאחר יד עיין כתובות ס' חולב בפה פטור שאין דרכו בכך ובמציצה אמרינן בשבת קל"ג דהוי מלאכה דאורייתא אף שהיא בפה כיון שדרכה בכך עכ"ל ועם שיש לפקפק דערביך ערבא צריך הא מיהא ראינו שדעת הגאון מוהרא"ף יצ"ו היא לפשיטות דמציצה היא בפה וכשהשגתי ספר האשכול עיינתי בו בח"ב וראיתי בסוף העמוד צד 121 אות ח' בנחל אשכול אכן נודע לי שמה שכתב בס' כורת הברית הם דברי הנחל אשכול שהזכירו בסמוך מלפניו ונמצא שגם הגאון נחל אשכול נקיט דמציצה היא בפה:

ומה שכתב הגאון (מקלעצק) יצ"ו דמציצת דם אורחה בכלי כדכתיב גבי גדעון וימץ טל מן הגיזה (שופטים ו' ל"ח) אומר אני שאם היה רואה דברי הגאון מלבי"ם בספר התורה והמצוה בפרשת ויקרא סי' פ"ב דפעל זה נמצא על שלש תמונות א) נחי עי"ן מיץ חלב וכו' ב) מן הכפולים למען תמוצו שהוא דגוש וכו' ג) מנחי למ"ד מצה וכו' וכו' ויש הבדל ביניהם שמצץ מן הכפולים מוצץ בפיו דבר שיש בו לחלוחית וכו' ובהקדמת הספר בקונטריס אילת השחר סי' שפ"ב כתב וז"ל ויש הבדל בין מצץ מצה מיץ מצץ מוצץ בפיו דבר שיש בו לחלוחית מיץ סוחט משקה הבלוע באיזה דבר מצה מורה על תמצית המשקה שבשולי הכלי עכ"ל הרי דתמונות חלוקות הן והכא מעניינא דקרא מוכח דוימץ טל מן הגזה עניינו מלשון מצה דכתיב (שופטים ו' ל"ח) ויזר את הגזה וימץ טל מן הגזה דהיינו לאחר שסחט את הגזה נמצה טל מן הגזה מלא ספל מים ואם כן אין ראיה מוימץ טל למציצה דמציצה ודאי היא בפה וידוע כמה רב חיליה דהגאון מלבי"ם בעניינים אלו ומי לנו גדול בדורנו בחכמה זו אשר הפליא לעשות בספרו הנורא הנ"ל בחכמתו הנפלאה ואין ספק שדבריו אמת וצדק שמציצה היא דוקא בפה וכן כתב הגאון בנין ציון בח"א סי' כ"ג המובא להלן בסעיף י"א בס"ד עי"ש (בד"ה אלא שעדיין יש לחקור) וגם בסי' כ"ד דבר בקדשו בזה מובא להלן בסעיף י"ב בס"ד עי"ש (בד"ה על תשובתי בענין מציצה) וכן כתב הגאון אגודת אזוב מדברי בחידושיו לשבת ד' קל"ג ומובא בדברינו לקמן בד"ה אמנם מלבד דלשון וימץ טל מן הגזה הוא מלשון מצה שמתמצה מאליו עי"ש ובתשובת הגאון מוהר"י אסאד שהבאתי לעיל בסימן, א' ס"ק ח"י ראיתי שהביא בשם ספר התניא לרבינו יחיאל שכתב מפורש ומוצץ המילה בפיו להוציא הדם עי"ש (בסוד"ה, ומ"ש כמ"ש לעיל) וכבר כתבו בכמה ספרים המובאים בדברינו להלן בשם

המקובלים דהמציצה צריכה להיות בפה לחובה וכן כתב בתשובת הגאון מוהר"י אסאד הנ"ל עיין שם (בסוד"ה ולפי זה נ"ל לקיים):

אף גם זאת פליאה דעת ממני לפי שיטת הגאון יצ"ו דמציצה דמילה דרכה בכלי כדכתיב בגדעון וכשהיא בפה הויא כלאחר יד אם כן אכתי תיקשי מאי דאמר רב פפא אומנא דלא מייץ וכו' דאיכא סכנתא מדמחללינן שבתא דדם חבורי מיחבר וכו' מאן לימא לן דאיכא סכנתא דילמא אף דחבורי מיחבר שרינן לה משום דהויא חבורה כלאחר יד כי היכי דהוה אמרינן הכי להסלקא דעתין ודם פקיד לשיטת רש"י דהלכה כר' יהודה דיש דישה שלא בגידולי קרקע ואפילו הכי הוה אמינא דשריותא דמציצה לאו משום סכנתא היא אלא משום דבפה הויא כלאחר יד והכי נמי נימא לפום קושטא דחבורי מיחבר ליכא סכנתא ורק שריותא דמציצה היא משום דהויא כלאחר יד והיא תמיהה עצומה בעיני נשגבה לא אוכל לה ולא ידעתי איך לא נרגש הגאון יצ"ו בזה והא ודאי אין לומר דלהסלקא דעתין היינו מפרשים מציצה דמתניתין בפה דהויא כלאחר יד וקמשמע לן רב פפא דמוצצין דתנן היינו בכלי דהוי מלאכה גמורה ושריותא דידה היא משום סכנה דאם כן העיקר חסר מן הספר ועל מי סמך רב פפא שיבין מדבריו דמציצה דמתניתין היא בכלי וכיון דלהסלקא דעתין היינו מפרשים מוצצין דמתניתין שהיא בפה הוה ליה להש"ס למימר בהדיא דקמשמע לן רב פפא דמוצצין דמתניתין היינו בכלי דאיכא איסורא דאורייתא ושריא רק משום סכנה ותו אף אי נימא דהיינו דאיכא בין הסלקא דעתין להאמת דלהסלקא דעתין מוצצין היינו בפה ולהאמת מוצצין היינו בכלי אכתי קשה מי הזקיקנו לומר דאשמועינן רב פפא דחבורי מיחבר נימא כדהוה סלקא דעתין דמיפקד פקיד אלא דמוצצין היינו בכלי דהוי מלאכה גמורה לשיטת רש"י דיש דישה שלא בגידולי קרקע ושריא משום סכנתא ומשום הכי אומנא דלא מייץ מעברינן ליה באופן שלדעתי הקלושה דברי הגאון יצ"ו מוקשים מכל הטעמים הנז"ל וברי לי שאם היה רואה דברי הרבנים שהבאתי למעלה והמובאים בדברינו להלן בס"ד לא היה מחליט הדבר להיתר פשוט והיה חוזר ומעיין בראיתו והיו עיניו רואות שאין שום הוכחה מהש"ס לפי שיש תמיהות רבות לפי שיטתו ואנו אין לנו אלא דברי הרבנים הגאונים שאסרו לשנות ממה שנהגנו מאבותינו ואבות אבותינו ואין מציצה אלא בפה דוקא:

ומכאן אתה דן קל וחומר דאם הגאון (מקלעצק) יצ"ו כתב שמותר לעשותה בכלי על פי הוכחתו מסוגיית הש"ס עינינו הרואות שדבריו מופרכים ואין להם יסוד כלל במחילת כבוד תורתו הרמה וברור לנו שאם יחזור הגאון יצ"ו ויעיין בהלכה זו יודה ויאמר דברים שאמרתי לפניכם טעות הם בידי ומודים דרבנן היינו שבחייהו ואם האמוראים לקדושים

אשר בארץ החיים היו אומרים כן אנן יתמי דיתמי אזובי קיר מה נענה ומעתה כל שכן לשאר הגאונים במכתבים המובאים למעלה יצ"ו אשר כפי הנראה לא נחתו לעיין ולירד לעומק ההלכה רק כתבו דב"ק כפי העולה על הדעת במושכל ראשון להבין מדאמר רב פפא אומנא דלא מייץ סכנתא וכו' דכל עצם המציצה אינה אלא להציל מן הסכנה ומה לי בפה ומה לי בכלי וכבר כתב כן הגאון מוהר"י אסאד בתשובתו שהבאתי בסי' א' סעיף ח"י (בסוף ד"ה ולפי זה נ"ל) על מה שבספר מצות השם פרשת לך ובספר חפץ השם לשבת דף קל"ג משמע דסוברים דמציצה משום סכנה היא ולא מצוה דהוא משום דלא נחתו בכך ולא דקו בזה ומה גם על פי הסוד המציצה בפה ודאי מצוה וחובה וכו' עי"ש אף אנו נאמר כן גם על מה שראינו להגאונים ישועות יעקב בסי' של"א סוף סק"א ודרך פקודיך במצות מילה בחלק הדבור אות ד' דנקטי בפשיטות דמציצה היא רק משום סכנה ואינה מחלק המצוה עי"ש שבודאי שמה שכתבו כן הוא משום דלא דקו רבנן לעיין במילתא ואמרו כפי מה שעולה על הדעת במושכל ראשון:

ומלבד מה שכמה רבנים גאונים כתבו דמציצה היא מגוף המצוה בזולת טעם הסכנה עיין במלבושי יום טוב (לרבינו התוספת יום טוב) בסוף ח"א ובסוף ח"ב בדברי הגאון מוארשא יצ"ו ובספר כורת הברית המובא בדברינו להלן בסעיף ט"ו ובתשובת הגאון מוהר"י אסאד שהבאתי בסימן א' סעיף ח"י ובספר ברית אבות שהבאתי בסי' א' סעיף ל"ה ובסעיף ל"ו ובסימן זו סעיף כ"ב בדברי קדשם שכתבו כן הן בשם הפוסקים והן בשם המקובלים והגאון מוהר"ם שיק בתשובה שהבאתי בסי' א' סעיף ה' כתב שהיא מצוה מן התורה הנה מלבד כל זה ראיתי עתה בס' בן יהודה להגאון מוהר"א ראזענבוים בסי' ק"א שנשאל על זה אם המציצה היא רק משום סכנה כדמשמע מדאמרינן פשיטא מדמחללינן שבתא סכנה היא או דאיכא מצוה גם מלבד הסכנה ודעת הרב השואל היתה להוכיח דלולא הסכנה אין מצוה במציצה דהא משמע להדיא בגמרא דמשום דאיכא סכנתא הוא דמעברינן לאומנא דלא מייץ הא לאו הכי לא מעברינן ואי גם בלא הסכנה איכא מצוה אמאי לא מעברינן ליה מפני שאינו עושה מצות המציצה (אמר החח"מ הי"ו כבר עמד בזה הגאון מוהר"י אסאד בתשובה שהבאתי בסי' א' סעיף כ"ד עי"ש) והרב המחבר אחר שהאריך לבנות ולסתור בפלפולו הזך ודחה הראיה דיש לומר דרק משום סכנה הוא דמעברינן ולא משום שאינו עושה המצוה משום שיכול לומראתם תעשו המציצה על דרך שאמר רב פפא לעיל אומן לימא להו אנא עבידנא פלגא דמצוה אתון עבידו פלגא וקל וחומר בדעביד האומן כל המצוה דלימא להו אתון עבידו המציצה וכו' סיים וז"ל אכן נראה להביא ראיה דאיכא מצוה מהא דמשני הש"ס מהו דתימא

דם מיפקד פקיד קמשמע לן וקשה דאי מיפקד פקיד וליכא סכנה מאי טעמא מוצצין הרי ליכא סכנה אם אינו מוצץ ונהי דליכא איסורא דהא מיפקד פקיד מכל מקום למה מוצצין בשבת ללא תועלת דהרי על כל פנים נראה כעושה חבורה בשבת ולמה מתירין זה ללא צורך (אמר המחבר היה לו להגדיל קושיתו על פי דברי רש"י שם שכתב דליכא איסורא דאורייתא דמשמע דאיסורא דרבנן מיהא איכא וכיון דליכא סכנתא אי ליכא מצוה אמאי שרינן ליה איסורא דרבנן ואף שכתב הרב דעל כל פנים נראה כעושה חבורה וכונתו דאסור מדרבנן על כל פנים היה לו להזכיר דברי רש"י) אלא על כרחין דסובר הש"ס דעל כל פנים מצוה איכא במציצה להרבות דם ברית ואף דקאמר קמשמע לן חבורי מיחבר ואיכא סכנה מכל מקום מאי דמשמע לפום הסלקא דעתין דאיכא מצוה במציצה להרבות דם ברית זה לא נדחה עכ"ד הגאון הנ"ל ואף שכמדומה לי שראיה זו כבר הוזכרה בספרים הנז"ל (ולא פניתי עתה לעיין בהם) וגם רשום בזכרוני שיש שכתבו להוכיח כן בסגנון אחר והוא דלפי הסלקא דעתין דליכא סכנה אם כן אם נאמר דליכא מצוה במציצה היכי שריא מציצה אף בחול והלא אסור לעשות חבורה לחברו ואף לקטן בן יומו אלא ודאי דאיכא מצוה במציצה אף בלא הסכנה בכל זאת הבאתי דברי הגאון בן יהודה לאפושי גברי רברבי דנקטי דגם בלא סכנה איכא מצוה במציצה:

נחזור למאי דאתאן עלה למה שכתבו איזה רבנים מסברא דנפשייהו דמציצה כשרה גם בכלי וכיוצא ונאמר אם על הגאון מקלעצק יצ"ו בטח לבנו שאם יראה דברי כל הגאונים שאוסרים המציצה שלא בפה יחזור בו אף שלפי דעתו מוכח כן מסוגיית הש"ס בכל זאת ברי לן שיבטל דעתו בזה הדברים קל וחומר לשאר רבנים שכתבו כן מדעתם על פי הסברא ולא מצאו ידיהם בבית המדרש להוכיח סברא זו מסוגיית הש"ס והפוסקים דפשוט וברור בעיני שאם יראו דברי הרבנים המדברים להחמיר בזה ומובאים בדברינו בסיעתא דשמיא שיחזרו בהם שכן ראוי להיות חוזר לבטל דעתנו נגד דעת הרבנים שקדמונו (ועיין לקמן בסעיף כ' בדברי ידידי הרה"ג מוהרח"י רש"ל יצ"ו (או"ת ח"י) שהביא דוגמא לזה מעשה רב מהגדול הגאון ממינסק שאחר שהורה להיתר אפיית המצות על ידי מכונה חזר בו) ובפרט שטעמם ונימוקם עמם והבא לשנות דבר מקבלתנו ומנהג אבותינו ואבות אבותינו עליו להביא ראיה ברורה ונכונה.

בחכמה ובתבונה ואם לאו ידו על התחתונה: הן אמת דאית ליה להגאון יצ"ו תנא דמסייע ליה בהוכחתו מסוגיית הש"ס הנ"ל דמציצה אינה בפה מר ניהו הגאון אגודת אזוב מדברי בחידושיו לשבת על דף קל"ג הנ"ל והוא על מה שראה חדשה שנעשה בעיר אחת שבמקום מציצה בפה עושים סחיטה ביד וכתב לכאורה להוכיח מהש"ס דיותר נכון

לסחוט ביד מלמצוץ בפה ומאי דאמר רב פפא אומנא דלא מייץ מעברינן ליה דלא מייץ ביד קאמר דאי לא תימא הכי קשה מאי מייתי ראיה להא דלא מייץ מדמוצצין בשבת ודם חבורי מיחבר ועל כרחין דאיכא סכנתא והא אכתי איכא למימר דליכא סכנתא בדלא מייץ ואפילו הכי מותר למצוץ אף דחבורי מיחבר משום דמציצה בפה הוי חובר כלאחר יד ובמקום צערא לא גזרו כמו גבי גונח מלבו שמותר לינק משום דהוי מפרק כלאחר יד ובמקום צערא לא גזרו והוא הדין מוצץ בפה דהוי חובר כלאחר יד במקום צערא דינוקא לא גזרו ומנא לן דבדלא מייץ סכנתא הוא ודילמא צערא בעלמא הוא אלא על כרחין דסחיטת המילה ביד קאמר דהוי חובר כדרכו ואפילו הכי מותר בשבת דסבירא ליה דמוצצין היינו סחיטה ביד דוקא משום שנוח להתרפאות על ידי שלא נעקר הדם לצאת ממקורו על ע מציצה בפה ומה שכבר ננער לצאת צ על ידי המכה כבר נסחט ביד שעל כרחין היתרו בשבת הוא משום חשש סכנה ואם כן שפיר מוכח דאיכא סכנתא מדשריא סחיטה אפילו ביד עכ"ל הרי שהגאון אגודת אזוב אף הוא היה מתכוין להוכיח מהש"ס דמציצה דמילה אינה בפה וכדעת הגאון מקלעצק יצ"ו אלא שאין שני הנביאים מתנבאים בסגנון אחד אלא מר משמע ליה להוכיח שאינה בפה אלא ביד ומר משמע ליה שאינה אלא בכלי הצד השוה שבהם שניהם מתכוונים להוכיח מהש"ס שאין המציצה בפה אלא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה:

אמנם מלבד שגם עליה דמר (אגודת אזוב) יש לתמוה שאי אפשר לפרש כן מהטעמים שכתבתי למעלה עוד יש לתמוה עליו דעדיין לחלוחית הדיו קיימת שכתב בסמוך מלפניו שיש חילוק בין מצה למצץ ומציצה אינה אלא בפה והביא מה שכתב הגאון מלבי"ם באילת השחר סי' שפ"ב ולפי שספר התורה הזה (אגודת אזוב) אינו מצוי ביד כל אדם הנני מעתיק דב"ק ככתבו וכלשונו וזהו ומה שסוחטין את המילה בידים כדי שיצא ממנה הדם לכאורה אין זה בכלל מציצה שזכרו חז"ל שבמקום שזכרו מציצה כיוונו על מציצה בפה והוא משרש מצץ מבנין למען תמוצו הצדי בדגש (ישעיה ס"ו י"א) אבל במקום שכיוונו לסחיטה ביד זכרו מיצוי ובבנין הפעלים מיצה או ממצה כדאיתא בזבחים דף ס"ד וס"ה וברש"י שם והוא משרש מצה מבנין ונמצה דמו (ויקרא א' ט"ו) וימץ טל מן הגזה (שופטים ו' ל"ח) שתית מצית (ישעיה נ"א י"ח) שאין הצדי דגושה ועיין באילת השחר שהקדים המחבר התורה והמצוה סי' שפ"ב מצץ בפיו דבר שיש בו משקה מיץ סוחט בידים משקה בלוע מצה על תמצית המשקה שבשולים ואפשר לומר דוקא מציצה בפה מוציאה הדם ממקום חבורו בגוף אבל סחיטה ביד אינו מוציא כל כך הדם שהוא מחובר בבשר הגוף ובעינן הכא דוקא מציצה בפה ולא סחיטה ביד עכ"ל

הרי דסבר וקביל דמשמעות לשון מציצה אינה אלא בפה ואם כן איך יכתוב בהיפך מזה בידים רקניות בלתי שידחה היסוד אשר הניח בתחלה דמציצה אינה אלא בפה וקורא לה עתה למציצה בפה כלאחר יד כדי להכריח דמאי דאמר רב פפא דלא מייץ וכו' היינו ביד הלא שפיר יש לנו לומר דמציצה אינה אלא בפה והויא חובל כדרכו ולא שריא אלא משום סכנתא ואם כונתו לומר דלשון תורה לעצמה ולשון חכמים לעצמן ולכן אף דבלישנא דקרא מציצה אינה אלא בפה בלשון חכמים מציצה היא סחיטה קשה מנא לן לומר כן בלתי הכרח וסתמא דמילתא כשאין לנו הכרח ממקום אחר יש לנו לומר דשוים נינהו כמו שכתבתי בשדי חמד בחלק הכללים במערכת הבי"ת אות צ"א (סוף ד"ה ביתו) דכל שאין לנו הכרח מסתברא ודאי שאין חילוק בין לשון תורה ללשון חכמים ואף שכתבתי כן רק מסברא הנה אחר כמה שנים השגתי ס' יקר טהרת המים לרב גדול משאלוניקי ומצאתי שם בקונטריס שיורי טהרה במערכת הלמ"ד אות ט' בשם ספר מנח"י סדר אמור (ד"ה עריתיכו) דלא אמרינן לשון חכמים לחוד אלא בדאיכא בירור דלא נאמר כלשון תורה אבל מסתמא יש לנו לפרש לשון חכמים דליתי כלשון תורה עכ"ל מה שכתב בשם המנח"י הוא מנחת יהודה הנספח לספר דעת זקנים לרבותינו התוספות על התורה עי"ש (בד"ה עורת) ובשיורי טהרה הרחיב דבריו קצת ואין צורך להאריך בזה דמילי דסברא נינהו ואם כן מאחר דבלישנא דקרא מציצה נאמר על מציצה בפה מסתמא ודאי כן הוא גם בלשון חכמים ומה שכתב הגאון אגודת אזוב לדמות מציצה ליניקה כבר כתבתי למעלה (בד"ה ועוד תמוה) שאין לדמותם בזה.

ועל כל פנים הגאון אגודת אזוב אף אחר שכתב להוכיח דמציצה היא סחיטה ביד נראה בעליל שחזר מסברתו שהרי סיים בסוף דבריו דממה שכתבו הטור ושלחן ערוך ביו"ד סי' רס"ד סעיף ג' שמוצציו המילה עד שיצא הדם ממקומות הרחוקים נראה דסחיטה ביד שאינה מוציאה ממקומות הרחוקים לא מהניא עי"ש וכמו כן יש לומר דמציצה בכלי אינה מוציאה ממקומות רחוקים ולא מהניא: ובאמת אף אם לא היתה המציצה בפה משורת הדין כי אם מנהג בעלמא שנתפשט בכל ישראל מכמה מאות שניסמי יעצור כח לשנות המנהג שנתפשט בכל עיר ועיר מדינה ומדינה ואפילו מנהג שלא נתפשט אלא באיזהו מקומן ויש מקום לפקפק עליו מצד הדין הוכיח רבינו מוהר"י קולון בשרש ט' דאין כח אף לגדול הדור לשנות שום מנהג שהרי רב לא רצה לבטל קריאת ההלל בראש חדש אף שלדעתו ודאי יש באותו מנהג משום ברכה לבטלה דעובר משום לא תשא ולהרבה פוסקים הוא איסור תורה ולדבריו כיונה דעת הגאון בגדי כהונה בשו"ת א"ח סי' יו"ד שהוכיח כן מהא דרב בקריאת ההלל ורב גדול הדור ורבן של כל הגולה היה וכתב

עוד שאם יהיה כח לבטל מנהג שנהגו אבותיהם בעיר זו יבטלו מנהג זה ובעיר אחרת מנהג אחר ועל ידי זה יתבטלו כל מנהגי ישראל שהם תורה וכדברי מוהר"י קולון הנ"ל כתב גם הרדב"ז בתשובה דפוס פיורדא סי' תקל"ג כמו שכתב בשמו מרן החבי"ף בס' משא חיים דף מ"ט אות כ"ח ושכן כתב הרב מים רבים בחלק א"ח סי' ד' שכבר פסקו כל הפוסקים דאין בדור הזה מי שיוכל לשנות שום מנהג הנהוג על פי הקדמונים והביא שם מה שכתב המרדכי בפרק הפועלים דאין לשנות שום מנהג ואפילו אם המנהג כנגד ההלכה כל שהמנהג הוקבע על פי חכמי המקום:.

והרב מוהר"ר יוסף הלוי בתשובתו שבספר דברי יוסף (להרב מוהר"י אירגאס) בסוף סי' ד' אחר שהביא דברי מוהר"י קולון שבשרש ט' וגם מה שכתב בשרש כ"ד בזה הלשון ולא יהיה כ"ת גדול מאליהו ז"ל דהא גרסינן ביבמות וכו' אמר רבא וכו' ואם יבא אליהו ויאמר אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל הרי לך דאפילו לאליהו ז"ל אין שומעין לשנות מנהג העיר מפורסם כל שכן וכל שכן מנהג כזה שהוא מפורסם יותר ויותר והביא מה שכתב הרב מהרשד"ם בתשובות ליו"ד סי' קצ"ג שאחר שהביא דברי רבינו מוהר"י קולון שבשרש ט' ושרש כ"ד סיים הנה עינינו הרואות שמשכן עצמו מהרי"ק וכו' עוד יש לי ראיה שיש לחפש ולבקש טעם לקיים המנהג וכו' הנה אחר כל זה כתב (הרב ר"י הלוי) הרי עיניך הרואות כמה הפליגו הגאונים הנ"ל לתת סעד וסמך וחיזוק לכל מנהג שנהגו ישראל אף שלא יהיה אלא במקום אחד ואף שלא יהיה מנהג יפה ואף שיהיה מנהג אחר יותר הגון ממנו ואף שיהיה המנהג היפך הדין אין לערער ולפקפק עליו ואין לשנות שום מנהג כל שכן וכל שכן דאית ביה תלתא למעליותא שהוא מנהג שנתפשט בכל תפוצות ישראל כאשר שמענו וגם הוא מנהג יפה והגון וגם אינו היפך הדין כי אדרבא מיוסד על פי הפוסקים והמקובלים דפשיטא ודאי דאין לערער ולהוציא לעז עליו כל שכן לבטלו עכ"ל וכן הדבר בנדון המציצה בפה שנתפשט כן בכל תפוצות ישראל קדמתה לפנים בישראל כמה מאות שנים והוא מנהג נכון שעל ידי כח המציצה בפה ברור הדבר כי יוצא הדם ממקומות הרחוקים וכשהיא ע"י מכונה אינו ברור לנו שיצא הדם ממקומות הרחוקים כמו שבאמת יש כמה מפקפקים בזה כמובא בדברינו בסי' זה וגם אינו היפך הדין ואדרבא מיוסד על פי משמעות לשון מציצה שבש"ס ופוסקים וגם על, פי הקבלה צריכה להיות דוקא בפה הנה ודאי אין כח לשום אדם לשנות המנהג ולהנהיג בענין אחר והרב המחבר דברי יוסף) בסי' ה' הרבה להשיב על דבריו ותוכן דבריו הוא שלא מצינו ולא ראינו שיהא אסור מן הדין לשנות מנהג אבותינו בענין התפלות רק משום חשש דאתו לאינצויי (עיין שם בסוף הסימן בד"ה

והכלל העולה) והביא דברי כמה פוסקים בנדונים שונים בענייני התפלות ששינו במנהג התפלות ברצון כולם בלתי שום מחלוקת עי"ש אמנם בדבר הנוגע לאיסור והיתר גם הרב מודה שאין בכח שום אדם לשנות מנהג שנהגו על פי הקדמונים ומרגלא בפומיה דמרן חתם סופר לומר כל המפקפק על נימוסי ומנהגי ישראל צריך בדיקה אחריו כי מי שתורתו אומנותו ויראת ה' חתולתו לא יתן לחטיא את בשרו ואף מנהגים שיעלה על הלב לומר שהם מנהג בורות הם בארות חצובים ממקור מים חיים נוזלים מן לבנון וחלילה ללעוג במנהגי ישראל שנעלם טעמם ממנו כי ממקור מים חיים הם נוזלים (חתם סופר א"ח סי' נ"א):

ובספר לב חיים ח"ב (למרן החבי"ף) בסי' ט' בד"ה והנה על מה שנשאל אם אפשר לבטל המנהג באמירת איזה פיוטים שלא לאומרם השיב כבר ידוע ושגור בפי כל הפוסקים מנהג מבטל הלכה וכמה דיות נשתפכו אם מנהג מבטל הלכה באיסורין דאורייתא או דוקא באיסורין דרבנן והעלו דלא אמרינן מנהג לבטל הלכה לגבי איסור תורה וכיון שכן אם במנהג שהוקבע מקדם קדמתה ויש בו חשש איסור כמה כרכורים ופקפוקים יש בפוסקים שסוברים דגדול כח המנהג לבטל ההלכה כדי לקיים המנהג שהוקבע מקדם ושלא לבטלו קל וחומר שלא לבטל מנהג כשר וישר וכו' דהשתא ומה במנהג שהוא דבר איסור אין לנו רשות לבטלו כי גדול כח המנהג דמבטל הלכה (אמר החח"מ מה שכתב הרב בזה לא שהדין כן שהרי מסקנת רבני האחרונים היא דמנהג שיש בו אף איסור דרבנן אין משגיחין בו וצריך לבטלו ומפרשים כן מה שאמרו בראש השנה דף י"ג במקום איסורא כי נהגו מי שבקינן להו דהיינו אף אי ליכא אלא איסור דרבנן ועיין במה שרשמתי בזה בשדי חמד חלק הכללים במערכת המ"ם אות ל"ח אלא כונתו לומר דאם כשיש איסור דרבנן נמצא בפוסקים שסוברים שאין לבטל המנהג ההוא מזה נבין ונדון כמה גדול כח המנהג שכשאינו חוץ משורת הדין לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים שאין בכחנו לבטלו בשום אופן כלל אם כן מי הוא זה ואי זה הוא שיהיה כח בידו לבטל מנהג כשר וישר ומיוסד מרבותינו הקדמונים וכו' וכו' והביא (בד"ה הנה) דברי מוהר"י קולון בשרש ט' שאפילו מי שהוא חכם כשמעון בן עזאי וחבריו אין לו רשות לשנות מנהגים שנהגו אבותינו הקדמונים חסידים ואנשי מעשה ועל כיוצא בזה אמרו חכמים הנח להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם ועל מה שכתב בשרש ט' דאין כח ביד גדול הדור לשנות מנהג כתב שהוא ש"ס ערוך, ביבמות דף ק"ב ומנחות דף ל"ב אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין וכו' אין שומעין לו ושוב ראה שבשרש נ"ד כתב בעצמו כן וכתב שכן כתבו הרבנים משא מלך מהרשד"ם והרדב"ז.

שוב הביא מה שכתב הרמב"ם בראשון מהלכות ממרים הרי אומר על פי התורה אשר יורוך אלו התקנות והגזרות והמנהגות שיורו מהם לרבים כדי לחזק הדת ולתקן העולם ובפרק שני כתב בית דין שגזרו או תקנו והנהיגו מנהג ופשט בכל ישראל ועמד בית דין אחר ובקש לבטל וכו' אינו יכול לבטל עד שיהא גדול וכו' וכן כתב הרב החינוך בפרשת שופטים סי' תצ"ה ובספר הזכרונות זכרון א' ובתרומות הדשן סי' רפ"א ובחקרי לב ח"מ ח"ב סי' מ"ט ובתומת ישרים סי' קפ"ט דף צ"ח ע"ב כתב דאין לבטל אפילו בדיני ממונות שום מנהג וצווח ככרוכיא על החכמים המורים בהיפך ואף שכתב הרמב"ם דבית דין גדול מהם יכול לבטל זה לא ימצא בזמנינו בשום אופן וכמו שכתב הרא"ם בח"א סי' ט"ו וכו' ובדף ה' (ד"ה גם) הביא מה שכתב הרב בית יהודה בסי' ס' דף כ"ד לא ראינו ולא שמענו פוצה פה ומצפצף לשנות שום מנהג מהמנהגים הקבועים והרבנים הקודמים היו מדקדקים בדברים שנתפשט בהם המנהג שלא לשנות לא דבר ולא חצי דבר והיו טורחים לקיים המנהג ומעמידים אותו בדבר המעמיד דאפילו באלף לא בטיל וזאת תורת האדם השלם לאחוז במעשה האבות ולא יטה ימין ושמאל כי אם יבא לסמוך כל אחד על פי הכרעתו ושיקול דעתו ולתקן כפי אשר יוכשר בעיניו ולא יחוש למי שקדמוהו היום יבטל מנהג אחד ולמחר שנים ולמחרתו וכו' וכל המנהגים יעדרו ותהיה תורה חדשה בכל דור ודור וימשך מזה לפשוט יד גם בדברים האסורים וכו' ועבירה גוררת עבירה וכו' ואפילו היה מנהג תמוה בעינינו אין לסמוך על דעתנו הקצרה נגד דעתם הרחבה ואם נתיר הרצועה לבטל מנהג יבואו אחר כך לבטל דבר האסור מדין תורה או מדברי סופרים והרב מקור ברוך סי' כ"ד (הובא שם בעמוד ד') כתב תוכחות מוסר על הבאים לבטל מנהג הראשונים שראוי לגעור בהם וכו' והרב אדני פז בא"ח סי' תכ"ה דף כ"ב ע"ג כתב סוף דבר הכל נשמע את האלקי"ם אני ירא ואת מצותיו שמור ואל תטוש תורת אמך מנהג אבותינוורבותינו אשר כל בית ישראל נשען ואל תשגיח בהמשנים מן המנהג כי כל המשנה ידו על התחתונה וגדול כח המנהג דאף משה כשעלה למרום לא שינה מן המנהג והמלאכים לא שינו מן המנהג כשירדו למטה וכו' ובעונותינו הרבים על ידי זה נעשית התורה כמאה תורות כל אחד בונה במה לעצמו וכו' וכל אחד ואחד עושה בהנהגת המצות כל מה שלבו חפץ האי מרביה דידיה והאי מרביה דידיה ולא ראי זה כראי זה וכו':

והרב פחד יצחק במערכת המ"ם דף קל"ו ע"ד (הביא דבריו שם בד' ו' ע"א) כתב זאת ישיב אל לבו להזהר מאד שלא לשנות מנהג אבותיו כחודה של מחט לא יחליפנו ולא ימיר אותו אפילו רע בטוב כאשר השיב מוהר"י חאגי"ז בהלק"ט חלק ראשון סי' ד"ן

כששאלוהו אי עדיף לברך שנית על התפילין השיב שמחה היתה לי אם הייתי ממשפחת האשכנזים דהכי משמע יותר פשוט אבל מה אעשה שאין לי לשנות ממנהג אבותי וכמה מנהגים זרים ותמוהים הוקבעו בכל תפוצות יהודה וישראל וקיימים דור ודור בחכמיו במסמרים בל ימוטו וכו' ומי לנו גדול מהרב באר שבע בסי' ג"ן שאף שהוקשה לו מעשה הכפרות בערב יום הכיפורים סיים מי שדעתו רחבה מדעתי יתרץ דברי הגאונים וישא ברכה ולא מנע המנהג ולא ליגלג עליו וכו' אבותינו הקדושים רוח ה' דבר בם חסידים ואנשי מעשה לבם רחב כפתחו של אולם נהירין להו שבילי דרקיעי ותכסיסי קבלת מלכות שמים שלמה מה ידענו ולא ידעו הם לקרוא אחריהם מלא ולקצץ בנטיעותיהם נטעי נעמנים בעדן גן אלקי"ם חיים ומלך עולם חקלא קדישא להם לבדם נתנה האר"ש לרעות בגנים וללקוט שושנים הלכות גדולות והלכות קטנות דבר קטן ודבר גדול מעשה בראשית ומעשה מרכבה וקבלו איש מפי איש עד משה רבנו עליו השלום שרשי הדברים ומקורן מקור מים חיים עד אין סוף כל ימי גדלתי בין החכמים רבים וגדולים בעלי תורה בעלי מוסר ומיום שעמדי על דעתי עד שבאתי לימי זקנה היתה תורתי אומנותי וקריתי ושניתי ושילשתי דברים שבכתב ושבעל פה ובדקתי שורות הפנימיות והחיצוניות ולא נתתי לחטוא להרהר וכו' ולא שלחתי יד במנהגים שהוקבעו על פי ותיקים שעמדו בסוד ה' וכל עוד שנתתי אל לבי לתור ולדעת מה שהוא למעלה מהטבע ידעתי שלא ידעתי לבד זה ראיתי בעין הבחינה שכל המוסיף דעת באלהיות שלא על פי שרשי החכמה המקובלת יוסיף מכאוב ומשפט נבחרה לנו בזה וכיוצא בזה להקדים נעשה לנשמע ואם רק הוא ממנו כפי משל הקדמוני שמעו מוסר וחכמו עד תמלא הארץ דעה את ה' וכולם ידעו אותו מגדולם ועד קטנם וכו' אלו תורף הדברים שבספר לב חיים הנ"ל ובשדי חמד במערכת אבלות הבאתי מה שכתב הגאון רמ"ץ בחלק יו"ד סי' פ"ז דמנהג שיש בו משום מכוער הדבר אין לבטלו כיון שדעת מוהר"י קולון דמנהג קבוע מהני נגד הדין: עיניך הרואות כמה גדול כח המנהג וידעתי שיותר ממה שכתוב כאן יש ויש באמתחות הפוסקים ראשונים ואחרונים הם המדברים ומרעישים העולם לבל ירים איש את ידו לבטל קוצה של יו"ד ממנהגים שנהגו ישראל שנוסדו על פי הקדמונים ואני לא אמרתי אלא להזכיר אפס קצה ממה שכתבו הפוסקים אשר מימיהם אנו שותים ומפיהם אנו חיים וכבר כתבתי במערכת חתן וכלה אות כ"א קצת תוכחת מגולה לבלי לשנות מנהגם של ישראל עי"ש (בד"ה ואף גם זאת) ודי בזה להעיר אזן שומעת ואם ככה במנהגים פרטיים באיזו עיר או מדינה הדברים קל וחומר במנהג קדום מאבותינו ואבות אבותינו ונתפשט מאז ועד עתה בכל העולם כולו "במציצה בפה" שאף הרוצים לשנותה ולעשותה

בכלי או בסמרטוטין גם הם מודים שמימי עולם ומשנים קדמוניות היתה המציצה בפה והם הם שרוצים לחדש דבר מעתה על פי טעות חשש סכנה לפי דברי הרופאים.
ואם היו כל הרופאים שבעולם שוים בדעת אחת לומר שיש סכנה בזמן הזה מה שלא היה בזמן הש"ס ושעל כן צריך לשנות עשייתה באופן אשר נאותה להם מסופקני מאד אם היינו רשאים לשנות כי אחרי שהמתקנים כן לקדושים אשר בארץ רוח ה' דבר בקדשם וכל מעשיהם לשם שמים חלילה להעלות על הדעת אחת מני אלף שיהיו נכשלים חס ושלום לתקן דבר שתהיה תקלה לדורות הבאים זרע זרעם ואין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה גדולה כזו (מאבד נפש אחת כאילו אבד עולם מלא ואף כי כמה אלפי אלפים ורבבות עוללים ויונקים) על ידי הצדיקים עצמם.
כל שכן וקל וחומר שבאמת לא כל הרופאים מודים בזה ויש הרבה רופאים מומחין פרופעסערין שאומרים שאין שום חשש סכנה במציצה בפה כמו שכתבו בספרי הרבנים המובאים בדברינו להלן דפשיטא ודאי דאין לנו רשות לשנות זיז מהמנהג וכבר כתבו דדיני וחוקי תורתינו הקדושה הן למעלה מן הטבע ואין למו מכשול עץ חיים היא למחזיקים בם באמת ובתמים למיימינים בה סמא דחיי (ועיין לקמן בסעיף יו"ד בתשובת הגאון מוהר"ם שיק ובסעיף י"א בתשובת הגאון בנין ציון סי' כ"ג מדיבור המתחיל אכן וכו' ומשם והלאה מה שכתבו על מה שאומרים הרופאים וגם בתשובתו שבסי' כ"ד המובאת לקמן בסעיף י"א עי"ש מד"ה ולכן אליכם וכו' והלאה שאין לדחות הסכמת חכמי ישראל מפני חכמי הטבע וכו' ולקמן סעיף כ"ב): ובקונטריס זה במערכת יום הכיפורים סי' ג' אות ד אחרי אשר כתבתי דברי הגאון חתם סופר בחלק הששי סי' כ"ג דאם הרופאים המומחין מסכימים שיש חשש סכנה אם יתענו בזמן הקוליר"א רח"ל לא יתענו ויאכלו פחות פחות מכשיעור וכו' הנה הבאתי דברי שני גדולים בדורנו גאונים אדירים המעידים בגדלם שהחזיקו כל בית ישראל בעינוי יום הכיפורים בהתלהבות גדולה ולא אירע שום תקלה.
והם א) הגאון רבינו בצלאל הכהן בספרו ראשית בכורים כתב בד' ל"ג ע"א וז"ל וראיתי להזכיר מה שכתב הגאון חתם סופר אם לסמוך על דברי המגן אברהם בסי' תקע"ו סק"ב גם בצום כיפור עי"ש הן עלינו להודיע הדבר הגדול הזה לדורות עולם אשר בתלתא הוי חזקה מאלפים ורבבות אנשים ונשים תהלות לאל יתברך התענו כולם בצום כיפור דשנת תקצ"ב ותר"ט ותרכ"ז בכל מדינתינו אז ולא קרה להם כל רע חלילה ונודע זאת כמעט בכל העולם אז ואין לנו דבר ברור בניסיון באמת יותר גדול מזה וכאשר נודע זה ביחוד לכל האנשים שעסקו במצות פיקוח נפשות אז וביום הכיפורים לא נחלה שום

אדם ח"ו על ידי הצום כלל רק לאותם האנשים שלא נזהרו באכילתם ושתייתם ומלאו כרסם מדברים הקשים לגוף בערב יום הכיפורים וכל שכן במוצאי יום כפור (שצריך שמירה רבה ביותר כנודע) על כן אם כי בארבע צומות יש לסמוך על דעת המגן אברהם הנ"ל (אף כי המגן אברהם לא איירי כלל בתענית חובה) אולם בצום כפור חלילה לסמוך בזה כלל וה' ירחם עלינו וכו' ב) הגאון ראשון לציון רבינו דוד חזן בספר ישרי לב כתב בדף ה' ע"א שבשנת תרכ"ו שהיתה מגפה בעיר הקודש ירושלים תובב"א נשאל כדת מה לעשות בצום הקדוש כי הרופאים צווחו ככרוכיא שאם יתענו יש סכנה אף לבריאים וכתב שהיה מהסס להורות שום היתר ביום הקדוש הזה כי בטחוננו באלהינו יתברך שמו שומר ישראל אף שנודע כי באיזה מקומות הורו היתר בזה לא מלאו לבו להורות לא איסור ולא היתר ושבח לאל יתברך לכל בני ישראל היה אור במושבותם ולא מת אחד באותו יום (כי אם קצת מאותם שנלקו מקודם יום הכפורים) ויהי לנס לעיני העמים והשרים הרי לנו שני עדים נאמנים מעידים על גודל הבטחת עם אלקי אברהם באבינו שבשמים יתברך שמו אף שהרופאים צווחו כי כרוכיא שלא להתענות כי רעה נגד פניהם חס ושלום ולא השגיחו לדבריהם ועלתה בידם ולא ניזוקו כלל כן בדבר הזה אנחנו בשם אלקינו נדגול ולא נשנה דבר במצוה גדולה הלזו מכל אשר הורונו אבות אבותינו ונבטח בכח תורתם וזכותם שתגן בעדנו ולא תארע שום תקלה מעתה ועד עולם כיר"א:

ט) והנה אחרי שזכני השם יתברך ויש אצלי עתה ספר יד אלעזר שציין גאון עוזינו מרן אבד"ק שאוויל יצ"ו אמרתי להעתיק גוף דב"ק ככתבו וכלשונו בתשובתו להרב המופלג מוהר"ר פייבש ליב קליין וזהו:יקרת מכתבו קבלתי ואותיותיו ישאלוני אם נוהגים בעירינו לעשות המציצה באמצעות הספוג ועוד אם נוהגים גם כן בזה כשחל המילה להיות בשבת אשיב על ראשון ראשון הנה זה יותר משמנה שנים אשר נהגתי פה העירה לעשות המציצה על ידי ספוג שהמציאו הרופאים מומחים ועשיתי ככה מחמת הסיבה הנזכרת במכתבי הנדפס בבכורי העתים המכונה כוכבי יצחק אשר היה למראה עיני כבוד מעלתו נ"י ובהסכמת מ"ו הגאון מוהר"ם סופר ופעולת המציצה הזאת טובה הרבה יותר לרפואת הנימול מאותה המציצה שבפה ושפתים וכאשר יתנו עדיהן ויצדקו כמה אלפים ילדים נימולים פה ובקהלות גדולות אחרות שהנהיגו גם כן למצוץ בספוג: ואת אשר תשאל נפשו היפה אם נוהגין כן גם ביום שבת קודש לא ידעתי מקום הספק למה יאסר בשבת הגם כי בספוג מחלל שבת כמ"ש בש"ע א"ח סי' שכ"ח סמ"ח ובמג"א שם ס"ק נ"ג ואפילו כשאינו משרה אותו במים או ביין מכל מקום הא גם במוצץ בפיו יש איסור אב מלאכה משום חבורה ומ"ש מעלתו נ"י דכששרה הספוג במשקין יש לחוש

לסחיטה וזה הוי פסיק רישיה ואסור לכולי עלמא ודבר זה יאסר משום דלא הוה בעידנא דהא תיכף כשנוטל הספוג לח בידו בא לידי סחיטה והרפואה איננה רק לאחר זמן מה שאין כן במוצץ בפה דבאותו שעה שהוא מוצץ באה הרפואה וחילול שבת בבת אחת ואף על גב דיש לתקן ולקשור הספוג בחוט עבה והמוהל יתפוס החוט בידו (וכההיא דכתב מרן הב"י בא"ח סי' ש"ב סעיף ח"י מידי דהוי אספוג שיש לו בית אחיזה) באופן שלא יבא לידי סחיטה מכל מקום יש לחוש שמתוך שהוא בהול במצותו ישכח ויתפוס בספוג עצמו ומה"ט נראה לו שלא התקינו כזה חכמי התלמוד עכת"ד:

הנה מעלתו קיצר במקום שהיה לו להאריך קצת ולבאר היטב כי הנה רוב הפוסקים ומכללם הר"ן ז"ל כתבו דבסחיטה יש שני איסורים א') משום כיבוס דהוי תולדה דמלבן ב') משום מפרק דהוא תולדה דדש ודבר ברור הוא דמצד כיבוס אינו אסור אלא במים לבד אבל לא ביין ושאר משקים אך הט"ז בסי' ש"ך סקי"ב מחלק בין יין אדום ללבן והביא ראיה מסתירת דברי מרן הב"י שפסק בסי' שי"ט דיין הוה כשאר משקים ובסי' ש"ך כתב בשם הר"ן דיין מלבן אע"כ כאן ביין לבן דמלבן וכאן ביין אדום שדינו כשאר משקין ולעניות דעתי היה יכול להביא ראיה מיני' ובי' ממשמעות לשון הב"י בסי' שי"ט סעיף יו"ד שכתב בתחלה יין או מים שהם צלולים מותר לסנן במשמרת אבל בסודרים אסור וכו' ואחר כך כתב ויין ושאר משקים מותר הרי דבתחלה כתב דיין הוי דינו כמים דמותרין במסננת ואסורין בסודרים ואחר כך כתב דיין דינו כשאר משקין דמותר אף בסודרים: ומעתה בנ"ד אף אם יטבול הספוג ביין לבן דשייך בו ליבון לדעת הט"ז מכל מקום מותר מצד דהוה פסיק רישיה דלא ניחא ליה שיסחוט היין טרם יגיע בספוג אל מקום החבורה וליכא חיוב חטאת על כל פנים אפילו לשיטת התוס' וכל הני רברבי החולקים על הערוך וס"ל דגם פסיק רישיה דלא ניחא ליה אסור היינו איסור בעלמא אבל מודו כולי עלמא דליכא חיוב חטאת בדלא ניחא ליה ועיין במחצית השקל בסי' ש"כ ס"ק כ"א ומצד מפרק ודם פשיטא דאינו איסור תורה אלא בניחא ליה במאי דנפיק מיניה כמו במפרק ודש עצמו ולכולי עלמא אין כאן רק איסור דרבנן וכמ"ש הט"ז שם אבל מכל מקום פשיטא דמותר גם בן המציצה בפה משום דעל כל פנים גם בספוג כשסוחט על החבורה ומוציא ממנה הדם איכא חיוב חטאת וכמ"ש מג"א בסי' שכ"ח ס"ק נ"ג:

ותו דלפי סברת מעלתו נ"י דמשום כך לא התקינו חכמי התלמוד למצוץ בספוג שיש לו בית אחיזה מצד גזירה מתוך שהוא בהול במצוה ישכח ויתפוס בספוג עצמו אכתי תיקשי למה לא התקינו שיושיטו לו נכרי וקטן הספוג למקום החבורה ויעיין דברי

מרן הב"י בא"ח סי' שכ"ח סעיף י"ב ובהגהת הרמ"א שם אמנם האמת יורה דרכו כי בענייני הרפואות המציאו וחדשו האחרונים הרבה דברים מה שלא שיערו הראשונים ומה בכך עם שינוי האויר והטבע נשתנו גם כן סדרי הרפואות וכמו שהעיר אדמו"ר הגאון במכתבו על נכון מכמון ואיספלנית שנהגו בהם בזמן המשנה ואנחנו לא נדע מהם כלל וגדולה מזה יראה מע"כ בדברי מרן הב"י בשלחנו הטהור א"ח סי' של"א סעיף ט' שכתב וז"ל בזמן חכמי הגמרא אם לא היו רוחצים את הילד לפני המילה ולאחר וכו' היה מסוכן לפיכך נזקקו לכתוב משפטו כשחל להיות בשבת והשתא לא נהגו ברחיצה כלל ע"כ פשוט וברור דמותר לטבול הספוג ביין ולעשות עמו המציצה גם ביום ש"ק ולהיות כי אפפוני טרדות רבות לכן קצרתי עד כאן הגיעו דברי הגאון יד אלעזר (וכבר הבאתי למעלה בריש סי' א' דברי הרב תפארת ישראל שכתב לחלק דלא דמי לרחיצה וכו' עי"ש בסק"א ועיין עוד לקמן בס"ק י"א מה שהבאתי מתשובת בנין ציון מה שכתב שם על דבריו הנ"ל): יו"ד) והנה מה שכתב שעשה כן מפני סיבה המוזכרת בבכורי העתים וכו' ושעשה כן בהסכמת מר רבו רבינו החתם סופר הנה הבכורי העתים הנ"ל אין מצוי אצלי לראות הסיבה שהביאו לזה ואם מפני הסיבה ההיא הסכים הגאון חתם סופר לעשות המציצה על ידי ספוג אולי אין משם ראיה לקבוע הלכה לדורות (כמו שנראה בעליל מדברי הגאון יד אלעזר שקבע בה מסמרים הלכה למעשה להורות לשעה ולדורות) ובתשובות הגאון מהר"ם שיק מזכיר הוראת הגאון חתם סופר וכותב שהיתה הוראת שעה לעיר המלוכה וויען (אתריה דרב יד אלעזר) והאריך לבאר שאין ללמוד מזה הלכה לדורות ואעתיק דב"ק הלא המה בחלק א"ח סי' קנ"ב וז"ל:

ואשר שאלת בענין המציצה שרוצים החדשים לבטל אין לענות להם כלל ועל כזה נאמר אל תען כסיל ולא באתי אלא להשיב לך מפני הכבוד ולברר הדברים אכתוב לך בקצרה מי שאומר דמציצה בפה הוא סכנה או מזיק להולד הוא אומר שקר מוחלט והמפורסם אין צריך ראיה ואני מוהל זה יותר מארבעים שנה ומעולם תהלות לאל לא היה שום מקרה או שום חולשא על ידי זה ועל זה יכולים להעיד כל המוהלים שבדורותינו וכן שמענו מהמוהלים שהיו לפנינו שמעולם לא היה שום ספק ופקפוק בזה ובני ישראל הנימולים והנמצצים חיים ובריאים כמו אוה"ע שאינם נימולים וכבר העידו על זה גם כן גדולי חכמים פראפעסארין זה קרוב לשלשים שנה שגם אז רצו החדשים לבטל והיה רעש בעולם ושלחו לשאול פי חכמי העכו"ם והרבה פראפעסארין וכולם העידו שאין המציצה מזיק או מסכן לולד אדרבא מקצת מהם כתבו דלפעמים היא מועלת אלא שלדעתם אינה מוכרחת וכבר האריך מרן הגאון בעל חתם סופר זצ"ל בחלק יו"ד סי'

קע"ה בענין נאמנות הרופאים לפי מה שביאר גם בדבר הכללי יש להם נאמנות נהי דדבריהם רק מצד אומדנא והוי כרוב ולכך אם הוא נגד חזקה ואפשר לברורי צריכין לברר עי"ש:

והנה התבואת שור בסי' י"ח על הא דאמרינן שם דבר שיצא בהיתר הוי כחזקת היתר כתב שהיא סוגיא מפורשת בכתובות דף כ"ו ע"ב דאמרינן שם גדולה חזקה שהתירו לכהנים לאכול בקדשי גבול משום שאכלו בגולה עי"ש ואם כן הכא נמי מקרי חזקה מה שמימות עולם מצצו בפה ואם כן עדות הרופאים הוא נגד החזקה אפילו אם יש להם נאמנות מכל מקום היכא דאפשר לברורי או לתקן באופן שאינו נגד החזקה צריכין לברר ולעשות אליבא דכולי עלמא אם כן בירור אין שייך כאן דהרי לא אמרו דכל תינוק דלא מייץ ליה בשעת מילה דימות או כיוצא בזה ואין כאן איכא לברורי לצאת ידי הענין אלא צריך למצוץ בפה מדינא כן נראה לי ולכאורה היה סתירה בדברי מרן שהביאו שמרן זצ"ל פסק דאם יעידו הרופאים דהספוג מועיל כמו המציצה בפה רשאים למצוץ גם בספוג ואמאי וצ"ל דבספוג לא מקרי נגד חזקה ורוב שאינו נגד חזקה כתב המגן אברהם בסי' תל"ז דאין צריך לברר ובלאו הכי מעשה שהיה כך היה דהמוהל בעיר מלוכהוויען היה מומחה גדול ונשוא פנים והוא היה המוהל הראשון שנתחזק שם והיה לו חולי המתדבק שבכי האי גוונא שיש להמוהל חולי המתדבק או נכפה וכיוצא באלו בוודאי זה מזיק והיה קשה להעביר את המוהל המומחה הנ"ל והתיר מרן הגאון בשעת הדחק שהיה קשה להעבירו ע"כ התיר לעשות המציצה על ידי ספוג ואם כן בכה"ג לא איכא לברורי דהרי מידי דאית בי' טרחא וקשה להעבירו לא מקרי איכא לברורי אבל בעלמא היכא דאיכא לתיקוני אין רשאין לסמוך על הרופאין לכתחלה ואם כן בנידון שלנו וודאי אין רשאין לסמוך לבטל את המציצה לגמרי שהוא נגד החזקה דאיתחזק לן עד השתא ומנהג נקרא חזקה וכמ"ש התבו"ש הנ"ל:

אמנם אפילו לא היה אפשר לברורי ולתקן כבר כתב מרן הגאון בתשובה הנ"ל דהא דיש נאמנות לרופאים בדיני איסור והיתר היינו ברופאים ישראלים אבל לא ברופאים עכו"ם וכבר ביאר מרן הגאון לא משום דחשדינן לי' דמשקר דבוודאי אומן לא מרעי אומנתו אלא משום התפארות דמבקשים להמציא דברים מחודשים וישן מפני חדש יוציאו להראות חכמתם דאמירתם הוי לענין איסור והיתר רק כספק ורופא ישראל היינו ישראלים כשרים כמו שהיו בימי קדם שהלכו בדרכי התורה אבל הרופאים דהשתא דרובם אף על גב דהם ישראלים אינם מקיימים דברי התורה אלא אקרא דמשלי דחמד רשע מצוד רעים וחמדו להם לבטל ענייני התורה אם כן איש כזה ודאי לא עדיף מרופא

עכו"ם ואין להם נאמנות לענין איסור והיתר אלא משום ספק נפשות לענין שבת ויום הכיפורים ואם כן בכי האי גוונא אפילו על ספוג למצוץ בו שכתב מרן הגאון דאם יעידו הרופאים שפועל כמו המציצה בפה היינו ברופאים מומחים ישראלים כשרים וזה לא שכיחא האידנא אמנם אפילו איכא רופאים מומחים וכשרים המעידים לא מיבעיא אם המה מעידים דאין צריך כלל למציצה דאין להאמין להם לבטל המציצה לגמרי אלא אפילו מעידים דספוג מהני כמו מציצה דפה אין רשאין לסמוך עליהן דהרי כבר כתב מרן הגאון שם דכל דבריהם הם רק אומדנא והמעיל צדקה מביא שהם בעצמם אומרים שהחכמה ההיא אינו אלא עיונית עי"ש: ואני כבר בררתי בתשובה אחת שכתבתי זה יותר מעשרים שנה סברא שידוע דכל חכמת הרפואה מיוסדת על הנסיון וכל הנסיון אינו יכול להעיד אלא על פי הרוב רק דברים שנמסרו לנו מהלכה למשה מסיני ודברים שנאמרו לנו על פי נביאים הם אמיתיים בכל אופן אבל דברי אנשים בנסיונות שלהם כל החכמים מודים בעצמם שהמה רק אומדנא ועל פי הרוב וקיימא לן דבפקוח נפש אין הולכין אחר הרוב ואם כן נפל הדבר בבירא איך אפשר ואיך שום סלקא דעתין לסמוך על הרופאים לדחות מה שנתחזק לנו מימות עולם ועתה יהא נדחים על ידי דברי הרופאים שהם רק כרוב אפילו אם היו נאמנים בפקוח נפש שאין הולכין אחר הרוב שהרי חכז"ל אמרו בשבת דף קל"ג דהאי אומנא דלא מייץ סכנתא הוא ומעברינן ליה ומגמרא הנ"ל נראה שמוכח דהוי הלכה למשה מסיני דלכאורה יש לדקדק למה דייק האי אומנא דלא מייץ וכו' פשיטא כיון דסכנתא הוא מעברינן ליה וע"כ צריך לומר דהוא רופא מומחה ובריא ליה דלא הוי סכנתא דכבר העיד לו האומדנא והעיון שלו בשכלו על פי נסיון שאינו סכנה אלא דהלכה למשה מסיני הוא ואינו נאמן על זה ולפיכך אע"ג דמצינו לפעמים דגם בענין סכנתא אמרינן דנשתנו העתים היינו בדבר שאינו הלכה למשה מסיני אלא דנתחזק רק על ידי רופאים אבל כאן גילה לן הש"ס דהלכה למשה מסיני הוא ולפי זה מה שהעידו משמי' דמרן זצ"ל שהתיר ע"י ספוג גם כן דבריו סותרים זה את זה שהרי בתשובה הנ"ל ביאר דדברי הרופאים אפילו מומחים גדולים וישראלים כשרים אינם רק כרוב ובפקוח נפש אין הולכין אחר הרוב אם כן מאי מועיל אם הרופאים יעידו שהספוג מועיל כמו מציצה בפה הרי דבריהם אינו אלא כרוב ובפקוח נפש אין הולכין אחר הרוב: ואפשר ליישב דברי מרן קצת על פי מה שכתב המחצית השקל בא"ח סי' שכ"ט בסק"ב דהיכא דאיכא רוב וחזקה אפשר דגם בפיקוח נפש סמכינן עי"ש ולפי זה אפשר דהכי נמי על ידי ספוג לעשות המציצה הוי כתרי רובא שהרי אומרים דגם בלי

מציצה אין סכנה ואם מעידים הרופאים על ספוג שעושית פעולת המציצה כמו בפה הוי כתרי רובא לכך סבר דאפשר לסמוך על זה.
ובאמת נראה מבואר דלא אמר כן אלא להוראת שעה ושעת הדחק והיה לו טעם בזה וכמו שכתבתי לעיל דהרי בפנקס התשובות שלו לא הועתק זה ולא בא בדפוס ועכ"פ אפילו ברופאים ישראלים המומחים וכשרים לא מבעיא דביטול לגמרי אסור לשמוע אליהם על פי הדין אלא אפילו על ידי ספוג צריך עיון וכל זה אמרתי לדינא אבל באמת לא ידעתי מאן ספין ומאן חשוב לבטל דבריהם שקבלנו מאבותינו ואבותינו מאבותם עד דורות של משה רבינו עליו השלום והתורה אמרה אל תטוש תורת אמך: והרמב"ם ריש הלכות ממרים כתב דהמבטל מנהג עובר משום לא תסור עי"ש ומי יודע אם מלבד הסכנה שהעידו חכז"ל כמה טעמים יש עוד להמציצה בפה כיון שכן קבלנו מדורות הנביאים ואמרינן בירושלמי פרק ב' מפיאה אם שמעת הלכה ואין אתה יודע טבעה אל תקל בה שהרבה דברים הלכה למשה מסיני וכו' ומצד כל אלו הטעמים הדבר ברור שאין רשאין לשנות המנהג מנהג אבותינו למצוץ בפה דוקא כן נראה לי נכון וברור עכ"ד הגאון מהר"ם שיק ואם טעם ההיתר שאליו רמז הגאון יד אלעזר הוא הטעם שהודיענו הגאון מהר"ם שיק כנז"ל נראה ודאי דמשה שפיר קאמר ואין שעת הדחק ראיה לקבוע כן הלכה לדורות כי זו הוראת שעה היתה צריכה לכך ואין למדין הימנה י"א) גם השו"ת בנין ציון ח"א שכתב הגאון אבד"ק שאויל יצ"ו שכמדומה לו שדבר בזה (כמו שכתבתי בשמו בסוף דבור המתחיל ובמכתבו מיום ב' תמוז) הנה עתה ב"ה מצוי אצלי ספר הנ"ל אשר ידידי הרב היקר המזכה את הרבים הישר באדם מוהר"ר יוסף לעוו יצ"ו שלחו אלי למנה.
יתברך מפי שוכן מעונה יאריך ימים ושנים ויפרח כשושנה. אכי"ר ואעתיק דבריו והם בסי' כ"ג שנשאל הגאון מה ענין מציצה שתקנו (ששנו) חכמים בלשון המשנה כשאמרו ומוצצין אם דוקא מציצה בפה או גם ביד והשיב הנה הרמב"ם בהלכות מילה פרק שני כתב ואחר כך מוצץ את המילה עד שיצא הדם ממקומות רחוקים כדי שלא יבא לידי סכנה עכ"ל מזה נראה דמציצה בפה דוקא דלהוציא הדם ממקומות הרחוקים צריך כח משיכה ואי אפשר בדחיקה ביד אלא שראיתי בשו"ת דבר שמואל סי' צ"ח על דבר עשיית המציצה ביין בט"ב וביוה"כ שכתב וכבר חשבתי למנהג קצת המוהלים לעשות תחלת המציצה בזילוף היין שבפיהם הם שני הפכים בלתי הגון להעשות בבת אחת כי המציצה היא להוציא דם המוכן אז בטבעו לצאת על ידי החבורה ממקומות הרחוקים שעיכובו בפנים יגרום נזק או סכנה ח"ו והיין בטבעו עוצר יציאת הדם אלא הדרך הנכון

הוא כמנהג אותם המוהלים שעושים בתחלה המציצה בלי יין להוציא במהירות הדם המוכן לצאת ואחר כך לעכב ולעצור שלא יצא וימשך יותר מכדי הצורך בזליפת היין ובסמים העוצרים וזה אפשר להעשות ביד או במוך מבלי אמצעות הפה והמוהלים פה נהגו זהירות בעצמם בימי התעניות שלא לזלף היין בפה עכ"ל והנה בהשקפה ראשונה היה נראה מדבריו שמתיר לעשות המציצה ביד או במוך גם כן ולפי זה יסתור דברי עצמו שכתב דהמציצה היא להוציא הדם ממקומות הרחוקים שזה ודאי אי אפשר ביד אבל באמת אחר העיון נראה ממה שכתב וזה אפשר להעשות וכו' אדרבא היפך זה דפשיטא לו גם כן דעיקר המציצה צריך לעשות בפה דוקא רק שזליפת היין שהיא רק לעצור הדם עלי' כתב שאפשר להעשות ביד או במוך בלי אמצעות הפה וזה ברור: אלא שעדיין יש לחקור באמת מנ"ל להרמב"ם ואחריו להפוסקים כן שמציצה היא להוציא הדם ממקומות הרחוקים ושלזה צריך לעשות בפה דוקא ואין לומר דנפקא להו כן ממה דאמרינשבת דף קל"ג מהו דתימא האי דם מיפקד פקיד קמ"ל חבורי מיחבר ע"ש וס"ל להרמב"ם דחבורי מיחבר לא מקרי רק כשיוצא בכח ממקומות הרחוקים דז"א דחבורי מיחבר שייך גם בכל דם שיוצא מעצמו ע"י חבורה שנעשית אפילו אינו מוציאו במשיכה ממקום רחוק כדמוכח ממה דאמרינן בכתובות דף ה' דם מיפקד פקיד או חבורי מיחבר ע"ש אבל נ"ל דמהלשון משנה עצמו יצא לו להרמב"ם כן דהנה השרש מץ שהוראתו הוצאה דבר מדבר לא נמצא רק במקומות מעטים בכתוב אבל נמצא על שלש גזירות שרש מוץ מנחי עין ומזה מיץ חלב (משלי ל') ושרש מצה מנחי ל' ה' ומזה ונמצה דמו (ויקרא א') שמרי' ימצו (תהלים ע"ה) ושר מצץ מהכפולים ומזה למען תמוצו (ישעיה ס"ו) והמדקדקים האחרונים חשבו כי שלשתם נרדפים אבל אחר התבוננות ראיתי הבדל רב בהוראותיהם (וזה מפאר לשוננו הקדושה) ששורש מיץ הוראתו הוצאה ע"י דחיקה וסחיטה ומזה מיץ חלב ומיץ אף ושרש מצץ הוראתו הוצאה ע"י כח המשיכה והעד למען תמוצו שנמשך אחר למען תינקו ושבעתם הרי ששוה בהוראתו ליניקה וכן פירש רש"י שם ושרש מצה הוראתו גם שתיהן ע"י דחיקה כמו ונמצה דמו וע"י כח המשיכה כמו שתית מצית: והנה שרש מצץ לא נמצא רק בפעם א' בכתוב למען תמוצו הנזכר (ואולי מגזרה זו גם אפס המץ (ישעיה ט"ז) שפירושו יניקה ויהי' מץ מן מצץ במשקל צל מן צלל אבל יתכן ג"כ מגזרת מצה במשקל אש מן אשה) וד' פעמים נמצא במשנה הכא ופורעין ומוצצין ובפרה (פרק ט') חוץ מן היונה מפני שהיא מוצצת ובטבול יום (פ"ג) למוץ את גרעינתו שנשנה שם ב' פעמים ולא אדע יותר מזה במשנה.

ובגמרא מצינו במקומות מועטים כמו כריתות (דף כ"א) של בין השינים מוצצו (אבל מייץ בלשון ארמי אינו מזה הגזרה דזה מצינו בב' הוראות כמו שורש מצה דכל אומן דלא מייץ הנ"ל וכן בגיטין (דף נ"ו) מייתי לי' גרוגרות מייץ מייהי הוא לשון מצץ משיכה בפה ובשבת (דף פ"ח) וקא מייץ בהו הוא לשון דחיקה ומיעוך כמו שפירש רש"י שם) ובכל המקומות שנמצא שרש מצץ הוראתו רק הוצאה ע"י כח המשיכה ולכן מדנקט המשנה גבי מילה ומוצצין ולא נקט לשון ומציץ מגזרת מוץ וגם לא נקט ומוצין מגזרת מצה שהוא השרש שנמצא ביותר במקרא ונקט ומוצצין מגזרת מצץ שלא נמצא רק פעם א' או שתים בכתוב מזה דן הרמב"ם דע"כ רצתה המשנה להורות דצריך דוקא כח המשיכה להוציא הדם ולא די בכח הדחיקה והסחיטה וזה ודאי להוציא הדם ממקומות הרחוקים ולזה צריך לעשות המציצה בפה דוקא ולא בדחיקת הידים כי זה מתנגד ללשון המשנה כאשר הראתי: ואחרי ביארנו את זאת נבוא לחקור אם יש לחוש לאשר חדשים מקרוב באו מקצת הרופאים ואחריהם מקצת רבנים באמרם שראוי לבטל המציצה שחכמינו לא הבינו הדבר על נכון כי לא בלבד שלא יולד סכנה בחדול המציצה אדרבא תגרום נזק לפעמים אם יש בפה המוצץ ארס וליחות מורסא שעי"ז תתהוה חבורת המילה מכה טרי' ואם יש ארס כזה בהתינוק לפעמים יגרום חולי גם להמוצץ אך אחרי אשר הבינו מתנגדי המציצה כי נגד סכנה כזה יש להשתמר ע"י שיבדקו את המוהל טרם יותן לו רשיון למול ובחדול המציצה בתינוק ארסי לבד הוסיפו עוד כי עכ"פ המציצה היא שלא לצורך אחרי שהחכמים הקדמונים חשבו שהמציצה מעכבת קילוח הדם ע"י שנצמתו שפתי החבורה ונהפוך הוא כי המציצה תרבנו ורק היין גורם עיכוב וזה אפשר בלא מציצה ואחד מן המתנגדים הוסיף שהמוצץ בשבת עובר על איסור סקילה כי לא הותרה מפי חכמינו המציצה בשבת אלא מפני הסכנה כדאמר רב פפא בשבת קל"ג דהאי אומן דלא מייץ סכנתא היא תדע דמחללינן עליה שבתא ואחרי אשר נודע דליכא סכנתא יש בזה חילול שבת:

אכן על כל זה אשיב בראשונה טעו המתנגדים בחשבם שנתקנה המציצה לעכב הדם ואדרבה נתקנה להוציא הדם כמו שביארנו מדברי הרמב"ם וביארו לשון מציצה ושגם הם ידעו שהיין עוצר הדם כמו שמבואר בשו"ת דבר שמואל הנ"ל גם מה שנאמר דבמוצץ בשבת יש איסור סקילה הוא טעות דבשלמא הגמרא קאמר שפיר תדע דקא מחללינן עלי' שבתא כיון דברור הי' להם שהמציצה היא תיקון ולא קלקול שהרי תקנו אותה שחשבוה לצורך שפיר דייק דע"כ סכנה איכא בדלא מייץ דאל"כ אלא שיש תיקון בלא סכנה איכא משום חובל בשבת אבל לדעת המתנגדים למציצה באמרם שהיא שלא לצורך ולפעמים

מזקת א"כ אפילו לפי דעתם הוי לי' המוצץ בשבת מקלקל בחבורה וקיימא לן דפטור כמבואר ברמב"ם הלכות שבת (פ"א) ואף דכל פטורי שבת אסורים מדרבנן עכ"ז יש נפקותא במה שהראנו שגם לדעת המתנגדים להמציצה אין בה איסור מן התורה רק מדרבנן למי שלבו נוקפו שמסופק אולי הדין עמם שעכ"פ יצא הדבר מכלל ספק איסור דאורייתא וליכא רק ספק איסור דרבנן דלקולא אבל נגד זה מי ישקיט את לב הנוקף בקרבו אולי באמת דברו חכמינו ז"ל נכונה אמר החח"מ שמא סלקא דעתיה אלא אימא ודאי) שיש סכנה בחדול המציצה וכי יצא אצל המתנגדים הדבר מכלל ספק לגמרי שמה שהיה נהוג על כל פנים מזמן המשנה ואילך זה קרוב לאלפים שנה בכל המדינות ממזרח שמש עד מבואו בכל תפוצות ישראל שהיה מיוסד על אדני השוא והטעות ומי יכריע אם לא באחד מני אלף או מני רבבות יתהווה סכנה על ידי חדול המציצה וכי יש חילוק בסכנה בין רב למעט בין נפש אחת ובין אלפי רבבות:

ומי יכריע עד כמה למעלה יגיע תיקון המציצה אם לא תיקון הנביאים היה ואם לא משה רבנו תקנה שהרי אנו רואין על כל פנים שבימי המשנה היתה המציצה כבר דבר ידוע ומפורסם אצלם ומי יכריע מאיזה טעם נתקנה שיאמר עלי' שבביטול הטעם נתבטלה התקנה שהרי במשנה לא הוזכר טעם המציצה כלל וגם רב פפא שהזכיר טעם הסכנה לא אמר שזה לבדו טעם המציצה וגם לענין הסכנה מה היא לא ביאר לנו עד שיאמר עליו שטעה בדבר ושאין סכנה ומלבד כל זה הלא רבות כהנה יש שאין חכמי הטבע מסכימים עם דברי רז"ל וכי עלה או יעלה על דעת המאמין להכחיש ח"ו דבריהם מפאת מניעת הסכמת הטבעיים הלא תראה מה שעבד עובדא רבה תוספאה ביבמות דף פ' באשה שהלך בעלה למד"ה ואשתהי עד תריסר ירחי שתא ואכשריה וכוותיה פסקו הפוסקים ראשונים ואחרונים וכבר שאלתי על זה את פי הרופאים והייתי כמצחק בעיניהם באמרם שעכ"פ אי אפשר לאשה שתתעבר יותר מקרוב לעשרה חדשים ואף שכבר הביאו הח"מ והב"ש באהע"ז סי' ד' דעת התוספ' שחולקת ג"כ על זה מכ"מ גם עם דעת התוספ' שפוסקים כשמואל דאינה מתעברת רק רע"א ימים או רע"ב או רע"ג הטבעיים אינם מסכימים: וכן מה שנפסק שם ברמ"א שאפשר שתלד בן קיימא לה' חדשים וב' ימים דשפורא גרים הוא לשחוק בעיני הרופאים ובכל אלו וכיוצא בהם אנו הולכים אחר קבלת רבותינו ואפילו לדעת הי"א שהביא הרמ"א שם סי' קנ"ו זה דוקא בשהחוש מכחיש כמש"כ שם אבל לא בשיש ספק עיין שו"ת נ"ב אהע"ז סי' כ"ב וסי' ס"ט ושמע נא מה שכתב על ענין כזה אחד מגדולי האחרונים אשר היה נודע גם בין העמים לחוקר ואוהב ויודע חכמות הגאון ר' יהונתן בספרו בני אהובה (הל' אישות פט"ו) כאשר

הזכיר שם דברי רבותינו שאפשר לאשה שתתעבר באמבטי כתב וז"ל ואל תשגיח בדברי רופאים אחרונים שרצו להשיב וכחשו ואמרו שלא יתכן כי נואלו וטפשו בשכלם וחשבו מה שלא השיגו בדמיונם הכוזב שאי אפשר להיות ולא השיגו במציאות הטבע ככלב המלקק מהים וכהנה רבות שחשבו להשיג על הראשונים וכולו כזב ופעולתם יוכיח שכאב קטן אינם יכולים לרפאות על נקלה מה שהראשונים פעלו בכל חלי גדול ומחלה כבדה עד שהוצרכו לגנוז ספרי רפואות כי לא שמו בה' כסלם עכ"ל:

סוף דבר אני אומר כי אין לנו לזוז מדברי חכמינו מפני דעות הרופאים אשר חדשים מקרוב באו ובפרט בדבר גדול כזה בהמציצה אשר מצוה עלינו מפי המשנה ואולי מפי משה רבינו ע"הואשר נהגו בה כל ישראל בכל קצוי ארץ זה אלפים שנה ויותר ולכן אין לחדול למצוץ גם בשבת ובפה דוקא כי זה עיקר המציצה כאשר הראתי אכן עכ"ז אין להעלים עין גם מהסכנה אשר ע"פ הרופאים החדשים אפשר שתתהוה ע"י מציצה ואפילו באחד מני רבבות כאשר נחלה המוצץ או יש מכה טריה בפיו ויש לשמור מאד ולהפקיד משמרת לבל יקרב למלאכת המילה ובפרט להמציצה איש אשר חולי בו ובזה תסור תלונת המתנגדים מעל המציצה לבל יניעו עוד את לבב אחינו ב"י לסור מאחרי דברי רבותינו אשר הם חיים ובאורם נראה אור כנלע"ד הקטן יעקב עכ"ל הגאון בנין ציון בסי' כ"ג: י"ב) ובסימן כ"ד כתב וז"ל הנה מעת נתפרסם פסקי הנ"ל על דבר המציצה יצאו ללחום עמדי מורים בקשת שקר וכזב בחרות אפם בי ודבריהם סובבים על שלש בקשות א') דוברים עתק בגאוה ובוז על דברי רז"ל ב') שופכים בוז ולצון עלי וישימוני כמטרה לחץ שחוט לשונם הן בהעלים הן בהזכיר שמי ג') מחזיקים בכל עוז בדעתם הנכזבת על אודות ביטול המציצה ואנכי בהעלותי על רעיוני אם אליהם אשים דברתי אם אחדול ראיתי כי על בקשתם הראשונה כבר מוזהרים אנחנו מפי רבותינו הקדושים לבלתי השיב באמרם דע מה שתשיב לאפיקורוס וכו' אבל אפיקורוס ישראל כל שכן דפקיר טפי וגם על בקשתם השנית אמרתי טוב אחריש אתאפק כי הלא כזה קרה מאז ששוחרי כזב דרכו קשתם שקר לירות במו אופל לישרי לב וישטנום תחת רדפם טוב ורק נגד בקשתם השלישית אטיף מלתי אבל גם בזה לא עם המכחישים והמלעיגים אתוכח כי אם עם איש ישר הולך ואשר לא דרך בזה בעקבותם הלא הוא הרב מ"ה אלעזר הורוויץ נ"י אב"ד דק"ק וויען יע"א באשר במה שנוגע לענין המציצה בכלל דבריו דבריהם אף כי גם עליו אתפלא מדוע בקנאו את קנאתו בדבר ביטול המציצה אם לאהבת האמת ולא לאהבת הנצוח עזב לשון ערומים לדבר מרורות נגד המחזיקים בה הלא דברי חכמים בנחת נשמעים:

והנה פתח דברי מלחמתו באמרו כי האינם יודעים לא יבושו לומר שהמציצה היא חלק ממעשה המילה אשר לא יפרד ממנה ולא ידעתי אל מה כיון בזה לגלות אולת האינם יודעים אם דעתו שאומרים שהמציצה היא עיקרית במעשה המילה כמו הפריעה ומי שלא מצץ כאלו לא מל וכמו שלא פרע לא ראיתי ולא שמעתי מי אשר אמר כן רק שמחזיקי המציצה אמרו שבלי ספק כבר נתקנה משנים קדמוניות ואולי נתקנה ממשה רבינו כאשר צוה לישראל על המילה וכן אמרתי גם אני ואם יחשוב זה לאולת הלא יתמה בהראותי לו שלזקנו גאון ישראל הרב מ"ה פנחס הורוויץ לא נפלאת לומר עוד יותר מזה שכאשר צוה הקב"ה בהר סיני וביום השמיני ימול כבר כיון להמציצה שתהא הכרחית בעסק המילה שכן כתב בספרו הפלאה כתובות דף ה' ע"ב ואפשר לומר דבאמת המ"ל (הוה מצי למימר) שם דלר"י אצטריך גבי מילה משום תיקון דמפרק כדס"ל לר"י בחלזון וכדאמר בשבת כל אומנא דלא מייץ סכנתא ומחללינן שבת עליה א"כ אפילו נחשוב לגוף המילה לקלקול מכל מקום בפירוק הדם הוי תיקון ואצטריך קרא למישרי מילה אף דאתי מיניה ע"כ חילול שבת במפרק הדם עכ"ל הרי שלא הרחיק לומר שמה שנכתב קרא להתיר מילה בשבת הוא רק משום עשות המציצה שהיא פירוק הדם עוד השיג הרב דק"ק וויען נ"י על אשר לבם נוקפם לבטל המציצה הכתובה במשנה שהרי כבר בטלנו גם אספלנית וכמון אשר נתקנו מפני הסכנה מפי המשנה: על זה אשיב הכי?

בטלנו בזה שלא להשגיח בהסכנה אשר הורונו רבותינו הלא מה שפשיטא להם שאספלנית וכמון הם מפני הסכנה עד שלמדו מזה דגם מציצה היא מפני הסכנה כדאמרינן שבת דף קל"ג מה אספלנית וכמון כי לא עביד סכנה הוא אף ה"נ וכו' ע"כ הוא מפני שצריך להשקיט הדם שלא יצא יותר מן הראוי והכי חדלנו להשקיט הדם זה בכה וזה בכה והרי אספלנית עצמו הכתוב במשנה אינו דבר פרטיי ומסויים אלא פירושו דבר רפואה (כמו שפירש רש"י תחבושת) כנראה ממה שאמר אביי (שם) אמרה לי אם אספלניתא דכולהון ביבי וכו' רבא אמר וכו' ע"ש הרי שאספלנית אינו רק שם כללי של מיני רפואה ולכן גם הרמב"ם לא הקפיד בזה להעתיק לשון המשנה שכתב רטייה תחת כמון והוסיף וכיוצא בהן אחר שאין קפידא במה נסיר סכנה של נזילת הדם אבל הכי יש דמיון לזה ביטול המציצה באמרם המבטלים חכמנו יותר מהמשנה אשר הורה לנו שיש סכנה בחדול המציצה וידענו כי אין סכנה ו: עוד הרבה הרב הנ"ל לדבר מרורות נגד מקיימי המציצה בחששם לדברי רבותינו שאמרו שיש סכנה בחדול אותה בהעתיק להם דברי הב"י שכתב באו"ח סי' של"א בזמן חכמי הגמרא אם לא היו רוחצים את הילד לפני המילה ולאחר המילה וביום שלישי למילה במים חמין הי' מסוכן לפיכך

נזקקו לכתוב משפטו כשחל להיות בשבת והאידנא לא נהגו ברחיצה כלל עכ"ל ושאל אם בזמן המשנה חשבו הרחיצה לצורך גדול ושיש סכנה בחדול אותה ואחר כך בטלוה בידעם שאין עוד סכנה או שלא היה סכנה גם אז מדוע לא נאמר גם בדבר המציצה כן? אשיב אם בעיני הרב יפלא זה גם בעיני יפלא איך לא ראה דברי הדרכי משה שכבר הקשה זה על הב"י וכתב ואיני מבין דבריו ומה בין זמנינו לזמנם בדבר סכנה עכ"ל ולא עוד אלא שאם כדברי מתנגדי המציצה אין תימה כי יאמרו חכמנו יותר מחכמי המשנה אך לא כן שפטו רבותינו אשר מימיהם אנחנו שותים אכן באמת בלא"ה מן בטול רחיצה אין ראיה על המציצה שמסוגיא דשבת דף קל"ד ממה דפליג ראב"ע עם ת"ק אם יש צורך להרחיץ גם ביום שלישי או לא וממה דפליגי אמוראים אם מרחיצין או מזלפין ואם מותר הרחצת כל גופו או הרחצת מילה לבד נראה שענין הרחיצה לא היה דבר פשוט ומקובל אצלם אלא שדנו בה על פי שהיה נראה להם צורך לפי שינוי הטבעיים ולכן יפה דן הבית יוסף שאחרי שידוע אצלנו שאין סכנה בביטול הרחיצה אסור לחלל שבת עלי' שהרי גם בזמן המשנה והגמרא לא היתה הרחיצה רפואה המקויימת וברורה בכל אופני' אבל איך נדון כזה על המציצה שאין פלוגתא בצורך שלה ואין ספק באופן עשייתה במשנה וגמרא ובפוסקים: ואחרי הגענו עד כה אעיר עוד איך נתן הרב הנ"ל מקוה לטעות בתקוע יתדו במקום נאמן והודיע לכל שהגאון הרב מ"ה משה סופר זצ"ל הסכים עמו על ביטול המציצה והרכיב בזה שני דיעות הרחוקות זו מזו מאוד שהתנגדות למציצה סובב על שתי בחינות או שמה שכתוב במשנה ומוצצין בידינו לבטל כמו שנתבטל אספלנית ורחיצה אחרי שנודע שאין סכנה בביטול המציצה או שהמשנה לא זזה ממקומה אבל אין צריך למצוץ בפה דוקא אלא תעשה המציצה גם ע"י המצאה אחרת והנה הרב הנ"ל אחרי שכתב ככל המבואר למעלה שסובב על הבחינה הראשונה אשר הראנו ביטולה ואחרי הודיע שרופאים מומחים כבר גזרו שאין צורך להמציצה הזכיר שגם הגאון מ"ה מ"ס זצ"ל הסכים עם זה.

ואולם דברי הגאון זצ"ל לא ראיתי אבל ממה שהעתיק הרב דק"ק וויען נ"י עצמו בשמו מבואר התנגדות למה שכתב בזה שהגאון זצ"ל לא הסכים עם דיעה הנכזבת שעל פי דברי הרופאים יש לנו לבטל משנה שלמה ושיש לבטל מציצה כמו אספלנית ורחיצה רק שהלך אחרי בחינה השנית שלפי דעתו ומוצצין במשנה לא צריך שיהיה בפה דוקא אלא מותר להעשות גם ע"י הוצאה אחרת שכן העתיק בשמו: על תשובתי בענין מציצה הוספתי לומר אע"פ שאני מתיר מציצה ע"י המצאה אחרת שלא בפיו מכל מקום מותר

למצוץ בפיו בשבת כי גם ע"י הספוג נמי מחלל שבת כמ"ש מג"א סי' שכ"ח ס"ק כ"ג ויעויין א"ע שם.

הרי שרק בפירוש לשון מציצה נתחדש להגאון זצ"ל שאינו בפה דוקא אבל לא שיש בידינו לבטלה לגמרי ואם שאין משיבין הארי וגו' אם הי' בחיים עודנה הייתי דן לפניו בקרקע ואשאלה ממנו להראות לי במקרא במשנה ובגמרא אפילו פעם א' לשון מציצה שאין פירושו המצאה בכח היניקה והמשיכה כאשר כבר בארתי בתשובתי הראשונהואחר שאין ספק בזה דמוצצין הוא לשון משיכה בכח ממילא אין ספק ג"כ דאין בידינו לבטל המציצה בפה וכן תמהתי על דברי הגאון רמ"ס זצ"ל הנ"ל שממה שכתב שמותר למצוץ בפיו בשבת משמע דעל ידי הספוג פשיטא דמותר ולענ"ד צ"ע כיון דמציצה שהיא משום סכנה אפשר לעשות ע"י פה איך יותר סחיטת הספוג הרי בשבת (דף קל"ד) מייתי ברייתא דאין נותנין חמין ושמן על גבי מוך שע"ג מכה בשבת ומפרש בגמרא משום סחיטה ואף שלפי מה שכתב המג"א (סי' שכ"ח ס"ק כ"ד) לא שייך חשש סחיטה בזה רק במים אבל לא בשמן לבד עי"ש וא"כ לא שייך ג"כ בספוג שנבלע מיין ודם מכ"מ כבר כתב הב"ח ועמו הסכימו הת"ש והפ"מ דגם בשמן לבד שייך איסור סחיטה והביא ראי' מתוספות שבת (דף קי"א) ע"ש וכיון שאם דוחק ע"י ספוג וסחטי' היין והדם הנבלעים בו אף שאינו מכוין לסחיטה מכ"מ הוי פסיק רישא כיון שמהדק בכח וכמש"כ התוספ' שם ויש בזה חילול שבת שלא לצורך סכנה וזה אפילו לדעת הרב זצ"ל שיכול לצאת ידי סכנה ע"י דחיקה בלא משיכה אבל לפי מה שבארתי דלשון מציצה הוא בפה ובזה דוקא יוצא מידי סכנה אבל בדחיקה לבד לא א"כ יש חילול שבת אפילו בלא ספוג אם עושה המציצה בדחיקה לבד שלא בפיו כיון שמוציא דם בכוונה הוה ליה חובל ומפרק דרך תיקון ומשום סכנה לא הותר כיון דבזה אינו יוצא מידי סכנה ע"פ דברי המשנה שצותה מציצה דוקא שהיא הוצאה בכח המשיכה.

ולכן אליכם אישים אקרא אשר יראת ד' על פניכם התבוננו נא והשימו על לב עד אנה תגיע התחדשות אשר חדשתם בעזבכם את מנהג ישראל אשר מימי קדם לא בלבד שאתם מביאים את נערי בני ישראל לידי סכנה בעברכם על ציווי המשנה אלא תבואו ותביאו ג"כ לידי חילול שבת אם טעיתם בפירוש מציצה והאמת אתנו שהיא במשיכה דוקא ולא בדחיקה ואם תאמרו אחר עצת הרופאים והטבעיים נלך שכל ענין המציצה להוציא דם הוא שלא לצורך וא"כ אין בזה משום חילול שבת דאין זה תיקון אלא קלקול עוד הפעם אקרא אליכם התבוננו נא עד אנה תגיעו אם תכריעו דיעות הטבעיים על מה שמקובל בידינו מפי חכמי התלמוד שאלו נא את פיהם אם יאמרו שבהמה שחסר או יתר

אבר היא טרפה ואינה יכולה לחיות וראו נא מה שכתב על זה הרשב"א בשו"ת (סימן צ"ח) וז"ל ואם יתחזק בטעותו ויאמר לא כי אהבתי דברים זרים והם אשר ראו עיניהם ואחריהם אלך נאמר אליו להוציא לעז על דברי חכמים אי אפשר ויבטל המעיד ואלף כיוצא בו ואל תבטל נקודה אחת מהם שהסכימו בו חכמי ישראל הקדושים הנביאים ובני הנביאים ודברים שנאמרו למשה מסיני עכ"ל ואם תאמרו לא במה שמקובל מסיני נכריע דברי הטבעיים על דברי חכמינו ז"ל רק במה שנתיסד מפיהם על פי הטבע כפי אשר הכירוה בעת ההיא ולא נאמין שהמציצה מקובלת מסיני ולכן נתבטלה ע"פ דברי הטבעיים בעת הזאת: עוד אקרא אליכם שאלו נא את פי הרופאים והטבעיים אם יסכימו עם החכמים שכל הבהמות שאנו מטריפין משום סרכות הריאה אינם יכולים לחיות והרי גם טרפות האלה נתיסדו מפי חכמינו ז"ל ע"פ הטבע אשר הכירוה שמסיני לא נתקבל רק נקיבת הריאה בכלל וכהנה עוד רבות מלבד מה שכתבתי כבר במכתבי הראשון מנשתהה י"ב חדש ושיפורא גרים ובכזה ח"ו תהפך הקערה על פיה ויבטל רוב התורה כפי התנהגותה בכל תפוצות ישראל ואם תאמרו הלא לא לחנם בטלנו המציצה רק באשר שראינו שנתהו' סכנה על ידה בשיש חולי בפה המוצץ וכי אפשר לבדוק בכל פעם את פיו כשמוצץ על זה אשיב הלא החזקה היא אחת מהיסודות אשר כל התורה נשענת עליהן וסוקלין ושורפין על החזקות ולמה נדאג שמי שהוא בחזקת בריא וכשרות ע"י הבדיקה הראשונה שנתרע אח"כ ובפרט בדבר שאם נתרע אי אפשר להמוחזק שלא ידע בריעותא שלו וכי בשופטני עסקינן שיסכינו נפשות על חנם ובדבר שעבידא לאגלויי דבלא"ה לא משקרי בה אינשי ולכן גם אנכי אסיים בדברי הרב דק"ק וויען נ"י קבלו האמת ממי שאמרו כנלענ"ד הקטן יעקב עכ"ד הגאון בנין ציון ודבריו חיים וקיימים בשני העניינים.

והמה ישרים טובים ונכונים. אמת אמת תפסיה והאמת ליעקב (לפ"ג): ובספר אות ברית סי' רס"ד סק"ט כתב וז"ל ואח"כ מוצצין כו' הכי אמר רב פפא בשבת דף קל"ג ע"ב האי אומן דלא מייץ מעבירין אותו דהוה סכנתא לתינוק מלשון זה נראה להביא ראיה לדעת הגאון מה"ו יעקב עטטלינגר נ"י אב"ד דק"ק אלטונא בשומר ציון שנת תר"ח מכתב ה' שחגר חרבו לחלוק על אותן שרוצין לבטל המציצה בפה ואומרין שהמציצה דתני במתניתין לא בעי בפה דוקא אלא אם דוחקים בספוג הדם שיצא ג"כ מהני ורוצים ליחס סברא זו לאמ"ו הגאון מהרמ"ס זצוק"ל והוא הביא ראי' מרמב"ם פ"ב מהלכות מילה שכ' שמוצצין להמשיך הדם מרחוק שלא יסתכן התינוק מבואר שצריכים למצוץ בכח המושך של פה וכן לישנא דמוצץ משמע בכח המושך בפה דוקא ועש"ה שהאריך בטוב

טעם ולדעתי מוכח כן מלישנא דר"פ דלמה נקט דינו אאומן דלא מייץ הו"ל רק לומר שצריכים למצוץ ואי אין מוצצין הוה סכנה לתינוק ממילא מי הוא זה ואיזה הוא שלא ישמע וימצוץ אטו ברשיעי עסקינן שאינו שומע לדברי חכמים אע"כ דמציצה צריכה להיות בפה דוקא ולא בדבר אחר וכיון דהרבה בני אדם הם אסטניסי' ואי אפשר להם בשום אופן ליקח הגיד המלוכלך לתוך פיהם ועי"ז ימצאו הרבה מוהלים שלא ימוצו בפיהם מצד שא"א להם ורוצים לדחוק הדם בספוג וכדומה ע"ז אמר האי אומן דלא מייץ ולשון מייץ היינו בפה כמ"ש מהרי"ע מעבירין אותו אבל אי הי' המציצה ביד ובספוג היה די לר"פ לאשמעי' שצריכין הדם לדחוק לחוץ מצד סכנת התינוק וכמו שהאומן חותך ופורע בודאי יעשה גם זאת: ועוד אפשר לומר מבלעדי הסכנה המציצה בפה לפעמים הוא צורך למצות מילה דעיין ברש"י בשבת קל"ד ע"א ד"ה ה"ג ראיתיו וכו' שכתב דאם מלין תינוק ואינו יוצא ממנו דם נתבטל מצות הטפה דהטפת דם מצוה בפני עצמה היא וכן כ' הר"ן שם וביבמות דף ס"ד ע"ב מבואר דאיכא משפחה דקמיט דמא שהדם נקמט בחוזק בגוף ואינו יוצא ע"י החיתוך והפריעה משא"כ ע"י כח המושך שבפה מושכין הדם לחוץ ונתקיים מצות הטפת דם: גם יש בפה חיבוב מצוה כמו שמנשקין ס"ת וכו'. עוד מביא שם הגאון מהרי"ע כת אחת שרוצים לבטל המציצה לגמרי ואומרין שא"צ למצוץ כלל דליכא סכנה כמו שנתבטל בזמנינו אספלנית וכמון שהיה הכרח בזמן המשנה וכן חמין קודם המילה ואחריה ע"ש ובאמת מבלעדי הסכנה א"א לבטל המציצה לגמרי דעיין במדרש ילקוט פ' בלק על פסוק מי מנה עפר יעקב כיון שראה בלעם כו' וסיים שם מכאן התקינו חכמים שיהיו מכסין הערלה והדם בעפר הארץ והכי פוסק הרמ"א בסימן רס"ה סעי' י"א ואם לא נעשה המציצה כלל תבוטל תקנות חז"ל איך ניתן הדם בעפר אם לא נמצוץ הדם כלל והטעם מבואר בזוהר פ' לך לך דמילה הוה כהקרבת קרבן וכמו דהתם עיקר המצוה לזרוק הדם על מזבח אדמה כמו כן צריכים ליתן דם המילה בעפר האדמה עכ"ל:.

י"ג) ומה שרמז עוד הגאון המופלא אבד"ק שאויל יצ"ו מדברי הגאון בס' אגודת אזוב מדברי בחידושיו לשבת דף קל"ג (בד"ה אר"פ האי אומנא) עיינתי שם ואלה תורף דב"ק ראיתי שמקרוב נהגו שלא למצוץ בפיהם רק אחר הפריעה סוחטין את המילה בידים ונותן עליו סמרטוט נקוב ומלוחלח במים קרים כדי שלא יחזור עור הפריעה ולהתכסות למעלה ואחר זה משימים על המילה עוד סמרטוטים אחרים שאינם נקובים ושרויים במים קרים עד שבערך שעה אחת פוסק הדם מלזוב וכעבור עוד מעת לעת נתרפאה המכה לגמרי ולכאורה לא טוב עושים אף שכפי מאמרם הדרך הזה הוא יותר נכון ובטוח

שאין שום חשש סכנה בכל זאת היה קשה עליו להעלות על הדעת לומר שלא היה דבר זה גלוי לרבותינו חכמי הש"ס אשר כל רז לא אניס להו ואם הם הצריכו דוקא מציצה והתירוה בשבת על כרחין צריך לומרדאף שעינינו רואות שאין חשש סכנה עוד בדבר הזה טחים עינינו מראות ולו חכמנו השכלנו לראות שגם בדרך הזה יש חזקת סכנה דרב פפא דקאמר סכנה היא לא בא לומר שהסכנה ברורה עד שאי אפשר להמלט ממנה רק השמיענו כזאת שיש להתהוות לפעמים ענין סכנה בדלא מייץ והכי מוכח מסוגית הגמרא וכו' והיינו דפרכינן פשיטא מדקא מחללין שבתא על כרחין שיש לבא לפעמים לסכנה בלא מציצה וכו' ומשני מהו דתימא וכו' קמ"ל דחבורי מיחבר ומה שהתירוה בשבת היינו משום דאיכא סכנתא וכו' וממילא נמי אומן דלא מייץ אע"ג שברור הוא אצלו שאין שום סכנה בדבר לא מהני.

שאפשר לומר שלפעמים יבא מזה סכנה להולד דהא גם בעיקר הדבר מיחש הוא דחיישינן לסכנתא. ומה שסוחטין את המילה בידים אין זה בכלל מציצה שהזכירו חז"ל שבמקום שזכרו מציצה כיונו על מציצה בפה וכו' וציין לאילת השחר שבהקדמת פר התורה והמצוה להגאון מלבי"ם בסי' שפ"ב מצץ בפיו דבר שיש בו משקה מיץ סוחט בידים משקה בלוע מצה על תמצית המשקה שבשולים ואפשר לומר דדוקא מציצה בפה מוציא הדם ממקום חיבורו בגוף אבל סחיטה ביד אינו מוציא כל כך הדם שמחובר בבשר הגוף ובעינן הכא מציצה דוקא בפה ולא סחיטה ביד: שוב כתב דאולי יותר נכון לסחוט ביד מלמצוץ בפה ומאי דאמר רב פפא האי אומנא דלא מייץ סחיטה ביד קאמר ואי לא תימא הכי קשה וכו' וכבר הבאתי דב"ק בזה למעלה בסק"ח (בד"ה הן אמת דאית ליה להגאון) לך נא ראה והאריך קצת בזה ומענין לענין באותו ענין וסיים בסוף דבריו ועיין טור ומחבר יו"ד סי' רס"ד סעיף ג' ואחר כך מוצץ המילה עד שיצא הדם ממקומות הרחוקים ונראה דסחיטה ביד שאינו מוציא ממקומות הרחוקים לא מהני ועיין בשו"ת הגאון מהר"ץ חיות סי' ס' בשם הגאון מ' משה סופר והראה לעיין בקצות החשן סי' שפ"ב סעיף ב' אלו תורף דב"ק ואין אצלי שו"ת מהר"ץ חיות וקצות החשן הנ"ל ונראה בעליל שחזר בו ממה שנטתה דעתו לומר (דמציצה על ידי סחיטה ביד עדיפא) וסובר במסקנתו שאין לעשות המציצה אלא בפה דוקא כמו שכתב בעצמו למעלה:

י"ד) והנה ספר האשכול לא היה מצוי אצלי אך עתה ישנו אצלי והוא הנדפס עם פירוש יקר נחל אשכול להגאון מוהר"ץ בנימן אווערבך וראיתי בחלק שני בהלכות מילה בנחל אשכול בסי' ל"ז בצד 122 אות ג' ששם הביא תורף דברי הגאון מוהרצה"ח הנ"ל והשיב על דבריו וז"ל ובתשובת מוהר"ץ חיות מביא ראיה שאין המציצה צריכה להיות בפה

שהמדרש קחשיב כל איברים שעושין בהם מצות ולא חשיב פה למציצה ובמח"כ דברי רוח הם המדרש אומר בפי תהלת ה' ידבר פי תבענה שפתי תהלה בזה כולל מספר גדול ממצות שעושה בפה ברכת המזון ברכת התורה קדוש וכל הברכות והתפלות דרבנן וכל מצות אכילה מן התורה מצה סוכה (בסוכה) בשבת ויום טוב ומשום שקשה לפרטם כוללם וגם חלק משס"ה לאוין תלוים בפה ונלאה לספרם ע"כ אמר סתם בפי תהלת ה' בפי ואיך יקשה למה לא אמר בפה אני עושה מציצה דמציצה גופא אינה מצוה אלא תשמיש מצוה ולהסיר סכנה באה ואפילו אי היתה מצוה ממש נמי ל"ק דפרטים בפה לא יוכל לחשוב דאין לדבר סוף עכ"ד הגאון נחל אשכול לפי דרכנו למדנו שדעת הגאון מוהרצה"ח שאין עיכוב שתהיה המציצה בפה וראיתו מהמדרש ולזה כבר השיבו כהלכה בנחל אשכול ואף לפי דעת הגאון מוהרצה"ח שאין עיכוב בדבר מכל מקום כיון שאין לנו הוכחה וראיה שצריכה להיות בכלי ממילא ודאי אין לנו לשנות ממה שנהגו מימי קדם וכמו שכתב הרב תפארת ישראל בפרק ר' אליעזר דמילה משנה ב' והבאתי דבריו בסימן א' (בענין ביטול המציצה חלילה) עי"ש בסק"א: ט"ו) ונדפס ספר יקר ונחמד כורת הברית לידידי הגאון ס מוהר"ר אליהו פוסק מח"ס מור ואהלות יצ"ו ושם אתה מוצא בסי' רס"ד אות ח"י דף ע"ז ע"ג והלאה מילתייהו דרבנן קדישי הנז"ל אשר הביא דב"ק בקיצור נמרץ לפי סדר מלאכתו הטהורה והנה אף שספר התורה הזה יד הכל ממשמשין בו כי נחוץ מאד לכל רב וצורב ובפרט להמוהלים די בכל אתר ואתר בכל זאת ראיתי נכון להעתיק כל דב"ק בענין זה כי חיים הם וז"ל באות ח"י הנ"ל יש לחקור אם דוקא מצד סכנה או שיש בזה גם המצוה והנה רש"י בשבת קל"ד ד"ה תרתי לגריעותא כתב דהוי מצוה הטפת דם מדברי קבלה מפסוק גם את בדם בריתך וי"ל דכונת המחבר כאן שכתב רק סכנה הוא דרק עד שיצא ממקומות הרחוקים זהו מצד סכנה אבל גוף המציצה להטיף דם מצוה הוא ומוכרחים אנחנו לפרש מ"ד שם קל"ג אמר ר"פ האי אומנא דלא מייץ סכנה ועברינן ליה שקשא טובא א') למה נקט דינו דאומן הול"ל שצריך למצוץ משום סכנה וממילא מי הוא זה שיעבור על זה ב') למ"ש בעצמו קודם אומן לימא להו אנא עבדא פלגא דמצוה אתון עבדיתו פלגא דמצוה אם כן כל שכן כאן אמאי מעברינן ליה לימא להו אנא עבדי פלגא דמצוה ואתון עבדיתו המציצה ג') אמאי די בהעברה הא קיימא לן המזלזל בדברי סופרים חייב נידוי עיין עדיות כ"ה ואף על מנהג מנדין עיין פסחים נ"ג ובעמודי אש הנ"ל קונטרס מקל חובלים אות י"ז ועיין ס"ק י"ז (ובנחל אשכול תירץ במ"א לחלק בין מעשה לשב ואל תעשה והחילוק הזה אינו ברור כמו שכתב בעמודי אש הנ"ל שם אות ז והעיקר תירוצו משום דדם נפשו של אדם

קצה בו אקילו עוד י"ל דקצה בו שמא ישתין בפיו: עוד י"ל דמעברינן ליה תמיד תיכף אבל לנדות א"א בשבת למ"ש בתשו' מהרשד"ם א"ח סי' ח' דרק בעובר על איסור שבת מותר לנדותו ועיין מ"ש בסמוך) כ"ש בזה.

ובזה ניחא דבאמת אי לא מייץ כלל מנדין אותו וזו א"ץ לאשמועינן דלא גרע עכ"פ ממצוה מדברי סופרים וכל שכן דברי קבלה דהוי כמן התורה ומקורו גם כן מדמחללין עליה שבתא ואם תאמר דרק מצד סכנה אם כן כשאפשר על ידי נכרי וקטן נעשה על ידם עיין מ"ש ברס"ו סק"ו י"ד וע"כ דיש בזה גם מצוה רק קמ"ל דאף דמייץ ולא מייץ כראוי עד שיצא הדם מהמקומות הרחוקים שהוא רק מצד סכנה מעבירין אותו ולא יכול לומר אתון עבדיתו מותר המצוה כיון דזהו רק מצד סכנה והוא גרם הסכנה עליו להציל ועוד כיון שכבר התחיל למצוץ אומרים לו גמור כי מלבד שי"ל שהאחר תגעל נפשו בזה יותר אחר שנדבק בהילד הרוק שבפי המוצץ הראשון עוד י"ל דהאחר לא יוכל עוד לשער כמה למצוץ וק"ל: וראיתי בתפארת ישראל שבת פי"ט שכתב דבשבת לא ימצוץ כל כך בחוזק כבחול כי על פי דברי הרופאים עתה נשתנה הטבע ואין סכנה מצביית הגיד אם יניחו עלי' כל חצי שעה מטלית שנשרה במי (עקסטראקטום) או במים קרים אף בלא מציצה ואדרבא ע"י המציצה לפעמים אפשר שיסתכן שיתפרצו נקבי (הפארען) וישפעו דם ע"ש ובמחכ"ת שגה מאד א') על פי הנ"ל ומדמקשה הש"ס שם פשיטא מדקא מחללין שבת עליה סכנה הרי נראה דגם בשבת מוצצין עד שיצא הדם מהמקומות הרחוקים כבחול (וכן מפורש בספר האשכול דמוצצין בשבת כבחול) ועיין שו"ת בן יהודה סי' ק"א ואדרבה י"ל לפע"ד אם לא מצץ כראוי בשבת עד שיצא דם מהמקומות הרחוקים אולי נחשב למחלל שבת דרק להציל מסכנה ניתן שבת לדחות מפני המציצה אבל כאן שלא הציל לא ניתן שבת לדחות בשביל מצוה מד"ק להטיף ד"ב אף שתחלת המילה כבר דחתה שבת עיין לעיל סק"ו וברס"ו סק"ג אך דאם כן הדרא קושיא לדוכתא דאמאי די בהעברה הא צריך נידוי גם כן אף בשבת להנ"ל לחלק בין שעובר על איסור שבת [בעניותי איני מבין השגה זו שהרי גם הגאון תפארת ישראל מודה שכן היה בזמן הש"ס ורק על הזמן הזה הוא דאמר ואם כן אין לזה סתירה מדמקשי הש"ס פשיטא.

ומכל מקום דברי ידידי הגאון המחבר יצ"ו נכונים משאר הטעמים ועיין בדברי הגאון מוהר"י אסאד שהבאתי בסימן א' סעיף ח"י (בד"ה ועל פי זה נ"ל וכו') שכתב דאשמועינן רב פפא שימצוץ הדם ממקומות הרחוקים גם בשבת כמו שמוצץ בחול וכו' ולא שאני ליה מזמן הש"ם לבזמן הזה גם לפי מה שכתב ידידי הגאון מראייסין במכתב ה' שהבאתי למעלה בסעיף ו' שלמצוץ הדממקומות הרחוקים מלבד הסכנה איכא משום הידור

מצוה כמו בקדשים נראה שאין חילוק בין חול לשבת ויש לדחות ואין להאריך] וכן נפקא מינה בלא מצץ עדיין כראוי דחוזר אף על ציצין שאין מעכבין דהוי כלא פירש עיי' מתא דירושלים יומא פ"ג ב') מ"ש על פי הרופאים הנה חוץ ממה שכמה רופאים העידו דמלבד שאין בהמציצה סכנה עוד הוא היותר נכון ומוכשר גם לעצור הדם ולרפאות הפצע ועיין ברופא הילדים ובשומר הברית להרופא המפורסם הר' יהודה דודזאן בר"ד ובמ"ע הצפירה תרמ"ח גליון ו) וכן ראינו בעינינו קשה ג') דמי הגיד לו דהסכנה מצד צביית הגיד וכמה גדולים דברי חכמים שהסתירו טעם הסכנה ואולי הקבלה בידם דסכנה הוא אף לאחר זמן לגוף או לנפש (כאירסה של חכינה עיין תיקוני זוהר תיקון ל"ז וירושלמי חגיגה פ"ב) אי לא מצצו תיכף ומה יועיל לזה מטלית הנשרה (אף שלדינא נראה דאם עברו ולא מצצו תיכף והבריא אין צריך אחר כך להטיף דם ברית עיין רס"ג ס"ק י"ב ויש להביא ראיה מהמשנה דאחר שאמרו מוהלין ופורעין ומוצצין אמרו מל ולא פרע כאילו לא מל וחייב לפרוע אחר כך (עם מציצה) ולא אמרו דגם בפרע ולא מצץ כן וע"כ דהמציצה אינה מעכבת דיעבד כה"ג ועיין מ"ש בפתח אליהו אות מ"ח ד"ה יעשה לה וי"ל דאולי ממילא שוב לא יועיל אחר כך (אמר המחבר עיין בתשובת הגאון מוהר"י אסאד שהבאתי בסימן א' סעיף ק"י בד"ה ועוד נ"ל ראיה מדמקשה וכו' ועי"ש במה שכתבתי בהגהה):

כן פעם אחת מצצו ולא נראה אף טפה אחת דם בהרוק של שני פעמים ואמרתי אף דבחולין ל"ג נאכלים בידים מסואבות ולא חיישינן שמא יצא טפה דם ונאבדה מכל מקום אין לצערו עוד די"ל דאי אפשר בלא צחצוחי דם כמ"ש באהע"ז סי' קס"ט ס"מ או שנאבד בפה כמ"ש ביו"ד (סי' ק"צ סעיף א') ד') דאולי עדות הרופאים הוא בלא מציצה כלל אבל כיון דע"כ צריך מציצה גם בלא הסכנה ממילא שוב אולי לא יציל מטלית הנשרה אי לא ימצצו שוב עד שיצא הדם ממקומות הרחוקים וגם במציצה אחת כרגע יש חששם שיתפרצו נקבי הפארען ומה יוסיף חשש כשימצצו עוד וכיון שלפי דבריהם רק ספק שחל גם על מציצה מעט שחלילה לנו לשמוע לספקן לבטל עיקר המציצה מדברי קבלה למצוץ ה"ל גם למצוץ עד שיצא הדם ממקומות הרחוקים להציל לנו לשמוע לספק שלהם נגד קבלת חז"ל דסכנה ודאית היא בלעדה כיון דחד טעמא הוא ועיין מ"ש בפתח אליהו אות מ"ז ד"ה רפאך: ומקור הדבר לשיצא הדם מהמקומות הרחוקים נראה לדעתי מלשון הש"ס קמ"ל חבורי מיחבר ודוק עוד נראה לפי עניות דעתי מדקאמר שם דהוי מלאכה מן התורה ולכאורה כיון דאיסורו משום מפרק כמו חולב מן הבהמה דשיעורו בכגרוגרת והוא הדין כאן צריך למצוץ הרבה עד שיצא הדם ממקומות הרחוקים שיהיה

בערך שיעור זה ויש לחלק בין חולב לאכילה מה שאין כן לשאר דבר שיעורו בפחות עיין רדב"ז ח"ה סי' ש"א ר"ב ורמב"ם הלכות שבת פ"א הלכה ז ומ"ש ברס"ה ס"ק נ"ז ושוב הגיעני ספר ב"א וכתב דלרפואה מודה הרמב"ם דשיעורו בפחות וראיה מעירובין פ"י מי"ד ועיין מג"א סי' שכ"ח ס"ק ל"ב ל"ג דרפואה הוי תיקון מעליא והחובל בחבירו אף כל שהו אם נתקררה דעתו חייב דמתקן אצל יצרו ועיין תוספות שבת דף ק"ו, דלר"ש אפילו שורף מיקרי לגופה ועיין תויו"ט שבת פי"ג: דע דהמחבר בש"ע לא ביאר לנו במה ימצוץ רק אדונינו הרמ"א במ"ש בסי' רס"ה סס"א ובסעיף י' מבואר דהמציצה דוקא בפה ועיין מש"ש בביאורי ומקורו מש"ס הנ"ל דמש"ה די בהעברה דדם נפשו של אדם קצה בו וע"כ דוקא אם מחויב למצוץ בפה וכן ממ"ש דלפיכך א"י לומר אתון עבדיתו מותר המציצה שהאחר תגעל נפשו יותר על ידי רוק הנדבק מפיו כנ"ל ולשון הש"ס מייץ חל יותר על מציצה בפה כמו יניקה משדי אמו עי' ג"כ בשבת קל"ד ע"א ינוקא דלא מייץ וברש"י ובחולין נ"ח ע"ב ועי' ס"ק י"ז דהוי מלאכה מה"ת בפה כיון שדרכו בכך ואם על פי הקבלה עניינה נורא מאוד למצוץ דוקא בפה עיין א לאברהם בעין הקורא נהר נ"א ובס' יסוד יצחק וכדומה ובעוה"ר כבר קמו עלינו כת אנשים לבטל מצות מציצה לגמרי ע"פ עדות שקר של רופאי אליל ועל כל פנים יש שמבטלים המציצה בפה ואומרים כי די כשדוחקים בספוג שיצא הדם ותלו עצמן באילן גדול החתם סופר ז"ל אך כבר חלקו עליהם גאוני הדור בשומר ציון תר"ח מכתב ה' והוא בתשובותיו בנין ציון א"ח כ"ג כ"ד ובנחל אשכול ובס' ח"ב ובס' אות ברית כולם הכחישו שלא יצא ההיתר מפי רבם החתם סופר ועיין בתשובת מהר"ם שיק סי' רמ"ד דלא יקבל למול כלל בלא מציצה אף שישאר הולד ערל על ידי זה (ואף בחול) וכן נראה ע"פ הנ"ל אמנם נלפע"ד כשא"א בשום אופן לקיים המצוה למצוץ בפה יקבל המצוה למול ולמצוץ ע"י כלי המוצץ או בספוג ולא יניחו ערל אף להמהר"ם שיק (ודוקא בחול אבל בשבת אסור לסחוט הספוג עיין בנין ציון שם) רק בתנאי אם יכול לשער שיצא הדם ממקומות הרחוקים ואם לאו לא ימול עכ"ד יצ"ו: ט"ז) שוב נדפס (בשנת תרנ"ד) ספר מלבושי יום טוב לרבינו התוספת יום טוב.

וראיתי בסוף הספר תשובה שלמה בזה מאת ידידי הגאון מוהר"ר יצחק הכהן פייגענבוים יצ"ו וז"ל שאלה שנשאלו הבד"ץ דפה אם נכון לעשות מציצה בפה על ידי כלי זכוכית תשובה רבים חושבים שכל ענין המציצה במילה הוא רק מטעם סכנה כמאמר רב פפא שבת ד' קל"ג ע"ב האי אומנא דלא מייץ סכנה ועברינן ליה אבל באמת אינו כן דהמציצה הוא בכלל מצות מילה ואינו מטעם סכנה לחוד וכן משמע במהרי"ל הובא

בד"מ דבמציצה איכא מצוה לבד מסכנתא דכתב דיש נוהגים לזרוק מפיו דם המציצה בחול כמו הערלה ויש נוהגים לזרוק מפיו דם המציצה לתוך היין ורמ"א בשו"ע סי' רס"ה סעיף יו"ד הכריע כמנהג הראשון שכתב וכן רוקקין דם המציצה אל העפר ואי אמרינן דכל המציצה הוא רק מטעם סכנתא האיך שייך מנהגים בהאי מלתא הא יכול לזרוק הדם לאשפה וז"ל הרב הקדוש איש אלהים הגאון רבי משה קאדוואירו זצוק"ל לפי שאדם הראשון בחטא שלו חטא בשליחות הידים והפה בידים לקח בפה אכל לכן גם זאת המצוה נימול ביד ומוצצין בפה לתקן חטא הזה וכן כתב האר"י בלקוטי תורה פ' לך דמילה בגימטריא פה לרמז על המציצה בפה וכתב שם סוד ע"ז והרה"ק ר"ח בן עטר באור החיים פרשת תזריע כתב שיש רמז על המילה והפריעה ומציצה מהפסוק ביום השמיני ימול בשר ערלתו עיי"ש:

שוב הביא ובמלבושי יום טוב הנ"ל בקיצור נמרץ תורף דברי השו"ת בנין ציון סי' כ"ג הנז"ל ועל מה שכתב שאפשר שתיקון נביאים או תקנת משה רבינו היא כתב שיותר נראה שהיא מצוה דאורייתא בכלל מצות מילה היינו שאנו מקובלים איש מפי איש עד משה רבינו דיש לעשות מציצה בכלל מצות מילה אלא דאינו מעכב בדיעבד והיא בכלל שירי מצוה כמו תנופה בסוכה (דף ל"ח ע"א) שאינו מעכב בדיעבד מכל מקום הוי בכלל מצוה ונקרא שירי מצוה אך תנופה הוי מצוה מפורשת מן התורה ומציצה הוי מצוה מקובלת וכן לענין לולב דאמר רבא שם וכן בלולב דמדמי ניענוע לתנופה נראה דהוי מצוה מקובלת מדאורייתא והוי בכלל שירי מצוה וכו' (הביא דברי הריטב"א בחידושיו שכתב מפורש דניענועים בכלל שירי מצוה וכו' ושכן נראה מדברי הרמב"ם וכו' וצידד לפרש כן גם דעת הרא"ש וכו' וסיים) אם כן יש לומר דהוא הדין מציצה אף שאינה מעכבת בדיעבד מכל מקום היא מצוה מקובלת מדאורייתא אלא שנקראת שירי מצוה ומטעם שירי מצוה אין מעבירין את האומן ואמר רב פפא דאיכא נמי סכנה ולכן מעבירין את האומן עוד יש לומר דאף מטעם שיורי מצוה היה הדין נותן להעביר את האומן אם יש אומן אחר ומשום סכנה מעבירין את האומן אף אם אין אומן אחר דמוטב שלא למול כלל מלמולו בלא מציצה כדי שלא יבא לידי סכנה ומצא בספר הקנה על המצות שכתב מילה ופריעה ומציצה שוין הם אלא שהמציצה צריך ואינו מעכב והיינו שהיא מדאורייתא בכלל שירי מצוה והוקשה לו דאם המציצה היא מצוה מקובלת מאי מקשינן בגמרא על רב פפא (פשיטא מדמחללינן עליה שבתא סכנה היא)מאי פשיטותא דילמא מצות מציצה שהיא מצוה מקובלת דוחה שבת אף שאינה מעכבת דלא גרע מציצין שאין מעכבין דכל זמן שלא פירש חוזר עליהן וכו' (האריך לפלפל בישוב קושיא

זו ועוד ממקומות אחרים שנראה לכאורה סתירה לסברא זו ויישב הכל בטוב טעם ודעת וסיים) ולפי מה שכתבתי דמציצה היא בכלל שיירי מצוה נראה דרב פפא אינו חולק על דברי חכמי הרופאים דבזמננו שאמרו שאין סכנה בביטול המציצה דמה שאמר רב פפא אומנא דלא מייץ סכנתא הוא הכי פירושו דאיתא במגילה כ"ד ע"ב העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מצוה וכתבו התוס' בשם רבינו תם דבשעת הגזרה יכול להסתכן בהן ולא תגן עליו המצוה ולא יעשה לו נס ואיתא בגיטין נ"ו ע"ב על פסוק כי עליך הורגנו כל היום ריב"ל אמר זה מילה שנתנה בשמיני ופירש שם מוהרש"א שהקטן רך ומסוכן למיתה הרי שבכל מילה איכא סכנה אך שהתורה צוותה כל שהילד אינו חולה שלא לבטל מצות שמיני לגמרי ואפילו עבר זמנו כדי שלא להניחו ערל עד שיגדל לסמוך על זכות המצוה שתגן עליו ומבואר בסוכה דף ל"ח דשיירי מצוה מעכבין את הפורעניות משמע שאם לא עשה שיירי מצוה אינו מעכב את הפורעניות ואינו מגין עליו זכות המצוה וכן ביומא דף ה' אם לא עשה תנופה שהיא שיירי מצוה מעלה עליו כאילו לא כיפר ממילא איכא סכנתא מחמת מילה אף ששיטת הרמב"ם דדוקא רפואה שעל פי הטבע דוחה שבת א"כ קשה לפירוש זה איך דוחה מציצה את השבת הא אינה רפואה על פי הטבע רק דאמרינן שתגן עליו זכות המצוה והמצות מציצה מצד עצמה אינו דוחה את השבת אך יש לומר כיון דצותה תורה למול שמביא הילד לידי סכנה ולסמוך על זכות המצוה שתגן עליו הוי כרפואה על פי הטבע ובפרט אי אמרינן כתירוץ השני דבלא מציצה אסור למול מטעם סכנה אם כן אם לא יתירו את המציצה יהא אסור למול בשבת אם כן הוי מציצה כמכשירי מילה שאי אפשר לעשותן בע"ש:

ולפי זה האנשים האלה שרוצים לבטל המציצה בפה רק ע"י תחבושת כיון שמבואר בדברי מוהרי"ל והרמ"א והרמ"ק והאר"י וספר הקנה ואוה"ח דהמציצה צריך להיות בפה אם כן לא די מה שרוצים לבטל מצוה מישראל שמקובלת מן התורה אך גם מביאים הילד לידי סכנה כי המצוה לא תגן עליו ח"ו: ועל השאלה שנשאלנו אם יכול לעשות מציצה בפה ע"י כלי זכוכית נראה דאסור לשנות אפילו כקוצו של יו"ד מקבלותינו באופן עשיית המצוה ועל זה כתב הר"ן בתשובה הובאה בבית יוסף סי' תר"ץ על מצות מגילה שרצו לשנות לקרוא בלשון לעז וז"ל שאפילו בעסקי העולם כל משכיל בוחר לנפשו הדרך היותר בטוח והמשומר מכל נזק ומכשול ואפילו באפשר רחוק על אחת כמה וכמה שיש לנו לעשות כן בדרכי התורה והמצות שהם כבשונו של עולם ואיך נניח הדרך אשר דרכו בה רבותינו הקדושים ונניח עצמנו במקום צר ובמשעול הכרמים עי"ש ובפרט לפי מה שנתברר כי דם המציצה אינו בא לתוך פיו ע"י כלי זכוכית ודאי הוא נגד דברי מוהרי"ל

ורמ"א ורמ"ק עכ"ל יצ"ו ובמכתבי בקבלת ספרו היקר הודעתיו מדברי הגאון מוהר"ם שיק הנ"ל ואת אשר השבתי כשנשאלתי על אשר רצו לבטל המציצה כנז"ל: ובשנת תנז"ר נדפס ס' מלבושי יום טוב (הנ"ל) ח"ב ובסופו נדפס קונטריס זכרון מרדכי להגאון מוהרי"ץ הכהן הנ"ל יצ"ו ובא לו בארוכה בפלפול עמוק בחריפות ובקיאות נפלאה והוא מלואים לדבריו שבהחלק ראשון בתוספות מרובה נופך ספיר ויהלום ושם אתה מוצא שבשפלנו זכר לנו את אשר כתבתי לו בשם שו"ת מוהר"ם שיק הנ"ל אך מה שכתבתי לו בשם הגאון משאויל יצ"ו בשם ס' שבילי דוד וגם משו"ת יד אלעזר הנ"ל לא ראיתי אגב ריהטאי שהזכירם בספרו הבהיר וחפץ חיים ללקט אורות מדב"ק ואין בכחי כעת רק זה חזיתי ואספרה את אשר כתב אחר סיום קונטריסו וז"ל כאשר שלמתי זה הקונטרס בעזהשי"ת הגיעני מאמר בענין המציצה מאת הרה"ח מופלא בתו"י מ' נפתלי מכונה דר' קליין נ"י מפאריז אשר אחרי אספו דעות הרופאים בזה מדור דור הראה לדעת כי המציצה היא טובה ורצויה גם מצד הרפואה וכל העומד מנגד אינו אלא טועה עכ"ל יצ"ו ובמכתבי בקבלתי החלק שני הנ"ל כתבתי לו מתשובת הגאון בית יצחק (המובא להלן): טו"ב) והנה מרוצת דברי הגאון מוהרי"ץ יצ"ו בשם הרב ר' נפתלי יצ"ו מורים שרק לסתור דעת המבקשים לבטל את המציצה לגמרי הוא בא ויוכל להיות שיסכים לדעת אותם שאין מבקשים לעקור את גוף המציצה כי אם שתהיה המציצה על ידי כלי או ספוג וכיוצא דשפיר דמי וכן כתב לי אחד מידידי יצ"ו בשם ספר המאסף היוצא לאור בעיר קדשנו ירושלים תובב"א אמנם כאשר השגתי הספר המאסף והוא נערך על יד רב מובהק ידידי מוהר"ר בן ציון אברהם קואינקא יצ"ו נודע לי אמתות כונת הרב ר' נפתלי יצ"ו (וגם נתברר לי שאין דעת הרב העורך להתיר המציצה במכונה כאשר יבואר להלן בס"ד) כי ראיתי שם שבחוברת שנה שניה גליון מ"ג סי' קפ"א הן לו הובא מכתב ששלח הרב ר' נפתלי הנ"ל יצ"ו ומפורש יוצא בדבריו שגם על שינוי עשיית המציצה על ידי מכונה אין דעתו נוחה כי לדעתו יש בזה חשש סכנה ואלה דברי המכתב הנ"ל על מה ששאל מעכ"ת ממני לחוות את דעתי העניה אודות הכלי המוכן למציצה אשר חשב הרב הצדיק דר' מיכאל הכהן נוף מק"ק פולדא חלילה לי להרים את ראשי בין הגדולים אשר הסכימו עם הרב הנ"ל להתיר את המציצה על ידי הכלי הזה.

ובפרט במקומות אשר הממשלה אוסרת את המציצה בפה אמנם אין לדמות המציצה על ידי כלי עם המציצה בפה כי המציצה בפה מוציאה את הדם מן המקומות הרחוקים מן החיתוך והדם הזה לא ישוב אל פי המכה כי המוהל סוגר את פיו עד שיסיר אותו מן המכה ויריק את הדם הנצרר בתוכו ובזה האופן תהיה המציצה לרפואה כי הדם היוצא

ממקומו ויוקרש על פי המכה יוכל להביא את הסכנה: לא כן המציצה על ידי כלי יען שאין ביכולת המוצץ להסיר את כל הדם הנותר על פי המכה.

ובספרי הנדפס בלשון צרפת על המילה הראתי שכל המתנגדים נגד המציצה בפה לא הבינו את תוכן הענין וכמה חללים הפילו על ידי משוגתם עכ"ל הרי דבריו ברור מללו דגם לשנות המציצה שלא תהיה בפה לדעתו מביא שינוי זה לידי סכנה: ח"י) וראיתי עוד שם (בהמאסף) בסי' קפ"ב הובאו דברי רב אחד יצ"ו אשר מחזיק בכל עז שתהיה המציצה דוקא בפה ותורף דב"ק הוא א') שכן הוא הוראת לשון מציצה כמו שביאר הגאון מלבי"ם וכו' ב') שכן מתבאר ממה שלא כתב הרמב"ם בשני מהלכות מילה דין ב' לעשותה בפה מוכח דלא הוצרך לבאר לפי שמשמעות מציצה הוא בפה ודבריו בזה תמוהים כמו שהשיב עליהם הרב העורך יצ"ו דאדרבא מדלא ביאר שתהיה בפה יש לומר שסובר שאינו מעכב בפה ואם יש לנו הכרח ממקום אחר דהיא דוקא בפה והיה כי יקשה עלינו למה לא ביאר הרמב"ם דבר זה בפירוש דצריכה להיות בפה נוכל ליישב דמשום דמשמעות מצץ הוא בפה לא הוצרך לכתוב כן בפירוש אבל להכריח שצריכה להיות בפה מדלא כתב בפה דבר זה לא ניתן להאמר במחילת כבוד תורתו ג') שכן מפורש בספר הפסוקים לרבינו מוהרח"ו שהמציצה תהיה בפה ד') שאין הדם ממקומות הרחוקים יוצא אלא על ידי מציצה בפה וכו' ולכן כתב שאף אם יתקנו איזו מכונה על פי עצת רופאים מומחים אין לשנות ולזוז ממנהגנו והביא קצת מדברי הגאון שבילי דוד (המובאים למעלה במכתב הראשון) בקיצור נמרץ שיש למנוע מלעשות חדשות כאלו וכו' וסיים הרב יצ"ו דמוהל שאינו מוצץ בפה ומתחכם לעשות בדבר אחר יש להוכיחו שלא יעשה עוד כן ואם ימאן ולא ישמע לקול מורים מעבירים אותו מאומנתו אף אם נדע בבירור שגם בדרך שהוא עושה אין בה סכנה מכל מקום אין לבטל מנהגם של ישראל והרב העורך יצ"ו כתב על דבריו שאם המציצה בפה היא לעיכובא היו שונים כן במשנתנו ולא היו סומכים על משמעות לשון מצץ שהואבפה כי רק היו אומרים בפירוש ומוצצים בפה ואחרי שלא נמצא בפירוש בתלמוד ולא בפוסקים ראשונים ואחרונים להיות המציצה בפה מוכח שאינו מעכב להיות בפה דוקא וכן בדבריו (של הרב העורך יצ"ו) שבסי' קמ"ט כתב שלא מצינו בתלמוד וגם בשום אחד מהפוסקים הראשונים אשר דייקו לומר ומוצצין בפה ולכן אם יתברר על פי ידיעת הרופאים שהמציצה על ידי מכונה תעשה כראוי ואולי יותר טוב מבפה כי על ידי כח ונדנוד המכונה תמשוך בכחה את הדם הנצרר ותוציאנו לחוץ הנה בכי האי גוונא אין בידינו לומר להעושה מציצה על ידי מכונה וכיוצא בה שהוא עושה נגד ההלכה אך זה דוקא אם כל בני העיר מסכימים

לשנות המנהג למצוץ על ידי מכונה בזה אולי יוכלו לסמוך על מה שכתבתי אבל אם בני העיר אין חפצים לשנות מנהגם הקדום שהוא מנהג כל ישראל כי אף שלא נזכר בדברי הפוסקים להיות המציצה בפה מכל מקום ודאי המנהג הזה למצוץ בפה הונהג משנים קדמוניות ומנהג ישראל תורה לכן המוהל שרוצה לשנות שלא כרצון בני העיר ידו על התחתונה ואם יש מוהל אחר שם או שיכולים להביא ממקום קרוב מעבירים אותו ומעמידים תחתיו את המוצץ בפה ומי שיתן למול את בנו למוהל הראשון נקרא משנה מנהגם של ישראל ואף אם כל בני העיר כולם כאחד (בלי מחלוקת) מסכימים לשנות מנהגם אף שיש להם סמך בתשובת הגאון יד אלעזר ובהיתר הגאון חתם סופר מכל מקום יותר טוב שלא לשנות מנהגם הקודם ומנהג כל בני ישראל משנים קדמוניות לעשות המציצה בפה ומה להם להכניס ראשם בזה לבטל המציצה בפה המוסכמת לנו מדור דור ואם מפני המוהלים אשר יש להם חולי ולפעמים יסתכן התינוק על ידי זה הנה יש תקנה בזה לבדוק באמת את מי אשר חפץ להיות מוהל כדכתב בבנין ציון סי' כ"ד שוב כתב בשם הרב אות ברית סי' רס"ד סק"ט שהוכיח מדברי רב פפא עצמו שהמציצה צריכה להיות בפה ע"ש:

גם בסימן קפ"ב הנ"ל אחר שכתב שנראה לו שאין מעכב להיות בפה דוקא שאם כן היו אומרים רבותינו בפירוש למצוץ בפה וכו' סיים אמנם לא שדעתינו נוטה שראוי לנהוג כן כי להיפך דעתינו שעל כל פנים אם גם לא נזכר בשום מקום דצריך המציצה להיות בפה על כל פנים המנהג למוץ בפה הוא משנים קדמוניות ואשר חששו מחולאים וכו' הן לא מחדש נתחדשו בעולם המחלות האלה וטוב יותר שלא לשנות מנהגם הקודם רק אמרנו כי אחר שבתלמוד ובשום אחד מהפוסקים הראשונים לא נמצא כי המציצה צריכה בפה דוקא לעיכובא וכתבו בשם הגאון חתם סופר שהתיר המציצה לעשות בספוג הנה אין בידינו לומר לכל המקומות הנוהגים לעשות כן (מפני חששתם למחלה) שעושים נגד הלכה פסוקה אחר שלא נתבררה לנו ההלכה ויש להם אילן גדול לסמוך עליו הוא הגאון האדיר חתם סופר שהתיר לעשותה בספוג אלו דבריו הצריכים לענייננו הנך רואה שאין דעת הרב העורך יצ"ו שמותר לשנות ונהפוך הוא שאין רוח חכמתו נוחה בזה וכמבואר: ואם הרב העורך יצ"ו אמר כן (שאין ראוי לשנות), אף לפי מה ק נראה לו שאין עיכוב שתהיה בפה מדלא אמרו רבותינו במשנה כן ולא נזכר בשום פוסק שצריכה בפה (וכפל דבריו כמה פעמים שלא נמצא בפוסקים הראשונים שצריכה להיות בפה ופעם כתב שלא נמצא לא בפוסקים ראשונים ולא באחרונים) אנן מה נענה אחר שראינו בתשובת הגאון מוהר"י אסאד שהבאתי למעלה בהפרט הראשון בסי' א' שכתב בשם ספר התניא

לרבינו יחיאל שכתב מפורש ומוצץ המילה בפיו להוציא הדם עי"ש בס"ק ח"י (בד"ה ומ"ש כמ"ש לעיל) ובשבולי הלקט ומחזור ויטרי מפורש גם כבר כתבתי למעלה בס"ק ט"ז (בד"ה שוב נדפס בשנת תרנ"ד) דברי ידידי הגאון מוהרי"ץ הכהן יצ"ו שהביא לשון המוהרי"ל שבדרכי משה בסי' רס"ה שיש נוהגים לזרוק מפיו דם המציצה בחול עי"ש שמעת מינה שהמציצה היא בפה.

הן אמת שעיינתי בדרכי משה ולא נזכר שם תיבת מפיו שכתב וז"ל כתב מוהרי"ל דיש מקומות שנהגו שרוקקין דם המציצה לעפר ויש רוקקין לכוס של יין ששותין ממנו כשמוצץ עכ"ל. מכל מקום הלשון מוכיח שהמציצה היא בפה מדכתב שרוקקין ולא כתב שמשליכין וגם מדכתב לכוס של יין ששותין ממנו כשמוצץ הרי הוא כמבואר שהמציצה היא בפה וספר דרכי משה הנמצא אצלי הוא הנספח עם הטור ואשר ביד הרב הנ"ל יצ"ו אולי הוא הנדפס בפני עצמו ושם מסתמא כתוב כמו שהעתיק הגאון יצ"ו שוב עיינתי במוהרי"ל עצמו בהלכות מילה וראיתי שכתב וז"ל נוהגים באוסטרייך לזרוק מפיו גם המציצה בחול כמו הערלה מה שאין כן ברינוס ששם מחזיר המציצה עם פיו אל היין שנטל ממנו למצוץ רק הערלה בלבד משליכין לתוך החול עכ"ל ולשון הרמ"א בהגהה שם שכתב בסעיף יו"ד רוקקין דם המציצה בעפר הרי הוא כמבואר שהמציצה היא בפה וכנראה שעל זה סמך הגאון מוהרי"ץ יצ"ו בתשובתו שבספר מלבושי יום טוב הנ"ל שכתב (בד"ה ולפי זה האנשים) שמבואר בדברי מוהרי"ל והרמ"א והרמ"ק והאר"י וספר הקנה והאור החיים שמציצה צריכה להיות בפה וסתמא דמילתא אין כונתו על דברי הרמ"א שבדרכי משה אלא כונתו על דבריו שבהגהה והרי בהגהה לא הזכיר בפה אלא שמלשון רוקקין משמע ליה הכי אך מה שכתב כן גם בשם האור החיים אגב ריהטאי לא חזינא כי האי סימנא ורק כתב שיש רמז בכתוב למילה ופריעה ומציצה ולא הזכיר שתהיה בפה (וספר הקנה אין מצוי אצלי לעיין בדבריו כי ממה שהעתיק בשמו אין הכרח להיותה בפה) ועל כל פנים לשון רוקקין שבהרמ"א מורה כן וכן הוא לשון הרב חכמת אדם עי"ש: גם ממה שכתב, רבין חסידא בספר ראשון לציון הביא דבריו הגאון יד שאול בסי' רס"ה אות יו"ד שיש לאסור לרוק בשבת דם המציצה בעפר משום דהוי כמגבל וכו' והאריך ביד שאול לקיים מנהגם של ישראל לעשות בשבת כמעשהו בחול עי"ש הנה מדנקטי לישנא דלרוק דם המציצה מוכח ודאי שעושין המציצה בפה וכבר הבאתי, למעלה בס"ק ט"ו (בד"ה דע דהמחבר) דברי ידידי הגאון מוהר"א פוסק יצ"ו שהבין מדברי הרמ"א בהגהה הנ"ל שהמציצה היא בפה וכן הביא מה שכתב הרמ"א בסי' רס"ה סוף סעיף א' בשם רבינו דוד אבודרהם וכשהמוהל מברך ברכה זו רוחץ

תחלה ידיו ופיו כדי שיברך בנקיות וכתב שמבואר שהמציצה צריכה דוקא בפה ומדברי ספר התניא ושבולי הלקט ומחזור ויטרי מוכח ודאי כן שהרי (הוא) כתבו בלשון ציווי ומלמדנו ארחות חיים לעשות המציצה בפה וכתב בספר כורת הברית שהבאתי לעיל בסעיף ט"ו (בד"ה ודע) דלפי הקבלה עניינה נורא מאד שצריך לעשותה בפה דוקא כמו שכתבו בספר חסד לאברהם ויסוד יצחק וכדומה וכן כתב הגאון מוהר"י אסאד בתשובתו שהבאתי דבריו למעלה בסי' א' סעיף כ"ט שעל פי הסוד המציצה בפה ודאי מצוה וחובה כמ"ש באשל אברהם ועץ החיים וכו' וכן הבאתי שם בסעיף יו"ד בשם הגאון רבינו משה זכות וכו' שכתב כמה סודות עליונים בספרי רמ"ז על המציצה בפה ועיין עוד לעיל בסעיף ט"ז שהבאתי בשם רבינו האר"י וספר הקנה והרמ"ק שכתבו שהמציצה צריכה להיות בפה וכן כתב רבינו מוהרח"ו בספר הפסוקים (שהבאתי דבריו בריש סעיף ח"י) שכתב מפורש שהמציצה תהיה בפה.

ואם כן אף אם לא היה שום רמז בתלמוד דידן להצריכה בפה חובה עלינו לכוף ראשנו כאגמון לקבל מה שכתוב בספרי הקבלה בדבר שאין לנו סתירה לזה מתלמודין ובכמה וכמה דינים אנחנו פוסקים כדברי הקבלה בדבר שאין סתירה מתלמודין ומה גם כי מצינו כמה וכמה מוהלים ורופאים מומחים ומוחזקים שמצריכים לעשות המציצה בפה דוקא כמובא בדברינו לעיל בסעיף י' ובסעיף טו"ב ובסעיף ח"י ובסעיף כ"א ובסעיף כ"ב עי"ש דב"ק: כל שכן וקל וחומר בדבר שיש לנו גילוי ומשמעות גמור בתלמודן דתני תנא מוצצין אשר שרש זה לא נמצא בכתוב אלא על מצילה שבפה כמו שכתבתי למעלה בשם הגאונים מלבי"ם ובנין ציון ויבדל לחיים ידידי הגאון כורת הברית יצ"ו יפה אמר מר דלשון מיץ שייך על מציצה בפה כמו יניקה משדי אמו ותלמודו בידודאמרינן בשבת דף קל"ד ע"א האי ינוקא דלא מיץ וכו' כמו שכתבתי בשמו שם גם בשו"ת בנין ציון סי' כ"ג הביא שלשון מיץ הוא בפה והיינו גבי גרוגרת דרבי צדוק דמייתו ליה גרוגרת ומיץ מייהו גטין דף נ"ו ובכל זאת טפי ניחא לי להביא מה שכתב בכורת הברית דדמי טפי למאי דאיירינן כמובן) וכיון שיש משמעות גמור מלשון רבותינו מתלמודין שהמציצה היא בפה ומפורש בדברי הקבלה שצריכה להיות בפה לעיכובא פשיטא שאין לנו רשות לשנות מזה אף כחוט השערה ויפה אמר הרב העורך יצ"ו שהמחלאות האלה כבר היו לעולמים ובכל זאת לא זזו ממנהגם וחלילה לנו להתחכם עליהם ולעשות חדשות אשר לא שיערום אבותינו ואבות אבותינו ושם (בהמאסף) בסי' קפ"ו כתב הרב מוהר"ר אריה ליב מענדלזאהן יצ"ו לעשות המציצה על ידי שפופרת אשר ראשה אחד יתן המוהל בפיו וראשה השני יתן באבר הנימול ובהראש השני נותן סמרטוט הנקרא וואטע ומוצץ

בפיו בראש האחד וכו' וכו' ועיקר סמיכתו להקל לשנות עשיית המציצה היא דמדמה המציצה לרחיצה שבזמן הש"ס היה סכנה בהעדרה וזה כמה מאות שנים שבטלה ואין שום פגע רע וכנראה שכונתו להקל גם לעקור את המציצה לגמרי כדרך שבטלה הרחיצה וכבר הבאתי בהפרט הראשון (ביטול המציצה) בענין זה באריכות שסברא זו בטלה ומבוטלת ומחו לה אמוחא ואפקוה מבי מדרשא והס מלהזכיר לבטל המציצה חלילה ואולי אין כונתו רק ללמוד בהדרגה דאם בטלה הרחיצה לגמרי דין הוא דלא נחוש על השינוי בעשייתה כיון לדברי הרופאים לא זו בלבד שאין דבר רע ממציצה שעל ידי מכונה כי אדרבה מעולה ביותר מציצה הנעשית במכונה מפני חששותיהם אבל גם הוא מודה שאין לבטל המציצה ואיך שתהיה כונתו אין דמיון למציצה אצל רחיצה ואילו ראה הרב דברי הרב תפארת ישראל שהבאתי בהפרט הראשון (בדין ביטול המציצה) בס"ק א' אף הוא ראה שאין להן דמיון ולא קרב זה אל זה ואין להאריך:

ועוד הובא שם מכתב מראש המוהלים בלונדון שהוא המציא כלי אחד למצוץ בו והסכימו לו כמה רבנים עי"ש ואין דבריהם נכונים בעיני ואין לנו לשנות ממנהג הקדום וכבר הבאתי להלן דברי מי שגדול בדורנו הגאון בית יצחק אבד"ק לבוב יצ"ו שלא הסכימה דעתו לעשות המציצה על ידי השפופרת הלזו ואולי יש חילוק בין שפופרת לשפופרת ואין אתנו יודע איזו לרחק ואיזו לקרב ויאמר נא ישראל כל הסריקין אסורים וכו' מלבד אשר הגאון בית יצחק יצ"ו בעצמו כתב טעם לשבח שתהיה דוקא בפה וכן כתבו כמה גדולים ובפרט שכן צריך להיות לפי דברי הקבלה ומי יודע אם המערער הראשון בזה לא עשה זאת כי אם מפני אסטניסותו ומאוסה בעיניו להכניס המילה בתוך פיו ולא כדרכי אבות אבותינו ומי לנו גדול מדוד מלך אל וידיו מלוכלכות בדם וכו' לכן אפילו כל רוחות שבעולם לא יזיזו כל שהוא מקבלתינו מאבות אבותינו וארחות צדיקים נשמור ולא נסור ימין ושמאל ואין מציצה אלא בפה פ"ה צ"ח הוא להשם לא נחליפנו ולא נמיר אותו כי לא לרצון הוא: י"ט) ובשו"ת בית יצחק לידידי הגאון המופלא אבד"ק לבוב יצ"ו בחלק יו"ד ח"ב סו' צ"ח כתב וז"ל אשר שאל ממני להיות מהמתירים את המציצה על ידי שפופרת של זכוכית אשר לה שתי פיות האחת ינתן בפי המוהל והשנית על אבר הנימול:

תשובה לדעתי לא נכון לעשות כן דהרי מבואר ברמב"ם פרק שני מהלכות מילה שצריך למצוץ כדי שיצא הדם ממקומות הרחוקים שלא יבא לידי סכנה ובשפופרת ומוך בתוכה יש לחוש שלא יצא, הדם ממקומות הרחוקים אף כי לא ראיתי את הכלי הזה אמנם אף אם יצא הדם על ידי מציצה זאת ממקומות הרחוקים מכל מקום יותר טוב שתהיה

המציצה בפה דוקא בלא הפסק כלי ע"ד שאמרו בפסחים נ"ז על ישששכר איש ברקאי שמחלל קדשי שמים דהוה כרך ידיו בשיראי עי"ש בפירש"י ומצות מילה הוה כמקריב קטורת וכבר העיר הגאון המפורסם מ' יעקב עטלינגער בספרו שו"ת בנין ציון סי' כ"ג וסי' כ"ד שהמציצה צריכה להיות בפה דוקא ובסי' פ"ח כתב שכל אופני המצוה לא נדע רק מדרך קבלה עד"מ אתרוג ולולב הכל ע"ד הקבלה איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה וכמו שקבלנו המצוה מפי אבותינו הקדושים כן עלינו לעשות עיי"ש ובימינו האלה אשר רבו המתפרצים וכל ישעם וחפצם לפרוץ פרץ נבעה בחומת בית ישראל להרוס אשיות הדת וישן מפני חדש יוציאו עלינו לעמוד על המשמר לבלי לשנות אף זיז כל שהוא ממה שקיימו וקבלו עליהם אבותינו כי אם יפתחו להם פתח כחודו של מחט יפתחו להם כפתחו של אולם וידוע שהרבנים המתירים לא הורו רק הוראת שעה שרצתה הממשלה לבטל מצות מציצה מכל וכל ע"כ בחרו את הרע במיעוטו ות"ל אשר בארצנו מלך חסיד סוכך עלינו באברתו ע"כ אין לעשות חדשות בדבר מצוה ששקולה כנגד כל המצות שבתורה ובשגם כי הכלי הזה צריך זהירות יתירה לנקותו בכל פעם היטב ובארצנו מתרשלים בענינים אלה ויש לחוש לסכנה ומי שלבו נוקפו יבחר לו איש בריא אולם למוץ וישפשף היטב פיו במים קודם המציצה ולא ידע רע ח"ו וה' ישפות שלום לכל ישראל עכ"ד הגאון בית יצחק יצ"ו ודבריו נכונים ולשון חכמים מרפא עצה טובה קמשמע לן והיא עצה נכונה לשפשף הפה במים קרים קודם המציצה ונכון הדבר לצוות זאת לכל המוהלים להתנהג תמיד בדרך זו ולא תאונה אלינו רעה חלילה: כ) והנה בשנתינו זאת [בששון] נדרשתי מאת ידיד נפשי מוהר"ר חיים יעקב רש"ל מעיר תהלה וועליז יצ"ו להעתיק לו מה שכתוב אצלי בעניינים אלו (כפי מה שראה בשדי חמד בחלק הכללים במערכת הטי"ת כלל ה' שכתבתי שבמערכת מילה רשמתי בעניינים אלו) ואיידי דחביבותיה גבן וכמים הפנים לפנים וכו' חשתי ולא התמהמהתי לעשות רצונו אשר חפצתי ושלחתי לו העתק שני סימנים המדברים בשני העניינים א') בביטול המציצה ב') בשינוי הנהגתה על ידי מכונה וכיוצא ככל הכתוב למעלה בסימן א' וסימן ב' (זולת איזה דברים שניתוספו אחר ששלחתי לו העתק הנ"ל כגון דברי ספר המאסף בכמה גליונות שדברו בזה והשגתים אחרי כן וכן הערותיי על דברי הגאון מקלעצק יצ"ו ועוד איזה דברים שניתוספו לי בעה"י אחרי ששלחתי לו העתק קונטריסי הלזה ולא היו עוד למראה עיניו הבדולחים) ושדר לן מר חורפא קונטריס נפלא מלא רוח חכמה ותבונה ולמזכרת האהבה הנני מעתיק פה את כל נאות יעקב חיים עד העולם.

שש ושמח ובריא אולם. ואלה דבריו.

[מהד"ת]: הגיעני קונטרס כתיבת יד מספר שדי- חמד "בדין מציצה" מה שאסף איש טהור הרב הגאון הצדיק שליט"א מספרים וסופרים המדברים בזה. ואחרי העיון בס"ד רשמתי לעצמי הנראה לעניות דעתי הקלושה בשיטת הש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים כזה.

ואף אם לא יהי' בדברינו כ"א השנותהדברים די לנו בזה כמ"ש. הרמב"ן בדינא דגרמי [והחת"ס בת']: בעזה"י גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך מתניתין שבת קל"ג א' עושין כל צרכי מילה קתני רישא צרכי מצוה דמילה מוהלין ופורעין ומוצצין.

מציעתא קתני אספלנית וכמון צרכי רפואה דהנימול הוא דאחר המילה חולה שיש בו סכנה הוא כמבואר תוד"ה לועס וע' קכ"ט תוד"ה רבא ואם לא יעשו לו תחבושת יסתכן הנימול בגופו וכתב הרמב"ן בחי' לשבת (הובא ר"ן אלפסי סוגי' דמרחיצין ובב"י סי' רס"ו ע"ש) ובתר הכי פיקוח נפש הוא דדחי לי' ומתני' דיקא לה הכי דקתני לא שחק מע"ש עש"ה ובתשו' הריב"ש סי' של"ח כ' וברית מילה ג"כ כך הוא שאעפ"י שהרבה מתרפאין משום דעבדין לי' סמתרי ע"ש היטב ובירושלמי שבת פי"ט ה"ג פריך מה בין מכתו של קטן למכתו של גדול ופי' דלמה לי' למיתני כלל דכי היכי דמתירין בשל גדול ה"נ בשל קטן וע"ל קכ"ח ב' גמר' ורש"י ד"ה פשיטא והכא במשנתנו אשמעינן חידושא דכמה דאפשר לשנויי משנינן בצרכי רפואה כדכ' התוס' ד"ה לועס ושיטת הרמב"ן בס' תורת האדם שה"ס ובמגיד משנה ה' שבת פ"ב הי"א (וע' מג"א סי' ש"ל ס"ק כ"ג) דכל צרכי חולה אעפ"י שיש בו סכנה היכא דאפשר למיעבד לה בשינוי משנינן ואין מחללין וכמו גבי מילה ובתוה"א שם הביא האי נותנין עליו איספלנית וכמון כו' וש"מ אעפ"י שסכנה היא לו אין מחללין כו' אלא עושין המלאכה בשינוי ע"ש.

ובחי' הר"ן שבת ק"ל א' כ' ושאני פק"נ דלא הותרה שבת לדחות אצלו היכא דאפשר בלא חילול עש"ה ושיטת הרמב"ם כפמ"ש המ"מ שם שאין חולה שיש בו סכנה בכלל השינוי אלא החי' שכדבר טבעי הוא ודין המילה מפני טענה אחרת שהי' אפשר לעשותן מע"ש והוה כמכשירין וכדכת' הרמב"ם פ"ב מה' מילה ה"ז כל שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחה את השבת ואם נתפזרו הסממנין עושין לו הכל בשבת מפני שסכנה היא לו (ע"ש ה"ח): בסיפא דמשנתנו קתני דינא דחלוק וסמרטוט ופי' רש"י ד"ה חלוק ומלבישים עד העטרה כדי שלא יחזור העור לכסו' את הגיד עכ"ל וכן הוא בפוסקים ולפי"ז חלוק וסמרטוט לצורך תיקון המילה הוא ג"כ דכשיחזור העור ויכסה הגיד והעטרה הוא כמשוך דצריך למולו מחדש כמבואר יבמות ע"ב ע"ש והוא מדרבנן ומה"ת הואיל ומל א"צ למולו מחדש כמבואר רמב"ם ה' מילה פ"ב עש"ה (ועי' תשו' אדמו"ר צמח צדק יו"ד

סי' ר"ב אות ח' ד"ה גם עש"ה): ונראה דמוצצין חשיב לה בצרכי מצוה דמילה ברישא דכת' התוי"ט פרה פי"ב מי"א דעל שתים לא שייך למתני וכולן ע"ש.
ועי' כסף משנה ה' יסוה"ת פ"ו ה"ט כ' ולא יצדק לומר כל על שנים בלבד. ועי' כתובות ח' א' תוד"ה שהכל וברא"ש פ"ק דברכות סי"ג ע"ש.
ובס' יד מלאכי סי' של"ו הביא דמצינו כל כולם על שנים. והחיד"א בס' יעיר אוזן אות ה' האריך ע"ד הי"מ.
והעלה דהיכי דקתני כל כולם הוא על שלשה כדמוכח מהתוס' והראשונים ובס' שדי חמד כללים ך' אות ל"ב כהחיד"א בזה עש"ה. ולע"ד י"ל עפ"י מ"ש בתוספות יבמות ל"ה ב' ד"ה רצה.
חולין י"ח א' ד"ה ולא בכמה דוכתי קתני כו'. אלא הכא שאני דאיכא למיטעי עכ"ל.
ועי' חולין ה' א'. תוס' ד"ה עורביים ע"ש.
ולפ"ז היכא דאיכא למיטעי וקתני כל או כולן מוכח דשלש המה (אפילו לפי מ"ש היד מלאכי בזה). דאל"כ לא הוה קתני הכי.
ואי אמרת דמוצצין במשנתנו משום צרכי רפואה בלבד הוא כאיספלנית וכמון. לא שייך למיתני כל צרכי מילה על מוהלין ופורעין לבד.
ואין לומר דאיספלנית וכמון דצרכי רפואה ג"כ בכלל צרכי מילה דרישא הוא. דא"כ למסקנא דגמרא לאתויי ציצין שאין מעכבין כ"ז שלא פירש.
ולפי"ז תאמר בעסוק באיספלנית וכמון דבכלל צרכי מילה הוא וחוזר על ציצין שאין מעכבין. וזה ליכא למאן דאמר ופשיטא כשעוסק באיספלנית וכמון וחוזר אז על ציצין שא"מ הוי חילול.
(ובתיו"ט שבת פי"ח מ"ג. וכל צרכי מילה עושי' בשבת.
הביא ע"ז מוביום השמיני כו'. ולר"א מילה עצמה הלכה היא ע"ש.
הרי דפשיטא לי' דהא דקתני כל צרכי מילה. צרכי מצוה דמילה הוא).
ועל כרחך מדקתני רישא כל צרכי מילה ובגמרא פריך מכדי קתני כולהו דחשיב מוצצין בכלל צרכי מצוה דמילה. וכמו מוהלין ופורעין.
ובפרש"י ד"ה כולהו. כל דברים העושין למילה.
כגון מוהלין ופורעין ומוצצין ל"ל דתנן כללא ברישא עושין כצ"מ עכ"ל. מבואר דחשיב מוצצין ג"כ בצרכי מילה דרישא.
ואי הוה קתני במשנה עושין צרכי מילה סתמא. הוה פריך ג"כ עושין צרכי מילה לאתויי מאי.

כדפריך לעיל קכ"ח ע"ב מכדי תנא מילדין כו' ומחללין עליה את השבת לאתויי מאי עי"ש. דכיון דחשיב כל הדברים בפרטא למה לי' למיתני ברישא בכללא.
ורש"י הכא מפרש ל"ל למיתני כללא ברישא עושין כצ"מ. ולא דייק להא מדקתני כל.
ועי' הליכות עולם ש"ג פ"ב כ' ומד' הכריתות נראה דכל לא אתי לדרשא בשום מקום ואותן שמדקדק בהן לאו מלישנא ומשמעותא דכל אלא מיתורא כגון הך דכל מקום שאין מכניסין בו חמץ כו' דמשנ' יתירה הוא וכן כל כיוצא בזה וביבין שמועה כלל נ"ג מרש"י שם עש"ה: ב) והנה מדברי רש"י קל"ד א' ד"ה ה"ג ראיתיו כו'.
חדא דאי מהיל לא נפיק מיני' דמא והטפת דם ברית מצוה כדכתיב (זכרי' ט') גם את בדם בריתך כו' עכ"ל הרי דהטפת דם ברית מצוה בפני עצמה היא לבד המילה ופריעה:
ובס' משכנות יעקב יו"ד סי' ס"א מבאר בזה שיטת הרמב"ם בגר ונולד מהול וכשיטת רש"י שהטפת ד"ב מצוה היא (והמשכ' יעקב הביא בזה שיטת הזוה"ק ותיקוני' דחשיב ג' מצות מילה ופריעה ואטופי דדמא ומפורש על מציצה בתיקונים תיקון ל"ז לקבל מילה ופריעה ומציצה וי"ג בריתות עש"ה).
ובספרו קהלת יעקב חי' שבת קל"ה חי' רמב"ם לפסחים, ובתשו' לאו"ח סי' ב' ע"ש וכ' רק הטפה זו לא דחיא שבת עש"ה ובס' כורת הברית הביא ד' רש"י וכ' דגוף המציצה להטיף דם מצוה הוא עי"ש. ונראה, דשיטת רש"י להוכיח מדר' נתן באדום קאמר ראיתיו שהוא אדום אמרתי לה המתיני ובירוק קאמר ראיתיו שהוא ירוק הצצתי בו ולא ראיתי בו דם ברית (כ"ה בגמר' לגירס' רש"י ובירושלמי יבמות פט"ו ותוספתא שבת פט"ז) ושמעינן בירוק הטעם עוד משום דלא יהי' בו דם ברית ומזה דהטפ' דם ברית מצוה בפ"ע היא ומדברי קבלה יליף להא דכתיב גם את בדם בריתך ואיתא בסנהדרין פ"א א' א"כ איבעי לי' לאהדורי כי היכי דאהדרי' משה, רבינו ע"ש (ועי' ארעא דרבנן מ"ת אות קצ"ו עש"ה).
ואין לאמר דהדם שיוצא ממילא מעצמו של תינוק בעת החיתוך והפריעה זהו הטד"ב ולעתים רחוקות. כפי שהעידו המוהלים המומחים.
לא יראה דם כלל מעצמו של תינוק בעת החיתוך והפריעה. ובספר אות ברית רס"ד סק"ט כתב מהא דיבמות ס"ד ב' דאיכא משפחה דקמיט דמא שהדם נקמט בחוזק ואינו יוצא ע"י החיתוך והפריעה ע"ש בדבריו.
ואז המציצה ע"כ משום מצוה דהטד"ב הוא. דא"כ נתת דבריך לשיעורין.
וכדאית' מגילה י"ח ב' עש"ה. (ועי' שביעית פ"ב מ"א א"כ נתת תורת כאו"א בידו עי"ש), ועי' מכות ח' ב' כיון דאם מצא חרוש אינו חורש לאו מצוה (ועי' בחי' הריטב"א ובטורי

אבן חגיגה ב' ד"ה לישא שפחה עי"ש) ועי' שבת קל"א א' שאם מצא קצור אינו קוצר וברש"י שם ד"ה שכן עש"ה.

ושיטת רש"י הטפת דם ברית דמדברי קבלה הוא מעכבא למצוה בשעתא דביום הח' ועי"ה באור זרוע סי' ק' הרי דמצוה קבועה היא (ועי' בתשו' מהר"ץ חיות סי' ל"ט מ"ש ואפשר דסכנה ליכא כאן עש"ה) וכדיליפלה מקרא דגם את בדם בריתך דכתי' בה קבול שכר כמ"ש רש"י קל"ז ב' ד"ה צוה להציל כו' מגיהנם דכתי' גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו עכ"ל.

ואיתא במכילתא בא פ"ה ע"פ ויקחו להם שאין נוטלין שכר אלא ע"י מעשה עיי' שם בפנים. ובגר ועבד מברכין ולהטיף ממנו דם ברית ובתוס' קל"ז ב' ד"ה אבי שזהו כנגד ברכת אבי הבן ובעל המאור בד"ה יש ספרי' כ' והטעם שמברכי' להטיף ממנו דם ברית במילת גר ועבד משא"כ באחר מפני שהם בני דעת כו' וכ' הרשב"א בתשו' סי' י"ח ובמיוחסו' סי' קפ"ט וכן הוא באבודרה"ם כל מצוה שאין בה מעשה אין מברכין עלי' עי"ש ועי' בתשו' הרשב"א סי' תקכ"ה (ובקונטריס תורה מציון שנ"ד סי' י"א עי"ש מ"ש הרב רשמ"ל ואכמ"ל) ובהר"ן אלפסי מבואר שכ' וז"ל חדא דאי מהלינן לי' לא מטיפנא מיני' דם ברית והטפת ד"ב מצוה כו' עכ"ל הרי דמפרש דהגריעותא הוא דלא מטיפנא מיני' ד"ב ולא הדם שיוצא ממילא והא דמטיפנא מיני' אנן ד"ב ע"כ דזהו בהמציצה ובעל העיטור ח"ב ש"ג ח"ד כ' ומסתברא לן לפי שהמוהל והמוצץ ידיו ופיו מלוכלכות בדה"ב עי"ש.

והנה ידיו עסקניות הן בדם ברית אבל פיו שמוצץ בו אס"ד דמציצה משום רפואה בלבד היא הרי מלוכלך בדם שמוצץ לרפואה בעלמא וע"כ דמציצה להטפת ד"ב הוא דאתא ג"כ: ועי' שיטה מקובצת כתובות ה' א' ד"ה דם כ' ומדאיצטריך קרא למישרי מילה בשבת אין ראי' דלא איצטריך משום הוצאת דם אלא להתיר תלישת בשר עכ"ל וי"ל בזה בשיטת הגמ' שבת ק"ו א' ואכמ"ל: ג) ומוצצין ראיתי בתשו' בנין ציון ח"א סי' כ"ג כ' בזה דבכ"מ שנמצא שרש מצץ הוראתו דדוקא ע"י הפה והביא פסוק למען תמוצו וכן כ' הגאון מלבי"ם באילת השחר סי' שפ"ב מצץ הוא בפיו דבר שיש בו משקה עי"ש וראיתי בתרגום תהלים י"ב ט' (הובא תוס' ע"ז י"ב ב' ד"ה הבולע) כעלוקה דמצצא דמיהון דב"נ ושם ע"ה ט' בתרגום ימצצון ושתיון: במשנה: הביא בתשו' בנין ציון שם פרה פ"ט מ"ג מפני שהיא מוצצת טבול יום פ"ג מ"ו כל שהוא רוצה למוץ כל שאינו רוצה למוץ זהו תוכן דבריו ולפי"ז משנתנו דקתני מוצצין יגיד עליו ריעו משניות דטהרות וכהא דאיתא ע"ז ע"ו א' ורש"י שם ד"ה ויגיד ונלמוד משנה מחברתה של קדשים ממשנתנו ומשנתנו

משל קדשים וכן בב"ב י"ט א' משנה דשבת ממשנה דב"ב ע"ש ובירושלמי תרומות פ"ו ה"ב משנה דזרעים ממשנה דטהרות ע"ש: בגמרא: הביא בבנין ציון שם כריתות כ"א ב' (כתובות ס' א') דם שבין השיניים מוצצו (ועי' שם בת' ב"צ סי' כ"ד מ"ש בזה) ותנא ושייר יבמו' ק"ה א' יבמה שרקקה דם כו' כאן במוצצת עי"ש גיטין צ' א' אדם שזבוב נופל לתוך כוסו מוצצו ואוכלו עי"ש ב"מ פ"ז ב' ואכלת ולא מוצץ ובתוד"ה שבעך ולא אכילה גסה כו' אי לאו דכתיב שבעך הוה ממעטינן מואכלת אכילה גסה כו' ולא הוה דרשינן ואכלת ולא מוצץ דשתי' בכלל אכילה וע"ש בשיטה מקובצת מ"ש בזה ומוכרח דא"א לפרש מוצץ ע"י ד"א כ"א ע"י הפה חולין ס"ב ב' מוצץ ומקיא ורש"י שם ד"ה תסיל נדה מ"ה א' מעשה באשה א' כו' לתינוק שטמנו לו אצבעותיו בדבש פעם ראשונה ושניה גוער בם שלישית מוצצה עי"ש ועי' ברכות ס"ג ב' רש"י ד"ה מוצץ ועי' ע"ז י"ב ב' תוס' ד"ה הבולע בשם הערוך.

ועי"ש י"ח ב' רש"י ד"ה טמש כו' ומצץ את חברתה. ועי"ש נ"ח א' תוד"ה שקדח עי"ש ובערוך ערך סב ב'.

וערך תק"ב עי"ש (ובס' כוה"ב הביא חולין נ"ח ב' ומצת עי"ש) תוספתא ב"מ פ"ח ה"ה ולא ימצוץ בענבים וע' תוספתא כלים ב"ק פ"ו ה"י ר"י מטמא בגמי מפני שהרופ' נותנו ע"ג מכה שהוא מוצץ את הליחה ולכאור' פי' התוספת' שהוא מוצץ הרופא מוצץ את הליחה נותן הוא את הגמי ע"ג מכה שמצץ והוא לרפאו' את המכה וכדאיתא עירובין ק"ב ב' כהן שלקה באצבעו כורך עליו גמי ובגמר' ורש"י שם שהגמי מרפא את המכה וכן נראה מס' המפתח לר"ן גאון (הנדמ"ח בש"ס) הביא התוספתא על הא דקתני כורך עליו גמי ושם במשנה ואם להוציא דם ופרש"י שמהדקה בגמי כדי להוציא דמה הרי דדם שמוציאין ע"י הגמי לא קרי לי' מוצץ כ"א להוציא דם עי"ש ועיי' מד"ר ויקרא פט"ו במעשה דרבי עש"ה (ושם ספוג לא שהוא מוצץ עי"ש) ובהשגת הראב"ד כלים פי"ז ה"ו כ' ולדעת הת"ק אף בלפת כמוש וגמי עושין כן שמניחים אותם ע"ג מכה להיות מוצץ בו את הליחה ובודקי' בהבאת היין והן כמו כלים והכי איתא בתוספתא עכ"ל נראה דמפר' שהרופא נותן את הגמי ע"ג מכה ומוצץ בפיו את הליחה ע"י הגמי וכדקתני התם בתוספתא אגרדמין בודקין את היין ובתוספתא ע"ז נ"ח א' ד"ה שקדח מפרש"י קנה חלול שמוצץ ומעלה בו היין עד פיו עי"ש ורש"י שם בגמרא כ' קנה חלול המוציא ומעלה היין עד פיו עי"ש) וע"ה בסמ"ג ל"ת ס"ה מלאכ' השוחט ובבאורי אא"ז מהרש"ל שם במדרש ואתחנן פ"ב מעשה שהיו רבותינו כו' וא"ל אין לך טבעת מוץ אותה כו' שמע לה ומץ את טבעתו כו' ובמ"כ שם הטבעת והי' מוצץ בו עי"ש.

ברמב"ם ה' ברכות פ"ח ה"ה הקנים המתוקים שסוחטין אותן כו' וכן אמרו שהמוצץ אותן קנים עי"ש. ה' יבום פ"ד הכ"ג ואם מצצה ורקקה כשר עי"ש.

ה' תרומות פי"א הי"א ויש בהן לחלוחית למצוץ אותן עי"ש (והוא מירושלמי תרומות פי"א ה"ד עי"ש) ה' פרה אדומה פ"ט הי"ב מפני שהיא מוצצת ואין ריר יוצא מפיה ה' מטמאי מו"מ פ"א הט"ז הי' מוצץ ורוקק דם שהדם שמוצץ ה' טומאת אוכלין פ' י"ד הט"ז שהוא רוצה למוץ עי"ש ושם פט"ו ה"ז או ימוצצנו להוציאן ושם ה"ח ומוצצה אצבעה מפני הדם כו' ולעוקרו במציצת אצבע עי"ש (ומקורו ממשנה פ"ח דכלים ולא הוזכר שם מצץ ורבינו מפר' וקתני) ה' שכירו' פי"ב ה"ו אסור לפועל למוץ הענבים שנא' ואכלת עש"ה: בשו"ע או"ח סי' ר"ב סט"ו וכן המוצץ קנים ועיין מג"א סי' ר"ג סק"א שרף בעלמא כו' ומוצצי' אותם עי"ש ובב"י או"ח סי' ש"ך ומוצץ המשקין דאין במציצת בשר ופת ולא המוצץ בפיו (ועי' באורי אא"ז מהרש"ל סמ"ג ל"ת ס"ה מלאכת הדש מ"ש בד' הרא"מ עי"ש) ובשו"ע שם הג"ה ס"א אבל מותר למצוץ בפיו מן הענבים המשקה עי"ש בב"י ובטו"ז סק"ב ועי' בספר אליהו רבא שם ועיין תשובות הגרעק"א סימן ה' מש"כ בזה: בשו"ע יו"ד סי' ס"ו ס"י ושבין השיניים מוצצו (ועי' ת' הרדב"ז ח"ד סי' מ"ו עי"ש) סי' קכ"ד סי"א או שמצץ במינקת כו' יכול ישראל למצוץ מחוטם זה כו' ושם סכ"ג ומוצץ היין עי"ש: שו"ע אה"ע סי' קס"ט ס"מ דדוקא במוצצת ע"ש ובפוסקים: שו"ע חו"מ סי' של"ז סי"ג אסור לפועל למוץ הענבים כו' אפילו אין מתבטל ממלאכתו עש"ה: הרי בכ"מ שכתוב בש"ס ברמב"ם ובפוסקי' מצץ סתמא הוא ע"י הפה בלבד ולא אשכחן ע"י ספוג או כלי דמקרי' מציצה (וכעין זה רש"י חולין כ' א' ד"ה שן עש"ה) ולהורות שלא ע"י הפה מצינו במשנה בתרומות פי"א מ"ח ובב"ב פ"ז א' הרכינה ומיצת (ופי' רשב"ם שנתאסף מיצוי השמן כו') זבחים ס"ד ב' הי' מתמצה על היסוד מיצה דם הראש (הובא בקונטר' ב' אגודת איזוב) בכורות ז ב' ואין מתמצות אותן מגופן ורש"י שם ד"ה שמכניסות ועי' רא"ש חולין פא"ט סי' מ"ה ובב"י יו"ד סי' מ"ה עי"ש ועי' מרדכי חולין פכה"ב סי' תרנ"ד והיכי ליעבד ממצא דמא בבגדא או בסנדלא כו' ההו"ג ההוא סנדלא דמצי בי' דמא ובב"י ושו"ע סכ"ח בהג"ה לשחוט ולמצה הדם בבגד ועיש"ה בט"ז וש"ך: ובספרא פ' ויקרא ונמצה דמו אוחז בראש ובגוף ומוצה משניהם ועי"ש בהתורה והמצוה להג' מלבים סי' פ"ב עי"ש: ועיין היטב מג"א סי' שכ"ח ס"ק כ"ג.

והמוצץ דם בפיו אסור דהוי חבורה. (רש"י פי"ט) עכ"ל.

ביאור דבריו להוכיח מרש"י פי"ט דשבת (קל"ג א') ד"ה ומוצצין הדם כו' ואע"ג דהוא עשיית חבורה עיש"ה. הרי דפשיטא להו דמוצצין הכתוב במשנתנו בפה הוא דוקא ובס'

התניא לרבינו יחיאל (הובא בתשו' יהודה יעלה יו"ד סי' רנ"ח) כ' ומוצץ המילה בפיו להוציא הדם ובשו"ע יו"ד סי' רס"ה ס"א הג"ה (הובא בקונטר') רוחץ תחלה ידיו ופיו כדי שיברך בנקיות עי"ש והוא מאבודרה"ם ושם כתוב (ובד"מ אות ה') כי ידיו ופיו מלוכלכות מהמילה והמציצה עי"ש והרב ר' שרגא מאיר נ"י העיר בזה מבעל העיטור ח"ב ש"ג ח"ד הובא ג"כ בס' התניא בשמו) שכ' ומסתברא לן לפי שהמוהלוהמוצץ ידיו ופיו מלוכלכות מדם הברית הי' מנהג שאחד מוהל ואח' מברך לפיכך אמר המל ואמר המברך עש"ה ד"ק הרי דבעהעי"ט מוכיח מהגמ' שמנהגם שאחר מברך לפי שהמוצץ פיו מלוכלך בדם ורבני אונגרן שליט"א הביאו ממחזור ויטרי עיין שם שכתב בסי' תק"ה ופורע ומוצץ בפיו ומזלף עלי' היין בפיו ונותן כו' עש"ה ובשו"ע יו"ד שם ס"ט בהג"ה נוהגים לזרוק מפיו גם המציצה בחול עי"ש ובטו"ז או"ח סי' תקפ"ב סק"ב (הובקונ"ט) עי"ש ומבואר שהמציצה בפה למצוה היא עי"ש:

ד) אמר רב פפא האי אומנא דלא מייץ סכנה הוא ועברינן לי' אין לפרש דר"פ לאשמעינן אתא טעמא דמוצצין הכתוב במשנתנו וס"ל דבמציצה לית בה צורך מצוה כלל כ"א משום סכנה דא"כ הו"ל לר"פ לומר בפשיטות אמר ר"פ מפני הסכנה וכדאיתא קל"ד ע"ב בחמין מפני שסכנה הוא לו ושם קל"ה א' אמו שוחה ומניקתו מפני הסכנה ואין לנו להוכיח חידושא מתוך דיוקא בדברי ר"פ מדאשמעי' בלא מייץ תידוק מינה דטעמא דמוצצין לכתחלה מפני הסכנה הוא דהרי אמורא יש לו לפרש דבריו יותר כדכ' התוס' שבועות כ"ו ב' ד"ה אלא ועי' פסחים ק"א ב' רשב"ם ד"ה לקיבעי' עי"ש ועיין ביצה כ"ה א' תוד"ה כאן עי"ש ועי' גיטין ד' א' רש"י ד"ה א"ה דהו"ל לר"נ דהוא אמורא לפרושי למילתי' עש"ה ועי' תשו' מהר"י קולין שרש קל"ז ענף ב' כ' שהרי אין דרך אמורא להשמיענו חידוש מתוך דיוק אלא משמיע כוונתו בהדיא ועי' טו"ז יו"ד סי' רצ"ד סקי"ג ועי' ב"ב ל"ח ב' תוד"ה למחר כו' עש"ה וברא"ש שם פ' ח"ה סי' כ"ה עי"ש וה"נ מדלא קאמר ר"פ בפשיטות לפרושי למלתא דמוצצין לכתחלה משום שסכנה היא לו וקאמר האי דינא באומנא דלא מייץ שמעינ' מינה דבלכתחלה לא איירי ר"פ כלל ופשיטא דמוצצין במשנתנו לכתחלה הוא משום צרכי מצוה דמילה כמו מוהלין ופורעין ג"כ אלא באומנא דלא מייץ דלא שמעינן להא ממתניתין בלא מייץ כי היכי דקתני בלא פרע ואשמעי' חידושא דלא מייץ סכנה הוא וכהא דבבא קמא צ"א ב' א"ר חנינא לא שכיב שכחת ברי אלא משום דקץ כו' ובטו"ז יו"ד ססי' קט"ז וז"ל עוד מצינו שאסרו חז"ל מפני הסכנה שלא לקוץ ע"ש והקשו דהא דאורייתא הוא וע"ש בפר"ח מ"ש ובת חיים שאל ח"א סי' כ"ג שחז"ל אסרוהו מפני הסכנה כלומר מלבד איסור תורה ע"ש ובד' היש"ש ב"ק שם

ובת' צ"צ סי' מ"א ע"ש ובת' חוות יאיר פי' כ' ע"ש] ועברינן לי' ור"פ הכא בשיטת רבו רבא אמ' לשמעתי' (עי' שבת כ"ז ב' תוד"ה ר"פ וש"נ) דבב"ב כ"א ב' אמר רבא מקרי ינוקא שתלא טבחא ואומנא וספר מתא כולן כמותרין ועומדין דמי ופרש"י דמסלקין להו בלא אתרייתא אעפ"י שלא התרו בו מקודם לכן עי"ש ובשיטה מקובצת שם ב' הר"י מיגש פי' דאומנא דלא מאיץ עי"ש ובערוך ערך אמן ביאר וז"ל דאומנא היינו אומן המוהל דלא מאיץ מילה כדבעי לה כדאמרינן שבת אר"פ ה אומנא דלא מאיץ סכנה עכ"ל וזהו דאשמעינן הכא באומנא דלא מאיץ דמלבד שביטל מצוה דמציצה משום צורכי מצוה דמילה הוי גם פסידא דלא הדר משום סכנה ועברינן לי' בלא אתרייתא ומדברי רבינו בעל הערוך שכ' לבאר אומן המוהל דלא מאיץ מילה כדבעי לה נראה דהרי במתני' סתמ' קתני ומוצצין ואיך שהוא מוצץ עכ"פ איכא ד"ב למצוה וחידושא דר"פ ודרבא שם בדלא מייץ כדאיבעי לי' סכנה הוא ויתבאר מ"ש רבינו הרמב"ם פ"ב מה' מילה ה"ב עד שיצא הדם ממקומות הרחוקים כדי שלא יבא לידי סכנה היינו הא דצריך עד שיצא ממקומות הרחוקים משום שלא יבא לידי סכנ' הוא אבל עיקר המציצה מצרכי מילה דמצוה הוא: וכתב רבינו ירוחם נ"ר ח"ב המוהל שאינו מוצץ כלומר שאינו עושה מציצה סכנה הוא ומעבירין אותו עכלה"ק ולכאורה מאי אשמעינן בזה הא דמפרש כלומר שאינו עושה מציצה ואפ"ל לענ"ד דבגמ' איתא ומוצצין אר"פ האי אומנא דלא מייץ ור"י כ' ע"ז המוהל שאינו מוצץ ואחרי דהגמ' סידר דברי ר"פ על משנתנו דקתני לה מוצצי' בעושין כל צרכי מילה בשבת סלקא אדעתין לאמר דר"פ בשבת קאמ' לה להאי דינא דאומנא דלא מייץ וכדאיתא בס' ברכי יוסף יו"ד סי' רס"ו אות ו' ובס' זכל"א ח"א ה"ש אות מ מי שהי' מוהל בש"ק ומל ופרע ולא הי' יכול לעשות המציצה מפני שהי' חטטין בפיו יכול אחר לעשות' כיון שיש סכנה בדבר ואם המוהל ידע מקודם המילה שלא הי' יכול למצוץ ועכ"ז מל אם צריך כפרה עי' בס' אדמ"ק ח"ב ס"ז ולפ"ז הוה אמינא לפרש האי אומנא דלא מייץ בעצמו בש"ק סכנה הוא וכיון שיש סכנה בדבר מחויב איש אחר למצוץ משום פק"נ והאי אומן שגרם חילול שבת יתירה דלרבויי בגברי הוי כמו לרבויי במלאכה עי' תשו' שאגת ארי' סי' נ"ט עי"ש ומעבירין אותו וכדאמר רבא חולין י"ח ע"א בטבחא דלא סר סכינא עי"ש (ועי' ס' חכ"א סי' קמ"ט שכ' אלא הפורע ומוצץ ובס' תפארת ישראל משניות שבת פי"ט הלכת' גבירת' מ"ו כ' ועכ"פ הפורע ומוצץ ואכמ"ל) והא דמתקיף לה ר"פ בבריית' דהלקט לימא להו אנא עבדי פלגא דמצוה אתון עבדיתו פלגא דמצוה עי"ש הרי מבואר בב"י סימן רס"ו משיטת רש"י דנהי דחיובא דכרת ליכא איסורא מיהו איכא עי"ש ולהכי מפרש לה רבינו ירוחם המוהל שאינו מוצץ כלומ' שאינו עושה מציצה

היינו שמונע בכלל מעשיית המציצה ובחול קמיירי וכפרש"י ד"ה מה"ד כו' ואומן דלא מייץ בחול עי"ש וע"כ דברשיעי לא קמיירי (עי' יבמות ל"ג ב' וש"נ ועי' פסחים ק"ה א' וברשב"ם ד"ה דאי עש"ה) אלא דהאומן אומר עפ"י אומדן דעתו והנסיון שלו הורה דלא נצרך כלל עשיית המציצה וקמ"ל דלא סמכינן על אומדן דעתו דאומן וסכנ' היא ולהכי מעבירין אותו בלא התראה משום פסידא דלא הדר כפמ"ש בס"ד:

וראיתי בתשו', מהר"ם שיק או"ח סקנ"ב (הובא בקונטרס) שכ' להוכיח מהגמ' האי אומנא דלא מייץ כו' למה דייק האי אומנא פשיטא כיון דסכנתא הוא מעברינן לי' וע"כ צ"ל דהוא רופא מומחה וברירא לי' דלא הוי סכנתא כו' ואינו נאמן ע"ז זת"ד ולכאור' יש להעיר ע"ז דברש"י שברי"ף פי' בזה אומנא מוהל וכן פרש"י בב"מ ק"ט א' אומנא מוהל תינוקות עי"ש (ועי' שבת קנ"ו א' אי אומנא אי מוהלא כו') וא"כ אין לנו להוכיח מדברי ר"פ אומנא אלא במוהל ואפילו הוא אומן במילה עכ"פ איננו מומחה בחכמת הרפואה ומנ"ל דרופא מומח' דסמכינן עליו בפקו"נ והוא אומר עפ"י האומדנא שלו דלא הוי סכנתא או דמגרע גרע ע"י המציצה דאינו נאמן ע"ז אך ראיתי בה"ג ה' מילה כ' אמר רב האי אסייא דלא מייץ סכנה הוא וידוע דדברי בה"ג דברי קבלה הם וכדכתבו התוס' חולין מ"ד א' ד"ה כדי וברא"ש ובפוסקי' ובכ"מ) וכן איתא בלקוטי הפרד"ס לרש"י האי אסייא דלא מאיץ ואסיא זהו רופא מומחה לכל מיני חולי הגוף (עי' פסחים קי"ג א' רשב"ם ד"ה דרישא ועי' ב"ק מ"ו ב' פ"ה א' ועי' ב"מ פ"ה ב' והכא שבת קל"ג ב' רש"י ד"ה קרעינהו) ועי' ע"ז כ"ז ע"א תוד"ה ברופא מומחה ואפילו אינו מומחה למילה לא מרע נפשי' בכ"ד שיתעסק בו עי"ש והתם הוא ברופא עכו"ם ועכ"ז סמכינן עליו בכ"ד והכא אשמעינן סתמא ובישראל קמיירי דאינו נאמן אצלינו ע"ז (ועי' תשו' תשב"ץ ח"ג סי' פ"ב כ' דלשון אומן הוא המחתך בברזל, (ועי' סנהדרין צ"ב א') כמו המל שנקר' אומן בגמר' כדאיתא האי אומנא דלא מייץ ורופא חולי' במשקי' כו' נקרא א רופא סתם עש"ה בדבריו): ה) ולכאור' יש להעיר בזה דהרי מצינו שסמכו חכמי' על דברי הרופאים כדאיתא נדה כ"ב ב' אמר ראב"צ שני מעשים כו' ובאו ושאלו את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים שאלו לרופאים וא"ל כו' יעו"ש וכן הוא בתשו' מהרי"ק שורש קנ"ט ענף א' עש"ה ובב"י יו"ד סי' קצ"א לאחר שהביא תשו' הר"ן כ' ול"נ דבלאו הני טעמי איתתא שריא דבהדי' תניא בפ' המפלת שאמר ראב"צ כו' וחכמים לרופאי' ואמרו כו' ובהא נמי כיון שידוע לרופאי' כו' ואין חוששין לה עי"ש.

אמנם בד"מ שם אות ד כ' ותמיהני עליו בזו דהא אמרינן בהדי' בגמר' דלא סמכינן אדברי רופאי' לחוד עש"ה מ"ש בזה. והי' אפ"ל בזה לשיטתייהו הוא דאזלי כי הב"י או"ח סי'

של"א כ' ה"מ לדידהואבל לדידן דבר ידוע הוא שאינו מסוכן הלכך דינו כדין רחיצת גדול עי"ש ובד"מ שם אות ב' כ' ואינני מבין דבריו מה בין זמנינו לזמנם בדבר סכנה ולהמבואר בשיטת הב"י סי' קצ"א י"ל דבר ידוע הוא היינו שידוע עפ"י רופאים שאינו מסוכן והלכך דינו כרחיצת גדול והד"מ לשיטתו דלא סמכינן על דברי רופאים לחוד וא"כ מה בין זמנינו לזמנם בדבר סכנה וכבר האריכו רבותינו האחרונים לבאר סוגי' דהמפלת מקושי' הרא"ש בתשו' כלל ב' סי' ח' עש"ה.

ובתשו' עבודת הגרשוני סי' כ"ב כ' די"ל דמה שאמרו בגמר' תטיל למים הרופאים בעצמם אמרו כן שהם הי' מסופקי' וכ"כ בתשו' כנסת יחזקאל סי' ל"ד ובתשו' שבות יעקב ח"א סי' ס"ה עי"ש. אך בתוספתא פ"ד דנדה לא נזכר כלל שאמרו הרופאי' תטיל למים (וכ"כ ע"ז בתשו' צ"צ אדמו"ר יו"ד סי' קי"ב עש"ה) ובירושלמי פ"ב דנדה הובא ג"כ וכתוב סתמא מכה יש לה שומא יש לה הרי דהוה פסיקא מלתא להרופאי' בזה.

ובתשו' כנ"י סי' ל"ב כתב דהלשון אם נמוחו טמאה אינו לשון הרופאי' וספיקם דמי שאל להם הדין ע"ש ובס' סדרי טהרה סי' קפ"ח סק"ה כ' דזה דוחק ועי' בסוף ס' בית לחם יהוד' בתשו' בזה מ"ש ע"ש וראיתי בתשו' מעיל צדקה סי' ס"ז שכ' שאין לך אלא מה שאמרו חכמים המפלת כמין קליפה כמין שערה כמין עפר תטיל למים אם נמוחו טמאה ואף אם יאמרו הרופאי' שאינו מן המקור או מחמת מכה כו' אין משגיחין בהן לסתור משנתנו עכ"ל וכ"כ אדמו"ר בצ"צ שם סי' קי"ב בשיטת הח"צ סי' ע"ג התם עיק' הטע' שזהו נגד המשנה רפ"ה ומטמאין בכ"ש כו' א"כ זהו נגד סברת הרופ' שאומר שא"א שיצא זה מהמקור גם בתשו' שבו"י סי' מ"א חלק ע"ז הגאון רי"מ מצד המשנ' הנ"ל זהו תוד"ק הרי את"ל דסמכינן ארופאי' אבל היכא דדבריהם נגד המשנ' אין משגיחי' בהם וי"ל בזה בסוגיין דהתוספתא פ"ד דנדה אליבא דראב"צ לא כסתמ' דמשנתנו דהמפלת אתיא (ועי' כעי"ז סנהדרין נ"ב א' במשנה ובברייתא שם ב' אראב"צ עי"ש) וסמכו על הרופאי' שאמרו מכה יש לה כי היכי דסמכינן על אשה האומרת מכה יש לה באו"מ.

ושיטת הגמר' הכא שהביאו מעשה דראב"צ וקיי"ל ירושלמי פ"ב דפאה דאין למדין הלכה מפי מעשה הכתוב במשנה ובברייתי' כדפי' הרשב"ם ב"ב קל"ה ב' ד"ה עד עי"ש ובנמו"י שם (ועי' הוריות ב' א' תוד"ה הכא) וקא פסיק ותני תטיל למים אם נמוחו טמאה היינו אפילו שאמרו הרופאי' בבירור מכה יש לה שומא יש לה לא סמכינן ארופאי' נגד המשנה.

ולעד"נ להביא ראי' לזה דכ' הב"י באה"ע סי' ה' והמרדכי פ' הערל כו' דתניא בספרי פצוע דכא חוזר כו' זו היא מהלכות הרופאי' ואין נראה כן מדברי הפוסקי' כו' תברא בצידה

דקתני זו היא מהלכות רופאי אלמא לענין הלכו' הרופאי' מתניא ולא הודו להם חכמי ישראל כו' וכדתני בברייתא בגמר' דידן עכ"ל הרי דלא סמכינן ארופאים היכי דברייתא תניא דלא כוותייהו וכן י"ל בשיטת מהרי"ק שורש קנ"ט לסמוך על דברי הרופאים הוא ביין ושאר משקים שלא הוזכרו בש"ס ופוסקי' דמסבכין וכדכ' בש"ך יו"ד סי' קצ"ט סק"ד עש"ה וכן מבואר בשיטת השאלתות פ' שמות סי' ל"ח כ' ואפילו שלישי שלה חל להיות בשבת אע"ג דהיא אמרה בריאה אני כו' ורופאי' נמי אומרי' לא צריכה אמרו רבנן יולדת כל שלשה ימים כו' דאמרי נהרדעי עי"ש הרי דס"ל דלא סמכינן ארופאי' היכא דדבריה' לא כמה שאמרו רבנן.

ושיטת הרמב"ן במ"מ פ"ב מה' שבת הי"ג וב"י או"ח סי' ש"ל הוא דס"ל דנהרדעי כשאין שם חכם ורופא עסקינן ולפי שהדברי' שעושי' לחי' בחול ידוע הוא עש"ה ובד"מ שם סי' ש"ל אות א' הוכיח מתשו' הרשב"א כהשאלתו' עש"ה (ועי' ס' שאילת שלום אות מ"ח מ"ש בזה והעיר דבשו"ע סי' ש"ל כ' סתמא אפי' אמר' א"צ מחללין ולא כ' אם גם הרופאי' אומרי' דא"צ ובמג"א שם קיצר בזה) וכן יל"ר משיטת הב"ח בטוא"ח סי' שכ"ח ד"ה החושש בשיניו כ' נראה עיקר בחולי השיניים כו' אבל אינו החול' כו' אבל ברופאי' אומרי' א"צ אין שומעי' להם דמטעי קטעי דכבר מקובל ביד התנאי' דסכנת נפשו הוא עכ"ל ובפמ"ג שם סי' שכ"ח א"א סק"ב עי"ש הרי מפורש דהיכא דהרופ' אומר נגד המקובל ביד התנאי' אין שומעי' להם דמטעי קטעו ועי' סנהדרי' ל"ג א' שאמר תודוס הרופ' עש"ה ופריך ולימא לי' טועה בדבר משנ' אתה ופרש"י סתם משנ' הוא בא"ט עכ"ל ועי' שו"ת הב"ח ישנות סי' קנ"ו ובתבו"ש סי' מ"ה סק"א מ"ש בזה עש"ה ועי' חולין ע"ז א' דבר זה שאלתי לחכמי' ולרופאי' עי"ש וי"ל דלהכי שאל גם לחכמי' שאם יש בידם דבר מקובל נגד דברי הרופאי' אזי אין שומעין להרופאי'.

ו) פשיטא מדקא מחללין עלי' שבתא סכנ' הוא וקשה לענ"ד לשיט' המ"מ בפ"ב מה' שבת הי"ד שכ' דאם הוא חולה שיש בו סכנ' משמע דלכל צרכיו מחללין ואעפ"י שאין במניעת הדבר שעושין לו סכנ' עי"ש א"כ מה מקש' הגמ' פשיטא הלא אחר המילה חולה שיב"ס הוא (כדכ' התוס') ולכל צרכיו מחללי' ואעפ"י שאין במניע' הדבר סכנ' וא"כ לא תידוק ממשנתנו דסכנ' הוא: ובתשו' יהוד' יעלה שם ראיתי שהוכיח מהכא דמ"ש משבת דפריך הלא גם מבחול הו"ל להקשות דאי לאו סכנ' הוא הא איכא איסור' דחובל בחבירו במציצה ואפי' בקטן נמי כמ"ש הרמב"ם בה' חובל רפ"ה ובב"ק פ"ז עי"ש וע"כ דמציצ' הוא מגוף המצו' כמו מילה ופריע' לכן לא קש' מבחול זת"ד (ועי' פסחי' קט"ז א' וא"ל משום מצו' משום מאי מייתי לה אר"א משום קפא עי"ש) וא"ת בפשיטות דמציצ'

מגוף המצו' הוא כמו מילה ופריע' וכנראה לכאור' מדברי הלבוש יו"ד סי' רס"ו ס"ב (הובא שם בתשו' יהודה י' עי"ש) כ' המילה עצמה ופריע' ומציצ' שכולם מעיקרי המילה הם ושם סעי' יו"ד כ' דכתי' וביום השמיני ימול דהיינו מילה ופריע' ומציצ' עי"ש וכן משמעו' דברי הלבו' או"ח סי' של"א עש"ה (וכמפור' בתיקוני' תיקון ל"ז) יתפרש קושי' הגמ' עפ"י התוספת' שבת.

פט"ז הי"ג רא"א מילה דוחין עלי' שבת מפני מה מפני שחייבי' עלי' כרת לאח"ז עש"ה ועי' יומא פ"ה ב' נענה ר"א כו' ומה מילה כו' דוחה את השבת ע"ש רש"י ד"ה ומה לפי שחייבין עלי' כרת לאח"ז (ובפי' רבינו חננאל שם (הנדמ"ח בש"ס) שהמל תינוק מצילו כו' מאליעזר בנו של מ"ר כו' ואפי' בשבת כדי לפדותו כו' ונכרתה עש"ה) ועי' יבמות ה' ב' עי"ש ומדקא מחללינן עלי' על המציצה שבתא כעל המילה ופריע' סכנ' הוא וכמו המילה שחייבין עלי' כרת לאח"ז ועי' ע"ז י"ב ב' תוד"ה הבולע שגם שיכול לחיות הרבה מ"מ מחללי' עלי' שיב"ס ועיין תשו' תשב"ץ ח"ב סי' רל"ט שכ' בין שהוא סכנ' לאח"ז עש"ה וה"נ משמע למסקנא דאסיק דומי' דאיספלנית וכמון מה איספלנית וכמון כי לא עביד סכנ' ומינה דהמק' דפריך פשיטא מדמחללין שבת' סכנ' לא הוי ההיא סכנ' כדומי' דאיספלני' וכמון וע"כ דדומיא דמוהלין ופורעין: וכ' שם בתשו' יהוד' יעלה אבל באמת בלא מצץ לא אמרינן כאילו לא מל ופריע' עדיפא בהא דמציצה רק למצו' ומשום סכנ' ובס' בנין ציון שם סי' כ"ד כ' ומי שלא מצץ כאילו לא מל ולא פרע לא ראיתי ולא שמעתי מי אשר אמר כן ובס' כוה"ב כתב דאם עברו ולא מצצו תיכף והבריא אין מעכב בדיעבד ובס' הקנה (הובא בקונטר') כ' מילה ופריעה ומציצה שוים הם אלא שהמציצה צריך ואינו מעכב ולשיטתם הוי המציצה כהא דאמרי' פסחים ע"ח ב' אכילת פסחי' למצוה ולא מעכבא עי"ש ולפי"ז יתפרש הא דמקש' פשיטא מדקא מחללי' עלי' שבתא דהרי במנחות ע"ב א' מקשה ואי ס"ד נקצר שלא כמצותו כשר אמאי דחי שבת והש"ך יו"ד סי' רס"ב סק"ב הקשה מזה להסוברי' דנימול תוך ח' יצא אמאי דחי שבת עש"ה (ועי' שאג"א סי' נ"ב ובס' כנס"י סי' מ"ב ובמ"א כתבתי ליישב ואכמ"ל) והמציצה דלא מעכבא דיעבד אמאי דחי שבת ומדקא מחללינן עלי' שבתא ע"כ סכנ' היא העדר המציצה לבד מצותה בלכתחלה והא דמנחות ס"ד א' ולא עוד אלא שאומרי' לו הבא שמינה לכתחלה ושחוט הרי דמחללי' שבתא על מצוה בלכתחילה וכדהקש' השאג"א סי' נ"א עש"ה שאני התם דעבודה הותר' וכיומא מ"ו ב' ומילה י"ל דדחוי' וכשיט' התוס' קל"א ב' ד"ה ושוין (ועיין מ"ש הגר"א יו"ד סי' רס"ו ס"ק עש"ה) ועוד התם בחטאת שמינה משום הקריבהו נא לפחתך הוא וכדפי' רש"י (ומצאתי בס' שדי חמד דברי חכמי' שהעיר חכ"אכעין זה ע"ש)

דחמיר' וכדאיתא בב"ב צ"ז ב' עי"ש וברשב"ם ד"ה הקריבהו ושם בסוגי' צ"ו א' כיון דדיעבד כשר עש"ה ועי' סוט' י"ד ב' ועי' חולין ג' א' תוד"ה כגון:

ובפשיטות הא דמציצה למצוה משום הטפת דם ברית הוא והטפ' ד"ב לא דחי' שבת ובש"ך יו"ד סי' רס"ב סק"ב כתב ולא נתנה שבת לדחות אלא על מצות מילה ממש ולא על הטפת ד"ב עש"ה ובראשוני' והא דמיל' דוחה ילפינן מקרא וביום השמיני אפילו בשבת ופריע' לשיט' הירושלמי שבת פ"ח יליף לה ג"כ מקרא דדחי שבת ולשיט' הבבלי יבמות ע"א ב' דלא נתנה לא"א והלל"מ הוא כדכ' שם בתוס' ד"ה לא עש"ה הלא כך היתה ההלכ' דמל ולא פרע כאילו לא מל כדכ' התוי"ט פי"ט מ"ו עש"ה והב"ח יו"ד סי' רס"ו דהמל לא קעביד מצוה כלל כיון דלא פרע עי"ש ובס' יש"ש יבמות לאא"ז הרש"ל פ"ח ה"ו כ' דמל ולא פרע הוי כאילו לא מל לגמרי ואפילו חצי מצוה לא קעביד וכן בספ' הפרד"ס לרש"י סי' ך' כ' ומילה בלא פריעה לאו כלום היא דאמר מר מל ולא פרע כאילו לא מל עי"ש ואחרי דמילה דוחה שבת מקרא גם הפריע' דחי לה דנסמכ' אתורה שבכת' וכהא דכ' הר"ן אלפסי שבת פ"ז ד"ה המוציא עי"ש אבל הטפת ד"ב דל"ל רבויא מקרא דדחי שבת ולא נסמכה אתושב"כ להכי קא פריך מדקא מחללינן עלי' שבתא ע"כ סכנ' הוא בלא מיית ג"כ לבד משו' הטד"ב למצוה:

ז) מהו דתימא האי דם מיפקד פקיד פרש"י ואין כאן איסור תורה עכ"ל משמ' דאיסורא דרבנן מיהו איכא בהא ואי אמרת דבמציצ' לית בזה משום מצוה כלל ואליבא דהמהו דתימ' גם סכנ' ליכא א"כ אמאי דחי איסורא דרבנן גבי שבת ואיסור' דחובל בחבירו גם בחול איכא בהא כדהוכיח מזה בתשו' יהוד' יעלה שם עש"ה ואין לומר דלהס"ד הוה ס"ל דסכנ' ליכא אבל צער' בעלמ' איכא במניעת המציצה ועפ"י מ"ש התוס' שבת קל"ה א' ד"ה מפני הסכנ' דלאו דוק' סכנ' אלא אפילו בשביל צערא בעלמא מותר מידי דהוה אמפיס מורס' ע"ש וברא"ש סי' ה' ובמפיס מורס' אפילו איסור' דרבנן ליכא דא"כ העיקר חסר מן הס' וה"ל לפרש מה"ד דם מיפקד פקיד ומשום צערא לא גזרו בה רבנן וכדאי' כתובו' ס' א' עש"ה וכעי' זה בכ"מ (ועי' יבמות קי"ד א' תוד"ה שבת דאליב' דאב' שאול לא התירו בשבת ובר"ן פ' חבית הקש' דיעשה ע"י עכו"ם עש"ה ובחי' הריטב' כתובו' ומג"א סי' שכ"ח ס"ק ל"ב טוב דיעשה ע"י עכו"ם אגודה עש"ה) ועוד דגבי מפיס מורס' אמרינן שבת ק"ז ב' אר"י ר' שמעון היא ועי' תוס' ג' א' ד"ה הצד וכתובו' ו' ב' תוד"ה ואם ואליב' דר"י הו"ל מלאכה שא"צ לגופ' דחייב ומתני' דצורכי מילה ע"כ דלכו"ע אתי' ואי אמר' להמהו דתימ' קתני לה אליבא דר"ש הו"ל לפרש ומתניתין ר"ש היא (וראיתי בשיטמק"ו כתובות ה' ב' שכ' דלה"ל לאקשויי פשיט' אלא הול"ל דאתי' כר"י וקמ"ל

לאפוקי מדר"ש עש"ה ועי' ס' עה"ד טוב שבת ע"ג לפלפ' בזה ואכמ"ל) ושיט' הרמב"ם דפסק כר"י במלאכה שאצל"ג ובמפיס מורס' וצד נחש כ' במ"מ ע"י מה' שבת הי"ז דשאני התם עש"ה ובמג"א סי' שכ"ח ס"ק ל"ב עש"ה ולשיט' רש"י הכא שכתב להמהו דתימא ואין כאן איסור תורה ומשו"ה שרי פשיטא דסבירא לי' דדוקא הכא במילה שרי להא משום מצוה וע"כ דמצוה איכא במציצה אבל כה"ג בעלמא אסור מדרבנן וכן מצאתי בעז"ה בס' מגיני שלמה כתובו' ו' ב' ד"ה ואם לשיט' רש"י הכא עש"ה ולמדנו מסוגי' דהכא אליבא דהמה"ד דמצוה איכא במציצה [וע' תשו' בן יהודה סי' ק"א מ"ש] ומצינו כה"ג בש"ס עי' שבת ג' ב' ומדלא קא משנינן הכי תפשוט דרב ביבי ועי' ב"ק צ"ט א' ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא כו' מסייע לי' לר"ש ועי' ב"מ מ"ו ב' ושם ע"ב ב' ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא עש"ה:

ח) קמ"ל חבורי מיחבר עי' פרש"י ולכאור' לשיט' הרמב"ם דחובל לא מחייב אלא בצריך לדמו ואי אמרת דליכא מצו' לא צריך הוא כלל להדם ולשיט' התוס' שבת צ"ד א' ד"ה ר"ש ובחגיגה יו"ד ב' תוד"ה מלאכת כשעושה מלאכה וא"צ לעיקר שרש האיסור הו"ל מלאכ' שאצל"ג ול"ד למלאכת המשכן שהיו צריכים לעיקר המלאכ' עש"ה די"ל עפ"י מ"ש המג"א סי' שט"ז סקי"ז ובסי' שכ"ח סק"ג דבחובל לרפוא' חייב לכו"ע עש"ה (ועי' ס' בית מאיר חידושי הש"ס שבת צ"ד ולא זכר דעת המג"א) ועי' צ"צ אדמו"ר משניו' שבת פי"ג מ"ג ד"ה והנה עש"ה מ"ש בזה ועי' תשו' מהרי"ם מבריסק סי' ס' אות כ"ב עש"ה: ודומיא דאספלני' וכמון ופרש"י מדקתני במתניתי' גבי אספלני' וכמון ולכאור' הרי סידור' דמעש' נקיט לה הכא אספלנית לאחר ומוצצי' ומהיכא דיקא למילף לה דומי' ונלע"ד דבמשנתנו דקתני ריש' צורכי מילה עדיפ' הו"ל לתנא למיתני אח"ז בבא דסיפא דינא דחלוק וסמרטוט דהוי ג"כ צורך מילה בעצמ' שלא יחזור העור לכסו' הגיד אבל איספלני' וכמון צורך רפוא' הוא שלא יסתכן הנימול בגופו ועוד שלא יחזור העור לכסות הגיד והעטר' שלא יהי' כמשוך דאז צריך למולו מחדש מדרבנן ומה"ת ל"צ (כדכתיבנ' בס"ד אות א') הו"ל כהא דמוצצי' דאמרי' שהוא משום הטפ' ד"ב ג"כ ולא ילפינ' לה מה"ת והיכא דיש באחד מעלה על חבירו לא קפיד אסידורא דמעש' כמבואר סנהדרי' מ"ט ב' מ"ט אקדמי לכתונת עש"ה (ועי' תבו"ש סי' ו' סק"א מ"ש) ומדקתני לה למוצצי' גבי איספלני' וכמון כפרש"י מוכיח להא דדומי' ועי' כעין זה ב"מ כ"ז א' אמרי מדקתני לה תנא לסימני' גבי שמלה עי"ש ועי' ב"ק כ"ה ב' א"כ ליתנייי' גבי זובו עש"ה ובכ"מ:

מה איספלני' וכמון כי לא עביד סכנ' אף ה"נ כי לא עביד סכנ' וקשה דהו"ל להוכי' בפשיטו' מה איספלני' וכמון סכנ' אף ה"נ סכנ' אלא ע"כ מוכח מהא דעיק' הוכחת הגמ'

בהא דכי לא עביד סכנ' ע"כ דעשיית המציצה לכתחיל' לא הוי דומי' דאיספל' דבמציצ' איכא מצו' בעשיית' לכתחיל' אלא הוכיחו דבלא עביד הוי ג"כ סכנה וכדאשמעי' ר"פ אומנ' דלא מייץ וכדכתיבנ' לעיל (אות ד) בס"ד: והנה לשיט' הרמב"ן דכל צרכי חולה שיב"ס היכא דאפשר למיעבד בשינוי משנינן וכמו בחי' ואיספלנית (עמ"ש אות א') א"כ אס"ד דמציצ' משום סכנ' לבד היא ובכ"ד שמוציאין הדם מהמילה אף לא ע"י הפה ש"ד הו"ל לאשמעינן במשנ' או בברייתי' בגמר' גבי מציצה ג"כ דמשנינן בשבת מבחול אחרי דאפשר למיעבד לה בשינוי ואי אמרינ' דדרכ' בפה הו"ל לשנות בשבת בכלי דהו"ל כלאחר יד וע"כ מדלא אשמעינן חידושא במציצ' לשנות בשבת מכדרכ' בחול ומימות עולם ראינו מציצ' בפה בשבת ובחול ההכרח לאמר דכך קבלו שמציצ' בפה למצוה: ט) וכ' בחידושי הר"ן שבת קל"ג ב' ד"ה אלא ומסתבר' דכ"ז שהוא מתעסק בצרכי מילה כגון חתיכתה ופריעתה ומציצתה לא מקרי פירש דכולהו צורכי מילה נינהו אבל אם סילק ידיו אח"כ היינו פירש כו' ואפילו במציצה עצמה יש לעיין דכל שפרע הרי סיים צרכי מילה ודילמ' המציצ' מיקרי רפואה ולא צורך מילה היא וצ"ע עכ"ל ופלא לכאורה מעיקרא מאי קא ניחא לי' להר"ן שכ' מסתבר' דמציצ' ג"כ צורך מילה ולבסוף מאי קא קשי' לי' להר"ן (וכעין קושי' הגמר' שבת קל"ב עי"ש) והצ"ע בזה דהמציצ' דילמא מקרי רפואה ועכ"פ הו"ל להר"ן לפרש מתחלה מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר אלא נראה דהא פשיטא להר"ן דמציצה צורך מילה היא והכא בסוגיין דמיירי בשבת לענין פירש כ' דיש לעיין אפילו במציצה עצמה דפשיט' דצורך מילה בחול הוא אבל בשבת י"ל דכל שפרע הרי סיים צרכי מילה דמקרא דילפינן דעשה דמילה דוחה ל"ת ופריע' יליף לה ג"כ מקרא בירושל' ואליב' דש"ס דילן כך היתה ההלכה ונסמכ' אתושב"כ (וכפמ"ש בס"ד אות ו') אבל מציצ' משום הטפת ד"ב הוא שלא נתנה שבת לדחות עלי' ודילמא המציצה צורך רפואה מקרי' בשבתא דהלא משום סכנה הוא דדחי לה מציצה לשבת ולא לצורך מילה הוא דדחי לה לשבת ומיבעי לי' כהא דכתובו' ה' ב' לדם הוא צריך ואסור או דילמא להנאת עצמו הוא מכוין ודם ממילא קא אתי עש"ה וברש"י וה"נ המוצץ בשבת אי לרפואה הוא צריך דלהכי דחי לה מציצה לשבת ומקרי פירש ואסור או דילמא לצרכי מילה מכוין כבחול ורפואה ממילא קא אתי:ושיטת הר"ן בנימוק"י ב"מ פ"ב ד"ל שכ' גם מצו' מילה לא נגמרה דקי"ל מל ולא פרע כאילו לא מל עש"ה התם הוא דמצות עשה דמילה דחי לל"ת דצרע' מקר' ימול בשר ערלתו אפילו יש בהרת יקוץ כהגמ' שבת קל"ג א' (ועי"ש בהר"ן אלפסי) ואשמעינן דפריעה חשיב בעידנא דמילה משום דכך היתה

ההלכ' דבלא פרע שהוא כאילו לא מל לגמרי וכדכ' הב"ח דלא עביד מצוה כלל כיון דלא פרע.

ובס' יש"ש לאא"ז הרש"ל שכ' ואפילו חצי מצו' לא קעביד וכפמש"ל אבל מציצה את"ל דצורך מילה הוי לא חשיב הא בעידנא דהעשה דימול בשר ערלתו דהרי לי"ל למילף דהטפת ד"ב ידחה ל"ת דבהרת. ושיט' רבינו יוסף בנימוק"י שם כ' דלא דמי למילה דמילה כל מה שנעש' בה הוא גוף המצו' ואי לא גמרה לא נעשי' אלא חצי המצוה עכ"ל והרי הר"ן מיירי במילה ופריע' לבד והו"ל לרי"ו לפרש חידושא דפריעה הוא גוף המצו' עצמ' ומדאשמעי' לרבותא דמילה כל מה שנעש' בה הוא גוף המצוה עצמ' ועוד דעל מילה ופריע' בלבד לא שייך לומר כל מה שנעש' בה (וכדכ' הכ"מ פ"ו מה' יסוה"ת וכפמש"ל אות א' עי"ש) ונרא' דס"ל לר"י דגם מציצ' בכלל גוף המצו' היא (ועי' סוכה ל"ט א' תוד"ה עובר גבי נענועי' והובא בקונטר' ואכמ"ל) ולהכי כ' דמיל' כל מה שנעשה בה הוא גוף המצו' והביא ראי' מתקיעת שופר לפי שיש בהן מדרבנן ועיי' ר"ן אלפסי ר"ה פ' ראוהו ב"ד ד"ה אמר רבא בשיט' הרו"ה והר"ן כ' דמ"מ מצוה איכא עש"ה ואם לא גמרה הו"ל חצי המצו' עי"ה מהרי"ט אלגזי בכורו' פ"ח אות פ"ב עי"ש ובה' חלה מ"ש בזה ועיי' בס' ברכי יוסף או"ח סי' תפ"ב ובס' שערי ת' או"ח סי' תפ"ב ותע"ה מ"ש בהא דחצי שיעור למצו' ועיי' שדי חמד כללי' ח' ואכמ"ל ועיי' יומ' ע"ג ב' רש"י ד"ה חצי שיעו' כלומ' פחות מכשיעו' ועיש"ה בס' כפות תמרים מש"ב:

יו"ד) ונלע"ד דמילתא דמספקא להר"ן בחידושי' פשיט' לי' לרבינו להרמב"ם שכ' פ"ב מה' מילה ה"י עושי' כצ"מ בשבת מלין ופורעי' ומוצי' וחוזר על ציצין המעכבי' אעפ"י שפירש ועל ציצין שאי"מ כ"ז שלא פירש ונותן עלי' איספלני' ומדקתני לה רבינו הרמב"ם בתר ומוצצין דינא דציצין המעכבין ושא"מ חוזר כ"ז שלא פירש ולאח"ז קתני ונותן עלי' איספלני' ברור דס"ל דמציצה מצרכי מילה דמצו' היא וכ"ז שעוסק במציצ' מקרי עדיין לא פירש וחוזר על ציצין שא"מ וכדיליף לה בגמ' מריבוי' דעושי' כל צרכי מילה וכשעוסק בצרכי רפואה קתני אח"ז ונותן עלי' איספלני' דאז הו"ל פירש ואינו חוזר (ועיי' יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ג' דיש לדקדק ולפלפל בדבריו כאשר תוכל לדקדק בגמר' עצמ' עי"ש ובס' שארית יהוד' בשו"ת לאו"ח סי' יו"ד בשם אדמוה"ז בדע' הרמב"ם מסידור לשונו עי"ש) ובס' הכל בו ג"כ כ' בסי' ע"ג עושין כצ"מ בשבת כגון להיות מוצץ ופורע ולחזור על ציצין המעכבי' אעפ"י שפירש ועל ציצין שא"מ אם לא פירשו נותני' עלי' איספלני' עי"ש ומוכח שיט' הכ"ב ג"כ דכל שעוסק במציצ' הו"ל לא פירש וידוע דהכ"ב הולך תמיד בשיט' הרמב"ם כדכ' בס' אלי' רבא סי' שט"ז סק"ו עי"ש

ובתשו' יהוד' יעל' שם סי' רנ"ח הביא ד' הכ"ב בקצר' וכ' משמע נמי דמגוף מצו' מילה היא המציצ' ולא ביאר דבריו ועוד הביא שם שיט' הלבוש סי' רס"ו ס"ב שכ' ואפי' בזמנ' אינה דוחה אלא המצו' מילה עצמ' ופריע' ומציצה שכולם מעיקר המילה הם (כמש"ל) ושם סע"י כ' הלבוש לא התירה התורה בשבת אלא מילה דכתי' וביום הח' ימול דהיינו מילה פריעה מציצה עי"ש והביא עוד מס' התניא סי' צ"ו משמע שאחר המילה מברך להכניסו (וכן הוא בס' שבולי הלקט הובא בקו' זכ"מ) וע"כ משום דמציצ' מצרכי מצו' דמיל' היא עש"ה:

יא) וראיתי בס' יראים לרבינו ר"א ממיץ סי' י"ט כ' וז"ל עושי' כצ"מ מוהלי' ומוצצין ופורעין ונותנין עלי' איספלני' וכמון לא שחק מע"ש לועס בשיניו ונותן פי' דכמה דאפשר לשנויי משנינן ומוצצי' דאי לא מייץ מיית והתור' אמרה וחי בהם ולא שימות בהן עכלה"ק ויש להעיר למה הקדי' בסי"ר מוצצי' לפורעין ובמשנתנו כתו' פורעי' ומוצצי' ואחרי דהתנא שנאה ברישׁ' הו"ל להקדימ' ועוד למה כפל הא דמוצצי' הו"ל לפרושי כשהביא תחלה דינא דמוצצי' דאי לא מייץ מיית וכהא דמפרש להא דלא שחק מע"ש לועס בשיניו ונותן פי' כמה דאפשר לשנויי והיראים אשמעינן ברישא בצ"מ מוצצי' סתמא ולאח"ז דמפר' גבי איספלני' באם לא שחק דכמה דאפשר לשנויי משנינן אשמעינן אח"ז ומוצצין דאי לא מייץ מיית והתורה אמר' כו' ועוד קש' שהביא הכא ילפותא דקרא לענין מציצ' והלא כל פקו"נ ילפינן לה מקרא דוחי בהם ומה חידש לן הכא לענין מציצ' דהתורה אמר' וחי כו' וביומא פ"ה ב' ילפינן מכמה קראי לסכנת ודאי ומוחי בהם ילפינן גם לספיקא ולדברי היראים דאי לא מייץ מיית מוכח דסכנת ודאי היא (וע' שו"ע אדמו"ר סי' ש"ו קו"א או"ק א') ונרא' דהנה שם בתשו' יהוד' יעל' סי' רנ"ח כ' דהא ודאי כיון דבלא מייץ סכנ' הוא א"כ גם קודם מ"ת דאמרינן יבמות ע"א לא ניתנה פריעה לא"א אבל מציצ' ע"כ הי' משום סכנ' דכתי' ואך את דמכם כו' ועיי' נדרים ל"א ב' וא"כ הו"ל במשנ' להקדי' המציצ' לפריע' שיש למציצ' קדימה בזמן עד שלא ניתנה פריע' וע"כ צ"ל דהשתא דאיכא מצו' פריע' סידורא דמעש' נקט ואזיל עש"ה בדבריו ולע"ד י"ל אחרי דיש חשיבות מעלה באחד על חבירו לא קפיד התנא אסידורא דמעש' והא דקתני במשנ' מוצצין אחר ופורעין להוכיח מזה דומי' דאיספלני' וכמון ג"כ מדקתני להא גבי איספלני' וכמון כפרש"י (ועמש"ל אות ח') ובס' יראים מתחלה כ' שם לענין פריעה שיט' הש"ס דלא ניתנה לא"א עי"ש והביא ג"כ הבראשי' רבה ורש"י בחומש דמשמ' התם דניתנ' לא"א ומסיק ביראים שם ע"ז (לא שמעתי) וכ' אח"ז עוד וכי חייל שמיני שלו בשבת מהלינן י' כו' דאמר קרא וביום הח' ביום אפי' בשבת ותנן עושין כצ"מ מוהלי' ומוצצין

ופורעי' הקדים מציץ לפריע' מפני שיש למציץ' קדימ' בזמן לשיט' הש"ס דלא ניתנה פריע' לא"א ומדנקט מציץ' בין מוהלי' ופורעין בזה אשמעינן דמצורכי מילה למצו' היא המציצה ג"כ מדסמיך לה בין מילה לפריעה ובס' כ"ב סי' ע"ג כ' שם ג"כ עושי' כצ"מ כגון להיות מוצץ ופורע ולחזור על ציצי' המעכבי' כו' וסדר המילה הוא להיות כורת ופורע ומוצץ ואח"כ לתת איספלנית ורטי' עכ"ל הרי דנקט הכ"ב ג"כ מוצץ קודם פורע וצ"ל טעמא דהקדי' מוצץ לפורע משום דקדים בזמן ולאשמעינן דמצורכי מצו' מילה הוא ג"כ ואח"ז דאשמעינן סדר המילה כ' כורת ופורע ומוצץ כסידורא דמעש' נקט ואזיל עש"ה והיראי' מפרש לאח"ז טעמא דמשנתנו לועס בשיניו ונותן משום דכמה דאפשר לשנויי משנינן ואח"כ כ' ומוצי' דאי לא מייץ מיית והתורה אמר' וחי בהם ותרתי אשמעינן בזה דהרי בתחלה קאמר טעמא דמהלינן בשבתא כי חייל ח' שלו בשבתא משו' דאמר קרא אבל במוצצי' דלית לן קרא דדחי שבת משום מצו' אשמעינן דמשו' דאי לא מייץ מיית ולהכי דחי לה מוצץ לשבתא והביא לזה הא דהתור' אמרה וחי בהם ולא שימות בהם דגם גבי ב"נ י"ל ג"כ וחי בהם ולא שימות בהם וכדכתב המשנה למלך בס' פ"ד דרך האתרים דרוש ב' עי"ש וכ מ בחידושי אגדות נדרי' ל"א א' עי"ש ובס' גור ארי' למהר"ל מפראג שמות ד' כ"ד עש"ה ולע"ד יש להבי' ראי' לכאור' לזה מב"ק ל"ח א' וש"נ מנין שאפי' נכרי ועוסק בתור' הרי הוא ככה"ג שנאמר אשר יעש' אותם האדם וחי בהם כהני' לוים וישראלי' לנ"א אלא האדם הא למד' שאפי' עכו"ם (וע"ש תוס' ד"ה האדם בשם ר"ת) ולפי"ז הוכיח הגמ' מהקרא דוחי בהם שאפי' עכו"ם ושמעינן מינה דגם לב"נ נאמר וחי בהם (ומ"ש התוס' בסנהדרי' ע"ד ב' ד"ה ב"נ הא וחי בהם בישראל כתי' י"ל בפשיטו' דבישראל נמי כתי' וא"כ מישראל נלמוד לק"ה לב"נ עש"ה) וע"כ כיון דבלא מייץ סכנ' וודאי הי' גם קודם מ"ת (וכהא דנדרי') ושמעינן דהמציץ' יש לה קדימ' בזמן גם קודם מ"ת וגם דלא שייך גבי מציץ' כמה דאפשר לשנויי משנינן להכי הקדים טעמא דלועס לטעמא דמוצצין ודו"ק:

יב) והנה בתוס' כתובו' ה' ב' ד"ה דם כו' אבל גבי מילה משמע דאיכ' איסורא דאורייתא בהוצאת דם דאמרינ' בפר"א האי אומנא דלא מייץ כו' (ועיין תוס' שבת ע"ה א' ד"ה הכי) הרי דהביאו לראי' דגבי מיל' איכא איסורא דאוריי' מהא דמציצה ואי אמרת דבמציצ' ליכא בזה משום צורכי מילה כ"א משום סכנת' לא הו"ל להוכיח ממציצ' דזהו משום רפוא' לחבור' דמילה ועיי' בס' צ"צ אדמו"ר משניות שבת פי"ג מ"ג מ"ש בשיט' התוס' שבת וכתובו' בזה עש"ה ובסוף אות ה' כ' אבל להתוס' צ"ל דהחבלה עצמ' נצרכת לו להטיף ד"ב וגם דסכנ' הוא כשלא ימוצו את הדם עש"ה.

ובס' הפלאה כתובו' שם ה' ב' ד"ה ואת"ל כ' דבאמת המ"ל דלר"י אצטריך גבי מילה משום תיקון דמפרק כו' כל אומנא דלא מייץ סכנתא (הובא בתשו' בנין ציון סי' כ"ד עש"ה) ואצטריך קרא למישרי מילה אף דאתי מיני' ע"כ ח"ש במפרק הדם עי"ש ויש לפלפל בדבריו ומצאתי בתשו' גבעת פנחס להפלא' זצ"ל סי' פ' שהקשה עליו בזה מד' הרמב"ן באשתפוך חמימי עי"ש וכ' דאין לדמות כלל מצו' למכשירי' שאח"כ הרי דחושב בפשיטו' מציצה למצוה ע"כ ל"ד למכשירי' שאח"כ ומסיק שם וז"ל אך האמת דמציצ' מגוף תיקון המילה בשעתה הוא כלשון המשנ' עושי' כצ"מ בשבת מוהלי' ופורעי' ומוצצין ודמי לציצין שא"מ דחוזר עליה' כ"ז שלא פירש ועכ"פ מתקן הוא עכ"ל וא"ש מה שדימה ההפלאה מציצ' לציצין שא"מ אחרי דבשבת קמיירי ושבת לא דחי מציצה משום צרכי מילה (דלית לן ילפותא לזה) אלא משום סכנת' ודמי לציצין שא"מ אף דיש בזה למצו' משום ואנוהו כגמר' קל"ג ב' ולא דחי שבת ומתבאר בשיט' הראשוני' דזה אלי ואנוהו מדרבנן לבד לשיט' בעל העיטו' עי"ש ואכמ"ל וכ' בס' יש"ש לאא"ז הרש"ל יבמו' פ"ח ה"ג דאי לכתחלה קאמר שאינו רוצה לחזור ולתקן ציצין שא"מ פשיט' שעון גדול בידו שמפיר ברי' המילה שאינו רוצה למול כדינו ואי שכח מה יעשה עש"ה והחת"ס ח' שישי חידושי' פ' לולב הגזול שם כ' בהא דאנוהו דאינו מעכ' המילה (ומיירי בציצי' שא"מ) היינו שהתינוק נימול לאכול תרומ' ולעשות פסח אבל האב המצוו' למול בנו לא קיים מצותו עש"ה ולשיט' הסוברי' שהמציצה צריך למצו' ואינו מעכ' עמש"ל אות ו') י"ל בזה לפמ"ש בס' הלכו' קטנות סי' ר"פ דכ"ד שהוא למצו' ולא לעכב ולא עשהו עובר משום לא תגרע עי"ש דהוכיח מזבחי' פ' כשלא נתת עברת על בת"ג ומתן ד' למצו' ולא לעכב ועיי' כתובו' ל' א' תוד"ה איכא בינייהו כיון דלכתחילה לא ישא לא חשיב ראוי לקיימ' עש"ה ועיי' גיטין כ"ח ב' תוד"ה והא עיש"ה ועיי' תשו' מוצל מאש סי' כ"ד בהא דדבר שאמרו בדיעב' מותר מחוייבים ב"ד להזהיר ע"ז עי"ש:

והגיע לידי קונט' זכרון מרדכי (בסוף ס' מלבושי יו"ט) להה"ג מוורשא וראיתי בהשמטות אות יו"ד שכ' דהא דאיתא בס' הקנה דמציצה א"מ י"ל דאינו מעכב לענין תרומה וקדשי' אבל המצו' לא קיים (וראיתי שהעיר בזה שם בקו' א' ע"ד חידושי הר"ן עי"ש) והא דקתני מל ולא פרע כאילו לא מל היינו משום דאם ל"פ הוי ערל לעני' תרומ' וקדשים לכן כאילו ל"מ עיי' בדבריו ולעד"נ הא דהוכיחו מדלא קתני ולא מצץ לאו ראי' היא כלל עפמ"ש אא"ז הרש"ל ביש"ש דחידושא דמל ול"פ כאל"מ היינו דאפי' חצי מצוה לא קעביד והב"ח שכ' דלא קעביד מצו' כלל ולא שייך עכ"פ למיתני הכי גבי מציצה דאי אמר' בלא מצץ דלא עבד המצו' כתיקונ' אבל הא דמדאוריי' למולו עבד בזה מצוה

ועוד דבס' המנהיג ה' מילה סי' קכ"ח כ' מה ששנינו פראד"מ המל ול"פ כאילו ל"מ פירשו כל חכמי ישראל ול"פ כו' ולא קרע כו' שתתגלה כולה שאלמלא יגל' אותה כו' כבעלמ' כמו ופרע את ראש האשה כאשר שמעתי מפי הדיוט א' שהי' מוהל ול"פ ול"מ הי' מתערל הילד כבתחלה והבאתי לו ראי' כו' עש"ה וא"ש הא דמל ול"פ כאל"מ אחרי דמתערל הילד כבתחל' בלא פריעה: יג) וחדשים מקרוב באו לשנות בדבר המציצ' ולא לעשות בפה בהדי' ואומרי' מחששא אולי המוהל חולה ויגרום תחלואים להנימול או אולי התינוק חולה ויגרום להמוהל ויש שעושים ע"י כלי ודרך בה מוצצי' בפה ומפסיקין במעט מוכין בפי הכלי למעלה ויש להעיר בזה מסוט' י"ח א' השקה בסיב מהו ופרש"י שהוא חלול כדרך שהתינוקות שותין דרך שתי' בכך או אין דרך שתי' בכך תיקו ועי"ש תוד"ה בעי ויש שעושי' המציצה ע"י ספוג (וואטע) שמניחי' הספוג על אבר הנימול ודרך הספוג מוצצין בפה ולפי' רבינו הערוך ערך סב היינו האיבעי' דסוט' ע"ש שמפ' שנתן הסיב במים ובלע הסיב להמים כמין ספוג ונתן הסיב בפיה ומוצצת המים עש"ה ועוד ביומ' נ"ח א' בעי מיני' רמב"ח מר"ח הניח סיב פרש"י והוא רך וסופג את הדם והדם יוצא מכל עבריו וקיבל בו את הדם מהו כיון דמחלחל לא חייץ כו' והכי פשיט לי' בדם כשר בקומץ כו' ופרש"י שהקומץ טעון להתקדש בכלי עש"ה ולפמ"ש הערוך ערך אמן אומן המוהל דלא מאיץ מילה כדבעי לה עי"ש אם מוצץ ע"י איזה כלי או ע"י ספוג י"ל דלא הוה כדבעי לה בהיותנו מחדשי' בזה לא כפי שקבלנו מאבותינו: והנה ביבמות ע"ב א' אמר רב פפא הלכך יומא דעיבא ויומא דשותא לא מהלינן בי' כו' והאידנא דדשו בה רבים שומר פתאים ה' עי"ש וא"כ מציצה שמאז מעולם ועד עתה מוצצים בפה ודשו בה לית לן למיחש למידי למה שחדשו החכמים והרופאים מדעתם בזה ושומר פתאים ה' ומ"ש בב"י סימן רס"ב בשם הריטב' דמאן דלא בעי למימהל ביומא דעיבא הרשות בידו ושפיר עביד עי"ש אך מדברי רבינו ירוחם וה"ר מנוח שהביא שם בב"י מוכח דלא ס"ל כהריטב' ובשו"ע לא הביאו דעת הריטב' בזה והא דג' נשים משמשות במוך יבמות י"ב ב' כתובות ל"ט א' דפרש"י שם לר"מ מותרות לשמש במוך והק' הריטב"א בחידושיו ליבמות וכתובות שם לשיטת רש"י לרבנן דאמרו משמשת כדרכה משום שנאמר שומר פתאים ה' דאין מותרות לשמש במוך ואמאי כיון דאיכא סכנה האיך מכניסות עצמן לזה משום שנאמר שומר פתאים ה' ולהכי פי' הריטב' דלר"מ חייבת במוך ולרבנן מותרות לסמוך על שפ"ה ואין חייבות במוך עי"ש ובחידושי הרמב"ן כתובות שם ובחידושי הרשב"א יבמות הקשו לשיטת רש"י דלית בזה משום השחתת זרע דאינה מתעברת עי"ש ולא הקשו מחשש סכנה כהריטב'.

והפוסקים השמיטו הא דג"נ מוכח דסמכינן עשפ"ה (ועיי' ספר בית מאיר אה"ע סימן כ"ג מ"ש עש"ה) ובתרומת הדשן סי' רי"א כ' לענין קטלני' דרשו בה צ"ע אי שייך למימר האי טעמא דשופ"ת לת"ח שהוא יודע ומכיר עש"ה והובא ב"י אה"ע סימן ט' עי"ש ובס' יש"ש לאא"ז הרש"ל יבמות פ"ח סימן ד' עש"ה ומצאתי בעז"ה בתשובת חיים שאל ח"א סימן נ"ט העיר בדברי הריטב' שהובא ב"י סימן רס"ב ביומא דעיבא ובדברי התרומת הדשן סימן רי"א וכ' דמרן הב"י דעתו לפסוק כרבינו ירוח' והרמ"נ שהובא שם ומדסתם בשו"ע והרי"ף והרמב"ם והרא"ש מוכח דסברי ג"כ דאין חילוק בין יום המעונן לשאר הימים ובתה"ד לענין קטלני' שאני התם דמש"ס ופוסקים מוכח דאסור' והא דדשו ביה רבי' הוא בזמן האחרונים ולא בכל המקומות עהיב"ד ועי' תשו' אדמו"ר ל"ל אה"ע סי' פ"ט מ"ש לדינא בהא דג"נ עש"ה ועיין צ"צ פיס"ד לאדמו"ר יו"ד סימן רס"ג ד"ה מהיות עש"ה ועיין ירושלמי מעשרות פ"א ה"ב ניקורי רטב באבוהן אסור והרבים נהגו בהן היתר ואינן ניזוקין עש"ה:

ואפ"ל שאני התם ביומא דעיבא דכ' שם הריטב' ביבמו' ע"ב ד"ה דלא נבדור כיון דדינא דאוריי' דמילה דספק סכנ' אפשר להשהות' עיי"ש והלא עביד לה לאח"ז כתיקונ' וכ' בתו' שבת קל"א א' ד"ה ושוין שאותה מילה עצמ' שהוא עושה בח' הוא עוש' בט' ובתוספתא מגילה פ' נולד בה"ש מאחרין ולא מקדימין דאחר שמונה מצוה ובתוך שמונה אין בו מצוה ע"ש ובנדרי' ל"א ב' אמול ואצא סכנ' הוא לולד ושם רש"י ל"ב א' ד"ה מפני שהתינוק לא הי' באות' שעה בן ח' ע"ש הרי משום חשש שלא יהי' אפש' למולו בזמנו רצה למולו תוך ח' והוה מקיים בזה מצות מילה ומשו' סכנ' משהא לה לאח"ז ועביד לה אז כתיקונ' ומקיי' המצו' ועי"ה בתשו' כנס' יחזקא' סי' מ"ב עיש"ה אבל בנ"ד אם באנו לחוש לדברי החכמי' והרופאי' לא נעשה המצו' כתיקונ' דהרי חוששי' בכלל למציצ' ואף אם מוצץ ע"י הפסק כלי או ספוג אולי לא יצא הדם ממקומו הרחוקי' ולא הוי כתיקונ' כפי שקבלנו מאז מעולם למצוץ בפה כו' בזה מבואר במרדכי פ' כל שעה סי' תקצ"ג במים שלנו למצת מצו' לא חיישינן לחשש סכנ' משום שומר מצו' לא ידע ד"רובשאר לילות ש"פ כ' שם המרדכי הטע' דשומר פתאי' ה' וחלילה שיארע דבר תקלה במצות ה' עי"ש ובטוש"ע או"ח סי' תנ"ה ובטו"ז שם סק"ג כ' דשל מצ"מ אסו' לשפוך אותם דהוי מזלזל במצות ומראה עצמו כמחזיק בדעתו שאין המצוה מגנת עליו מהתקלה וקל עיניו מאמר הכתוב שמליד"ר עכ"ל ועי"ש בס' א"ר דשכיח הזיק' מקרי ולמצ"מ שיעשה כתיקונה סומכין ע"ז עש"ה וא"כ בשעה שעושה מילה ופריעה וצריך למצוץ אם באת לחוש להבל פי המוך אולי הוא ארסי ויגרום חולאים להנימול או אולי

יש ארס בהנימול ויגרום חולאים להמוצץ הוא מזלזל ומחזיק בדעתו שאין המצוה אפילו בשעה שעוסק בה מגנת מהתקלה וקל בעיניו מאמר הכתוב והתינוק הנימול הוא ג"כ בכלל המצוה כדכ' הרא"ש בנדרים שם ל"ב א' ד"ה הוי אומר זה התינוק שמחתנין אותו במצוה ראשונה וכן כתב המהרש"א בחא"ג ד"ה מי עי"ש ועיין מנחות מ"ג ב' וראה עצמו ערום וכיון שנזכר במילה כו' על מילה שניתן בשמיני עש"ה הרי דמצות מילה בשמיני הוא גם על הנימול בעצמו ועיין סנהדרין ס"ח ב' תוד"ה קטן כו' שכתבו ואפילו בתינוק דלאו ב"ד וכו' שהזכיי' הוא בעצמו כו' כדפרישית שהמילה והטבילה בגופו עי"ש ובתשובת הרד"ך בית ב' חדר י"ג כ' והיינו טעמא דשומר מצוה דכתיב בקרא היינו בשומרת לשמה כדאמרינן שבת פ' במה אשה כו' ובלא"ה לא הוי בכלל קרא דשומר מצוה עיי"ש והתם בשבת איתא כל העושה מצוה כמאמרה עיי"ש והלא מנות מילה מיוחדת שנעשית לשמה דאפילו סתם מילה לשמה קיימא כדכ' התוספות מנחות מ"ב א' ד"ה ואל עי"ש ונעשית כמאמרה וזהירים וזריזים בה כמבואר שבת ק"ל א' עש"ה ואם נעשית המצוה כתיקונה וכמאמרה הוי בכלל קרא דשומר מצוה גם לשיטת הרד"ך.

(אחרי כותבי כ"ז ראיתי בספר דברי חכמים שדי חמד סי' פ"ב מש"כ בש' ח"א בזה וי"ל).

ועוד לשיטת הריטב"א ביומא דעיבא החשש מבואר בגמרא ובמדבר לא מלו משום זאת ועיין תשו' חתם סופר או"ח סי' ר"ח מש"כ בזה והריעותא דיום המעונן לפנינו וכן בהא דג' נשים משמשות כו' החשש סכנה מבואר בגמרא והריעותא לפנינו ובקטלנית שכיח הזיקא מקרי כדכ' החכם צבי סי' א' עש"ה (ועיין בספר ברכי יוסף אה"ע סי' ט' עי"ש) אבל היכא דלא חזינן ריעותא דחולי לפנינו בהמוהל ובהתינוק הנימול וכולי עלמא בחזקת בריאים קיימי כדאיתא קדושין ע"ט ב' ועיין פסחים מ"ו ב' תוד"ה רבה כיון דלא שכיח כלל.

לא אמרינן הואיל (ובתוס' חולין ט"ו ב' ד"ה כגון שרגילות הוא לחזור לחליו עי"ש התם הוא שהי' חולה מבע"י רגילות הוא שיחזור לחליו) ועיין תוספות יו"ט ביצה פ"ב מ"א ד"ה וסומך. ולפ"ז לא חיישינן אפילו במידי דלאו מצוה נינהו וכדכתבו התוספות ע"ז ל' ב' ד"ה פי תאנה דהא דאמרינן שמא במקום נקב ניקב ואסור (עי"ש בחשש סכנה) שאני התם דאיכא ריעותא דניקור עיי"ש ופי תאנה דליכא ריעותא לא חיישינן למידי והא דחששו בירושלמי תרומות פ"ח ה"ג דלא למיתן ב"נ פריטין גו פומא עיי"ש התם הוא כדמפרשי טעמא ובר"ן פ"ב דע"ז שיד הכל ממשמשין בהם ויש מהן חולים וזוהמא עי"ש והרי כמה חולאים איכא בשוקא אבל באומן המוהל שהוא לפנינו והתינוק ולא חזינן בהו ריעותא הרי המה בחזקת בריאים וכמבואר בתוספות ב"מ קט"ז א' ד"ה והא

רבא כו' לענין אחזוקי אינשי בגנבי עש"ה (ויש להאריך בזה ובדברי הד"ג כ"ק החח"מ שליט"א מ"ש אלי בקונטריס ע"ד אחזוקי אינשי ברשיעי ואכמ"ל) ועיין פסחים קט"ז א' תוד"ה קפא שכתבו ושמא ברוב ירקות אין בהם קפא וסמיך שמואל ארובא ומשום סכנה דקפא חיישינן למיעוטא עש"ה הנה לדינא קיי"ל שם דחרוסת למצוה כראב"צ וכן הוא ברמב"ם ובטוש"ע ואליבא דת"ק הרי המשנה משמיענו משום קפא אפשר לתקוני בחרוסת (ועיין בעקרי הד"ט יו"ד סי' י"ד אות ב' בה"ג הד"ט ובספר ערוגת הבושם סי' ו' עש"ה) והכא רובא וחזקה רובא דעלמא לאו חולים נינהו וחזקת בריא איכא ועיין בספר מחצית השקל סי' שכ"ט סק"ב שכתב לענין פקו"נ ברובא וחזקה אפשר דאזלינן בתרה עש"ה.

ולחוש ממה שראינו בילדים אחרים שמלו אותם מוהלים חולים ואיתרע חזקת בריאותם וגרמו במילתם חשש סכנה וכן מאיזה תינוקות חולים שגרמו במילתן חשש סכנה ויהי' החשש לא מעצמו של התינוק ולא מעצמו של המוהל שהוא בפנינו לזה אין חוששין כלל כדכתב החתם סופר יו"ד סי' רמ"ה ד"ה ומעובדא דר"נ עש"ה ושם כתב עוד בדבריו שמעת מינה הולכים אחר הרוב בפק"נ לענין מילה עש"ה ובספר תורת חסד להגר"ז מלובלין סי' י"ב ס"ח כ' דהא דאין הולכין בפק"נ אחר הרוב היינו כשנודע בבירור שנתחדש מעשה כזה שעי"ז נולד לנו ספק של פק"נ אבל היכא שלא נתקדש שום מעשה לפנינו ולא שום רגל"ד כו' וכגון שלא איתחזק כלל שהי' כאן חולה כו' בזה באמת הולכין בפק"נ אחר הרוב עכ"ל ועיין בתשובות שואל ומשיב מה"ק ח"א סי' קי"ב עש"ה: יד) וראיתי בתשו' הגאוני בקונט' ומסקנ' הד"ג כ"ק החח"מ שליט"א להלכ' ולמעש' שלא לשנות מקבלותינו באופן עשיית המצו' ולעשות המציצ' דוקא בפה ולא ע"י כלי או ספוג ובתשו' מהר"נו שי"ק או"ח סי' קנ"ב כ' עפמ"ש בתבו"ש סי' י"ח ס"ק כ"ט דבר שיצא בהיתר הוי כחזקת היתר שהוא סוגי' מפורשת כתובו' כ"ד ב' גדולה חזק' שהתירו לכהני' לאכול בקדשי הגבול עי"ש וה"נ מקרי חזק' מה שמימות עולם מצצו בפה זת"ד ויש לפלפל בד' הת"ש שכ' דחזק' זו אינה כשאר חזקות שבגמ' עש"ה ועיי' קדושין ע"ט ב' ושלטי הגבורי' באלפסי שם בשם הריא"ז כ' וחזק' זו הוא עפ"י המנהג וההרגל עי"ש ועיי' תשו' מהרי"ק סי' פ"ז ואכמ"ל אך שם החזק' בכהני' ההם שאכלו בגולה מקדשי הגבול ואין מוציאי' אותם מחזקתן לאח"כ אף דאיכא ריעות' ומינה יש להוכיח דאין למנוע מציצת הפה כיון דאיתחזק עד הנה אבל שלא למצוץ ע"י ד"א לא שמענו ולע"ד י"ל בזה מהא דמנחו' ל"ה ב' א"ל רב אחא בדר"י לר"א מהו למתפרי' כו' א"ל פוק חזי מה עמא דבר ופרש"י וכיון דאין נוהגין כן לא תעש' עכ"ל ובתוס' שם ד"ה פוק פי' הקונט'

להחמיר ור"ת מפרש להקל עיי"ש וי"ל בזה בפלוגת' דהש"ך והש"ג בחו"מ סי' ל"ז סקל"ח דהש"ג ס"ל דאין נקרא מנהג דבר שלא נעשה מעולם ודוקא היכא דאירע מעשה ונמנעו לעשותו חשוב לא ראינו ראי' והש"ך ס"ל הא דבמנהג הוי לא ראינו ראיה מיירי שאין אנו יודעים שאירע מימות ראשונים המעשה אלא שלא ראינו מי שהחמיר בזה עש"ה ולפי"ז לשיטת הש"ג לא הוי ראיה מהא דאין נוהגים כן דזהו מדבר שלא נעשה מעולם ולהכי לא מפרשי התוספות כשיטת רש"י ולשיטת הש"ך א"ש שיטת רש"י דאפילו מדבר שלא נעשה אלא שלא ראינו מי שהחמיר בזה והוי לא ראינו ראיה בכה"ג (ועיי' בית שמואל סימן מ"ז סק"א) וכן הוא בירושלמי יבמות פי"ז ה"ג כל הלכה שהיא רופפת בידך ואין אתה יודע מה טיבה צא וראה האיך הציבור נוהג ונהוג כן ואנן חמיי' ציבורא דלא מוכלין עש"ה והרי למדנו מהא דאין מוכלין ועיין תשו' שער אפרים סימן קי"ב שהאריך בזה והעלה דבדבר שהוא בא בתדירו' הוי לא ראינו ראיה עש"ה וא"כ כיון דמימות עולם ראינו דמוצצי' בפה והדבר בתדירו' ולא ראינו דמצצו ע"י ד"א הוי ראיה דאין למצוץ ע"י ד"א כ"א ע"י הפה דוקא: ואין לומר דמימות חכמינו ז"ל ועד היום לא ידעו להזהר על החששות שחדשו בזמנינו החכמים והרופאים לכן לא הקפידו ע"ז עיין ב"ב כ"ג א' דאמר ר' יוסף לדידי דאנינא דעתאי כי קוטרא ובה"כ דמי עי"ש והתם הוי אומני מקיזי דם יתבי והעורבים היו אוכלים הדם ומקנחים בפירות עי"ש בתוספות ובסמ"ע סימן קנ"ה ס"ק פ"ה דלסתם בנ"א מקנחים הדם מהפירות ואוכלים ואניני הדעת כרב יוסף נפסד להם הפירות במה שקנחו העורבים מדם ההקזה של אחרים עש"ה.

ובירושלמי תרומות פ"ח ה"ג אסור דלא למיתן בר נש פריטין גו פומא עיי"ש והרמב"ם פי"ב מה' רוצח ה"ג שמא יש עליהן רוק יבש של מוכי שחין או מצורעין או זיעה עיי"ש ובר"ן פ"ב דעבודה זרה שיד הכל ממשמשת בהן (ועמ"ש לעיל אות י"ג) ויש מהם חולאים או זוהמא עיי"ש ובטוש"ע יו"ד סימן קט"ז ס"ה עש"ה.

ובמסכת דרך ארץ והוא בשו"ע או"ח סימן ק"ע סט"ז לא ישתה מן הכוס ויתן לחבירו מפני ס"נ ובמג"א שם הטעם מחמת מיאוס ובטו"ז סק"ח הביא צוואת ר"א הגדול שמא יש לו חולי בתוך גופו ויצא ריח מפיו לאותו שיור (ועיי"ש פמ"ג מש"ש סק"ח ולבוש שם סט"ז מש"כ בזה) הרי דידעו והזהירועל חששת הפה ולאניני הדעת בדם של אחרים כרב יוסף ואף אם נאמר דנשתנו הטבעים ונתרבו החולאים בדורותנו עכ"פ הרי חז"ל דידעו מהחששות והזהירו בכל מקום אף מחשש מיעוטא דמיעוטא במקום חשש סכ"נ ומציצה בכל יום הוא ולא הקפידו על חששא דחולי המוצץ או הנמצץ אלא ע"כ דקים להו וקבלו דמציצה בפה למצוה דוקא ולא ע"י כלי או דבר אחר להכי לא חיישי לכלום.

וילה"ר לזה מהא דשו"ע או"ח סימן רע"א סעיף י"ד דמצוה מן המובחר שיטעמו כולם מכוס של ברכה וכן הוא בסימן ק"צ ס"א לענין כוס של ברהמ"ז עש"ה והרי בסתם כוס הזהירו שלא ישתה מהכוס ויתן לחבירו מפני סכ"נ וכהמג"א והט"ז שם וטעימת כוס של ברכה למצוה מן המובחר הוא ולא חיישינן לכלום: טו) ומדבריהם למדנו לענ"ד הטעמים והחששות בזה (א) משום שאל אביך ויגדך זקינך ויאמרו לך עיי' שבת כ"ג א'. והרמב"ם פי"א מה' ברכות ה"ג כ' הטעם על ברכת וצונו מלא תסור כרב אויא ע"ש בכ"מ ולפי"ז צ"ל שהפסוק שאל אביך הוא על סידורי המצות וכ' בדרשו' הר"ן סי' ה' דל"ת דדבריהם הוא בלא תסור. אבל בעשין של דבריהם אין להם סמך אלא מפסוק שאל אביך ויגדך עי"ש.

והרמב"ם הל' שמיט' ויובל פ"י ה"ו כ' שהקבלה והמעשה עמודים גדולים בהורא'. ובהן ראוי להתלות עש"ה.

ובס' הישר לר"ת סי' תרי"ט כ' וכל שאינו בקי בסדר רב עמרם ובה"ג ובמס' סופרי' ובפר"א וברבה ובתלמודינו ובשאר ספרי אגד' אין לו לחרום דברי הקדמונים ומנהג' כי יש עלינו לסמוך בדברים שאינם מכחישים תלמוד שלנו אלא מוסיפין והרבה מנהגים בידנו על פיהם עש"ה ועי' תשו' בית אפרים או"ח סי' ו' עש"ה.

ובתשו' ח"ס יו"ד סי' שנ"ו כ' מי יוכל לשנות הדבר בענין הנהוג בכל יום ויום לפני זקנים ונביאים אם לא כך ראינו בעינינו ממש"ר ע"ה ותלמידיו ותלמידי תלמידיו עד היום הזה כו' עש"ה. ובתשו' מהר"מ שי"ק שם (הובקו"נ) כ' בזה עפמ"ש הרמב"ם ה' ממרים דהמבטל מנהג עובר משום לא תסור עי"ש ובתשו' בנין ציון ח"א סי' כ"ג וסי' כ"ד (הוב"ק) האריך בזה, עי"ש דבריהם הק'.

ואף אם לא נודע לנו הטעם למציצה בפה דווקא הרי בירושלמי פ"ב דפיאה ה"ז (ורמז לזה המהר"מ שי"ק בתשובה) אר"ז בשם ריו"ח אם באת הלכה ת"י ואין אתה יודע מה טיבה (מה טעם של אותה הלכה) אל תפליגנה לד"א (לומר בה שבודאי יש להלכה זו איזה ענין אחר ולא כך אמרו חכמים ומחמת כן תזלזל בה) שהרי כמה הלכות נאמרו למשה בסיני (ואין אנו יודעים הטעם) וכולהון משוקעות הן במשנה (ולפיכך לא תפליג למשנה שאין אתה יודע טעמה שכך נמסרה למשה בסיני.

פ"מ) ועי"ה בב"י או"ח סי' נו"ן מ"ש גבי איזהו עי"ש ועיי' משניות תפארת ישראל מכות פ"ג מ"ה אות כ"ג מ"ש עש"ה: (ב) כפי שעושין בזה ששורי' הספוג (וואטע) מתחלה במים ואח"כ מניק הספוג על אבר הברית ומוצץ הדם ע"י הספוג בהנחת הפה על הספוג יש בזה משום איסור סחיטה בשבת כמ"ש הגאון בנין ציון שם בסי' כ"ד מהגמרא שבת

קל"ד ב' ועפ"י מ"ש המג"א סי' שכ"ח ס"ק כ"ד עש"ה במחהש"ק מ"ש בזה וכן מפורש בספר שע"ת או"ח סי' תרי"ב סק"ג מה שכתב דביוהכ"פ אין לעשות במוך משום חשש סחיטה עש"ה.

ועפ"י מ"ש בשו"ע סי' שכ"ח סמ"ח י"ל בזה גם משום צובע ומ"ש בתשובת הרדב"ז ח"ד סי' קל"א שחומרא יתירה היא תדע שהוא דרך לכלוך שהרי אינו צובע כל הבגד וכיון דאיכא תלת לטיבותא אין לחוש והמחמיר תע"ב עכ"ל הכא שאני שצובע כל הספוג וליכא תלת לטיבותא והמג"א סי' ש"ך סקכ"ד מסיק בדברי הרדב"ז דאין להקל עי"ש.

ובספר אליהו רבא שם כ' להקל באדום או אפילו בלבן שא"א בענין אחר והכא עצם המציצה יכול לעשותה בפה אף אם לא יניח הספוג ובספר עולת שבת סי' ש"ך ס"ק ל"ו הביא ד' הרדב"ז וכתב ודבריו לא נהירין לי ואין להקל עכ"ל ובטו"ז או"ח סי' תקי"א סק"ח עי"ש מ"ש גבי אולודי ריחא ביו"ט והכא ג"כ ניחא להו בצביעת הספוג ומכוונים לכך ועוד דההכנה לזה ששורין מתחלה הספוג במים קודם המילה ולפי האלי בשו"ע יו"ד סי' רס"ו ס"ד ובש"ך ש ב שם ס"ק ובב"י שם יותר טוב לדחות המילה מלהכין קודם המילה באיזו חילול שבת ואם תאמר לעשות הכנת שריית הספוג וסחיטתו לאחר המילה ופריעה קודם המציצה (ודלא כב"ח ולבוש וש"ך) הלא בשהייתו לעשות הכנות שריית הספוג וסחיטתו יצא דם מהנימול ויצטער הרבה ויהיה הפסדו מרובה משכרו.

ומ"ש במכתב ד' בקונטרס שד"ח וז"ל אך בשבת נכון יותר לעשות בפה עתה שאין דרכו בפה עי"ש דמיירי ע"י כלי בחול ולע"ד הקלושה שתי תשובות בדבר. א) מאי חזית דדמא דתינוק הנימול בחול סומק טפי לחוש לספק חולי מהבל פי המוצץ ותינוק הנימול בשבת לא איכפת לן אולי יתהוו חולאים מהבל הפה המוצץ ההוא שאסרת בעש"ק מבעו"י ומתחזי כחוכא ואיטלולא עיין שבת ג' ב' תוד"ה ואבע"א כ' שאין נראה לומר סברא וכו' דאי משחשיכה לא קנסו שוב אין לומר מבעו"י קנסו דהוי כחוכא ואיטלולא ועי"ש י"ד א' תוד"ה ר"י אומר ושם ט"ז ב' תוד"ה בנות ועיין עירובין ס"ח ב' ושם ע"ו א' רש"י ד"ה לא מנכרא מלתא עש"ה ועיין חולין ל"ד א' תוד"ה שני וע' ב"ב ל"א ב' רשב"ם ד"ה לזילותא דב"ד שמא ילגלגו הבריות על ב"ד על שסותרין את דיניהם ודמי לחוכא ואיטלו' עי"ש ועיין נדה ס' א' תוד"ה באנו עי"ש ועיין חי' הרשב"א שבת קל"ד ב' ד"ה הלכה עש"ה ועיין פר"ח ה' ראש השנה סי' תקפ"ח ס"ה שכ' דא"כ מחזי מילי דרבנן כחוא"ט דביו"ט לא גזרי ובשבת גזרי עי"ש (ועיין שעה"מ ה' שופר פ"ב ה"ו מ"ש) ואתי בזה לידי תקלה לדחות מ"ע דביום הח' אחרי דיתקנו למצוץ בחול ע"י מכונה או הפסק ספוג משום ספק סכנה לדעתם שלא יתהוו בהנימול חולאים מהבל פי המוצץ ובשבת הלא אסרינן ע"י

הפסק יבואו לדחות המילה עד יום א' דהרי משום ספק סכנה משהינן כמבואר בגמרא וטוש"ע סי' רס"ב עי"ש ובנתפזרו הסממנין פסק הב"ח והלבוש ובש"ך בסי' רס"ו דתדחה המילה עש"ה.

ב) ועוד במתניתין וגמרא בפירקי' דר"א דמילה קתני באיספלני' וכמון וחלוק וזילוף לשנות בשבת מבחול ואי הוה קים להו במציצה דבחול מצינן למיעבד ע"י כלי או בהפסק ספוג הוה להו לאשמעינן דבשבת מוצץ בפיו ולא ע"י הפסק ומדסתם לן התנא מוצצין מוכח דל"ש שבת מבחול וכפי שראינו מאבותינו שהמציצה בפה בחול ובשבת דא"ת דאפילו בכלי או ספוג הוה קתני לה ואי הוה חלוק שבת מבחול הוה להו לאשמעינן (ועמש"ל אות ח'): (ג) כפי המבואר ברמב"ם וטוש"ע ופוסקים דמוצצין עד שיצא הדם ממקומות הרחוקים והגאונים בתשובותיהם (הועתקו דבריהם בקונטרס שדי חמד הנ"ל) חששו לזה גם במוצץ ע"י מכונה אולי לא יצא הדם ממקומות הרחוקים וכ"ש שיש לחוש במה שעושים בהפסק הספוג (וואטע) שזהו חציצה בין הפה לאבר הברית וא"א למצוץ היטב עד שיצא הדם ממקומות הרחוקים ועיין ב"ק קט"ז ב' דמנח מידי אפומא דחביתא עש"ה ואם ירצה למצוץ בחוזק ע"י הספוג אז ע"כ יצא דם הרבה שהרי טבע הספוג בעצמה להוציא דם וע"י מציצתו בכח יוצא הדם בריבוי יותר מכפי מציצה ע"י פיו לבד אז יהיה חייב משום חובל בחבירו ואפילו בקטן נמי כפמ"ש בתשובת יהודה יעלה שם (עמש"ל אות ובשבת יש בזה משום נטילת נשמה וכשנוטל מקצת דם ביותר מכפי הנצרך נוטל מקצת נשמתו כדכתבו התוספות כתובות ה' ב' ד"ה דם עי"ש: (ד) הגאון מלבוב בס' בית יצחק יצ"ו (הוב"ק) כ' בזה דנראה כמקלל קדשי שמים ע"ד שאמרו פסחים נ"ז א' על יששכר איש ברקאי דהוה כריך ידיו בשיראי עי"ש ומצות מילה הוה כמקטיר קטורת עש"ה בדבריו (ועיין פתחי תשובה יו"ד סי' רע"א סקי"ט) ועוד, אפ"ל דהרי אמרו בשבת כ"ב א' שלא יהיה מצות בזויות עליו ואחרי שאינם מוצצין בפיהם מאבר הברית כ"א מפסיקי' בספוג (וואטע) למצוץ ע"י בהנחת הפה על הספוג ולא על אבר הברית עצמו נראה כמצות בזויות עליו ועושה המצו' בבזיון וכפמ"ש הטו"ז באו"ח סי' כ"א סק"א עש"ה ובטוש"ע יו"ד סי' כ"ח התם יליף לה מקרא בברייתא דבמה ששפך היינו סכין יכסה ג"כ בכלי כמו בסכין ולא ברגל משום בזיון עש"ה בלבוש ובת"ש: [ד"ק של הד"ג החת"מ שליט"א.

ולא נפלאת היא לדון שמה שממאנים המתחדשים לעשו' המציצ' בפה הוא משום מיאוסכאשר אמר א' מהם שלפעמי' יזדמן שגיד התינוק קודם החיתוך הי' צבה ודחקו ביד באותו מקום ויצא משם מוגלא נסרחת ושנמצא אחר חיתוך ערלתו שזב ממנה מוגלא

הרבה ואמר שלכן לא נכון להמוהל לשום את גיד התינוק בפיו משום מיאוס ובלי ספק יש הרבה מהם שרק מפני זה מבקשי' עצות לבטל המציצ' בפה וזה בלי ספק ביזוי מצו' שחוששין למיאוס אף בכל התינוקות הבריאים כראי מוצק כי התינוקות שימצא בהם הגיד צבה ומלא מוגלא בלי ספק הם מיעוטא דמיעוטא נגד כל הנימולים שבעולם ולא היה להם לחוש למיעוטא דמיעוטא ולפרוץ הגדר מפני זה בכל התינוקות שבעולם אם לא כי מאוס אבר המילה בעיניהם וכפיגול הוא שלא יבוא בפיהם.

ע"כ ד"ק של החח"מ שליט"א]: ובכריתות כ"ח ב' פרש"י שם ד"ה כריך כדי שלא ילכלך ידיו בבשר ודם עכ"ל וע"כ צ"ל דהכהן טעמא הוה יהיב למלתי' משום חשש סכנה שיכול להיות כשיגע בידיו ממש בבשר ודם של בהמות וכבשים וכידוע היו להם ג"כ החששות ומאורעות (עיין מש"ל) לזאת היה כורך בשיראי ועיין תמיד ל"א ב' לא היו כופתין את הטלה כו' ר"ה ור"ח ח"א משום בזיון קדשים כו' א"ב דכפתי' בשיראי עי"ש פרש"י דמשום בזיון קדשים ליכא היכא דכפתיה בשיראי ועכ"ז בכריך ידיו בשיראי ועביד עבודה חשיב לה הגמרא מבזה קדשי שמים וה"נ אי קפיד לעשות ע"י כלי או ספוג לא בפה משום איזו חששות ומאורעות הוה בזיון להמצוה וזלזול בהמצוה שמחזיק בדעתו שלא תגין עליו מן התקלה וכמ"ש בטו"ז או"ח סי' תנ"ה סק"ג עש"ה: וראיתי הובא מספר ברית אברהם ועוד להוכיח מפיוט הרחמן ה"י המל בשר הערלה ופרע ומצץ ואם שלש אלה כו' ומדחשיב הפייטן שלש אלה עם המל ופרע ומצץ ע"כ דמצוה איכא במציצה והיטב אשר דברו בזה כי הלא הפוסקים מביאים ראיות לדינא מפיוטים עיין תוס' חולין מ"ב א' ד"ה דרוסת ע"ש ובכ"מ ולע"ד נראה עוד בזה כוונת הפייטן איש הירא ורך הלבב עבודתו פסולה מאי האי דקאמר אי במוהל ופורע ומרכות לבבו ויראתו אומנתו שלא כהוגן הלא אין זה מילה ועבודה כלל ונצרך לתקן מחדש כד"ת (עפ"י השו"ע ופוסקים) ואם מקלקל הוא מחמת עילופו ונעשה תקלה שאין תקנה שוב הלא לא קיים העבודה ואולי חייב גם עונש גלות ומדקאמר עבודתו פסולה ע"כ דמיירי שהעבודה שעבד במילה ופריעה ומציצה עשה כתיקונה כ"א שהוא מוחזק לאיש הירא ורך הלבב ואמאי פסולה עיין שו"ע יו"ד סי' א' ס"ג מי שדרכו להתעלף וא"י שאינו מוחזק ושחט ואמר בריא לי שלא נתעלפתי נאמן ובש"ך שם ס"ק י"ג ה"ה דאפי' שותק ואינו אומר כלום עי"ש ובת' תה"ד סי' רס"ה דלא חיישינן במוהל לעילופי כדחיישינן גבי שחיטה עש"ה אלא בכגון זה איש הירא שמא יגרום סכנה להתינוק במגעו בפיו או בידיו ורך הלבב הוא שמא יסתכן הוא מהנימול ע"י מגעו ולזאת עושה הוא עבודתו ע"י ספוג או כלי וכפי המפו' סוטה מ"ד א' וע"ב בפי' הכתוב איש הירא ורך הלבב כמשמעו ועיין מד"ר בראשית פ'

ע"ו ורש"י חומש פ' וישלח ל"ב ח' עש"ה וקאמר עבודתו פסולה וכהגמ' פסחים וכריתות דקרי לה מבזה קדשי שמים:

טז) והנה במד"ר שמות פי"ט במד"ר פי"א שה"ש פ"א ר' ברכי' תני לה בשם רשב"י משה מוהל ואהרן פורע ויהושע משקה וי"א יהושע מוהל ואהרן פורע ומשה משקה ופירשו המפרשים כוס ש"ב ומשקה הנימולים כמנהגא ולכאורה העיקר בזה הוא הברכה והוה ליה למימר יהושע או משה מברך ועוד דברכות הוא דרבנן כדאיתא ברכות ט"ו א' עי"ש ובפירוש רש"י (אם כי בירושלמי ותוספתא ילפינן מאסמכתא דקראי ואכמ"ל) ולע"ד אפשר לפרש כפשוטו יהושע משקה היינו שהיה מוצץ בפיו וכדאיתא ירושלמי ע"ז פ"ב ה"ז יש דברים שמשיקים עליהם את הפה היך כמה דאת אמר ישקני מנשיקות פיהו עי"ש (הובא בתוספות ע"ז ל"ה א' ד"ה מ"ש) ובביצה י"ז ב' ושוין שמשיקים את המים עי"ש ומקוואות פ"ו מטהרים ומשיקו אפילו כשעורה עי"ש ובמד"ר שה"ש פ"א סט"ז ישקני יטהרני כאדם שהוא מושק שני גבין זע"ז ועי"ש עוד ישקני ידביקני וזהו משקה שמשיק את הפה על המילה וא"ש דבצורכי מילה איירי משה מוהל ואהרן פורע ויהושע משקה היינו מוצץ שמשיק עליו הפה ומוצץ כדרכו וראיתי בתשו' יהודה יעלה שם סי' רנ"ח הביא מס' זכירה דף ק"ז וז"ל ג' היו מלין במדבר משה היה מוהל ואהרן פורע ויהושע הוי מוצץ מד"ר שה"ש עכ"ל ולפמ"ש א"ש בס"ד: טו"ב) ובקונ' שד"ח במכתב ו' האריך להקשות בשבת שם קל"ג ב' מה"ד דם מיפקד פקיד ופרש"י ואין כאן איסור תורה ומש"ה שרי והקשה לשיטת רש"י ע"ג ב' הוי לי' מפרק ואיסור דאורייתא ורצה הרב מקלעצק לומר דשרי בכלי נמי הלכך בכלי הוה מפרק כדרכו ובפה הוה מפרק כלאח"י והוה ס"ד דבמקום צערא דתינוק לא גזרו זת"ד ובמכ"ת רוצה לבנות בנין חדש על יסוד רעוע וכתב הרא"ש פרק ואלו מגלחין סימן כ"ח (הובא ביד מלאכי ובשד"ח כללי הפוסקים) שאין לעשות בנין בלא יסוד ולומר סברות רחוקות ודחוקות מכח קושי' ואם יש תירוץ להקושיא יתרועע היסוד ונפל הבנין עי"ש ויסוד דבריו א"א לאמרו דהרי רב יוסף כתובות ב' א' ב"ב קל"ד ב' אמר מרי' דאברהם תלי תניא בדל"ת ופירש הרשב"ם תולה טעמו בדבר שאינו במשנה ובברייתא עי"ש והאיך סא"ד לפרש דלכך התירו למצוץ בשבת דהוא בפה והוי כלאח"י בזה מבחול שמוצץ בכלי הלא לא תניא כלל במשנה או בברייתא דבחול מוצצים בכלי ובשבת מוצצים בפה ושחלוק בזה שבת מבחול וכדקתני גבי כמון ואיספלנית וזילוף דשאני שבת מבחול ורש"י דרכו לפרש והכא סתים לה ועיקר חסר מן הספר ובכ"מ דאשמעינן התירא דכלא"י מפרש לה עיין שבת ע"ג ב' רש"י ד"ה אין דרך כתובות ס' א' עי"ש ועיין עירובין ק"ג א' רש"י ד"ה אם בכלי עי"ש ובכ"מ.

ולענין מפרק אם אורחיה בפה עי"ה במג"א סימן של"ו סקי"א ובמחה"ש שם מ"ש ובפמ"ג שם הביא בשם ת"ש ובבכ"ש שבת ע"ג ב' דכתבו מפורש דאורחי' גם בפה והביא ראיה לזה עי"ש ועיין תשובת שואו"מ מהדו"ק ח"ב סימן קמ"ו עש"ה ובכתובות ס' א' דם שבין השיניים מוצצו והוי בפה ואין שייך לחלק בין שלו לחבירו עיין עירובין ק"ג ב' מה לי הוא מה לי חבירו ובתוספות שם דגבי בהמה איכא דמיאוס משמע דלחבירו לא שייך הסברא דמיאוס עי"ש ואכמ"ל: ומ"ש הרב מקלעצק בפ"ק דכתובות ה' ב' ללישנא דמיפקד פקיד דעדיף להוציא הדם ע"י אצבע וכדאמרינן גבי תמר באצבע מיעכ' וע"י בעילה הוי כלאח"י ובמקו' מצוה ל"ג זת"ד עיין תשובת יהודה יעלה או"ח סי' ע"ז מבוא' עד"ז עש"ה ולענ"ד לא נהירא דבאצבע מיעכה זהו מיעוטא ובמועכות של בית ר' ותמר מיעכו בעצמן ועיין שבת קמ"ד א' של בית מנשיא עי"ש בגמרא ורש"י ותוספות עש"ה עכ"פ א"ת דהוי אורחי' ע"י אצבע הוי אורחיה ע"י בעילה ג"כ כרובא דעלמא ואיך תאמר ע"ז דהוי כלאח"י ועיין שבת י"א ב' תוד"ה ואם יצא שכתבו שדרך להוציא המאכל בפה עי"ש: ובעיקר הקושיא לשיטת רש"י דהוה ליה מפרק כבר האריכו בזה בספרן של צדיקים עיין בספר ישועות יעקב באו"ח סימן שט"ז אות ו' עש"ה ובספר מנחת חינוך מצו' ל"ב בקונטרים מוסך השבת הקשה הקו' לשי' רש"י והרמב"ם עי"ש מה שתי' דאתיא אליבא דרבנן: [אמר המחבר אפריון נמטיי' כי עיינתי במנחת חינוך בפ' יתרו מצוה ל"ב בקונטריס מוסך השבת וראיתי במלאכת הדש בדמ"ו ע"ב (ד"ה וכתב עוד הרמב"ם) שהקשה כקושית הגאון מקלעצק יצ"ו דהא לשיטת רש"י גם בפקיד חייב משום מפרק תולדה דדש ותירץ אך נראה לי דממשנ' אין ראיה דאמרינן מיפקד פקיד דאתיא כרבנן דלא שייך מפרק באינו גידולי קרקע לכן אמר האי דלא מייץ וכו' גם הסוגיא דכתובות ד"ה ב' דאיבעיא לן אי מיפקד פקיד או חבורי מיחבר אתיא אליבא דרבנן דלא שייך מפרק באינו גידולי קרקע אבל לר"י חייב וכו' וכל הסוגיא שם אליבא דרבנן וכו' אלו תדב"ק עלץ לבי שזכיתי לדעת הגאון מנח' חינוך שלדעת רש"י הסוגיא דפר"א אתיא כרבנן ואעש מטעמים משום דסתם משנה דתני ומוצצין הוא ר"מ ב"פ דר"י וכו' וגם סוגיא דפ"ק דכתובות מוקים לה הג' מנחת חינוך אליבא דרבנן ולא קשיא קושית הג' יצ"ו:

וראיתי עוד במנחת חינוך (שם בסוף ד"ה הדש) שכ' שהתוספות כתבו דרש"י פוסק כר"י דיש דישה באינו גידולי קרקע וכ' ע"ד אבל אפשר שסובר כהרמב"ם דבהרמב"ם אנומוכרחים לומר דהוי גידולי קרקע שהרי פסק בפירוש דאין דישה אלא בגידולי קרקע וכ' ההמ"ג שסובר הרמב"ם דבהמה חיה ועוף חשיבי ג"ק ורק דגים ל"ה ג"ק וא"כ אפשר דרש"י ג"כ סובר דבהמה הויא ג"ק וחייב אליבא דכ"ע ואין הכרח שפוסק רש"י כר"י

א"ת ד"ק ותמיה לי במ"ש דהתוספות כתבו שרש"י פוסק כר"י שהרי לא מצינו להתוס' שכתבו כן רק כתבו דלשיטת רש"י דמפרק תולדה דדש צ"ל דהלכה כר"י ולא שרש"י פוסק כן ואין הכרח לומר כן וכמ"ש למעלה בסעי' ח' (בד"ה וברמ"ד) גם מה שייחס לרש"י שאפשר שסובר כדעת הרמב"ם דבהמה חשיבא ג"ק עיין במ"ש בסי' א' סעי' ח"י בהגהתי ע"ד הגאון מוהר"י אסאד בד"ה ועוד נ"ל ראיה ברורה שנראה שדעת רש"י היא דלענין חיוב בשבת בהמה ל"ח ג"ק ע"כ דברי פי חח"מ] ועוד דא"צ לדם (ועיין עץ הדעת טוב שבת ע"ד ב' מ"ש בזה ועיין פני יהושע כתובות ה' ב' תוד"ה דם עי"ש) וכר"ש דמלאכה שאצל"ג פטור (ועדיפא הוה להו למימר דבא"צ לדם ל"ה מפרק כדכתב הר"ן שבת פי"ד עי"ש ועיין שבת קמ"ה א' רש"י ד"ה לגופו עי"ש) ועי' ש"ה בד' המנחת חינוך מ"ש בזה ועיין תשו' יהודה יעלה יו"ד סימן רנ"ה הקשה בזה לשיטת הרמב"ם והוכיח מזה דמצוה היא המציצה עש"ה ועיין תשובת גבעת פנחס להג' הפלאה זצ"ל סימן פ' מ"ש בזה ועי"ה באו"ז ה' שבת סימן נ"ח מ"ש בשיטת רש"י בדש לענין גידולי קרקע ובמפרק עש"ה.

ולענ"ד אפ"ל דא"ש בפשיטו' לפי המבוא' בתוס' רי"ד שבת שם וז"ל פי' ה"א דם מיפקד פקיד ובלא מציצה נמי הוא עתיד לצאת ולא בא התנא להתיר המציצה אלא משום דעביד טירחא יתירה עכ"ל ולהכי דקדק רש"י הכא לפרש מיפקד פקיד מופקד ועומד שם כנתון בכלי ודבר הנתון בכלי יכול לצאת בעצמו אם הכלי פתוח עיי' שבת קנ"ו א' רש"י ד"ה מהו לפרק ע"ש ובכתובות ה' ב' רש"י ד"ה מיפקד כנוס ועומד וכו' אלא שהפתח נעול בפניו ופותחין לו ויוצא עי"ש והכא הנה הערלה נחתך ובלא מציץ' נמי עתיד הדם שעומד שם כנתון בכלי לצאת בעצמו להס"ד דמיפקד פקיד ולהכי במוצץ ל"ה בזה איסור תורה אלא דרבנן וכשיט' רש"י שבת י"ח א' ד"ה שטוענין וגמ' שם י"ט א' דמשקה נפיק ממילא וע"י סחיט' בידים אין איסור אלא מדרבנן עש"ה ובטו"ז או"ח סי' נ"ב סק"ו ובב"ח שם ושאני דש תבואה מקשין שלה שהתבואה גדל בתוכו והוי מפרק וכדפרש"י כתובו' ס' א' ד"ה מפרק ועיי' שבת קמ"ה א' ד"ה פטור וכדמפר' רש"י שבת ע"ג ב' ד"ה מפרק ושם ע"ה א' ד"ה בכלל ושם צ"ה א' ד"ה מפרק (ומ"ש רש"י שם דלאו מחובר אלא פקיד ועקיר אפ"ל לענ"ד דהרי חלב הבהמה מכלל האברים קאתי כדכתב הרמב"ם בפ"ה מה' מאכלות אסורות הי"ב ועי"ה תשו' חת"ס יו"ד סי' ע"ה ושלא תימא דבשעת החליבה קאתי החלב מהאברין ע"כ פרש"י דלאו מחובר הוא בשעת חליבתו אלא החלב פקיד ועקיר וקאי בעטיני הדד (ועיי"ה ב"מ ע"ד א' מנחות פ"ו א') כתבואה בקשיה עכ"ל והאית דאמרי זהו מפורש בירושלמי פ"ז שם ועיין במהרי"ט אלגזי בכורות

פ' ג' אות מ עש"ה ואכמ"ל) וכן דקדק רש"י לפרש ביצה ג' א' ד"ה שמא יסחוט וכו' שמפרקין מתוך זג שלהם כמפרק תבואה מתוך קש שלה עיי"ש ועיין תשובת יהודה יעלה או"ח סימן ע"ז מ"ש לחלק בהא דדש התבואה מקשיה עיש"ה ועיין פמ"ג או"ח סימן ש"ך מ"ש בכללא דמפרק עש"ה ועיין צ"צ אדמו"ר משניות שבת פ"ז ופכ"ב מ"ש לדינא ואכמ"ל:

ח"י) וראיתי בספר יד אלעזר סימן נ"ה שכתב בפשיטות לעשות המציצה ע"י ספוג ועפ"י הסכמת רבו החת"ס זצ"ל מחמת הסיבה הנזכרת בכוכבי יצחק ומהר"מ שי"ק תלמיד מובהק להחת"ס זצ"ל בתשובת או"ח סימן קנ"ב האריך לחלוק בזה והביא דהוראת החת"ס בזה לא נאמר אלא להוראת שעה ושעת הדחק שהיה אז בזה (והלא גם הי"א כתב מחמת הסיבה כו') והביא ראיה לדבר דהרי בפנקס התשובות שלו לא הועתק זה ולא בא בדפוס עיי"ש ולענ"ד דבריו יש להם סמוכין עפ"י המבואר בב"מ נ"ה א' חולין ק"ח ב' ולוי אמר כו' וכן תני לוי במתניתי' וביבמות יו"ד א' ואעפ"כ (דמהדר ליה לוי לרבי) בדקה לוי במתניתי' וכן הוא ב"מ מ"ח א' ופרש"י הגיהה והוסיפה בתוספתא שסידר ושנאה בה עכ"ל הרי דהוכיחו דס"ל להלכה מהא דהגיהה והוסיפה בתוספתא שסידר ולפי"ז החת"ס מדלא הוסיף הלכה זו בקובץ התשובות שסידר להלכה והלא הוא כ' (הובא בהקדמת חת"ס ליו"ד עש"ה) והנני כותב על הספר בדיו כל מה שחנני השי"ת בהלכה עיי"ש ש"מ דלא נאמרה הלכה זו מפי החת"ס לדורות כ"א הוראת שעה ושעת הדחק היתה ואין למדין הימנה וכהא דכתובות ט"ו א' ור"ח ב"כ א"ר הוראש היתה ופרש"י הך דריב"נ צורך שעה היתי' כו' אבל לדורות ת"ר בעינן ובמשנה פרה פ"ז מ"ו הור"ש ופירש הרע"ב שע' הדחק הי' הא לא"ה לא עיי"ש ואף לגבי מנהג בעלמא כתב בתשו' החת"ס או"ח סימן קנ"ד בהיתר הנוב"י גילוח בחוה"מ דהורש"ע היתה וכתב אבל יחיד בדורו כו' לא נכון להתיר אפילו מנהג קטן ממנהגי ישראל עיש"ה והחת"ס דהתיר ביחידי מציצת הפה לו יהא דמנהגא בעלמא הוא לא יכון להתיר ביחידי אלא משום הורש"ע: וכ' בספר באר שבע ח"ב סימן ל"ה אעפ"י שאין משיבין את הארי אחר מותו היינו במקום שאין טעמו ונימוקו מפורש בצידו אבל אחר שאתה רואה שהג' גילה את דעתו מבוארת ומבוררת וזהו כל היסוד שבנה עליו בנינו לענין פסק הלכה הורשינו להשיב ע"ד עש"ה מ"ש (הובא ביד מלאכי כללי שאה"פ ל"ד) ולענ"ד י"ל בזה מהא דב"ב ק"ל ב' דאמר רבא לר"פ ולר"ה בדר"י לאחר מיתה לא מקרע תקרעוני' ומגמר נמי לא תגמרו מיני' עש"ה בגמ' ובחידושי הרמ"ה שם התם הוא בבא הפס"ד לפנינו בלא טעם מפורש דאי לא שאל ל"צ לאודועי מאיזו טעם כסנהדרין ל"א ב' תוד"ה ואם וב"מ ס"ט ב' תוד"ה כה"ג עש"ה

אבל היכא דהטעם מבורר הורשינו להשיב כי תורה היא וכדכ' הבא"ש עש"ה ועיי' ב"מ ס"ו א' חזא בי' טעמא וקרעי' עי"ש: ולפי שראינו בנדפס "המאסף" שנה רביעית סימן קכ"ב גם "המליץ" תרנ"ט קכ"ז העתיקו מכוכבי יצחק (שרמז היד אלעזר בתשו') מ"ש הידי"א למר"ן החת"ס ותשובת הגאון ח"ס להיד"א.

עיקר יסודו של היד"א מהאי דלא פירש דצריכה להיות המציצה דוקא בפה ושפתי' כו' ואין להשיב ולאמר כי הלשון מייץ הנזכ' בד' ר"פ מורה דוקא על מציצת הפה ושפתים דהא מצינן בשבת פ"ח וקא מייץ בהו וקא מבען אצבעתי' דמא ופרש"י דהיה מעיק ברגליו זת"ד ולפמ"ש בס"ד לעיל אות ד דר"פ לא בא לאשמעי' טעמא דמוצצין לכתחלה כ"א אשמעינן בדיעבד בדלא מייץ האומן וא"כ אפילו את"ל כדברי היד"א דמייץ מורה ג"כ על לשון מעיקה וכבישה כהא דשבת פ"ח אבל מוצצי' הכתוב במשנתינו מורה דוקא על מציצת הפה ושפתים כפמש"ל אות ג' עי"ש (ועיין כעין זה בספר יד אלעזר סי' ע"ך עש"ה) וי"ל דר"פ אשמעינן באומן דלא מייץ היינו אפילו בכלי או ד"א לא זו בלבד דאינו מוצץ בפה כלכתחיל' הכתוב במשנתינו דהוי למצוה ואם האומן אפילו בכלי לא מייץ סכנה הוא ותשמע מינה הא אם מוצץ בכלי (לפי"ד היד"א) מידי סכנה יצא דהוציא דם המילה איך שהוא אבל מוצצין הכתוב במשנתינו לכתחלה לא עשה בזה אבל באמת הוכחת היד"א בזה לאו מלתא היא דהלשון מייץ מורה על מציצת הפה כמ"ש בספר כורה"ב משבת קל"ד א' ינוקא דלא מייץ ובתשובת בנין ציון שם הביא מגיטין נ"ו א' גרוגרות מייץ מייהו ובשבת פ"ח א' שם ע"כ דנשתמשו בו ע"ד שם המושאל להכי אצטריך לרש"י לפרש בו קא מייץ בהו היה ממעכן ברגליו (דבמה שהזכיר דהוי אצבעתי' דידיו תותי כרעי מגלה ע"ז) דבכ"מ דכתיב מייץ ומוצצין בגמרא ואיירי במציצת הפה לא מפרשי כלום ועיין ב"מ מ' א' מייץ טפי ועיי' ע"ז ל"ב א' ומייצי להו לחמרייהו עי"ש התם היין והשמן שהזכירו עמהן מגלין עליהן והכא בשבת האומנא שהזכיר מגלה ע"ז דמיין בפה שלו דאל"כ הול"ל ולפרש דאפילו בכלי ובתשובת הרשב"א סי' תקכ"ג מפרש הירושלמי פ"ק דר"ה דברה תורה בכל לשון עש"ה מ"ש ולפי שאמרה המשנה לשון זר ושהוא בא בכ"מ בענין אחר אריי"צ כן כו' וממנו למדו חכמים כו' שהיין והשמן שהזכירו עמהן מגלה עליהן עש"ה וראה בשיט"מ ב"ב כ"א ב' ובספר יד רמה להרמ"ה שם בב"ב ובלקוטי הפרד"ס לרש"י איתא האי אומנא דלא מאיץ וכן הוא בערוך ובבעל העיטור איתא דלא מצץ ואתי שפיר:ומה שהעיר בספר יד"א סי' נ"ה שם מדברי הב"י או"ח ברחיצה מזמן חכמי הגמרא שחשבו לסכנה והאידנא לא נהגו ברחיצה עי"ש כבר השיב ע"ז בספר בנין ציון שם דמסוגיא דשבת דאיפלגו בה תנאי ע"כ דלא היה אצלם

דבר מקובל בזה ויל"ר לדבריו מדברי התוס' יבמות ע"ז ב' ד"ה הלכה עש"ה וראה מפורש הוא בהרמב"ם ה' מילה פ"ב ה"ח כ' מקום שמרחיצין כו' עש"ה ובב"י יו"ד סי' רס"ו כ' ומתוך ד' הרמב"ם יתבאר לך שכל מה שאמרו להתיר ברחיצת חמין בשבת אינו אלא במקום שדרכן לרחוץ הקטנים כו' אבל במקום שאין דרכן לרחוץ בחמין לא עכ"ל הרי דפשיטא להו דמקומות מקומות יש:

וראינו היסוד שבנה עליו הגאון חת"ס בתשובתו להיד"א (הנדפס שם בכוי"צ) וכ' כי לא נמצא מציצה בפה דוקא כ"א למקובלים ואין לנו עסק בנסתרות עכ"ל ולכאורה סתרו דבריו בזה למ"ש בחת"ס או"ח סי' ל"ו כיון שתפסו המנהג כהזוהר כו' אותו מנהג עוקר הל' ונעשה הל' רווחת בישראל עש"ה וא"כ אפי' את"ל דמציצ' הפה תפסו בזה למנהגא עפ"י דברי הזוהר ותיקוני' תיקון י"ח ותיקון ל"ז עש"ה וכפי שכ' המקובלים הטעמים בזה הלא נעשה הלכה רווחת בישראל ועיין בספר יש"ש לאא"ז הרש"ל קדושין פ"ק סי' ס"ג שכ' מאחר שנהגו מאבותינו הקדושים כו' הוי כאילו אומר לו שלא יעשה דבר שהוא מד"ס עכ"ל עש"ה: וכ' עוד היכא דאיכא למיחש לסכנתא כל דהוא עכ"ל י"ל התם הוא כפי הצעת השאלה בכמה ילדים נמולים ממוהל מומחה חלו כו' וכמה ילדים מתו כו' ושפטו הרופאים כי כן באה להם הרעה הזאת מחמת המציצה שבפה המוהל עי"ש וי"ל התם הוא דסמך החת"ס אדברי הרופאים גבי המוהל ההוא שהרי רגלים לדבר מהילדים שחלו ומתו ממילת המוהל ההוא וע"כ חזקת אומנתו ובריאותו איתרע בזה וכפמ"ש בתשו' פנים מאירות ח"א סי' י"ב לענין נאמנות הרופאים היכא דאיכא סמך וראיה לדברי הרופא וכההיא מעשה דהר"ן שאמרה האשה שמרגש' זה ראיה גדולה לדברי הרופא עש"ה בדבריו ויש להעיר בזה מהא דסנהדרין ע"ח א' במשנה שם שרגלים לדבר וברמב"ם פ"ד מה' רוצח ה"ה עי"ש כ"מ ועיין תשו' מהר"י אסאד חיו"ד סי' קצ"ג עש"ה והחשש מעצמו של המוהל שהוא בפנינו ואיתרע חזקת אומנתו ובריאותו אבל היכא דלא ידעינן ריעותא בהמוהל שהוא לפנינו לחוש מחשש של אחרים לא מעצמו אין חוששין לשיטת החת"ס יו"ד סי' רמ"ה (עמש"ל אות י"ג עי"ש): ומ"ש עוד אפילו אם היה מפורש בש"ס מוצץ בפיו מ"מ כיון שאי"ז מהכשר מילה עכ"ל עיין שו"ע חו"מ סי' כ"ה הג"ה ס"ו שאפשר שלא ידעו דברי הגאון ואי הוה שמיע להו הוי הדרי בהו עי"ש הובא הנהגת או"ה בש"ך יו"ד סי' רמ"ב עי"ש ועיין תשובת מים עמוקים להראנ"ח סי' כ"ה עי"ש ועיין תשו' מהרי"ט ח"ש אה"ע סי' כ"ב מ"ש עש"ה וכה"ג כ' החת"ס יו"ד סי' ר"ן על הש"ך מדלא הביא ד' התשב"ן עי"ש ובספר יד"א סי' ק"ל כ' על זקינו בעל הפלאה ורבו החת"ס לסתור פסק דבריהם מהלכה מדלא הביאו דעת זקיני הרש"ל ביש"ש עש"ה

ובנ"ד י"ל מדלא הביאו שיטת הפוסקים בזה וכפי שהוכיח בתשו' מהרי"א מהכ"ב ותניא והלבוש יו"ד ובספר הפלאה.

ובתשו' גבעת פנחס מפורש דמהכשר מילה הוה ואי הוה שמיע להו הוי הדרי בהו (והרבנים במכתבים שבאו בהקונט' שד"ח שכתבו דאין חילוק בין ביד בין בכלי לא ראו דברי התשובות בזה בטעמים נכונים עפ"י הגמ' ופוסקי' ואילו הוה שמיע להו הוה הדרי בהו ועיין בס' שד"ח בסוף מערכת חנוכה במכתב הג' רמ"נ שהביא בשם הגדול ממינסק שהתיר מתחלה לאפות מצות על המאשינע ואח"ז ביארו לפניו החששות ותשובות האוסרים חזר בו והורה לאיסור עי"ש): ומ"ש החת"ס עוד בסוף דבריו אך יזהירו הרופאים המומחים שיעידו באמת אם הספוג עושה פעולת המציצה כמו בפה עכ"ל נלע"ד יסוד דבריו בזה עפ"י שיטת הריצב"א בב"י יו"ד סי' קפ"ז אם הוא ישראל עי"ש ובשו"ע שם ס"ח ויש מי שמתיר עש"ה וכפמ"ש החת"ס אהע"ז ח"א סי' ט"ז וז"ל עפ"י מ"ש הרמ"א בשו"ע אה"ע סי' קמ"ט סעיף ט' דאין רופאי זמנינו בקיאים באומדנא ומכש"כ אם אינו כשר לעדות וכמ"ש ב"י יו"ד סי' קפ"ז עכ"ל עש"ה ועדות באמת מהכשר לעדות יעויין בחו"מ ה' עדות בזה וא"ש מ"ש מהר"מ שיק בתשו' סי' קנ"ב (הוב"ק) אבל הרופאי' דהשתא רובם כו' ואין להם נאמנות עי"ש דבריו ובשיטת רבו החת"ס אמרה להלכה ועיין חת"ס ח' שישי חידו' ע"ז ל"א ב' בגמרא איידי דאכלי שקו"ר חביל גופייהו כ' שם החת"ס אחר שכל רופאי ישראל לומדים בבי"מ לאומי' וחכמים וכל חכמת' בנוי' על טבעי' גופם דאכלי שקו"ר ולא דאיגי במצות איך ישפוט מזה על גופי ישראל דלא אכלי שקו"ר ודאיגי במצות עשה"ד: ומה שהביאו תשובת הגאון ר' יצחק אלחנן זצ"ל להתיר ע"י כלי מבואר המעשה בהמאסף ש"ג סי' ג' מ"ש במקומות ההם או רובם אין יר"א בלבם כו' הן מהאבות הן מהמוהלים נדבק' המחלה הנוראה מחלת הסיפולוס ר"ל עי"ש באורך דשם שכיח הזיקא מקרי וכהא דשבת ל"ג א' הממרק עצמו לעבירה חבורות ופצעים יוצאין בו ובילקוט קהלת סי' תתקע"א אל תתן את פיך כו' אלו הבנים שהן לוקין בצרעת עש"ה ועיין סוטה מ"ז א' במתניתין וברמב"ם פ"ג מה' סוטה הי"ט עש"ה.

ושם הסכים הגאון ריצ"א ז"ל כפי שכתב בהמאסף ותשובתו נדפסת בס' תיו יהושע וז"ל הנעשה בעוה"ר במדינתו אינם מניחים למצוץ כו'. ואחרי שאסרו עליהם עפ"י המושל י"ל בזה עפ"י הגמרא שבת כ"א ב' בשעת הסכנה מניחו על שלחנו עי"ש פרש"י ושיטת התוספות ובשו"ע או"ח תרע"א בשעת הסכנה שאינו רשאי לקיים המצוה עי"ש.

ובסוכה י"ד ב' בשעת הסכנה ופרש"י שגזרו על המצות ובגמרא שם משם ראיה אין שעהד"ח ראיה עש"ה והתירו ע"י פכי המציצה אשר ע"י מוצצין בפה וסיים הגריצ"א

ז"ל בתשובתו וז"ל דהא עכ"פ נמצץ הדם עי"ז ומקיימי' ג"כ עי"ז את מצות המציצה עכ"ל הרי דדוקא בכעין זה שמוצץ בפיו ע"י הכלי התיר בשעת הדחק דעכ"פ לא מעקרא לגמרי מציצה (ועין תוס' ע"ז נ"ח א' ד"ה שקדח) אבל לסחוט ביד או להוציא במכונה בידים שלא בפה כלל דמעקרא לגמרי מציצת הפה לא התירו אף בשעהד"ח וילה"ר לזה מכתובות ג' ב' ומסכנה ואילך נהגו העם לכנוס בשלישי עש"ה דאמרי בתולה הנשאת כו' ולעקרי' פרש"י הואיל וזימנין דאיכא סכנה כו' ותקנתא דרבנן מקמי גזירה לא עקרינן עש"ה בסוגיא ופרש"י והכא נמי נאמר כן לעקור לגמרי אף בשעת הדחק וסכנה לא עקרינן עכ"פ אין ללמוד מהוראת שעה שהורו המתירים שרצתה הממשלה לבטל מכל וכל ות"ל אשר בארצנו מלך חסד סוכך עלינו באברתו.

יעזרנו השי"ת לקיים כל המצות באהבה: וראיתי בסו"ס מלבושי יו"ט מ"ש הה"ג מוואשא דמה שאמר ר"פ סכנתא היא עפ"י מ"ש התוס' מגילה כ"ד ב' ד"ה סכנ' בשעת הסכנה יכול להסתכן ולא תגין עליו המצוה וכהא דגיטין נ"ז ב' עליך הורגנו כו' זו מילה שהקטן רך ומסוכן למיתה והחת"ס יו"ד סי' רמ"ה כ' דעפ"י דה"ט היו המיעוט מתי' ח"ו אלא דמצוה מגינה ומצלי עי"ש ויש להוכיח מברכות י' ב' אר"ט אני הייתי בא בדרך והטיתי לקרות כדברי ב"ש וסכנתי בעצמי מפני הליסטי' א"ל כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב"ה עי"ש והלא התם קיים המצוה לקרות ק"ש ומחלוקת ב"ש וב"ה הלא אלו ואלו דא"ח אלא דהלכה כב"ה ובהיותם בדרך וסתם דרכים בחזקת סכנ' הם אלא בקורא כדרכו כב"ה דהלכה כמותם אזי שומר מצוה לא ידע דבר רע ומגינה עליו מפני הסכנ' ור"ט שהטה עצמו כדברי ב"ש הלא לא עשה המצוה כתיקונ' וכמאמרה ע"כ סיכן בעצמו מפני הליסטי' וזהו שאמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב"ה אם כי או"א דא"ח אך לפי שההלכ' כב"ה ע"כ לא הגינה המצוה (ועיין תפארת ישראל שם במשניות מ"ש בזה) וא"כ בהיותנו מחדשים בסידורי המצות דמילה לא כפי שקבלנו מאבותינו וכמבואר בבעל העיטור ובתניא רבתי וברמ"א ובכ"מ שהמציצה בפה דוקא והמקובלי' כתבו בזה טעמי' עפ"י הסוד יש לחוש שהמצו' לא תגין עלינו ח"ו והשומר מצוה כמאמרה ותיקונה לא ידע דבר רע ומגינה ומצלי ושלום על ישראל.

והשי"ת יאר עינינו במאור תורתו לכוון האמת בתורה דכתיב בה אמת. הצעיר עבד נאמן ליראי ה' ולחושבי שמו זעירא דמן תלמידי חברייא חיים יעקב רש"ל:כ"א) ונדפס עתה (בששון) קובץ המאסף שנה שלישית וראיתי שם בגליון ב' סי' ג' דברי הרב אריה ליב מענדלזאן יצ"ו שכתב שמה שכתב בעצמו במכתבו שבמאסף שנה שניה סי' קפ"ו להקל במציצה ועשה את דמ"ו לרחיצה שבזמן הש"ס וכו' שגגה יצאתה מלפניו כי ראה דברי

הרב תפארת ישראל שכתב לחלק והעתיק דבריו (הן הן הדברים אשר כתבתי בשמו בראש סימן א' בדין ביטול מציצה בזמן הזה עי"ש): ושם (בהמאסף גליון ב' סי' ג' הנ"ל) הובא מכתב מהרב ר' שמואל ברוידא בחיר המוהלים שבלונדון יצ"ו ובו מעיד שמסיבת המוהל שהיה לו חולי אחד ובמולו את ילדי ישראל נדבקה המחלה וכמה וכמה ילדים מתו וכו' עד אשר המציאו המכונה וכו' ומונה והולך כמה פרופיסין הסכימו לזה גם כותב בשם כמה רבנים גאונים שהסכימו על זה וסיים דבריו וז"ל עם כל זה רבים מרבני גאליציא ירחקו הענין ההוא מטעם דהוי חס ושלום כהתחלת ביטול מנהגם של כל ישראל אשר הנהיגו לנו זה אלפי שנים: וכל זה דוקא על ידי הכלי שהמציצה בפה אבל על ידי מכונה הזורקת מים מתוכה היא רוחצת ולא מוצצת וחלילה לנו לשנות כמו כל התקנות שהתקינו קדמוננו ובפרט שיש מהאחרונים שהוכיחו שהמציצה הוא מצוה ואין חילוק בין זמן הש"ס לזמן הזה והיא הלכה למשה מסיני עיין תשובות הגאון מוהר"י אסאד יו"ד סי' רנ"ח ומוהר"ם שיק סי' רמ"ד והעלו דאם אין מניחים למצוץ כדין מוטב שהמוהל לא יקבל עליו למול ועיין אדמת קדש ח"ב סי' ז' לענין אם המוהל ידע קודם המילה שלא יוכל למצוץ ועם כל זה מל צריך כפרה עכ"ד יצ"ו ומביא שם צורת השפופרת המוצצת בפה אשר עליה הסכימו הפרופסין והרבנים שהזכיר שם ושם בריש סי' ג' במכתב הרב ר' אריה ליב מענדלזאן יצ"ו כותב על הרב ר' שמואל הנ"ל שדעתו מעט לחומרא אודות המכונה הרוחצת ולא מוצצת ולפי מה שהעתקתי בשמו האדם יראה לעינים שסובר שהמכונה הרוחצת ולא מוצצת אסורה לדברי הכל ועל המוצצת בפה הוא שכתב דאף שהרבנים שהזכיר במכתבו מסכימים להכשירה עם כל זה רבים מרבני גאליצייא ירחקו הענין וטעמם ונימוקם דזה התחלת ביטול מנהג כל ישראל וכלומר דאף אם מן הדין מותר אין לנו להסכים להתיר והרבנים שהתירו יוכל להיות שרק מחמת הגזירה שלא למול כלל הוצרכו להתיר ולא חשו להריסת מנהגי ישראל לפי שלדעתם מן הדין מותר ונגד הגזירה אין לחוש להריסת המנהג אבל ברוב ככל תפוצות ישראל שאין שום שופ"ר גם הם מודים דרבנן שאף אם מן הדין מותר אסור לשנות ממה שהנחילונו אבותינו לקדושים אשר בארץ כמו שכתבתי למעלה בסעיף ח' מד"ה ובאמת והלאה בס"ד ומה גם שבאמת יש כמה וכמה רבנים גאונים האוסרים מן הדין: וראיתי עוד בהמאסף שנה שלישית סי' מ' וסי' מ"א וסי' ס"ב שמדובר בם בדין זה ולפי שמדבריו של השלישי מובן גם מה שדברו בסי' מ' וסי' מ"א נכון להעתיק רק את דבריו וז"ל רדי"א פאריס יום הפורים תרנ"ח לכבוד וכו'.

תמהתי מאד בראותי בהמאסף של חדש טבת שה' מענדעלזהן מק"ק לידז עם חברו ה' המוהל טערטיס מק"ק לאנדאן שבו לדבריהם על ענין המציצה וה' מענדעלזאהן יצא ללמד לבית ישראל תורה חדשה בלשון הקדש ויאמר שהמלה מציצה מורה לענין סחיטה ונותן ראייה לדבריו שאין דרך הלשון לאמר ישמע באזנו או יראה בעיניו והרמ"א אמר מוצץ בפה מי הכביד את לבו פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע (ישעיה ו' יו"ד) שאין אמת בדבריו? יש חילוק גדול בין מצה ומצץ כאשר הודיע הרה"ג מו"ה יעקב עטלינגער ז"ל (בענוותנותו הרבה צוה שלא לכתוב זצ"ל אחר שמו הק' אחרי מותו) בספרו שו"ת בנין ציון והחילוק הוא שלשון מוצץ הוא ענין יונק ול' מצה ענין סוחט (בלשון אנגלי sucklo squcozo מצה) וכאשר זה כמה שנים כתבתי לה' המוהל טערטיס אינה דומה יניקה לסחיטה ואע"פ שאינני מסכים עם רוב הרופאים שלא שמשו כל צרכם בענין המילה ורבים חללים הפילו עם הסמים הנקראים אנטיסעפטיק כי הילדים רכים בני ח' ימים לא יוכלו שאתם.

מצאתי א.

י טובה יותר המכונה של הרב דר' קאהן שהוא קנה מציצה מן המכונה של ה' טערטיס והצד השוה שבהן שהפה הוא יותר טוב משניהם כי לא בנקל ידבק מחלת השחפת מפי המוהל על, נגע הילד ובאמת אין בנמצא שיהיה נגע בפי המוהל: ואף כי נלך אחר שיטת ר' מאיר דחייש למיעוטא מכל מקום לא חיישינן למיעוטא דמיעוטא וכאשר הראתי בספרי על המילה אפילו יש נגע בפי המוהל לא יוכל להזיק לילד וכל המעשים אשר הגידו הרופאים טעות גמור היה כסברתם כי הבאצילים של הרוק לא די שאינם שאינם כי אם טובים הם מאד להמית את הבאצילים המזיקים ומזה הטעם הם בעצמם אנטיסעפטיק ולא ימיתו את הילדים כשאר האנטיסעפטיקא: והראיה לדברי שאין אנו רואים כי אם מעט מזעיר החולים במחלת השחפת חוששים בפיהם אעפ"י שבכל רגע הם מוציאים בדרך הזה רבוא רבבות באצילים מזיקים היוצאים מן הראיה ואין שום סכנה בדבר אם ימצצו בפיהם את הגיד וגם הראיתי שהחולים בשחין רע על הברכים ועל השוקים לא יוכלו להזיק בפיהם ואפילו ברוקם כי אם בידיהם העסקניות ומסכים אני בזה שאין להניחם להיות מוהלים כלל: והיוצא מדברי אלה הוא שאין לפרש דברי רב פפא אלא כמו שפרשוהו הגאונים הקדמונים שיש למצוץ בפה.

ושיש להעביר האי אומנא דלא מייץ בפה. ואם הוא במדינה אשר נאסרה בה המציצה בפה יש לו למצוץ ע"י הקנה שהתקין הרה"ג מו"ה מיכל הכהן מו"ץ דק"ק פולדא (דקנה הזה אין רוקו של מוהל נוגע באבר הילד יען שיש צמר גפן באמצע הקנה אבל לפע"ד

אין הרוק מזיק כלל וכלל ואם נאמר שהמוהלים הם כולם חכמים כולם נבונים בלי ספק אינם כולם חולים) וכל מה שעלה במחשבת הרופאים נגד המציצה טעות גמור הוא כי לא הבינו שאין לתלות במציצת המוהל החלאים שבאו על הילדים הנימולים ואין לי שהות להאריך בזה ואסיים בד"ש מוקירו ומכבדו בל"ח הק' נפתלי בלאאמו"ר מו"ה שלמה זאב ע"כ דברי הרב הנ"ל יצ"ו שבמאסף סי' ס"ב הנז"ל: ואת זה אגיד שמה שסמך הרב הכותב בהמאסף סי' מ' (בד"ה ומה שזכר) על מה שבחידושי הר"ן למסכת שבת קל"ג מסופק בעצם המציצה דרך רפואה בעלמא היא ולא לשום דבר הנה דברי חידושי הר"ן הללו כבר הובאו בספרים וידידי הגאון מברעזיאן יצ"ו בקונטריס אבי הנחל דברי שלום שבסוף ספר כורת הברית באות כ"ב (על מה שידידי הגאון המחבר יצ"ו כתב בסי' רס"ד ס"ק ח"י דמציצה עצמה מגוף המצוה היא ולא משום סכנה בלבד) כתב וז"ל עיין עוד בתשובת מוהר"י אסאד סי' רנ"ח דגם בזמן היה המציצה מצוה מהלכה למשה מסיני מלבד הסכנה ומצאתי בחידושי הר"ן שבת קל"ג שמסתפק בזה אך אין ספקו מוציא מידי ודאי של הגדולים הנ"ל עכ"ד יצ"ו וידידי הגאון מוהרי"ץ מווארשא יצ"ו בקונטריס זכרון מרדכי שבסוף ספר מלבושי יום טוב (לרבינו התוספות יום טוב) באות א' כתב לפרש דברי הר"ן אף שסובר דמציצה היא בכלל מצות מילה עיין שם דב"ק: ושם בהמאסף סי' ס"ה מזרז הרב ר' אלכסנדר יצ"ו את גאוני דורנו שלא יחרישו בדבר פן יבואו שונאי ישראל לשית עצות לאסור למול כי אם על ידי דוקטורים כמו שהציעו לפני לשכת הרופאים בוויען ככתוב במכתבי עתים היהודים גליון 14 ובסי' ס"ו הובאו דברי הרב אלכסנדר טערטיס יצ"ו ובו מבאר טיב המכונה שלו ועל מה שכתב הרב השלם דר' קליין נ"י מפאריז בהמאסף שנה ב' גליון מ"ג שהמציצה בפה יותר טובה מפני שמוצצת ממקומות רחוקים השיב שגם מכונה זו מוצצת ממקומות רחוקים (והסביר דבריו לפי המכונה אשר יסד הוא לזה) וסיים שאם נעשה כן נראה שיש בזה קדושה וטהרה יותר מהשימוש את הפה מכמה טעמים ויש לנו לסמוך על גדולי הדור הרבים לפרטם שהתירו למצוץ בדבר אחר כידוע אלה הדברים אשר ראיתי במאסף בגליונות שקבלתי עד עתה והקורא בדברינו בכל הכתוב בסימן זה ישר יחזה כי הרבנים האוסרים לחדש דבר בענין המציצה לשנות ממה שנהגו כל בית ישראל מאז ועד עתה לא מעטים הם ואפשר כי ברבים היו יותר מהרבנים המתירים ולהם שומעים שאמרו כהלכה.

והמחזיק במנהג אבותינו ישא מה' ברכה. על כן יאמר אשרי העם שלו ככה: וזאת להודיע כי אחר שגמרתי קונטריס זה עד כאן וגם מה שכתוב להלן סעיף כ"ב ראיתי עוד (בעלין הבאים מהמאסף בסי' פ"ט תשובת הגאון מוהר"ר יעקב יוסף אבד"ק נויארק יצ"ו

ועל תשובה זו סמך ראשו ורובו הרב המוהל דלונדון יצ"ו ולדעתי הקלושה יש להשיב הרבה על כל דבריו אך הן בעון כעת נחליתי בחולי העינים לכן לא אוכל להתווכח עמו וכמדומה לי שהמעיין בכל הכתוב בקונטריסי בסי' א' ובסי' ב' לבבו יבין כל מה שיש להשיב על דבריו ואיה"ש עוד חזון למועד אשובה אראה במילי דמר ואכתוב מה שיש להשיב עליהם בס"ד.

וכבר דחו ראיתו הרבה כותבים בהמאסף. ובסוף דבריו כתב וז"ל עכ"פ יש לנו סמך מסוגיאהנ"ל דמציצה תוכל להיות ע"י כלי והיה זה שלום וכו' עכ"ד יצ"ו קרוב בעיני לומר דהרב הנ"ל אביר יעקב יצ"ו לבו ראה בחולשת דבריו כי נרפים הם וחזר ממה שכתב בתחלת דבריו (להביא ראי"ה מהימנא מסוגית הש"ס) ובחותמו אמת נחית דרגא עמיקתא (באמרו דעכ"פ יש סמך מסוגיא) וחותמו אמת דאין ראיה מהסוגיא: כ"ב) והשגתי ספר יקר בדיני מילה בשם יקרא ברית אבות להרה"ג מוהר"ר שבתי ליפשיטץ מו"צ דק"ק יולניצא יצ"ו וראיתי אשר נכבדות מדובר בו גם בעניינים אלו ולפי שעוד לא נתפשט ספר התורה הזה (כי נדפס חדש ממש בשנתינו) נכון בעיני להעתיק תורף דב"ק בזה בס"ד ואלה דבריו בסימן י"א אות ט"ו חדשים מקרוב באו אשר רוצים לבטל מצות מציצה באמרם שאין סכנה אף אם אין מוצצין כלל ויש שרוצין לבטל רק מציצה בפה כי אם בספוג והנה כבר הכו על קדקדם הגאונים מוהרי"ע בשו"ץ שנתר"ח מכתב ה' כמו שכתב באו"ב (באות ברית) ובשו"ת יהודה יעלה יו"ד סי' חר"ן ובשו"ת מהר"ם שי"ק א"ח בסי' קנ"ב ובחלק יו"ד סי' רל"ד ושבילי דוד בהלכות מילה וגם אנכי בספרי שפתי דעת כתבתי בזה וגם בכאן אציין איזה הערות לסתום פי האנשים הנ"ל ואומר ראשון לציון ידוע מה שאמרו ביבמות דף ק"ח אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל וכן פסק הרמב"ם בהלכות ממרים פרק שני בית דין שגזרו גזרה או תקנו תקנה והנהיגו מנהג ופשט הדבר בכל ישראל ועמד אחריהם בית דין אחר וכו' אין האחרונים יכולים לבטל עד שיהיו גדולים מהם וכו' ודעת הראב"ד שם דאפילו אינו משום סייג וגדר כיון שפשט בישראל אין יכולים לבטלו ועיין בסוף שו"ת הר תבור הרי מפורש שבדבר שכבר נהגו כל ישראל אף אם יבא אליהו ויאמר להיפוך אי אפשר לבטל (אמר המחבר עיין במה שכתבתי למעלה בסעיף ח' מד"ה ובאמת והלאה) ומעתה היאך יעיזו לבטל מה שכבר נהגו כל ישראל מימי חכמי הש"ס ואפשר גם מקודם לזה וכו' ועיין בספר אמ"ח (אמונת חכמים) פרק כ"ו והריב"ש בסי' תמ"ז (בדין צומת הגידין) כתב אף שהרמב"ם היה חכם בחכמת הרפואה והטבע ובקי בניתוח אנחנו על דברי רז"ל נסמוך אפילו אמרו לנו על ימין שהוא שמאל שהם קבלו האמת ופירוש המצות איש מפי

איש עד משה רבינו עליו השלום [בהגהה שם ציין לעיין ברמב"ם פרק עשירי מהלכות שחיטה דין י"ב וי"ג ותשובה מאהבה ח"ג סוף סי' שכ"ה וכתב דהא דקבעו הלכה כרב באיסורי אפשר לפי שאם היו קובעים הלכה כשמואל באיסורי היה עולה על הדעת לומר שלפי ששמואל היה רופא גדול ובקי בחכמת הניתוח ובטבעים לזה פסקו כדבריו באיסורים לכן שכלו רז"ל לומר דאדרבה הלכה כרב באיסורי משום דדיני התורה לא תלו כלל בחכמת הטבע וחכמת תורתנו הקדושה הוא למעלה מכל חכמות ואין לנו אלא מה שאמרו חכז"ל שנאמר על פי התורה אשר יורוך כדברי הרמב"ם בהלכות שחיטה וכמו שכתב בתשובה הנ"ל וציין לעיין דע"ת (דעת תורה) בפתיחה להלכות טרפות אות י"ט וכרתי ופליתי סי' מ' בדין חסר לב ע"כ ההגה"ה] וסיים ומזה נלמוד למצות מציצה שאף אם יאמרו כל הרופאים שאין סכנה אם לא יעשו המציצה בפה על כל פנים אין כחם יפה ככח מרנא ורבנא הרמב"ם ז"ל ואף על פי כן אין הלכה כמותו במה שהוא נגד דברי חז"ל הקדושים כל שכן וקל וחומר שאסור לנו לשמוע דברי הרופאים הנ"ל במה שהוא נגד דברי חז"ל:

שוב כתב לדקדק במה שאמר רב פפא האי אומנא דלא מייץ דלשון אומנא בכל הש"ס הוא מקיז דם וכו' וכו' והיה לו לומר האי מוהלא דלא מייץ וכתב דאפשר שכונת רב פפא שאפילו אם המוהל הוא אומן המקיז דם ובקי ברפואות ויאמר שאין צריך למציצה מעברינן ליה [אמר המחבר עיין לעיל בתשובת הגאון מוהר"ם שיק שהבאתי בסי' זה סעיף יו"ד בד"ה ואני כבר בררתי ובסי' זו סעיף כ' בד"ה וראיתי בתשובת] כי פשיטא להו לרז"ל דבלא מציצה בפה הוי סכנה ואין להתחכם בזה וכתב להוכיח מדברי רב פפא עצמו דמציצה היא דוקא בפה (דבריו בזה מופרכים מתוך מה שכתבתי למעלה בסק"ח על דברי הגאון מקלעצק יצ"ו שהבאתי בסק"ז שהוכיח מדברי רב פפא דדרך המציצה היא בכלי ומתוך מה שכתבתי שם מובן מה שיש לפקפק על דברי הרב ברית אבות יצ"ו) [לענ"ד י"ל עפמש"כ בתשו' הר"ן סי' ע' וז"ל ולא שהייתי מתיר אותו לכתחילה שמתוך שאנו מדמין בדברים עמוקים כאלה לא נעשה מעשה אלא שכדאין הם הדברים לסמוך עליהם במה שפשט מנהגא להתיר שכבר אמרו כו' עכלה"ט.

ולפ"ז הכא בנ"ד כדאין הם הדברים ההוכחות מדקדוק ופלפול מהגמרא לסמוך עליהם ליסוד במה שפשט מנהגא מאז ועד עתה מציצת הפה. הירח"י] וכתב לדקדק כן מדברי רבינו ירוחם ודבריו נרפים במחכ"ת: ועל מה שכתבו בשם הגאון חתם סופר שאם הספוג מועיל כמציצה בפה רשאים למצוץ גם בספוג וכו' התפלא על זה מאד שהרי בדור שלפנינו היה מעשה באחד שמלח בשר בצרי"ף שקורין (האליון) (שאפ) ומורה

אחד התיר הבשר והכלים כי הצרי"ף הנ"ל הוא חריף ומצמית הבשר ואינו פולט עוד על ידי הבישול.

וגדול אחד אסר הבשר והכלים ושאל לגאוני הדור והשיבו כולם שחלילה לסמוך על זה ואין לנו אלא מה שאמרו חז"ל דאינו מוציא הדם מן הבשר רק מלח וגם בקדשים אמרה תורה במלח תמלח. ובמקום שאין מלח מצוי מבואר ביו"ד סי' ס"ט שיצלו הבשר ולא אישתמיט שום אחד מהפוסקים לומר דימלחו בשאר דבר חריף והמורה ההוא ראוי להעבירו כי אולי מינות נזרקה בו כי איך אפשר לפרוץ נגד חז"ל והקדמונים וציין לשו"ת שואל ומשיב מהדורא קמא ח"ב סי' קמ"ב וטוב טעם ודעת סי' קי"א וחסד לאברהם וד"ח (ודברי חיים) ח"ב ואמרי אש יו"ד סו' כ"ח ואבני צדק יו"ד סי' ס"ג הרי מבואר מדברי הגאונים שאפילו בדבר איסור לבד אין להתחכם נגד חז"ל והפוסקים לעשות איזו תחבולה אחרת בדברים טבעיים וכל שכן במידי דסכנתא מי הוא זה שימלא לבו להתחכם לומר דבר נגד חז"ל ואף שכתבו התוספות במועד קטן דף י"א שבכמה רפואות נשתנו העתים בזמן הזה ממה שהיה בימי חכמי הש"ס היינו להחמיר בזמן הזה שבימי חכמי הש"ס לא תפסו עדיין הדבר לחומרא ולסכנה ובזמן הזה חוששין לסכנה שבענין זה יש לומר שנשתנו הטבעיים אבל להקל נגד חז"ל במה שבימי חכמי הש"ס תפסו לחומרא ולסכנה אין כח בשום חכם ורופא בעולם להכחיש דבריהם הקדושים המקובלים עד משה רבינו עליו השלום וכבר אמרו פירוקא לסכנתא לא עבדינן והביא שגדול אחד השיב לו שאין ראיה מההוא מעשה דהתם אין אחד מהם שיאמר שהצרי"ף הנ"ל עושה הפעולה שעושה המלח אבל מציצה על ידי ספוג לפי מה שאומרים שהספוג עושה פעולה זו כמו מציצה בפה אפשר שסוברים להתיר ועל זה כתב דהמעיין בשו"ת אמרי אש שם יראה שדעתו שאף אם הצרי"ף עושה פעולה כמו המלח שמוציא את הדם מן הבשר אעפ"כ אסור למלוח בו: והביא מה שכתב הרא"ש בתשובה כלל ה"ן חכמת הפילוסופא היא טבעית וחכמים גדולים היו והעמידו כל דבר על טבעו ומרוב חכמתם העמיקו שחתו והוצרכו לכפור בתורת משה לפי שאין כל התורה טבעית על זה נאמר תמים תהיה עם ה' אלקי"ך כלומר אפילו יבא לך הדבר חוץ לטבע אל תהרהר על הקבלה וכו' והובאו דבריו במצרף לחכמה דף כ"ד.

ואם כן מה לנו במה שהספוג מועיל כמו מציצה בפה וכי העמדנו כל התרי"ג מצות על פי דרך הטבע והלא קבלנו עלינו לקיים כל התורה אף במה שהוא חוץ מן הטבע כדכתב הרא"ש ואם כן אפילו אם נדע בבירור גמור שהמציצה בספוג יועיל כמו מציצה בפה אין לנו אלא הקבלה שבידינו מפי רז"ל הקדושים ובתשובת הרשב"א סי' ט' כתב

שאין משגיחין בחקירה נגד הקבלה לפי שחכמת ה' למעלה מחקירתינו וזה לשון מרן חיד"א בשם הגדולים מערכת ספרים אות ה' (השגות הראב"ד) סי' פ"ב נמשך לזה אומר כי הנה היו מן הגדולים שעלה על דעתם לנטות קצת מדברי רז"ל בצד מה והיה זה שהם היו חכמים בלימודיות וטבעיות ודעתם רחבה וסברו כי רז"ל היו חכמים לבדוזה טעם שאמרו הלא גם בנו חכמה ודעת עם שהם חכמים יותר אבל היה להם לשום לבם כי רז"ל היה להם רוח הקדש ואליהו זכור לטוב שכיח גבייהו ונשמתם ממקום עליון והיא נקיה ואין יחס ביניהם לבין רז"ל וצריכים אנו לכוף ראשינו לקבל האמת מבעלי האמת ואפשר על דרך זה כונת הפסוק הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו כי הנה בכף הדמיון אפשר שלא ישוה לגמרי כדכתב הרשב"א בתשובה ואם כן באמרו הנמצא כזה רוצה לומר אף שאינו שוה אך פירש דבריו איש אשר רוח אלקים בו דזה ודאי מעכב שיהיה חכם והנה צורף רוח אלקים שהחכמה עם רוח הקודש היא תקום מאד נעלה וזו הערה קטנה אבל נעלה היא פינת יקרת נגד החושבים לפקפק על דברי רז"ל עכ"ל:
עוד הביא שהגאון צל"ח לברכות דף ט' ע"ב כתב בשם חכמי המחקר והרופאים שאין לנקבות מכל בעלי חיים שום דם נדה במקור זולת בנקבות האדם וכבר כתוב מפורש זאת בסר"ב (בספר רבינו בחיי) בפרשת מצורע בפסוק ואשה כי תהיה זבה ומדברי רז"ל במסכת בכורות דף ו' ע"ב לא משמע כן כמו שכתב בשו"ת בית שלמה יו"ד סי' צ"א ועיין בהרא"ש פרק אלו טרפות סוף סי' מ"ה שהביא ראיה לראב"ן להתיר בניקב השלחופית ממה שיש בני אדם שמי רגלים שלהם יוצאים תמיד ואומרים הרופאים שהשלחופית שלהם ניקבה ואותם בני אדם חיים וקיימים כמה שנים ועיין נודע ביהודה תניינא סי' כ"ה דאנן קיימא לן דניקב השלחופית טרפה ועל כרחין המטריפין סבירא להו דשקר ענו הרופאים באלו האנשים ובאמת טפטוף השתן לא בא מניקב השלחופית עי"ש הרי לנו ראיות ברורות שדברי הרופאים בכמה דברים הם היפך מדברי רז"ל בגמרא.
שוב מצא בסידור תפלה ד"ו בסופו שכתב וז"ל שמעתי טעם נכון על המציצה בפה ע"פ מ"ש המורה (בח"ג פ' מ"ט) טעם המילה הוא למעט המשגל וכו' ע"ש ולכן צריך דוקא למוצץ הדם כי בזה יחלוש האבר ונ"ל אשר זהו טעם בנולד מהול שצריך להטיף דם ברית ובעכומ"ז מהול צריכים גם כן להטיף דם ברית כדי להתיש כח מתניו ע"ד מ"ש במס' שבת דף פ"ו עכומ"ז דלא דאיגו במצות וכו' והנה בדברים אלו יסתור פסק הגאון מוהרמ"ס המובא בס' כוכבי יצחק מחברת א' וכ"ח כי פעולת הספוג אינה כי אם לקנח הדם ואינה מוציאה הדם הבלוע באבר כי אם המציצה בפה עכ"ל (הסי' תפלה) והביא מה שכתב בס' חסד לאברהם עין הקורא נהר נ"א שכתב חטא אדם הראשון היה

בשליחות ידיו כי בידים לקח ובפה אכל גם זאת המצוה בידים נימולים ובפה מוצצין לתקן חטא זה עכ"ד יצ"ו וסיים הלכך נראה לי דגם בנולד מהול אף שאין חיתוך ופריעה רק מטיפין דם ברית צריכין לעשות מציצה בפה כדי שלא לחקות את המחדשים הנ"ל אף שלא מצאתי הדבר מבואר ראוי לעשות כן עכ"ל יצ"ו: וראיתי עוד שם (בספר ברית אבות) בסי' י"ב אות ט"ז שכתב עוד טעמים להצריך בפה והביא כן גם בשם איזה ספרים שאינם מצויים אצלי וז"ל ובעבור מקרים ומעשים רבים אשר נתאספו ונתקבצו אל ספרי חוקרי המחלות והרפואות נתנה הממשלה צו להפריע את מצות המציצה לגמרי כאשר כן בצרפת ובאשכנז הי' שערורי' רבה בענין ההוא והמציאו חכמי הרפואה פכי מציצה אשר על ידם מוצצין הדם על דרך שמוצצין בפה כמ"ש הבעל חו"ק בסי' ח' גם בסי' י"א חזר יעק"ב על הפכי"ם הנ"ל וכתב שם דאין בזה ביטול חיבוב מצוה וכמו בכיה"ד דאמרינן דיכסה בידו או בכלי אבל לא ברגלו כדי שלא תהיה מצוה בזויה עליו ומכל מקום ביד על ידי כלי מותר ומכל שכן לענין מציצה דמותר על ידי כלי ואפילו ביד על ידי כלי יש להתיר מכל שכן בפה על ידי כלי הנ"ל דהוי מציצה כדת וכהלכה עי"ש.

ואני אומר דעדיין יש להרהר על זה אם אין זה ביזוי מצוה כמו שספרו לנו חז"ל בפסחים דף ז"ן ע"א על ישששכר איש כפר ברקאי שכיבד את עצמו וחילל קדשי שמים דהוה כריך ידיו בשיראי ועביד עבודה ופירש רש"י דהוי ביזיון קדשים ועיין בתוס' ר"ה דף י"ז בד"ה קרקפתא מה שכתבו בשם ר"ת ואין ראיה מכיסוי הדם דהתירו לכסות על ידי כלי אבל דבק שלא מצינו בפירוש בדברי רז"ל אין לנו לבדות מלבנו וכלל גדול אמר רבינו החתם סופר החדש אסור מן התורה בכל מקום וכבר כתבתי לעיל סי' י"א ראיות ברורות יתנו עידיהן ויצדקו על מצות מציצה שצריכה להיות בפה דוקא.

וכעת הגיעני ספר ב"א על ענייני מילה מהמוהל המומחה רש"ד נ"י מעיר ווארשא ובסוף הספר כתב דברים אחדים על ענין זה והביא כמה ראיות ברורות שהמציצה צריכה להיות בפה דוקא וגם הביא שם מכמה רופאים מומחים ומוחזקים והם הרופא המומחה בס' רפואות הילדים שהוא היה הרופא המומחה בוארשא וכתב בספרו הנ"ל וימצוץ בפה דם המילה והחכם השלם ורופא מומחה בחכמת הניתוח ר' יהודה דאוידזאן כתב בספרו שומר הברית שימצוץ בפיו את שיורי הדם מתוך חלל האבר וכו' וכן כתב בשם הרופא המומחה ד' ק' כי המציצה בפה לא לבד שלא תוכל להזיק ולהביא חולי להילד כי אם גם האופן היותר נכון ומוכשר לעצור הדם ולרפואת הפצע וכו' וסיום דבריו שם הצד השוה שבהן שכל הרופאים מסכימים לדעה אחת ומודים שיש בה צד טובה להילד להוציא דם הנקפה בהגידין ושלא יצבה הגיד ולכן אין לזוז מדברי חז"ל עי"ש ואחרי מופלג ראיתי

בהעברה בעלמא שו"ת בית יצחק הנדמ"ח להגאון מלבוב נ"י וראיתי שם שזכיתי להיות בן גילו בדבר הפכים הנ"ל.
ושוב הראה לי הגאון מוהרש"ס אבד"ק בערגעסאס יצ"ו ספר נדמ"ח מלבושי יום טוב ובסוף הספר נדפס תשובה אחת להגאון מוהריפ"ב מוארשא על דבר הפכים הנ"ל ובחפזי ראיתי קצת בו שכוונתי לדעתו בהרבה דברים ולא היה לי פנאי לעיין בו עכ"ד יצ"ו: אחר, זמן נדפסה מודעה באזהרה מרבני גאוני עיר קדשנו ירושלים תובב"א על אודות המציצה אם אפשר לעשותה במכונה וכו' ואלה הדברים אשר בהמודעה הנ"ל: אזהרה גדולה מאת הרבנים הגאונים הגדולים שליט"א דפעה"ק ירושלים ת"ו ומוועד "משמרת הקדש" ומשני בתי דינים מק"ק ספרדים ואשכנזים יצ"ו.
בח' תשרי שנת התרס"א בהיות כי יצא איש אחד פה לשנות המציצה של "ברית מילה" לעשותה בפיו ע"י כלי זכוכית וע"פ הדין המציצה היא רק בפה לבד ולא ע"י דבר אחר כלל. והיא נהוגה כן בקרב ישראל משנות דור ודור מרבותינו הקדמונים ז"ל.
לכן באנו עתה להזהיר בכח תוה"ק כי אל יהין שום איש ישראלי עוד לעשות המציצה באופן אחר מכפי הנהוג עד עתה בשום שינוי כל שהוא. וכל המשנה, ידו על התחתונה.
וענוש יענש המוהל ואבי הבן והסנדק וכל המסייעים לפרוץ גדרן ומנהגן של ישראל.
ולהשומע יונעם ותבא עליו ברכת טוב.
יעקב שאול אלישר חכם-באשי ירושת"ו ואגפיה שמואל סלאנט שנאור זלמן לאדיער אב"ד דק"ק לובלין וכעת בירושלים ת"ו